

Sinteza obiecțiilor și propunerilor
la proiectul legii pentru modificarea unor acte normative
(consolidarea mecanismului de protecție în domeniul avertizărilor de integritate)

Conținutul articolelor/ punctelor din proiectul prezentat spre avizare și coordonare	Participantul la avizare, consultare publică	Nr.	Conținutul obiecției/ propunerii/recomandării	Argumentarea autorului proiectului
I. Obiecții și propuneri de ordin general				
-----	Ministerul Afacerilor Interne	1.	Se sugerează excluderea cuvântului „integral” din clauza de armonizare, deoarece în cadrul acesteia nu se indică gradul de transpunere al unui articol concret din actul juridic european, însă nemijlocit, gradul de transpunere a actului juridic european or, conform pct. 13 subpct. 4) lit. a) din Regulamentul privind armonizarea legislației Republicii Moldova cu legislația Uniunii Europene, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1171/2018, în clauza de armonizare se indică gradul de transpunere a actului/actelor juridic/e european/europene.	<i>Se acceptă</i> Clauza de armonizare a proiectului de act normativ a fost revizuită.
		2.	În pofida faptului că sintagma „termen rezonabil” se regăsește în normele din actele juridice europene, care se intenționează a fi transpuse în legislația Republicii Moldova , în tot conținutul proiectului de lege, aceasta creează aspecte interpretative, motiv pentru care, după posibilitate, se recomandă utilizarea unor termene măsurabile și concrete.	<i>Precizare</i> Este important de menționat că atât Legea nr. 165/2023, cât și proiectul de lege examinat, operează, în mod predominant, cu termene exacte și măsurabile, stabilite în zile lucrătoare, cu excepția modificărilor propuse la art. 14 alin. (2) lit. e) din legea menționată. Or, Directiva (UE) 2019/1937 prevede în mod expres folosirea „termenului rezonabil”, ceea ce permite flexibilitate instituțională și

				adaptare la circumstanțele concrete ale fiecărui caz. Astfel, sintagma „într-un termen rezonabil” apare o singură dată în proiect, în contextul atribuțiilor CNA, referitor la organizarea unei întâlniri față în față la cererea angajatului. Utilizarea acestei formulări este necesară, deoarece momentul interacțiunii depinde de disponibilitatea ambelor părți, iar impunerea unui termen fix ar putea îngreuna comunicarea. Această soluție este conformă cu Directiva (UE) 2019/1937, care permite adaptarea termenelor în funcție de circumstanțele fiecărui caz. Mai mult, echilibrul și caracterul rezonabil al termenelor reprezintă dezideratele unui proces echitabil (inclusiv și la nivel administrativ) care, pe de o parte, trebuie să fie suficient de mari pentru a permite realizarea efectivă a actelor procesuale administrative și, în același timp, suficient de mici, pentru a nu permite tergiversarea examinării cauzei.
		3.	În final, conținutul proiectului supus examinării necesită a fi revizuit, prin excluderea erorilor de ordin tehnico-normativ și ortografic. În conformitate cu uzanțele tehnico-normative, cuvântul „sintagma” se utilizează cu referire la un grup de două sau mai multe cuvinte între care există raporturi de subordonare; cuvântul „textul” se folosește pentru	Se acceptă În procesul de definitivare, proiectul de act normativ a fost ajustat. Obiecțiile referitoare la greșelile strecurate în urma redactării

			individualizarea unor cuvinte și cifre, cuvinte și semne de punctuație, cifre și semne de punctuație sau o combinație între cele enumerate, iar în celelalte cazuri, pentru formularea dispozițiilor de modificare, se întrebuințează termenii „cuvântul”/„cuvintele”.	textului de lege au fost înlăturate. Cu toate acestea, proiectul va trece și prin „filtru” redactorilor din cadrul Cancelariei de Stat și a celor din Parlament, motiv pentru care, erorile redacționale în versiunea finală a proiectului nu se vor regăsi.
	Ministerul Energiei	4.	Se recomandă, introducerea în legislația națională a dreptului de a face raportarea prin procură, astfel încât denunțatorii să poată raporta cazuri de încălcare a legii în numele unui avocat fără a dezvălui informații personale (a se vedea exemplul din Korea de Sud). Astfel, un avertizor poate, fără a-și divulga informațiile personale, să solicite unui avocat să depună o sesizare de avertizare în numele său. În astfel de cazuri, informațiile personale despre avertizor se înlocuiesc cu informații personale ale avocatului. O sesizare de avertizare (în acest caz) se depune la autoritatea competentă, iar avertizorul sau avocatul care depune sesizarea în numele său trebuie să precizeze scopul sesizării și să prezinte informații personale despre avertizor, materiale care dovedesc identitatea avertizorului și o scrisoare de reprezentare a autorității de avertizare adresată autorității competente. Autoritatea competentă (persoana desemnată) are la rândul său obligația să sigileze și să păstreze materialele depuse, precum și obligația de a nu le inspecta fără consimțământul denunțatorului relevant. Asigurarea confidențialității este una dintre principalele provocări ale sistemului de raportare ale încălcării legii, de care depinde în mare parte percepția populației asupra sistemului actual de protecție a denunțatorilor. Populația continuă să creadă că, denunțarea ar putea aduce sau provoca dezavantaje ulterioare legate de carieră (a se vedea: pag.6, Summary results of the public consultation on whistleblower protection). Prin urmare, instituirea unei garanții suplimentare ar putea minimaliza îngrijorările cu privire la consecințele colaborării	<i>Nu se acceptă</i> Dezvăluirea de încălcări ale legii este un act juridic personal, ce implică exprimarea unei convingeri rezonabile și asumarea veridicității informațiilor furnizate. Directiva (UE) 2019/1937 și legislația națională prevăd că avertizorul beneficiază de protecție doar în măsura în care acționează cu bună-credință și are motive întemeiate să creadă că informațiile sunt reale. Nu în ultimul rând, un astfel de mecanism ar crea vulnerabilități suplimentare, inclusiv riscuri de abuz sau raportări nejustificate.

			cu autoritățile responsabile de soluționarea dezvăluirilor de încălcări ale legii.	
	Ministerul Muncii și Protecției Sociale	5.	La Nota de fundamentarea a proiectului de lege pentru modificarea unor acte normative Pct. 4.3 ”Impactul asupra sectorului privat” urmează a fi revizuit prin prisma Metodologiei de analiză a impactului de reglementare, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 574/24.	<i>Se acceptă</i> Nota de fundamentare a fost completată cu argumente relevante.
	Transparency International - Moldova	6.	Suplimentar la cele menționate, reținem că, contrar celor invocate în Tabelul de concordanță, Legea nr. 165/2023 conține și alte deficiențe care ar trebuie tratate, prin Proiect, din perspectiva următoarelor prevederi imperative ale Directivei: - Recitalurile (84) și (85) – Ar trebui să se asigure restricționarea, prin măsuri legislative, a exercitării anumitor drepturi în materie de protecție a datelor de către persoanele vizate, în măsura în care și atât timp cât acest lucru este necesar pentru a preveni și a aborda încercările de a împiedica raportarea sau de a pune obstacole, a zădărnici sau a încetini acțiunile subsecvente, în special investigațiile, sau încercările de a afla identitatea persoanelor care efectuează raportări. - Articolul 5(1) – Noțiunea de „încălcare a legii” ar trebuie să cuprindă și acțiunea/inacțiunea care contravine obiectului sau scopului dispozițiilor legale. În redacția actuală a art. 3 din Legea nr. 165/2023, noțiunea de „încălcare a legii” nu acoperă decât acțiunea/inacțiunea de nerespectare a dispozițiilor legale. - Articolul 6(1) - Persoanele care efectuează raportări trebuie să beneficieze de protecție, cu condiția ca: (a) să fi avut motive întemeiate să creadă că informațiile referitoare la încălcări raportate erau adevărate la momentul raportării și că respectivele informații intrau în domeniul de aplicare al Directivei; (b) să fi raportat, fie intern, fie extern, sau să fi divulgat public. Redacție actuală a art. 20 din Legea nr.	<i>Precizare</i> -În ceea ce privește recitalurile (84) și (85) —menționăm că acestea sunt orientative, nu impun norme detaliate obligatorii prin lege națională. Legea națională are deja prevederi privind protecția datelor și confidențialitatea identității avertizorului. -În privința articolului 6(1) din directivă — menționăm că directiva prevede criterii cum sunt („motive întemeiate să creadă”) și domeniul de aplicare. Legea națională poate adăuga garanții sau clarificări, în limitele coerente cu directiva, fără a fi contrară. Introducerea unor cerințe suplimentare nu este automat neconformă, atâta timp cât protecția nu este diminuată. Mai mult ca atât, cerințele suplimentare (cum ar fi statutul de avertizor) sunt în conformitate cu Directiva, or art. 20 alin. (1) lit. b) din actul UE, prevede certificarea faptului că persoanele menționate la art. 4

		165/2023 impune condiții suplimentare pentru protecția avertizorilor de integritate. - Articolul 9(1)(c) – Procedurile de raportare internă și de întreprindere a unor acțiuni subsecvente ar trebui să asigure că persoana sau departamentul desemnat va menține comunicarea cu persoana care efectuează raportarea și, dacă este cazul, va solicita informații suplimentare de la aceasta. - Articolul 9(1)(g) – Procedurile de raportare internă și de întreprindere a unor acțiuni subsecvente ar trebui să includă furnizarea de informații clare și ușor accesibile privind procedurile de raportare externă către autoritățile competente. În acest sens, a se vedea și Recitalul (59). - Articolul 11 – Este importantă desemnarea (enumerarea expresă și exhaustivă) a tuturor autorităților competente. Legea nr. 165/2023, în redacția actuală, nu specifică decât Centrul Național Anticorupție, deși competența acestuia nu acoperă toate încălcările care cad sub incidența legii. Această lacună este esențială, nefiind impusă conformarea tuturor eventualelor autorității competente cu exigențele legale ce țin de proiectarea canalelor externe de raportare și întreprinderea acțiunilor subsecvente. Evident, este importantă specificarea, dar și asigurarea că autoritățile competente dețin resurse adecvate. - Articolul 12(1)(a) – Canalele externe de raportare trebuie să fie concepute astfel încât să garanteze caracterul exhaustiv, integritatea și confidențialitatea informațiilor. În conformitate cu redacția actuală a art. 5 alin. (6) din Legea nr. 165/2023, singura condiție impusă canalelor interne și externe de raportare este condiția de siguranță.	beneficiază de protecție în temeiul prezentei directive. - Cu referire la observațiile privind Articolul 9(1)(c) din directivă — susținem că art. 12 alin. (1) din Legea nr. 165/2023, prevede că entitățile publice și private desemnează o persoană sau o subdiviziune responsabilă de primirea, înregistrarea, examinarea și soluționarea dezvăluirilor interne privind încălcări ale legii. În acest context, examinarea unei dezvăluiri interne privind încălcări ale legii, implică nu doar o analiză formală a conținutului raportării, ci și activități procedurale necesare pentru clarificarea și soluționarea cazului, inclusiv: comunicarea cu persoana care a făcut raportarea, solicitarea de informații suplimentare, eventual, audierea acesteia, dacă este necesar pentru înțelegerea completă a faptelor semnalate. - Cu referire la critica adusă la art. 11 – menționăm că CNA a fost desemnat ca autoritate competentă pentru gestionarea canalelor externe de raportare, în mod logic și coerent cu rolul său instituțional. În plus, CNA acționează ca autoritate centrală de colectare a raportărilor
--	--	---	---

				externe, urmând ca, în cazul în care acestea privesc domenii care excedă competențele sale legale, să fie transmise, în termenul legal, către autoritățile competente reieșin din specificul material de care dispun aceste autorități. Această procedură asigură un mecanism unitar, predictibil și clar de procesare a raportărilor, evitând fragmentarea instituțională. Contrar celor invocate, crearea mai multor autorități competente pentru gestionarea directă a canalelor externe de raportare ar genera un cadru operațional haotic, cu suprapuneri de competențe, neclaritate pentru avertizori și dificultăți majore în garantarea standardelor minime de protecție prevăzute de Directiva (UE) 2019/1937. Astfel, menținerea unui punct unic de intrare – cu mecanisme clare de redistribuire după competență – este nu doar conformă cu Directiva, ci și esențială pentru asigurarea eficienței, coerenței și protecției efective a avertizorilor de integritate.
	Avocatul Poporului (Ombudsman)	7.	La Nota de fundamentare a proiectului. Potrivit Notei de fundamentare a proiectului, scopul urmărit constă în executarea angajamentului de transpunere integrală a Directivei (UE) 2019/1937 privind protecția persoanelor care	Precizare Deși articolul 21 alin. (6) din Directiva (UE) 2019/1937 prevede posibilitatea dispunerii

			raportează încălcări ale dreptului Uniunii Europene. Această inițiativă răspunde angajamentelor asumate de Republica Moldova în procesul de aliniere la standardele europene în domeniul statului de drept și al protecției avertizorilor de integritate. Cu toate acestea, în urma analizei conținutului proiectului, Avocatul Poporului constată omisiunea includerii unor prevederi referitoare la măsurile provizorii, care constituie o componentă esențială a sistemului de protecție a avertizorilor, conform standardelor europene. Astfel, sunt menținute observațiile formulate anterior în Raportul anual privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova în anul 20245, unde a fost atrasă atenția asupra faptului că, articolul 21 alin. (6) din Directiva (UE) 2019/1937, precum și principiul 26 din Recomandarea CM/Rec(2014)7 a Consiliului Europei prevăd expres posibilitatea instituirii de măsuri provizorii, ca mijloc de protecție pentru avertizori, pe durata procedurilor judiciare sau administrative. Aceste măsuri ar trebui să permită, de exemplu, continuarea remunerației sau acordarea unor compensații de către angajator, pentru a preveni dificultățile financiare ale avertizorului de integritate. O astfel de prevedere este esențială pentru a asigura un cadru efectiv de protecție, descurajând represaliile și încurajând raportarea de încălcări ale legii. În acest context, Avocatul Poporului reiterează RECOMANDAREA 1.9.4 adresată Ministerului Justiției, care vizează: Revizuirea cadrului normativ național prin stabilirea unei proceduri prin care persoanele fizice să poată solicita măsuri provizorii, în conformitate cu standardele UE și bunele practici internaționale.	unor măsuri provizorii, Directiva nu impune ca aceste măsuri să fie reglementate exclusiv în legea specială privind protecția avertizorilor. Directiva lasă la latitudinea statelor membre modul de reglementare, inclusiv în cadrul național, atâta timp cât scopul este atins: protecția efectivă a avertizorului împotriva represaliilor. În acest sens, cadrul normativ național (Codul administrativ, Codul de procedură civilă etc.) dispune de un cadru normativ complet și funcțional care permite solicitarea și aplicarea de măsuri provizorii de protecție, fără a fi necesară o reglementare suplimentară în Legea nr. 165/2023. Astfel, art. 175 din CPC, prevede aplicarea măsurilor de asigurare a acțiunii, care de fapt sunt măsuri provizorii. Dacă represaliile se manifestă prin acte administrative (ex. decizii de sancționare, retrogradare, demitere), Codul administrativ permite suspendarea executării acestora, prin: art. 214 – <i>Suspendarea executării actului administrativ individual contestat</i>; art. 215 – <i>Ordonanța provizorie</i>.
--	--	--	--	---

				Standardele europene (inclusiv Directiva și Recomandarea CM/Rec(2014)7) cer existența unor mecanisme eficiente de protecție, însă nu neapărat introducerea acestor mecanisme și în Legea nr. 165/2023 dacă aceste se regăsesc în alte acte normative. Prin urmare, reglementarea acestor prevederi și în Legea nr. 165/2023 ar dubla inutil normele.
		8.	Suplimentar prezentăm unele propuneri pentru îmbunătățirea mecanismului privind avertizorii de integritate În contextul evaluării proiectului de lege pentru modificarea unor acte normative ce vizează consolidarea protecției avertizorilor de integritate, Avocatul Poporului formulează, cu titlu suplimentar, unele propuneri de îmbunătățire a cadrului legal aplicabil, în special cu referire la Legea nr. 165/2023 privind avertizorii de integritate. Aceste sugestii derivă din analiza practicii curente, precum și din corelarea cu standardele internaționale în domeniu, și vizează consolidarea eficienței, clarității și aplicabilității mecanismului de protecție și sprijin pentru avertizori și alți subiecți. Sugestii față de Legea nr.165/2023 privind avertizorii de integritate: Cu privire la articolul 16 din Legea nr. 165/2023 – Încetarea examinării dezvoltării interne sau externe de încălcare a legii și a avertizării de integritate. Avocatul Poporului atrage atenția asupra unui vid normativ semnificativ privind statutul avertizorului de integritate în contextul încetării examinării dezvoltării/avertizării, reglementată la art. 16 din Legea nr. 165/2023. Această normă reglementează doar circumstanțele încetării examinării dezvoltării/avertizării de integritate. Totuși, atât proiectul supus consultărilor, cât și Legea nr.165/2023, la	Precizare Directiva (UE) 2019/1937 nu impune o obligație clară de a reglementa formal încetarea sau retragerea statutului de avertizor de integritate. Mai mult decât atât, articolul 20 alin. (1) lit. b) din Directivă prevede că măsurile de sprijin și protecție se acordă prin certificarea faptului că persoanele beneficiază de protecție în temeiul directivei, ceea ce indică faptul că protecția este legată de confirmarea statutului de avertizor într-un anumit moment, fără a se stabili neapărat un mecanism formal de retragere a acestui statut. Acordarea statutului nu este anulată automat de încetarea

		moment nu oferă claritate privind statutul de avertizor de integritate urmare a încetării examinării dezvoltării – acest statut încetează sau se retrage, inclusiv etapa la care acest statut nu mai poate fi invocat. În practică, acest vid creează incertitudini și dificultăți majore pentru toate părțile implicate: avertizori, angajatori, autorități competente. Este important de menționat că, în conformitate cu art. 21 lit. f) și art. 25 alin. (2) din Legea nr. 165/2023, avertizorul beneficiază de măsuri de protecție împotriva represaliilor, inclusiv în contextul unor proceduri disciplinare. Însă, în lipsa unui cadru clar privind durata și menținerea statutului de avertizor, autoritățile și angajatorii sunt puși în fața unor conflicte de interpretare. Este important de menționat că, în conformitate cu art. 21 lit. f) și art. 25 alin. (2) din Legea nr. 165/2023, avertizorul beneficiază de măsuri de protecție împotriva represaliilor, inclusiv în contextul unor proceduri disciplinare. Angajatorul se află într-o dilemă legală privind aplicarea în continuare a măsurilor de protecție, în lipsa unei reglementări exprese. În practică, într-un caz concret aflat în procedură, Ombudsmanul, ca măsură de protecție, a intervenit către angajator pentru suspendarea procedurilor disciplinare inițiate față de avertizorul de integritate, iar angajatorul se află în dilemă, deoarece avertizorul și Avocatul Poporului cu trimitere la prevederile art.21 lit.f) și art.25 alin.(2) din Legea nr.165/2023 invocă statutul de avertizor, iar în baza răspunsului autorității competente există decizie de încetare a examinării dezvoltării. Astfel, prevederea actuală a art.16 din Legea nr.165/2023 lasă loc de interpretări. Prin urmare, considerăm că legea urmează să ofere claritate dacă încetarea examinării dezvoltării echivalează cu nulitatea cotorului și retragerea statutului de avertizor de integritate odată cu emiterea deciziei de încetare a avertizării. Subsecvent, sunt necesare clarificări dacă se mențin sau nu măsurile de protecție după emiterea deciziei de încetare, cât și în perioada examinării de către instanța de judecată a contestației împotriva deciziei de încetare a examinării, inclusiv în situația în care instanța de judecată va aprecia că încetarea examinării dezvoltării este	examinării, protecția și drepturile avertizorului trebuie să fie garantate pe întreaga durată a procesului, inclusiv în caz de contestare sau reevaluare a deciziei.
--	--	--	---

		justificată. Reiterăm că în Raportul anual privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova în anul 2024,6 Avocatul Poporului a înaintat Ministerului Justiției recomandări de îmbunătățire a mecanismului avertizorilor de integritate, care ar spori garanțiile acestora. Recomandare: Completarea Legii nr.165/2023 cu prevederi clare privind încetarea sau retragerea statutului de avertizor de integritate, inclusiv etapa la care acest statut nu mai poate fi invocat.	
	9.	Articolele 18 – 24 din Legea nr.165/2023 stabilesc condițiile și circumstanțele oferirii protecției avertizorului de integritate. - Potrivit art.18 alin.(1) în cazul unei dezvăluiri publice de încălcare a legii, persoana poate fi recunoscută în calitate de avertizor de integritate fie de către autoritatea competentă, fie de către autoritatea de protecție. La acest aspect considerăm important de accentuat că Avocatul Poporului, în calitate de autoritate de protecție nu poate recunoaște persoana în calitate de avertizor de integritate în același mod în care este recunoscut de către autoritatea competentă (cu oferirea unui cotor), deoarece nu deține competențe funcționale de verificare și constatare a încălcărilor/practicilor ilegale ca și Centrul Național Anticorupție (în continuare CNA). În acest sens, Ombudsmanul examinează doar cererile de protecție analizând în special legătura cauzală între dezvăluirea făcută de către avertizor și preținsele răzbunări la care este expus acesta. Potrivit art.14 din Legea 165/2023, competența de examinare a avertizărilor publice revine CNA, astfel autoritatea de protecție, la caz Avocatul Poporului, nu poate recunoaște persoana în calitate de avertizor. Concretizăm, această obiecție a fost menționată la etapa elaborării proiectul Legii nr.165/2023. Articolul 19 din Legea nr.165/2023 nu condiționează acordarea protecției în cazul dezvăluirilor publice sau externe și deținerea statutului de avertizor (cotor). Prin urmare apare o dilemă în lipsa statutului de avertizor în situația în care CNA nu identifică/constată încălcări ale legii, fapt pentru care examinarea dezvăluirii încetează. Drept consecință, apare o	<i>Nu se acceptă</i> Fiecare entitate publică sau privată este obligată prin lege să asigure existența unui registru pentru dezvăluirile interne, să elibereze cotorul de avertizor persoanei care efectuează dezvăluirea, conform anexelor de la Legea nr. 165/2023. Acest mecanism este obligatoriu, garantând recunoașterea oficială a statutului de avertizor indiferent de autoritatea care examinează cazul. La rândul său, Avocatul Poporului are rolul clar stabilit de a oferi protecție efectivă avertizorilor cât și altor subiecți, mai ales în situațiile în care există riscuri de represalii. Articolul 15 din Directivă și art. 19 din Legea 165/2023 prevăd expres că măsurile de protecție se acordă în condițiile în care

			neclaritate cu privire la justificarea acordării protecției de către Avocatul Poporului în cazurile în care autoritatea competentă emite o decizie de încetare a examinării avertizării înainte ca avertizorul să se adreseze la Ombudsman pentru acordarea protecției, și dacă termenul de contestare a deciziei CNA este expirat. Avertizarea în esență este examinată de către autoritatea competentă, prin urmare statutul de avertizor justifică protecția dacă se întreprind acțiuni de răzbunare, în lipsa acestui statut sau retragerea lui pe motiv că nu s-a constatat încălcarea, nu se justifică nici protecția. În logica acestei idei, se impune Legea nr.165/2023 să fie completată sau ajustată astfel, încât să ofere claritate modului de acordare a protecției în temeiul legii date în lipsa deținerii cotorului de către avertizorul de integritate. Recomandare: Completarea Legii nr.165/2023 cu prevederi clare privind modul de acordare a protecției în temeiul legii date în lipsa deținerii cotorului de către avertizorul de integritate. În aceeași ordine de idei, se observă o suprapunere a art.19 cu art.20. Ambele reglementează condiții cumulative pentru acordarea protecției. Astfel, în contextul modificărilor inițiate la Legea nr.165/2023, cât și pentru a preveni apariția interpretărilor pe marginea prevederilor legale ce urmează a fi aplicate/invocate, considerăm necesar a se exclude dublura/suprapunerea dată. Recomandare: ajustarea Legii nr.165/2023 astfel, încât să fie exclusă suprapunerea condițiilor cumulative pentru acordarea protecției din art.19-20.	există riscuri reale de răzbunare, pericol iminent pentru interesul public sau alte situații urgente, inclusiv în cazul dezvăluirilor publice. Astfel, Avocatul Poporului poate și trebuie să intervină când una din aceste condiții este îndeplinită, fără a fi necesară o constatare prealabilă a încălcării de către CNA sau altă autoritate. Nu este rezonabil și nici legal ca Avocatul Poporului să refuze protecția, invocând că nu poate elibera „cotorul” sau recunoaște oficial avertizorul, când însăși legea prevede că protecția trebuie să fie efectivă și accesibilă. Lipsa unei astfel de intervenții ar expune persoanele care au făcut dezvăluiri la riscuri grave, contrar scopului legii și Directivei UE. În plus, pct. 90 din preambulul Directivei (UE) 2019/1937, prevede expres că: <i>„În anumite cadre naționale și în anumite cazuri, persoanele care efectuează raportări pot beneficia de forme de certificare a faptului</i>
--	--	--	---	---

				<i>că îndeplinesc condițiile aferente normelor aplicabile.”</i> Această prevedere oferă statelor membre o marjă de apreciere în ceea ce privește mecanismul de recunoaștere a statutului de avertizor, inclusiv posibilitatea de a reglementa mai flexibil acordarea protecției pentru avertizorii care fac dezvăluiri publice. Pornind de la această prevedere, Legea nr. 165/2023 a extins expres posibilitatea Avocatului Poporului (autoritatea de protecție) de a acorda statutul de avertizor de integritate doar în cazurile de divulgare publică, tocmai pentru a-i permite să intervină rapid și eficient cu măsuri de protecție în situațiile în care: există un pericol iminent pentru interesul public, avertizorul se află sub risc real sau este deja victima represaliilor, iar sesizarea pe canale interne sau externe nu este fezabilă din motive obiective. Mai mult, în sprijinul acestui mecanism, Avocatul Poporului poate institui un registru propriu pentru
--	--	--	--	--

				evidența dezvăluirilor publice înregistrate la instituție, , iar examinarea avertizării să fie remisă după competență CNA. Prin urmare, nu este rezonabil ca Avocatul Poporului să refuze intervenția, invocând lipsa „cotorului” sau că persoana nu s-a adresat CNA, în special în contextul unor situații urgente, în care persoana a făcut deja publice dezvăluirile și are nevoie imediată de protecție împotriva represaliilor.
		10.	Sugestii principale privind examinarea oportunității de revizuire a mecanismului actual de protecție a avertizorilor de integritate Generalități Premisele apariției instituției avertizorului de integritate sau reliefat în anul 2008, când Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CtEDO) a constatat încălcarea art.10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, în cauza Guja c. Republicii Moldova. Astfel, în cauza menționată CtEDO a identificat șase factori de evaluare a proporționalității unei interferențe a libertății de exprimare a avertizorilor. În jurisprudența sa, CtEDO reiterează datoria de loialitate și discreție pe care o are angajatul față de angajator, dat fiind faptul că natura relațiilor de muncă, fie din domeniul public sau privat, presupun anumite îndatoriri. Astfel, obligația statelor nu se oprește la aceea de a permite difuzarea informațiilor, dar și la obligația statelor contractante de a proteja furnizorii de informații de interes public (avertizorii de integritate). Prin urmare, în anul 2018 Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea nr.122 privind	<i>Se acceptă parțial</i> Art. 24 alin. (2) lit. b) din Legea nr. 165/2023 a fost revizuit, a se vedea pct. 16 de la Art. V din proiect. Cu referire la celelalte aspecte vis-a-vis de rolul Ombudsmanului în mecanismul de protecție a avertizorilor de integritate, reiterăm poziția expusă în tabelul de sinteză.

		avertizorii de integritate, care era conceput ca un mecanism suplimentar în combaterea corupției, practicilor și comportamentele ilegale, ce erodau statul de drept. Astfel, Republica Moldova a adoptat un spectru larg și complex de instrumente menite să prevină, să combată și să lichideze consecințele actelor ilegale, inclusiv a actelor de corupție. Deoarece tolerarea corupției și a ilegalităților continuă să fie una dintre marile provocări ale Republicii Moldova, a fost necesară modificarea paradigmei și inițierea acțiunilor, prin încurajarea angajaților de a se antrena în procesul de prevenție și combaterea încălcărilor de lege.⁷ În aceeași ordine de idei, Centrul Național Anticorupție a elaborat studiul „Dezvăluirea practicilor ilegale în Moldova: Legislație și mecanisme”,⁸ care a scos la iveală vulnerabilitățile cadrului legal național în acest domeniu, trasarea concluziilor referitor măsurile ce necesită a fi întreprinse pentru a le înlătura și formularea propunerilor de modificare a actelor normative naționale ce reglementează instituția avertizărilor de integritate. Rezultatele studiului susmenționat și nu numai, au fost luate la baza elaborării unui nou proiect de lege privind avertizorii de integritate. Cu toate acestea, mecanismul privind avertizorii de integritate trebuie privind din perspectiva domeniului de integritate și anticorupție, dar nu din perspectiva mandatului dreptului omului. Astfel ca, mecanismele de protecție a drepturilor omului să fie complementare și adiționale la cele existente privind integritate, dar nu de bază cum sunt la moment. Acestea afectând independența și autonomia de decizie a Ombudsmanului. Astfel, la etapa de consultare a proiectului de lege, Ombudsmanul a intervenit atât către autorul proiectului,⁹ cât către Parlamentul Republicii Moldova,¹⁰ exprimându-și opiniile pe marginea proiectului de lege vizat, însă cu regret cea mai mare parte a criticilor aduse nu au fost luate în considerare de către autoritățile responsabile de elaborarea și adoptarea actului normativ în versiunea actuală. Drept consecință, a fost adoptată o Lege nouă, nr.165/2023 privind avertizorii de integritate, prin care, ca și în Legea precedentă (nr.122/2018),	
--	--	--	--

		Ombudsmanul are calitatea de Autoritate de protecție a avertizorilor de integritate. O noutate regăsită în art. 22 lit.b) și art. 24 alin.(1) lit.b) din Legea nr.165/2023, Avocatul Poporului reprezintă avertizorii de integritate în instanțele de judecată, precum și în alte autorități publice, în vederea apărării drepturilor lor legitime. În mod special, cu referire la acest aspect Avocatul Poporului a accentuat „formularea dată de art. 24 alin. (1) lit. b) din proiectul (la acea etapă) aduce atingere independenței Ombudsmanului în situația obligativității reprezentării în instanța de judecată dictată de lege. Totuși, reprezentarea în instanță este un drept valorificat de Avocatul Poporului doar la propria decizie și doar în baza propriilor constatări și deducții. Prin analogie, dreptul discreționar al Avocatului Poporului se desprinde și din Principiile de la Paris potrivit cărora Ombudsmanul va avea dreptul discreționar, la propria inițiativă sau drept rezultat al unei plângeri, să investigheze cazuri ținând cont de soluțiile administrative disponibile.”. În continuarea ideilor sus-descrie, prin Legea nr.1 din 02.02.2023 pentru modificarea unor acte normative, au fost modificate un set de prevederi din Legea nr.52/2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul), printre care și cele referitoare la competențele Ombudsmanului, în special în partea ce se referă la examinarea cererilor de protecție a avertizorilor de integritate și contribuirea la apărarea acestora. Subsecvent, la data de 08.09.2025 Ministerul Justiției a publicat anunț privind inițierea procesului de consultare a proiectului de lege pentru modificarea Legii nr. 165/2023 privind avertizorii de integritate (alinieră integrală la Directiva 2019/1937).11 Prin acest proiect se fortifică garanțiile avertizorilor de integritate, precum: 1. Stabilirea sancțiunilor contravenționale pentru: - împiedicarea depunerii unei avertizări de integritate; - neînstituirea canalelor interne de raportare a încălcării legii, neluarea de către angajator a măsurilor de asigurare a dezvăluirii de încălcări a legii în cadrul entității sau nerespectarea confidențialității angajaților care dezvăluie încălcări ale legii, facilitatorilor, persoanelor terțe etc.; - neasigurarea măsurilor de	
--	--	--	--

		protecție prevăzute de Legea nr. 165/2023 privind avertizorii de integritate a angajaților recunoscuți în calitate de avertizori de integritate, facilitatorilor, persoanelor terțe etc.; - răzbunarea împotriva avertizorului de integritate, facilitatorului, persoanelor terțe etc.; 2. Garantarea dreptului la repararea integrală a prejudiciului cauzat urmare a răzbunărilor; 3. Instituirea măsurilor de sprijin subiecților supuși răzbunărilor; 4. Extinderea categoriilor de subiecți vizați de măsurile de protecție: - avertizorii de integritate; - facilitatorii; - persoanelor terțe; - entitățile private deținute de persoanele care efectuează dezvoltări de încălcări ale legii, celor la care aceștia prestează servicii sau cu care au alte tipuri de legături într-un context profesional; Cu toate că este de apreciat efortul statului privind fortificarea garanțiilor avertizorilor de integritate, precum și a altor subiecți implicați în legătură cu dezvoltări ale practicilor ilegale, ca stimulent pentru sporirea avertizărilor de integritate, intensificarea luptei cu corupția și sporirea protecției avertizorilor de integritate, Ombudsmanul ajunge la concluzia că modificările aduse, precum și cele propuse la Legea nr.52/2014 și Legea nr.165/2023 schimbă în esență însăși conceptul Instituției Naționale de protecție a Drepturilor Omului. În acest sens, se atrage atenție asupra următoarelor: 1. Instituția avertizorilor de integritate are la bază lupta cu corupția și a practicilor ilegale în cadrul instituțiilor, indiferent că fac parte din sectorul public, sau cel privat, și nu încălcarea drepturilor omului, care este un domeniu mai mult subsecvent; 2. Prin instituirea legii cu privire la avertizorii de integritate, se urmărește atingerea unui scop bine determinat: stimularea unui grup concret de persoane (avertizorul de integritate, facilitatorul, persoanele terțe etc.) să facă dezvoltări, care drept consecință să consolideze integritatea profesională și cea instituțională; 3. Sporirea dezvoltărilor nu poate avea loc dacă persoanele vizate sunt sigure că urmare a avertizărilor de integritate efectuate nu vor avea de suferit atât pe plan personal, cât și pe plan profesional; 4. În eventualitatea expunerii la represalii în legătură cu dezvoltarea efectuată, persoanele	
--	--	---	--

		trebuie să aibă certitudinea că vor beneficia de un grad înalt de protecție; 5. Încrederea persoanelor în instituția avertizorului de integritate va spori odată cu sancționarea celor ce fac, admit sau încurajează măsuri de răzbunare împotriva avertizorilor, inclusiv dacă victimele răzbunărilor vor beneficia de măsuri reparatorii; 6. Atât sancționarea cât și dispunerea/acordarea măsurilor reparatorii, prezumă aplicarea forței de coerciție: fie a instanței de judecată, fie a altei autorități abilitate. Cu referire la aspectele de integritate: Reieșind din considerentul că, conceptul avertizărilor de integritate are la bază lupta cu ilegalitățile, în special a practicilor ce subminează integritatea instituțională, această luptă ar putea definită ca combaterea corupției în cadrul și din interiorul instituțiilor. În acest sens, trebuie de atras atenție că art.33 din Convenția Organizației Națiunilor Unite împotriva Corupției, prevede că „Fiecare stat parte are în vedere încorporarea în sistemul său juridic intern a măsurilor corespunzătoare pentru a asigura protecția împotriva oricărui tratament nejustificat al oricărei persoane care semnalează autorităților competente, cu bună-credință și în baza unor presupuneri rezonabile, orice fapt privind infracțiunile prevăzute de prezenta convenție.”¹² Deoarece Republica Moldova a ratificat Convenția în cauză, trebuie de concretizat că potrivit prevederilor art.2 din Legea nr.158/2007 pentru ratificarea Convenției ONU împotriva corupției, Centrul Național Anticorupție, Procuratura Generală și Ministerul Justiției se desemnează în calitate de autorități susceptibile de aplicarea măsurilor specifice de prevenire a corupției. În acest sens, menționăm că potrivit Legii Nr.1104/2002 cu privire la Centrul Național Anticorupție (în continuare CNA), CNA are misiunea de a preveni și a combate corupția în Republica Moldova prin aplicarea cadrului normativ și instituțional de prevenire și combatere a corupției, consolidând sistemul național de integritate și sporind încrederea cetățenilor în statul de drept. În activitatea sa, CNA efectuează evaluarea integrității instituționale în condițiile Legii nr.325/2013 privind evaluarea integrității instituționale, monitorizarea implementării	
--	--	--	--

		planurilor de integritate și aprecierea progreselor realizate, inclusiv examinează avertizările de integritate. Deoarece se propune modificarea Codului Contravențional în partea ce ține de avertizorii de integritate, considerăm oportun a menționa că CNA constată, examinează și sancționează contravențiile date în competența sa în temeiul art. 401 din Codul Contravențional, după cum urmează: - - - - - - Art.177, alin.(7) și (8) – Încălcarea legislației și a documentelor normative în amenajarea teritoriului, urbanism și construcții Art.471 – Coruperea electorală pasivă; Art.312 – Abuzul de putere sau abuzul de serviciu; Art.312² – Neglijența în serviciu; Art.313 – Excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu; Art.313¹ – Favoritismul; Art.313³ – Excesul de putere privind actele permise; Art.313⁴ – Încălcarea regimului juridic al incompatibilităților și limitărilor aplicabile funcției publice sau funcției de demnitate publică; Art.313⁷ – Excesul de putere în cazul documentelor în format electronic; Art.313⁸ – Neluarea de către conducătorul entității publice a măsurilor de asigurare a integrității în cadrul entității publice; Art.314 – Tăinuirea unui act de corupție ori a unui act conex acestuia sau neluarea măsurilor de rigoare; Art.314¹ - Neasigurarea măsurilor de protecție a avertizorului de integritate; Art.315 – Luarea sau darea de recompensă nelegitimă sau de folos material; Art.315¹ – Încălcarea modului de convocare sau organizare a ședinței organului colegial. După cum se vede mai sus, CNA este abilitat cu forță coercitivă în vederea luptei cu corupția și a altor practici conexe, inclusiv în partea ce ține de protecția avertizorilor de integritate, și măsurile de asigurare a integrității instituționale. Cele sus-refectate demonstrează că CNA este un organ constatat, acțiunile, inacțiunile și deciziile căruia pot și trebuie să fie pasibile controlului judiciar sau de altă natură. Per contrariu, Avocatul Poporului nu este și nici nu poate fi organ constatat, iar competențele INDO sunt altele decât inițierea cauzelor în instanța de judecată pentru reprezentarea acestora împotriva fie a angajatorilor ce fac, admit sau încurajează răzbunări față de	
--	--	--	--

		avertizori și celelalte persoane vizate, fie împotriva CNA, care înregistrează avertizările de integritate, însă pe parcurs încetează examinarea acestora. Astfel, prevederile din art. 24 alin. (1) lit.b) din Legea nr.165/2023 privind avertizorii de integritate în general, analizate în coroborare cu prevederile proiectului de Lege pentru modificarea unor acte normative (consolidarea mecanismului de protecție în domeniul avertizărilor de integritate), permite a concluziona că se schimbă conceptual rolul și menirea Avocatului Poporului. În aceste circumstanțe, și având în vedere că inițiativa de modificare a Legii nr. 52 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul) nu a fost măcar discutată cu Ombudsmanul, apar semne de îngrijorare pe marginea faptului că, intenționat sau nu, instituția Avocatului Poporului se transformă din instituție de promovare, prevenire și protecție a drepturilor omului în instituție de luptă cu corupția prin prisma protecției persoanelor ce fac dezvăluiri ale practicilor ilegale în acest sens. Astfel, mandatul va fi extins nejustificat și în detrimentul implementării standardelor și recomandărilor internaționale. Este de menționat că instituția Ombudsmanului reprezintă o formă suplimentară de protecție extrajudiciară a drepturilor omului și libertăților fundamentale. Rolul său primordial constă în protejarea drepturilor oricărei ființe umane în relațiile sale cu autoritățile publice și în special, supraveghează activitatea autorităților publice în ce privește realizarea obligațiilor pozitive și negative în partea ce ține de garantarea drepturilor omului și libertăților fundamentale. Mai mult ca atât, specificul activității Ombudsmanului este evidențiată prin acordarea unei protecții prin investigarea plângerilor și propunerea remedierii încălcărilor constatate. Cu alte cuvinte, instituția națională a drepturilor omului oferă protecție în sensul asigurării unei proceduri juste și corecte din partea autorităților publice în raport cu orice persoană. Concomitent, prin prisma stabilirii atribuției de reprezentare a avertizorilor, inclusiv a altor categorii de subiecți în instanța de judecată se observă o tendință a legiuitorului și Guvernului de transformare a Oficiului	
--	--	--	--

		Avocatului Poporului fie în agenție de protecție, fie într-o ramură derivată a CNAJGS, fie într-o autoritate publică clasică, contrar mandatului instituției, și activitatea cărora Ombudsmanul are mandat să le monitorizeze. Mai mult ca atât, la elaborarea Legii nr.122/2018, cât și a Legii nr.165/2023 privind avertizorii de integritate, inclusiv prin Hotărârea Parlamentului Nr.HP442/2023 privind aprobarea Programului național de integritate și anticorupție pentru anii 2024–2028 și a Planului de acțiuni pentru implementarea Programului național de integritate și anticorupție pentru anii 2024–2028, Avocatul Poporului și CNA urmau să fie parteneri care se completează reciproc pe segmentul avertizorilor de integritate, însă situația din teren face ca Ombudsmanul să intervină în instanțele de judecată împotriva deciziilor CNA de încetare a examinării avertizărilor de integritate, contrar prevederilor art.24 din Legea nr.52/2014, potrivit cărora autorităților le poate fi înaintat un aviz cu recomandări, or procedurile prevăd expres căile de contestare a actelor de procedură, cât și a celor de fond ale CNA. Se concretizează că, standardele naționale și cele internaționale privind Instituțiile Naționale de protecție a Drepturilor Omului, prevăd expres că menirea INDO este promovarea drepturilor omului și supravegherea autorităților privind modul în care acestea asigură drepturile omului. Astfel, în conformitate cu prevederile Alianței Globale a Instituțiilor Naționale a Drepturilor Omului, care făcând trimitere la Rezoluția Adunării Generale a ONU nr.48/134 din 20 decembrie 1993 cu privire la principiile referitoare la Statutul Instituțiilor Naționale (Principiile de la Paris),¹³ Instituția Națională a Drepturilor Omului (Oficiul Avocatului Poporului Ombudsmanul), este o instituție care deși este instituită de stat, este independentă față de celelalte instituții guvernamentale iar această independență se relevă inclusiv la posibilitatea reală de a a-și dirija de sine stătător activitatea în cadrul raporturilor interne și externe. La fel, prin Legea nr.52/2014 (dar și, conform Constituției) sunt prevăzute și garanțiile de independență ale Ombudsmanului, care prevede că Instituția Avocatul Poporului este autonomă și	
--	--	---	--

		independentă față de orice autoritate publică, persoană juridică, indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare, și față de orice persoană cu funcție de răspundere de toate nivelurile. Avocatul Poporului nu poate fi supus niciunui mandat imperativ sau reprezentativ. Nimeni nu îl poate obliga pe Avocatul Poporului să se supună instrucțiunilor sau dispozițiilor sale. Avocatul Poporului nu poate fi obligat să prezinte explicații sau declarații asupra cazurilor examinate sau aflate în procedură de examinare, cu excepția situațiilor în care acestea sînt în folosul părții reprezentate.¹⁴ În aceeași ordine de idei, conform Principiilor de la Paris, audierea persoanelor și examinarea plângerilor și petițiilor referitoare la situații individuale este o atribuție complementară a Ombudsmanului, pe când prevederile introduse prin modificările la Legea nr.52/2014 pe marginea reprezentării avertizorilor de integritate în instanța de judecată, precum și cele din proiect sugerează că examinarea cererilor și acordarea protecției de către Avocatul Poporului ar fi atribuția de bază a instituției. Este de menționat că instituția Ombudsmanului este cea care acționează în mod independent împotriva cazurilor de administrare defectuoasă și a presupuselor încălcări ale drepturilor omului și libertăților fundamentale.¹⁵ Totodată, standardele prevăd că Ombudsmanul decide și selectează singur cazurile, pe care le consideră necesar a fi examinate, inclusiv asupra modului de intervenire pe cazurile individuale, sau problemele sistemice.¹⁶ Contrar acestui principiu, cererile de protecție a avertizorilor de integritate se impun a fi acceptate toate până la proba contrarie, iar decizia de încetare a examinării unei cereri de protecție trebuie să fie pasibilă de contestare fie în fața instanței de judecată, fie în fața altei autorități, ceea ce contravine prevederilor din art.23, alin.(5) din Legea nr.52/2014. Subsecvent, principiul nr.24 prevede expres că, „Statele trebuie să se abțină de la întreprinderea oricărei acțiuni ce are drept scop sau care rezultă cu suprimarea Instituției Ombudsmanului sau orice obstacole pentru funcționarea sa efectivă și trebuie să o protejeze în mod efectiv de orice astfel de amenințări.”¹⁷	
--	--	---	--

		Astfel, Avocatul Poporului, de principiu, nu ar trebui să fie parte în proces, decât în cauzele, pe care le consideră strategice, însă stabilirea atribuției de reprezentare a unor categorii de persoane în instanțele de judecată este o metodă de a obliga Ombudsmanul de a da explicații pe marginea cererilor aflate în examinare, ceea ce subminează garanțiile de independență ale Ombudsmanului în special, prin prisma art.3, alin.(3) al Legii nr.52/2014 de a nu fi obligat să prezinte explicații sau declarații asupra cazurilor examinate sau aflate în procedură de examinare. Toate acestea contrar statutului unei IDNO. Suplimentar, se atrage atenție că potrivit Planului de acțiuni anticorupție de la Istanbul, unde Republica Moldova este parte, și unde a raportat pe marginea evoluțiilor la capitolul combaterea corupției, inclusiv prin prisma protecției avertizorilor de integritate, statul urma să identifice o instituție/agenție distinctă, care să corespundă standardelor aprobate în domeniul protecției avertizorilor de integritate. Concretizăm, că Ghidul elaborat în vederea implementării Planului de acțiuni anticorupție de la Istanbul (în continuare IAP), stabilește definiția autorității de protecție ca „Agenție, unitate sau personal dedicată”: O agenție, o unitate din cadrul agenției sau personal specializat care se ocupă exclusiv de anumite funcții și nu îndeplinește alte atribuții. (Varianta în engleză: “Dedicated agency, unit or staff”: An agency, a unit within the agency, or specialized staff that deals exclusively with certain function(s) and do not perform other duties.)¹⁸ Totodată, agenția sau unitatea sau personalul dedicat are următoarele competențe, clar stipulate în legislație: A. A ordona sau a iniția măsuri de protecție sau de remediere - agenția, unitatea sau personalul dedicat impune sau solicită unei alte autorități responsabile să ofere o anumită protecție sau o măsură de remediere unui avertizor (a iniția o cerere de protecție a siguranței personale, a solicita asistență judiciară etc.). B. A impune sau a iniția impunerea de sancțiuni sau aplicarea altor căi de atac împotriva represaliilor - în cazurile de represalii împotriva denunțătorilor, agenția, unitatea sau personalul	
--	--	---	--

		dedicat poate impune o sancțiune sau poate iniția proceduri judiciare ori poate solicita impunerea unei sancțiuni de către o altă autoritate competentă. Astfel, urmare a celei de-a 5-a rundă de monitorizare a IAP, unde raportor din partea Republicii Moldova a fost Centrul Național Anticorupție,¹⁹ s-a constatat că la aspectul existenței unei agenții, unități sau personal dedicat, ale cărui responsabilități sunt axate exclusiv pe protecția avertizorilor, Republica Moldova nu respectă niciunul dintre elementele din cadrul acestui criteriu de referință din cauza absenței unei agenții, unități sau personal dedicat, așa cum este definit de metodologia IAP. Echipa de monitorizare recunoaște pe deplin rolul important jucat de Avocatul Poporului în protejarea drepturilor omului, inclusiv în cazurile care implică represalii împotriva avertizorilor. Activitățile desfășurate de Direcția pentru Examinarea Cererilor și Protecția Persoanelor, cum ar fi investigarea plângerilor, emiterea de recomandări și acordarea de asistență juridică, au o relevanță clară și o valoare practică pentru protecția denunțătorilor. Cu toate acestea, în conformitate cu definiția tehnică furnizată de Ghidul de monitorizare, criteriul de referință impune existența unei agenții, unități sau personal dedicat, ale cărui responsabilități sunt axate exclusiv pe protecția denunțătorilor. Întrucât mandatul Direcției cuprinde o gamă mai largă de probleme legate de drepturile omului, acest criteriu nu este pe deplin îndeplinit. Această evaluare nu diminuează în niciun fel legitimitatea sau eficacitatea eforturilor depuse de Avocatul Poporului. În acest context, trebuie menționat faptul că cadrul de monitorizare IAP impune înființarea unei agenții, unități sau personal dedicat care să îndeplinească sarcini specifice în diferite domenii, deoarece acest lucru ar contribui la asigurarea nivelului adecvat de specializare și a implementării eficiente a activității relevante. Trebuie subliniat faptul că cadrul de monitorizare nu impune înființarea unei agenții sau unități dedicate și că chiar și prezența personalului dedicat care lucrează exclusiv la sarcina în cauză este suficientă pentru conformitate. Echipa de monitorizare recunoaște măsurile	
--	--	--	--

		proactive luate de Avocatul Poporului în abordarea cazurilor de avertizori în practică. Cazul lui Marcel Lemnaru, în special, ilustrează faptul că instituția nu numai că s-a implicat în plângerile avertizorilor, dar a întreprins și acțiuni legale și procedurale concrete, în conformitate cu competențele prevăzute în legislația națională. Includerea activității legate de avertizori în rapoartele anuale din 2023 și 2024 demonstrează în continuare capacitatea de reacție instituțională și un mecanism funcțional pentru gestionarea unor astfel de cazuri. Aceste elemente reflectă un angajament semnificativ față de protecția avertizorilor în practică și subliniază importanța rolului Avocatului Poporului în respectarea standardelor de integritate și a drepturilor omului. Cu toate acestea, în conformitate cu definiția aplicată în Ghidul de monitorizare, respectarea acestui criteriu rămâne condiționată de demonstrarea faptului că astfel de activități sunt desfășurate de personal dedicat exclusiv protecției avertizorilor sau a unor instituții independente, sau în paralel de mai multe instituții. Experiența altor state La nivelul Uniunii Europene, statele și-au identificat independent autoritatea de protecție, după cum urmează: - Austria: Oficiul Federal pentru Prevenirea și Combaterea Corupției (Bundesamt zur Korruptionsprävention und Korruptionsbekämpfung) este autoritatea competentă principală, deși au fost desemnate și alte autorități pentru sectoare specifice. Este de menționat că în țară activează mai multe instituții ale ombudsmanului. - Belgia: Ombudsmanul federal este autoritatea competentă principală, deși vor fi desemnate și alte autorități pentru sectoare specifice. Este de menționat că în țară activează mai multe instituții ale ombudsmanului. -Bulgaria: Comisia pentru protecția datelor cu caracter personal (Комисия за защита на личните данни). -Cipru: Mai multe autorități competente, în funcție de subiectul/contextul raportului. Ministerul Justiției și Ordinii Publice (Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξεως).	
--	--	---	--

		- Republica Cehă: Ministerul Justiției (Ministerstvo spravedlnosti) este autoritatea competentă principală în majoritatea cazurilor, cu excepția aplicării de amenzi angajatorilor pentru încălcarea legii cehe privind denunțarea, caz în care autoritatea competentă este Inspectoratul Muncii (Inspekce Práce). - Danemarca: Agenția daneză pentru protecția datelor (Datatilsynet) a fost desemnată ca canal extern de raportare. -Estonia: În Estonia, orice autoritate de stat sau unitate a administrației locale care are competența de a exercita puteri de stat sau administrative sau care are competența de a urmări penal o infracțiune de încălcare a legii poate fi o autoritate competentă. Nu au fost desemnate încă autorități specifice în acest sens. -Finlanda: Legea finlandeză privind denunțarea neregulilor nu menționează în mod expres o autoritate competentă, deși Oficiul Cancelarului Justiției (Valtioneuvoston Oikeuskansleri) este responsabil de gestionarea canalului de raportare externă. -Franța: Apărătorul Drepturilor (Défenseur des Droits) este autoritatea competentă principală, deși au fost desemnate și alte autorități pentru sectoare specifice. -Germania: Legea germană privind denunțarea neregulilor nu specifică autoritățile competente responsabile cu aplicarea acesteia; prin urmare, autoritățile competente variază de la un stat la altul. Oficiul Federal de Justiție (Bundesamt für Justiz) este un oficiu central de raportare externă. -Grecia: Autoritatea Națională pentru Transparență (Εθνική Αρχή Διαφάνειας) este autoritatea competentă principală, deși vor fi desemnate și alte autorități pentru sectoare specifice. -Ungaria: Departamentul pentru muncă și sănătate și securitate în muncă al birourilor județene și guvernamentale (Munkavédelem Foglalkoztatás-felügyelet) este autoritatea competentă. -Irlanda: Biroul comisarului pentru divulgări protejate. Italia: Autoritatea Națională Anticorupție (Autorità Nazionale Anticorruzione).	
--	--	--	--

		-Letonia: Cancelaria de Stat (Valsts Kanceleja) este un punct de contact centralizat pentru avertizorii de integritate, deși au fost desemnate și alte autorități pentru sectoare specifice. -Lituania: Parchetul (Prokuratūra). -Luxemburg: Biroul de raportare (Office des Signalements) este autoritatea competentă principală, deși au fost desemnate și alte autorități. -Malta: Ombudsmanul este autoritatea competentă principală, deși au fost desemnate și alte autorități pentru sectoare specifice. -Polonia: Polonia a desemnat un Ombudsmanul ca autoritate competentă, deși legea desemnează și alte autorități publice pentru a da curs raportărilor, în funcție de subiectul preocupării sau plângerii specifice. -Portugalia: Mai multe autorități competente, în funcție de subiectul/contextul raportului. În cazul în care nu a fost desemnată nicio autoritate competentă pentru a se ocupa de raport sau în cazul în care un raport implică o autoritate competentă, raportul respectiv trebuie adresat Mecanismului național anticorupție (Mecanismo Nacional Anticorrupção), o entitate administrativă independentă. -România: Agenția Națională de Integritate (Agenția Națională de Integritate). -Slovacia: Biroul pentru Protecția Avertizorilor (Úrad na Ochranu Oznamovateľov). -Slovenia: Mai multe autorități competente, în funcție de sector. Comisia pentru Prevenirea Corupției (Komisija za preprečevanje korupcije) are competențe specifice de consiliere a avertizorilor. -Spania: Autoritatea independentă pentru protecția avertizorilor (Autoridad Independiente de Protección del Informante) este autoritatea competentă principală. Au fost desemnate și alte autorități competente regionale. -Suedia: Autoritatea suedeză pentru mediul de lucru (Sw. Arbetsmiljöverket) este autoritatea competentă principală, deși au fost desemnate și alte autorități pentru sectoare specifice.	
--	--	--	--

		-Țările de Jos: Casa avertizorilor (Huis voor klokkenluiders) este autoritatea competentă principală, deși au fost desemnate și alte autorități pentru sectoare specifice. Concluzii Analizând prevederile actuale referitoare la avertizorii de integritate, se evidențiază următoarele: 1. Instituția avertizorilor de integritate trebuie consolidată în continuare; 2. Avertizorii, precum și ceilalți subiecți, care ar putea fi supuși răzbunării trebuie să beneficieze de protecție efectivă și trebuie să beneficieze de protecție din partea unei autorități de protecție cu atribuții punitive; 3. Deciziile Autorității de protecție trebuie să fie în mod efectiv supus controlului judiciar sau monitorizării din partea INDO; 4. Atribuirea responsabilității de a reprezenta avertizorii de integritate în instanță, precum și obligarea Avocatului Poporului de a examina cererile de protecție, pot afecta independența instituțională a Ombudsmanului și contravin principiilor fundamentale care stau la baza exercitării independente a acestei funcții. 5. Este necesar de identificat și stabilit o altă instituție (sau mai multe instituții) competentă în protecția avertizorilor de integritate (mai aproape de domeniul investigațiilor/urmăririi penale/integrității/anticorupției, de cât din sfera drepturilor omului). Iar atribuția Oficiului Avocatului Poporului să fie limitată la monitorizarea/supraveghere și responsabilizarea acestor instituții privind mecanismul de protecție, precum și promovarea mecanismului avertizare de integritate. Eventual, Avocatul Poporului poate avea atribuții doar în contribuirea la protecția avertizorilor de integritate în limita Legii 52/2014/ Constituției.	
Centrul de Analiză și Prevenire a Corupției	11.	Proiectul, nota de fundamentare și tabelul de conformitate sunt publicate pe pagina web a Ministerului Justiției. Totuși, pentru deplina respectare a Legii nr. 239/2008, urmare a consultărilor publice, urmează a fi plasată și sinteza observațiilor recepționate, precum și argumentele de acceptare sau respingere	Precizare Art. 38 alin. (1) din Legea nr. 100/2007 cu privire la actele normative, prevede că :

			a acestora. Adicional, trebuie să notăm că termenul de 10 zile lucrătoare acordat pentru consultare publică (de la 17.09.2025 până la 30.09.2025) este restrictiv și contravine art. 11 alin. (2/2) din Legea privind transparența în procesul decizional, nr. 239/2008, care prevede că "Anunțul privind organizarea consultărilor publice și materialele aferente sînt făcute publice cu cel puțin 15 zile lucrătoare înainte de definitivarea proiectului de decizie".	„ Termenul general pentru avizarea și expertizarea proiectului actului normativ este de 10 zile lucrătoare. Termenul pentru formularea recomandărilor este de cel puțin 10 zile lucrătoare, dar nu va depăși termenul indicat de autorul proiectului actului normativ.”. Distincția dintre anunțul de inițiere și etapa de avizare se rezumă la aceea că, la prima etapă (anunțul de inițiere) trebuie respectate termenele stabilite în Legea nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional, pe cînd în cea de-a doua etapă (etapa de avizare) trebuie respectate termenele din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative, acțiune precedată de etapa anunțului de inițiere.
		12.	Argumentarea din Nota de fundamentare este pertinentă la nivel de principii, dar insuficientă pentru înțelegere în termeni practici de aplicare. Pentru evitarea unei transpuneri formale, proiectul trebuie susținut de o justificare mai solidă și anume ar trebui să conțină: - date și analize agregate la zi despre funcționarea canalelor interne și externe și calitatea acțiunilor subsecvente; - evaluarea impactului financiar și a capacităților autorităților vizate de Legea 165/2023; - oferirea unor indicatori de rezultat orientați pe finalitate: câte cauze au fost remediate, în câte cauze au fost aplicate măsuri de protecție, care sunt domeniile vulnerabile etc.;	<i>Se acceptă</i> Nota de fundamentare a fost completată cu argumente și date statistice relevante.

			- care este mecanismul de supraveghere și control: a fost sau nu desemnată o autoritate-umbrelă cu funcții de sinteză/monitorizare, care să generalizeze practicile și să publice concluzii/lecții/îndrumări pentru sistemul entităților publice și private în aplicarea mecanismului avertizorilor de integritate, așa cum a fost sugerat în analizele și rapoartele anterioare ale CAPC și așa cum rezultă și din prevederile Directivei.	
		13.	Compatibilitatea cu legislația Uniunii Europene și alte standarde internaționale. Potrivit textului proiectului de lege și notei de fundamentare, proiectul are drept scop „transpunerea integrală” a Directivei (UE) 2019/1937 privind protecția persoanelor care raportează încălcări ale dreptului Uniunii. Din lectura comparată a Directivei (UE) 2019/1937 și proiectul legii supus expertizei deducem, totuși, că transpunerea nu este deplină și este necesară o analiză suplimentară pentru integrarea cu acuratețe în arhitectura națională. Reiterăm că Directiva fixează obiectivul și standardul minim, iar statul are marjă de configurare și adaptare, astfel încât să fie construit un mecanism fiabil și robust, care să corespundă pe de o parte contextului național, dar pe de altă parte să nu coboare sub standardul/exigențele europene. În acest sens, rămân patru aspecte care necesită a fi analizate atent și care trebuie a fi acoperite, după cum urmează: a) Prezumția răzbunării și sarcina probei. Art. 21 alin. (5) al Directivei prevede explicit că, dacă persoana dovedește că a raportat conform cerințelor legale și a suportat un prejudiciu, se prezumă că măsura/prejudiciul are caracter de răzbunare, iar entitatea trebuie să probeze că măsura are cauze justificate și nu au nicio legătură cu raportarea făcută de avertizor. O asemenea abordare este enunțată și în considerentul (93) din Directivă privind „mutarea sarcinii probei”. Respectiv, Directiva impune un mecanism probator care să scoată avertizorul din impas: dacă raportarea e conformă și ulterior apare o măsură prejudiciabilă, se prezumă că e vorba de măsuri de răzbunare, iar entitatea trebuie să dovedească motive	<i>Se acceptă parțial</i> -Cu referire la criticile invocate la lit. a) din aviz, menționăm că „inversarea sarcinii probei și prezumția răzbunării” se regăsește la art. 27 alin. (2) din Legea nr.165/2023. -Cu referire la criticile invocate la lit. b) din aviz, menționăm că art. 5 alin. (7) de la pct. 4 de la Art. V (modificarea Legii nr. 165/2023) a fost revizuit în vederea transpunerii art. 8 alin. (4), (7). -Cu referire la criticile invocate la lit. c) din aviz, specificăm că art. 7 din Legea nr. 165/2023 transpune în mod fidel și funcțional art. 18 din Directiva 2019/1937, oferind trasabilitate, protecție a confidențialității și drepturi clare avertizorilor. Directiva însăși încurajează adaptarea mecanismelor la specificul fiecărei entități (dimensiune, resurse, riscuri), iar

		legitime, străine de raportare. Legea în vigoare și proiectul de modificare nu abordează acest aspect. Respectiv, se recomandă inserarea în Lege a normelor care să instituie prezumția și să asigure transferul sarcinii probei pe entitate/angajator. b) Instituirea canalelor interne în entitățile cu un număr mai mic de 50 în sectoarele de risc Directiva, potrivit art. 8 alin. (7)-(8) permite statelor, după o evaluare de risc, să impună canale interne și sub 50 de lucrători, acolo unde riscul este ridicat (sănătate, mediu, achiziții etc.). Totodată prin prevederile de la alin. (9) permite partajarea canalelor la nivel de municipii/entități publice mici. Atât legea în vigoare, cât și proiectul de modificare nu reglementează acest aspect, dar impun doar obligația raportării externe, ceea ce poate fi tratat ca o necorespondere standardului Directivei. În acest context, este rațional de a reveni la reglementări subordonate legii (hotărâre de Guvern) care să reglementeze mai detaliat și pas cu pas aspectele legate de domeniile de risc, posibilitatea instituirii unor canale interne partajate, evaluări periodice de risc, garanțiile minime, instituirea și ținerea registrelor etc. c) Trasabilitatea avertizărilor de integritate și evidențe. Art. 18 al Directivei prevede păstrarea evidențelor pentru fiecare raport, pe suport durabil; reguli detaliate pentru apeluri înregistrate/transcrieri și procese-verbale la întâlniri; oferirea posibilității avertizorului de a verifica/semna transcrierea etc. Deși în cadrul legii principiile respective sunt reglementate, totuși atestăm incoerențe și lipsa a mai multe componente indispensabile pentru buna înțelegere și funcționare a mecanismului: cerințe operaționale minime (registru/jurnalizare, câmpuri obligatorii, păstrare corelată cu prescripțiile, posibilitatea de a urmări oricare divulgare și informarea avertizorului); necorelarea clară a termenelor (7 zile/3 luni) dintre intern și extern; lipsa clarității procedurale privind mecanismul de raportare orală/întâlnirile față în față cum sunt fixate dezvăluirile, drepturile avertizorului de a rectifica etc. În aceste condiții reiterăm necesitatea de a institui	Legea nr. 165/2023 oferă suficientă bază pentru ca fiecare autoritate/instituție să-și reglementeze procedura proprie. Astfel, introducerea unor norme centralizate ar limita flexibilitatea, ar crea birocrăție inutilă și nu ar respecta principiul subsidiarității. -Cu referire la criticile invocate la lit. d) din aviz, menționăm că art. 29 din proiectul de lege este în concordanță cu prevederile art. 23 din Directiva (UE) 2019/1937.
--	--	---	--

		norme secundare (la nivel de Guvern) care să detalieze toate aspectele procedurale neclare și confuze. d) Sanctiuni efective, proporționale și disuasive. Art. 23 alin. (1)–(2) din Directivă cere sancțiuni pentru împiedicarea sau încercarea de a împiedica raportarea, represalii, acțiuni vexatorii împotriva raportorilor și încălcarea confidențialității; sancțiuni și pentru raportări cu bună-știință false, plus compensarea prejudiciilor. Proiectul legii operează cu formulări generale privind „încercarea”, fără criterii de agravare/individualizare și fără a asigura corelarea clară cu „tentativa” din dreptul contravențional/penal.	
	14.	Fundamentarea financiară. Nota de fundamentare reține că ”Pentru implementarea prevederilor prezentului proiect nu va fi necesară alocarea unor sume de bani suplimentare din contul bugetului de stat.” Totuși, considerăm că fără o fundamentare și o evaluare clară a impactului financiar, mecanismul va rămâne în continuare doar pe hârtie. Proiectul creează obligații, dar nu arată cum se susțin practic canalele de raportare, trasabilitatea, sprijinul pentru avertizori și raportarea privind rezultatele examinării avertizărilor de integritate. În primul rând, trebuie calculate sursele necesare pentru finanțarea autorității de supraveghere și control, care va îndeplini și funcția de sinteză (autoritatea-umbrelă), resurse pentru autoritatea de protecție. În al doilea rând, trebuie stabilite resurse pentru instituirea canalelor și setarea procedurilor de raportare și examinare: persoane desemnate, instruiți periodice, formulare și ghiduri unitare, precum și o soluție tehnică care să asigure recepția raportărilor (scris și oral), registre, termene, jurnalizare a accesărilor și a eventualelor divulgări de identitate, control al accesului și export pentru verificări. Soluțiile disparate, la nivelul fiecărei entități, sunt costisitoare și greu de controlat. Prin urmare, este recomandabilă opțiunea unei platforme comune (națională sau partajată la nivel de sectoare/raioane), care să impună standarde unitare, costuri previzibile și posibilitatea de a vedea tabloul de ansamblu. În al treilea rând, trebuie finanțate informarea și	Precizare În nota de fundamentare a proiectului este precizat că pentru implementarea proiectului nu sunt necesare sume suplimentare din bugetul de stat. Or, toate entitățile publice cât și cele private sunt obligate să aibă canale interne de raportare încă din anul 2023. De altfel, prin acest proiect de lege își vor ajusta actele sale interne în vederea sporirii garanțiilor și protecției subiecților care cad sub incidența Legii nr. 165/2023. Această afirmație reflectă faptul că, într-o primă etapă, structurile și procedurile pot fi instituite folosind resursele umane și logistice existente în cadrul entităților publice, prin realocări sau adaptări organizatorice, fără o presiune financiară imediată. În al doilea rând, multe dintre elementele menționate — canale

			sprijinul efectiv pentru avertizori: campanii anuale clare (drepturi, pași de urmat, canale disponibile) și un fond minim pentru consiliere juridică/psihologică și pentru măsuri de protecție. Fără acest sprijin și resurse, anticipăm că va persista situația în care se înregistrează puține raportări și multă neîncredere. Sursele de finanțare pot fi combinate: buget de stat pentru autoritățile-cheie și pentru platforma comună; asistență externă pentru dezvoltare, securitate și instruire; o contribuție moderată din partea entităților mari pentru folosirea platformei; pentru APL și întreprinderile mici din sectoarele de risc, accesul ar trebui acoperit din buget sau proiecte dedicate, tocmai pentru a nu transforma mecanismul într-o barieră. În lipsa unei fundamentări financiare și prognoze de cheltuieli, riscurile sunt previzibile: conformare doar formală, termene lungi, trasee neclare, soluții IT fragmentate, date care nu se pot agrega și, ca rezultat final, descurajarea raportării.	de raportare, desemnarea responsabililor, trasabilitate, sprijin pentru avertizori — sunt cerințe organizatorice și de procedură, nu neapărat investiții majore. Acestea pot fi reglementate prin acte normative secundare, metodologii și ghiduri, cu implicarea autorităților competente, fără a genera costuri imediate semnificative. În plus, ideea unei platforme comune este valoroasă, dar nu este o condiție prealabilă pentru funcționarea sistemului. O astfel de soluție poate fi dezvoltată progresiv, cu sprijin extern sau din fonduri structurale, fără a amâna implementarea cadrului legal. Cât despre eventualele costuri generate în viitor, inclusiv necesitatea de a suplimenta personalul din cauza creșterii numărului de avertizări, acestea pot fi abordate etapizat, prin proceduri bugetare obișnuite. Mai mult ca atât, Ministerul Finanțelor nu a formulat obiecții asupra proiectului, inclusiv în partea cheltuielilor financiare.
II. Obiecții și propuneri la articolele/punctele din proiect				

Art. I. - Codul contravențional al Republicii Moldova nr. 218/2008

Articolul 314¹. Încălcarea legislației privind avertizorii de integritate (1) Împiedicarea sau încercarea de a împiedica, prin orice mijloace, efectuarea unei dezvăluiri de încălcare a legii se sancționează cu amendă de la 50 la 100 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 80 la 120 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere, cu amendă de la 120 la 180 de unități convenționale aplicată persoanei juridice. (2) Neînstituirea canalelor interne de raportare a încălcării legii, neluarea de către angajator a măsurilor de asigurare a dezvăluirii de încălcări a legii în cadrul entității sau nerespectarea confidențialității angajaților care dezvăluie încălcări ale legii, facilitatorilor, persoanelor terțe, entităților private deținute de persoanele care efectuează dezvăluiri de încălcări ale legii, celor la care aceștia prestează servicii sau cu care au alte tipuri de legături într-un context profesional se sancționează cu amendă de la 80 la 120 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de	Grupul de lucru al Comisiei de stat pentru reglementarea activității de întreprinzător	15.	Proiectul prevede o nouă redacție a articolului nr.314¹ din Codul contravențional - Încălcarea legislației privind avertizorii de integritate. Pentru moment denumirea articolului respectiv, cât și conținutul acestuia, în mare parte, se referă la fapte concrete, comise prin vinovăție, care presupune cauzarea prejudiciului. Prevederile alin.(2) al articolului nr.314¹ din proiect stabilesc fapte care nu pot fi calificate ca contravenție, deoarece nu aduc prejudiciu, astfel acestea nu se acceptă. Ne referim la așa fapte ca neînstituirea canalelor interne de raportare a încălcării legii, neluarea de către angajator a măsurilor de asigurare a dezvăluirii de încălcări a legii în cadrul entității. De asemenea, ridică semne de întrebare și nu se acceptă prevederile incerte ale alin. (3) referitor la neasigurarea măsurilor de protecție prevăzute de Legea nr. 165/2023 privind avertizorii de integritate... mai departe după text. Din această perspectivă, se recomandă reformularea alineatelor (2) și (3) în sensul că nerespectarea obligațiilor respective au lipsit un angajat de dreptul de a raporta o ilegalitate sau nu l-au protejat. Sau de prevăzut, că prevederile acestor două alineate cad sub incidența capitolului V¹, fiind completat alineatul (11) al articolului 46¹ (Planul de remediere) cu alineatele (2) și (3) al art. 314¹. În acest context, indiferent de faptul dacă va fi acceptată a doua opțiune recomandată (Planul de remediere) sau alineatele (2) și (3) vor rămâne nemodificate, abordarea respectivă presupune efectuarea controalelor din partea Centrului Național Anticorupție, care constată și examinează contravențiile prevăzute la art. 314¹ (art. 401 CC). Cu alte cuvinte, CNA se va transforma în organ de control conform Legii 131/2012.	<i>Nu se acceptă</i> Norma legală propusă la art. 314¹ din proiectul de modificare a Codului contravențional este formulată în mod clar și coerent, în așa fel încât să încadreze toate încălcările prevăzute la art. 29 din proiectul de lege pentru modificarea Legii nr. 165/2023 privind avertizorii de integritate. Acestea, la rândul lor, transpun în dreptul național prevederile obligatorii ale art. 23 din Directiva (UE) 2019/1937 a Parlamentului European și a Consiliului din 23 octombrie 2019, referitoare la sancționarea eficientă, proporțională și disuasivă a încălcării regimului de protecție a avertizorilor. Cu referire la obiecția precum că alin.(2) și (3) al articolului nr.314¹ din proiect stabilesc fapte care nu pot fi calificate ca contravenție, deoarece nu aduc prejudiciu menționăm că, dispozițiile de la alineatele (2) și (3) sunt contravenții formale, nu materiale. Alineatele (2) și (3) din art. 314¹ sancționează: neînstituirea canalelor de raportare; neasigurarea măsurilor de protecție și nerespectarea confidențialității.
--	--	-------------------	--	---

răspundere, cu amendă de la 120 la 180 de unități convenționale aplicată persoanei juridice. (3) Neasigurarea măsurilor de protecție prevăzute de Legea nr. 165/2023 privind avertizorii de integritate a angajaților recunoscuți în calitate de avertizori de integritate, facilitatorilor, persoanelor terțe, precum și entităților private deținute de persoanele care efectuează raportări, celor la care aceștia prestează servicii sau cu care au alte tipuri de legături într-un context profesional se sancționează cu amendă de la 80 la 150 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere, cu amendă de la 120 la 180 de unități convenționale aplicată persoanei juridice. (4) Răzbunarea împotriva avertizorului de integritate, facilitatorului, persoanelor terțe, precum și împotriva entităților private deținute de persoanele care efectuează raportări, celor la care aceștia prestează servicii sau cu care au alte tipuri de legături într-un context profesional se sancționează cu amendă de la 100 la 200 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 150 la 300				Aceste fapte sunt contravenții formale, deoarece se consumă prin simpla neîndeplinire a unei obligații legale imperative, prevăzute expres de Legea nr. 165/2023. În acest caz, nu este necesar să se probeze un rezultat vătămător concret (ex: represalii sau prejudicii materiale), întrucât pericolul social rezultă din însăși încălcarea normei – adică periclitatea funcționalității mecanismului de raportare și afectarea încrederii avertizorilor în cadrul legal de protecție. Referitor la celelalte aspecte din aviz, menționăm că planul de remediere, conform art. 46¹ alin. (2), este un instrument specific procedurii de control de stat asupra activității de întreprinzător, reglementat de Legea nr. 131/2012. Acesta se aplică doar în cazul constatării contravențiilor de către autoritățile abilitate în baza legii menționate. Or, Centrul Național Anticorupție nu este autoritate de control în sensul Legii nr. 131/2012. Potrivit Legii nr. 325/2013 privind evaluarea integrității instituționale, Centrul Național Anticorupție are atribuții explicite în domeniul evaluării climatului de integritate instituțională, prevenirea și
--	--	--	--	---

de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere.				identificarea încălcărilor de integritate. În acest context, încălcările reglementate de art. 314 ¹ alin. (2) și (3) (lipsa canalelor interne, neasigurarea protecției avertizorilor) țin de regimul integrității instituționale a entităților publice.
	Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare	16.	În ceea ce privește modificările propuse la art. 314 ¹ din Codul Contravențional al Republicii Moldova, aliniatul (2) din proiect, care prevede sancționarea în cazul neînstituirii canalelor interne de raportare a încălcării legii, dorim să atragem atenția autorului proiectului asupra unui aspect esențial: anume clarificarea noțiunii de „canal intern” și de când se consideră instituit. Atât în textul proiectului, cât și în Legea nr. 165/2023 privind avertizorii de integritate, nu se regăsește o reglementare clară a noțiunii de „canal intern” și nici o descriere detaliată a procedurii sau a măsurilor pe care trebuie să le întreprindă entitatea pentru instituirea acestuia. Considerăm că o clarificare a acestei noțiuni este necesară pentru a asigura o aplicare uniformă și eficientă a reglementărilor, precum și pentru a evita orice ambiguități în interpretarea și implementarea acestora.	Precizare Legea nr. 165/2023 este suficient de clară în ceea ce privește definirea și delimitarea canalelor interne și externe de raportare. Astfel, art. 3 al legii definește expres noțiunea de „ <i>dezvăluire internă a unei încălcări a legii</i> ” ca fiind comunicarea verbală sau scrisă a oricăror informații privind încălcări ale legii, făcută din cadrul unei entități publice sau private, prin intermediul canalelor interne de raportare, adică transmiterea directă către angajator . În mod firesc, din această definiție reiese că „canalele interne” sunt cele stabilite în cadrul entității publice sau entității private respective. Totodată, legea oferă flexibilitate în modul de instituire a acestor canale interne, lăsând la latitudinea fiecărei instituții alegerea formei de implementare — fie prin platforme electronice, fie prin

				cutii poștale fizice, linii telefonice dedicate sau alte mijloace. În ceea ce privește termenul în care aceste canale trebuie instituite, dispozițiile finale ale Legii nr. 165/2023 prevăd în mod clar acest aspect, stabilind obligațiile concrete pentru entități în funcție de numărul de angajați. Prin urmare, nu se impune o intervenție suplimentară de clarificare în acest sens, întrucât legea deja stabilește cadrul general și oferă suficiente repere pentru aplicare, atât în ceea ce privește conținutul și forma canalelor interne, cât și termenele de instituire și obligațiile corespunzătoare.
	Ministerul Afacerilor Interne	17.	La art. I, ce include amendamente la art. 314 ¹ din Codul contravențional nr. 218/2008 nu este clară modalitatea de tragere la răspundere contravențională a persoanelor juridice, având în vedere că art. 18 alin. (3) din Legea integrității nr. 82/2017 reglementează obligații exclusive pentru conducătorul entității publice, în vederea asigurării protecției avertizorilor de integritate.	<i>Se acceptă</i> Din proiect au fost excluse prevederile propuse la art. 314 alin. (3) Codul contravențional, în partea ce viza neasigurarea măsurilor de protecție.
	Procuratura Generală	18.	La alin.(1) Articolul 314 ¹ opinăm pentru substituirea sintagmei „efectuarea” cu termenul „raportarea”. Considerăm judicios de subliniat că, propunerea menționată derivă din dispozițiile art.23 alin. (1) lit.a) din Directiva (UE) 2019/1937 a Parlamentului European privind protecția persoanelor care raportează încălcări ale dreptului Uniunii Europene. Astfel, pornind de la faptul că, scopul proiectului supus avizării constă în transpunerea integrală a Directivei prenotate, se impune utilizarea unificată a noțiunilor în	<i>Precizare</i> Potrivit art. 3 din Legea nr. 165/2023, noțiunea de „raportare” reprezintă o formă de „dezvăluire”. Prin urmare, termenii sunt deja echivalenți din punct de vedere juridic, iar înlocuirea unuia cu altul nu aduce claritate suplimentară.

			legislația națională, în concordanță cu cea a Uniunii Europene. în același registru contextual, considerăm că, termenului „efectuare” poartă un sens îngust, care duce la ideea unei acțiuni singulare, pe când noțiunea de „raportare” prescrie o activitate complexă, etapizată și reglementată.	dimpotrivă, poate genera ambiguități de interpretare.
		19.	Propunem excluderea dispoziției alin.(2) din prevederile Articolul 314 ¹ , cu numerotarea corespunzătoare a alineatelor ulterioare. Modalitatea faptică propusă spre legiferare la alin.(2) Articolul 314 ¹ din proiect, în forma textuală redată de autor, îmbracă elementele contravenției - neglijență în serviciu, incriminată în prezent la art.312 ² din Codul contravențional. Astfel, noua prevedere riscă să genereze concurența normativă inutilă. Acțiunile de „neînstituire a canalelor interne de raportare a încălcării legii” sau de „neluare de către angajator a măsurilor de asigurare a dezvăluirii”, stipulate la alin.(2) Articolului 314 ¹ , pentru a fi sancționate, presupun existența intenției, întrucât implică urmărirea unui scop determinat. Or, aceste modalități faptice se încadrează în dispoziția deja prevăzute la alin.(1) al aceleiași norme, respectiv „împiedicarea sau încercarea de a împiedica, prin orice mijloace, efectuarea unei dezvăluiri de încălcare a legii...”. În context, probele urmează să demonstreze intenția făptuitorului, în caz contrar, acțiunile urmează a fi calificate ca contravenția neglijență în serviciu. Totodată, faptele de „nerespectare a confidențialității angajaților care dezvăluie încălcări...”, ce se propun a fi reglementate la alin. (2), sunt redundante în raport cu dispozițiile alin. (3), care sancționează „neasigurarea măsurilor de protecție prevăzute de Legea nr. 165/2023 privind avertizorii de integritate”. Subsidiar, acțiunile de „neînstituire a canalelor interne de raportare a încălcării legii” sau de „neluare a măsurilor de asigurare a dezvăluirii de încălcări ale legii” nu se regăsesc distinct în art.23 alin.(1) din Directiva (UE) 2019/1937. Astfel, nu sunt clare raționamentele autorului proiectului, care au stat la baza propunerii de a sancționa un asemenea tip de comportament, în condițiile în care legislația UE menționată nu instituie	<i>Se acceptă parțial</i> Art. 314¹ de la Art. II din proiect (modificări la Codul contravențional) a fost revizuit. Suplimentar, menționăm că art. 23 din Directiva (UE) 2019/1937 nu prevede expres sancțiuni pentru <i>neînstituirea canalelor interne de raportare</i>, însă trebuie de subliniat că Directiva, prin art. 8 și 9, precum și Legea nr. 165/2023, stabilesc în mod clar obligația entităților publice și private de a institui canale interne de raportare. Prin urmare, în lipsa unei norme contravenționale care să sancționeze neexecutarea acestei obligații, norma ar rămâne fără forță coercitivă și, implicit, inefficientă. Tot în acest context, subliniem că neînstituirea canalelor interne de raportare și împiedicarea efectuării unei dezvăluiri sunt două concepte distincte, care nu pot fi confundate sau tratate ca echivalente. Or, neînstituirea canalelor interne de raportare reprezintă o lipsă de acțiune sau

			obligații în acest sens pentru statele membre, nici în procesul de transpunere a acesteia	o omisiune din partea entității, constând în ne crearea mecanismelor și procedurilor interne necesare pentru ca avertizorii să poată raporta încălcările legii în mod organizat și securizat. Pe de altă parte, împiedicarea efectuării unei dezvăluiri implică o acțiune activă, concretă și directă, prin care se blochează sau se descurajează o persoană care încearcă să facă o raportare, prin intimidare, cenzură, restricționare acces, sancționare etc. Prin urmare, acestea reprezintă două fapte diferite, ce necesită o reglementare și sancționare distinctă.
	Centrul Național Anticorupție	20.	Se remarcă faptul că prin săvârșire a faptei se înțelege, atât contravenția consumată, cât și cea neconsumată, adică activitatea de pregătire pentru săvârșirea contravenției și tentativa (gradul prejudiciabil al tentativei fiind distinct de cel al faptei consumate). În context, se recomandă reconsiderarea utilizării expresiei ”sau încercarea de a împiedica” prin prisma prevederilor art.13, art.43¹ Cod Contravențional nr.217/2008.	<i>Nu se acceptă</i> Includerea expresiei „sau încercarea de a împiedica” în textul art. 314¹ alin. (1) din Codul contravențional, de la Art. II din proiect, are o rațiune clară și corespunde scopului de transpunere fidelă a art. 23 lit. (a) din Directiva (UE) 2019/1937, care impune statelor membre să sancționeze orice formă de „încercare de a împiedica raportarea”. Astfel, menținerea acestei formulări corespunde cerinței de armonizare a

				legislației naționale cu standardele europene. Mai mult ca atât, este important de subliniat că Directiva 1937/2019 prevede o protecție strictă pentru avertizori și solicită sancționarea chiar și a tentativelor timpurii de a împiedica raportarea. Prin urmare, utilizarea expresiei „încercarea de a împiedica” vizează comportamente cu tentă intimidantă sau menite să blocheze raportarea, manifestate chiar înainte ca împiedicarea propriu-zisă să aibă loc – comportamente care, în absența unei prevederi exprese, nu ar putea fi sancționate. Astfel, legiuitorul european nu califică fapta drept „tentativă” în sensul clasic, ci o tratează ca faptă de sine stătătoare. Prin urmare, chiar și acțiunile timpurii pot avea efect disuasiv și trebuie sancționate ca și cum ar fi consumate. Este important de precizat că „încercarea de a împiedica”, nu este o tentativă de contravenție în sensul art. 13 Cod contravențional (care presupune o acțiune ce nu s-a produs), dar o formă autonomă de conduită ilicită, care este deja prejudiciabilă prin ea însăși,
--	--	--	--	--

				chiar dacă nu a reușit să stopeze efectiv raportarea. De exemplu, amenințarea unui angajat pentru a nu depune o dezvăluire de încălcare a legii este o formă de „încercare de a împiedica”, care trebuie tratată ca faptă consumată, pentru că ea produce deja un efect descurajant, chiar dacă avertizorul totuși depune dezvăluirea.
		21.	Subsecvent, se remarcă faptul că utilizarea expresiei ”Împiedicarea [...] efectuarea unei dezvăluiri de încălcare a legii”, atribuie caracter ambiguu ipotezei, fapt care denotă neîntrunirea principiilor activității de legiferare și a exigențelor de calitate a legii stabilite conform prevederilor art.3, 54 al Legii nr.100/2017. Redacția propusă de către autor, nu permite delimitarea clară și fără echivoc a subiectului pasibil de răspundere (angajatorul, persoana desemnată, etc.) și a faptei prejudiciabile și poate condiționa interpretarea extensivă a normei și aplicarea discreționară a acesteia de către agenții publici responsabili de constatarea și examinarea contravenției. Carența în speță, periclitează certitudinea reglementării și poate determina multiple riscuri aferente atragerii la răspundere contravențională. În context, se remarcă faptul că Curtea Constituțională menționează că exigențele statului de drept presupun inter alia asigurarea legalității și a certitudinii juridice și reține faptul că principiul legalității și al certitudinii juridice este esențial pentru garantarea încrederii în statul de drept și constituie o protecție împotriva arbitrarului. Așadar, asigurarea și respectarea acestor principii obligă statul să edicteze într-o manieră clară și previzibilă normele adoptate. Adoptarea de către legiuitor a unor legi accesibile, previzibile și clare se impune și prin articolul 23 alin.(2) din Constituție, care stabilește obligația statului de a asigura	<i>Nu se acceptă</i> Art. 314¹ din Codul contravențional de la Art. II din proiect transpune fidel art. 23 alin. (1) lit. (a) din Directiva (UE) 2019/1937. Suplimentar, menționăm că redacția de la alin. (1) al art. 314¹ din Codul contravențional, are un caracter general intenționat, pentru a acoperi o varietate largă de conduite abuzive sau intimidante săvârșite de orice persoană, inclusiv angajatorul, persoana desemnată și altele, care pot avea forme și manifestări diverse.

		dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle sale. În Hotărârea nr.26/2010, CCA reține: <i>Pentru a corespunde celor trei criterii de calitate – accesibilitate, previzibilitate și claritate – norma de drept trebuie să fie formulată cu suficientă precizie, astfel încât să permită persoanei să decidă asupra conduitei sale și să prevadă, în mod rezonabil, în funcție de circumstanțele cauzei, consecințele acestei conduite. În caz contrar, cu toate că legea conține o normă de drept care aparent descrie conduita persoanei în situația dată, persoana poate pretinde că nu și cunoaște drepturile și obligațiile. Într-o astfel de interpretare, norma ce nu corespunde criteriilor clarității este contrară art.23 din Constituție [...].”</i> De asemenea, CCA reține faptul că la elaborarea unui act normativ legiuitorul trebuie să respecte normele de tehnică legislativă pentru ca acesta să corespundă exigențelor de calitate, iar previzibilitatea și claritatea constituie elemente sine qua non ale constituționalității unei norme, care în activitatea de legiferare acestea nicidecum nu pot fi omise. <i>Rezumînd cele expuse supra</i>, se recomandă excluderea prevederilor art.314¹ alin.(1) Cod Contravențional și operarea modificărilor corespunzătoare în redacția propusă a art.29 alin.(1) al Legii nr.165/2023 (Art.I, Art.III pct.16 al proiectului), sau revizuirea redacției propuse și reglementarea clară și fără echivoc a faptei prejudiciabile și subiectului pasibil de răspundere.	
	22.	Cu referire la redacția propusă a prevederilor art.314¹ alin.(2) Cod Contravențional nr.217/2008, art.29 alin.(3) al Legii nr.165/2023 (Art.I, Art.III pct.16 al proiectului) - se remarcă faptul că utilizarea expresiei ”neluarea de către angajator a măsurilor de asigurare a dezvoltării de încălcării a legii în cadrul entității”, atribuie caracter ambiguu ipotezei, fapt care denotă neîntreținerea exigențelor de calitate a legii vizate de art.54 al Legii nr.100/2017. Deficiența în speță, poate condiționa incertitudine la etapa implementării normei sub	<i>Se acceptă</i> Art. 314¹ alin. (2) din Codul contravențional de la Art. II din proiect, a fost revizuit. Astfel, textul „,neluarea de către angajator a măsurilor de asigurare a dezvoltării de încălcări a legii în cadrul

			aspectul identificării măsurilor imputabile care sunt vizate de către autor și multiple riscuri aferente atragerii la răspundere a persoanelor vizate.	<i>entităților</i> ”, a fost exclus de la alin. (2).
	23.		Redacția propusă a prevederilor art.314 ¹ alin.(2) Cod Contravențional nr.217/2008 (Art. I al proiectului), urmează a fi corelată cu amendamentele propuse de către autor la Legea nr.165/2023 (Art. III pct.2, 9 al proiectului), cu reconsiderarea expresiei ”sau nerespectarea confidențialității angajaților care dezvăluie încălcări ale legii, facilitatorilor, persoanelor terțe, entităților private deținute de persoanele care efectuează dezvăluiri de încălcări ale legii, celor la care aceștia prestează servicii sau cu care au alte tipuri de legături într-un context profesional”. Astfel, potrivit art.9 alin.(1) al Legii nr.165/2023 (Art. III pct.9 al proiectului), este interzisă divulgarea informațiilor din Registru și a identității angajaților care dezvăluie încălcări ale legii, inclusiv informațiile care ar permite identificarea directă ori indirectă a acestora. În context, prezintă relevanță substituirea expresiei ”sau nerespectarea confidențialității” cu expresia ”divulgarea informațiilor din Registru și a identității angajaților care dezvăluie încălcări ale legii, inclusiv informațiile care ar permite identificarea directă ori indirectă a acestora,”. Subsecvent, urmează a fi reconsiderate/excluse prevederile art.29 alin.(3) al Legii nr.165/2023 (Art. III pct.16 al proiectului).	<i>Se acceptă</i> Art. 314 ¹ alin. (2) din Codul contravențional, de la Art. II din proiect a fost revizuit cu propunerile din aviz. Suplimentar, a fost revizuit și art. 29 alin. (3) de la pct. 20 al Art. V din proiect (modificări la Legea nr. 165/2023).
	24.		Condescendent, apreciind intenția autorului de definire a noțiunii ”persoane terțe” în conținutul Art.III pct.2 al proiectului, se remarcă faptul că este superfluă utilizarea, în redacția propusă a art.314 ¹ alin.(2), (4) Cod Contravențional, a expresiei ”entităților private deținute de persoanele care efectuează dezvăluiri de încălcări ale legii, celor la care aceștia prestează servicii sau cu care au alte tipuri de legături într-un context profesional” - or acestea reprezintă ”persoane terțe” în sensul reglementat la Art.III pct.2 al proiectului. Astfel, prezintă relevanță excluderea expresiei ”entităților private deținute de persoanele care efectuează dezvăluiri de încălcări	<i>Nu se acceptă</i> Noțiunea de „persoane terțe” de la Art. V (modificări la Legea nr. 165/2023) pct. 2 ce vizează modificarea art. 3 din Legea nr. 165/2023, asigură transpunerea art. 4 alin. (4) lit. (b) din Directiva (UE) 2019/1937, prin exemple care sunt acele persoane terțe.

			ale legii, celor la care aceștia prestează servicii sau cu care au alte tipuri de legături într-un context profesional” din conținutul redacției propuse la art.314¹ alin.(2) Cod Contravențional și completarea corespunzătoare a noțiunii propuse la Art.III pct.2 al proiectului cu expresia prenotată.	Prin urmare, atât Directiva cât și proiectul de lege face o distincție clară între: • avertizorul de integritate; • facilitatorul; • persoanele terțe (ex. colegi, membri de familie etc.); • entități juridice asociate cu acesta (ex. firmele sale, angajatori contractuali etc.). Așadar, formularea expresă din art. 314¹ alin. (2) și (4) referitoare la „entitățile private deținute de persoanele care efectuează dezvăluiri de încălcări ale legii, celor la care aceștia prestează servicii sau cu care au alte tipuri de legături într-un context profesional”, nu se dublează cu noțiunea de „persoane terțe”, dar vizează un subiect distinct care beneficiază de protecție proprie, reglementată în mod expres de legislația europeană.
	25.	În cele din urmă, se remarcă insuficiența corelării textelor regulatorii (Art.I/Art.III al proiectului) și omisiunea autorului de a reglementa răspunderea pentru raportarea în cunoștință de cauză a unor informații false referitoare la încălcări ale legii, care, potrivit art.29 alin. (5) al Legii nr.165/2023 în redacția Art.III pct.16 al proiectului atrage răspunderea contravențională sau penală. În context, Art.I. al proiectului (art.314¹ alin.(1) Cod Contravențional nr.217/2008), poate fi completat cu alineatul (5) cu următorul cuprins: „<i>Raportarea în cunoștință de cauză</i>	Se acceptă Propunerile invocate în aviz se regăsesc la art. 314¹ alin. (4) de la Art. II din proiect (modificări la Codul contravențional).	

			<i>a unor informații false referitoare la încălcări ale legii, dacă fapta nu constituie infracțiune se sancționează cu amendă de la 50 la 100 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 100 la 150 de unități convenționale aplicată persoanei juridice”.</i>	
	Transparency International – Moldova	26.	Sancțiunile contravenționale propuse pentru încălcarea legislației privind avertizorii de integritate sunt disproporționale în raport cu sancțiunile contravenționale aplicabile pentru alte manifestări de corupție. Cu titlu de exemplu pot servi sancțiunile contravenționale prevăzute pentru Coruperea electorală pasivă. Potrivit art. 47/1 din Codul contravențional, coruperea electorală pasivă se sancționează cu amendă de la 500 la 750 de unități convenționale. În sensul art. 10 alin. (1) lit. h) din Legea integrității nr. 82/2017, protecția avertizorilor de integritate este măsură de asigurare a integrității instituționale. Neluarea acestei măsuri constituie manifestare de corupție în temeiul art. 3 și art. 46 alin. (2) lit. (a) din Legea integrității nr. 82/2017. Politica punitivă echilibrată este o precondiție a legitimității puterii de stat. Statul trebuie să garanteze nu numai proporționalitatea sancțiunilor în raport cu încălcările comise, dar și proporționalitatea sancțiunilor în raport cu sancțiunile stabilite pentru încălcări similare. Proporționalitatea este o premisă a caracterului disuasiv și a eficacității sancțiunilor. Toate aceste trei condiții (eficacitatea, proporționalitatea și caracterul disuasiv) sunt impuse de Articolul 23(1) din Directivă, aceste condiții nefiind întrunite de Proiect.	<i>Nu se acceptă</i> Sancțiunile propuse prin proiectul de lege respectă principiile de proporționalitate, eficacitate și caracter disuasiv, conform art. 23 din Directiva (UE) 2019/1937, fără a fi necesară echivalarea artificială cu sancțiunile aplicabile altor fapte de natură diferită. Or, coruperea electorală pasivă, reglementată la art. 47¹ din Codul contravențional, are o natură distinctă din punct de vedere juridic și social față de faptele ce țin de încălcarea regimului de protecție a avertizorilor de integritate. În acest context, sancțiunile prevăzute în proiect au un quantum suficient pentru a asigura efect preventiv și coercitiv. Acestea reflectă impactul negativ al faptelor asupra încrederii publice, climatului instituțional și funcționării legale a autorităților, fiind proporționale cu gravitatea și natura fiecărei fapte.

		27.	Lipsește sancțiuni pentru introducerea acțiunilor vexatorii împotriva persoanelor protejate. Astfel, Proiectul este neconform Articolului 23(1)(c) din Directivă.	Precizare Cadrul normativ național nu definește noțiune de „acțiuni vexatorii”. Însă, per general prin noțiunea de „acțiuni vexatorii” se înțeleg demersuri judiciare sau acțiuni civile intenționat abuzive, lipsite de motive întemeiate, cu scopul de a hărțui, intimida o persoană. Acestea reprezintă o formă de răzbunare indirectă, menită să descurajeze, să intimideze sau să împiedice exercitarea unor drepturi legitime, precum raportarea unei încălcări în interes public. Acțiunile vexatorii, deși pot lua forma unor procese sau contestații aparent legitime, însă de fapt reprezintă abuzuri ale dreptului la apărare sau alte drepturi procesuale, utilizate ca instrumente de represalii împotriva avertizorilor de integritate. Prin urmare, interdicția de răzbunare prevăzute la art. 21 lit. p) din Legea nr. 165/2023 acoperă „alte forme directe sau indirecte de răzbunare”, ceea ce include „acțiunile vexatorii”. În contextul celor expuse, art. 314¹ de la Art. II din proiect (modificarea Codului contravențional) este în concordanță cu art. 23 alin. (1)
--	--	-----	---	---

				lit. (c) din Directiva (UE) 2019/1937. Lipsa unei sancțiuni distincte și separate pentru „acțiuni vexatorii” nu înseamnă un vid legislativ, întrucât astfel de acțiuni sunt acoperite fie de prevederile generale privind represaliile, fie de normele procesuale privind abuzul de drept.
		28.	Lipsesc sancțiuni pentru neînstituirea canalelor externe de raportare și neluarea măsurilor de asigurare a dezvăluirii efectuate prin canalele externe de raportare, dar și nu este clară aplicabilitatea normelor, în redacția propusă a alin. (2), în cazul nerespectării confidențialității de către autoritățile competente, inclusiv persoanele desemnate din cadrul acestora. Lipsesc sancțiuni pentru nerespectarea confidențialității identității persoanei vizate în dezvăluiri, deși autorul, în spiritul Articolul 22(2) din Directivă, prin redacția propusă a art. 28 alin. (2)-(3) din Legea nr. 165/2023 (art. III pct. 15 din Proiect), extinde normele privind protecția identității asupra acestei categorii de persoane.	<i>Nu se acceptă</i> Centrul Național Anticorupție este canalul extern oficial și unic recunoscut pentru primirea raportărilor privind încălcările legii. Prin urmare, obligația de instituire a unui canal extern nu revine entităților individuale, ci este deja asigurată prin existența Centrului Național Anticorupție, instituție care deține responsabilitatea garantării accesului la raportare externă și de gestionare a dezvăluirilor conform legislației. Suplimentar, menționăm că art. 314¹ alin. (2) a fost revizuit în partea ce ține de confidențialitatea celor care dezvăluie încălcări ale legii.
		29.	Noțiunea „entități private deținute de persoanele care efectuează dezvăluiri de încălcări ale legii, celor la care aceștia prestează servicii sau cu care au alte tipuri de legături într-un context profesional” are un sens ambiguu. Nu este clar dacă această noțiune cuprinde și organizațiile necomerciale în sensul art. 175 și 269 din Codul civil. Mai mult, noțiunea are un sens mai restrâns decât cel al noțiunii cu care operează	<i>Precizarea</i> Art. 4 alin. (1) de la pct. 3 al Art. V din proiect (modificarea Legii nr. 165/2023), în corelație cu prevederile art. 314¹ de la Art. II (modificarea Codului contravențional), cuprinde în

			Directiva. În conformitate cu Articolul 4(4)(c) din Directivă, beneficiază de măsuri de protecție „entitățile <u>juridice</u> pe care persoanele care efectuează raportări le dețin, pentru care aceste persoane lucrează sau cu care au alte tipuri de legături într-un context profesional”. Reținem obiecția și pentru redacția propusă a art. 4 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 165/2023 (art. III pct. 3 din Proiect).	categoria subiecților protejați și „entitățile private deținute de persoanele care efectuează dezvăluiri, entitățile la care acestea prestează servicii sau cu care au alte tipuri de legături într-un context profesional”. Această formulare este similară cu cea din art. 4 alin. (4) lit. (c) din Directiva (UE) 2019/1937, care prevede protecția „entităților juridice pe care persoanele care efectuează raportări le dețin, pentru care aceste persoane lucrează sau cu care au alte tipuri de legături într-un context profesional”. Prin urmare, noțiunea de „entități private” utilizată în Legea nr. 165/2023 include, în mod inerent, atât entitățile comerciale, cât și cele necomerciale, deoarece ambele forme de persoane juridice de drept privat sunt recunoscute și reglementate de Codul civil, în art. 175 alin. (2), și anume. „Persoanele juridice de drept privat pot avea scop lucrativ (comercial) și scop nelucrativ (necomercial)”
		30.	<i>Redacția art. 314/1 alin. (2) din Codul contravențional</i> Sanctiunile nu se aplică în privința subiectului general, persoanei fizice. Astfel, Proiectul contravine Articolului 23(1)(d) din Directivă, care impune sancțiuni, inclusiv în privința persoanelor fizice pentru încălcarea confidențialității.	Nu se acceptă Potrivit art. 9 alin. (1) lit. (a) din Directiva (UE) 2019/1937: „canalele pentru primirea raportărilor care sunt

				concepute, instituite și gestionate în condiții de siguranță, astfel încât să fie protejată confidențialitatea identității persoanei care efectuează raportarea și a oricărei părți terțe menționate în raportare și să se împiedice accesul la aceasta a membrilor neautorizați ai personalului.”. În mod implicit, acest articol indică faptul că accesul la datele sensibile din cadrul canalelor de raportare (inclusiv identitatea avertizorilor) este restricționat în mod strict la personalul desemnat/autorizat. Or, desemnarea, gestionarea canalelor și prelucrarea raportărilor revin, în mod natural și legal, persoanelor cu funcție de răspundere. Prin urmare, doar aceste persoane pot efectiv accesa informațiile confidențiale și au, în același timp, responsabilitatea legală și disciplinară de a asigura protecția acestora.
		31.	<i>La art. I – redacția art. 314/1 alin. (4) din Codul contravențional</i> Sanctiunile nu se aplică în privința persoanei juridice. Astfel, Proiectul contravine Articolului 23(1)(b) din Directivă, care impune sancțiuni, inclusiv în privința persoanelor juridice pentru răzbunare.	Se acceptă Art. 314¹ alin.(3) de la Art. II (modificarea Codului contravențional) a fost revizuit.

	Avocatul Poporului (Ombudsman)	32.	Adițional la punctele I și II, este necesară o claritate privind răspunderea contravențională. Textul proiectului nu oferă claritate dacă Avocatul Poporului, în calitate de autoritate publică, poate fi considerat „persoană cu funcție de răspundere” în sensul art. 314¹ alin. (3) Cod contravențional. O asemenea interpretare ar fi contrară Constituției (art. 59, 66 și 134–135) și Legii nr. 52/2014, care consacră imunitatea funcțională și independența instituțională a Ombudsmanului. Tragerea la răspundere contravențională pentru „neasigurarea măsurilor de protecție” ar însemna transformarea Ombudsmanului dintr-o autoritate autonomă într-un subiect sancționabil administrativ, ceea ce contravine principiului independenței funcționale. Astfel, recomandăm clarificarea expresă în textul proiectului că aceste sancțiuni nu se aplică Avocatului Poporului și instituției Ombudsmanului sau se referă doar la instituțiile care oferă protecție avertizorilor de integritate, în cazul în care Avocatul Poporului nu va mai avea această atribuție conform Legii 165/2023.	Se acceptă La Art. II, (modificarea Codului contravențional), de la art. 314¹, alineatul (3) a fost exclus din proiect.
	Centrul de Analiză și Prevenire a Corupției	33.	Articolul 314¹. Încălcarea legislației privind avertizorii de integritate (1) Împiedicarea sau încercarea de a împiedica, prin orice mijloace, efectuarea unei dezvăluiri de încălcare a legii se sancționează cu amendă de la 50 la 100 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 80 la 120 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere, cu amendă de la 120 la 180 de unități convenționale aplicată persoanei juridice. Obiecții: Formula propusă pentru dispoziția alin. (1): „împiedicarea sau încercarea de a împiedica raportarea”: presupune o supra-incriminare, or, fără delimitări tehnice, semne calificative poate acoperi conduite ambigue (instrucțiuni interne neclare, discuții și abordări interne neuniforme etc.), și poate să genereze impredictibilitate și tratament neuniform.	Nu se acceptă Art. 314¹ de la Art. II (modificarea Codului contravențional), transpune fidel art. 23 alin. (1) lit. (a) din Directiva (UE) 2019/1937. Suplimentar, reiterăm argumentele expuse la pct. 20 din sinteză.

			În plus, folosirea termenului „încercare” în paralel cu termenul de ”tentativă” consacrat de Codul contravențional de la art. 13, creează inconsecvență terminologică și riscul de dublare. Recomandări: Se recomandă revizuirea alin. (2) în vederea utilizării noțiunilor consacrate deja de Codul contravențional ”tentativa”. În cazul în care este vorba de o altă formă, distinctă de tentativă este oportun de a oferi o descifrare a acesteia, în vederea evitării confuziilor și neclarităților la interpretare și aplicare. De asemenea este oportun de a integra unele semne calificative care să permită disocierea răspunderii contravenționale de cea disciplinară, care este inclusă în propunerile de modificare a legii. Elemente de coruptibilitate / vulnerabilitate: Conflictul normelor; Formulare ambiguă care admite interpretări abuzive; Utilizarea neuniformă a termenilor; Introducerea termenilor noi care nu au o definiție în cadrul normativ sau în proiect; Atribuții care admit derogări și interpretări abuzive; Lipsa responsabilității clare pentru încălcarea prevederilor din proiect	
		34.	(2) Neînstituirea canalelor interne de raportare a încălcării legii, neluarea de către angajator a măsurilor de asigurare a dezvăluirii de încălcări a legii în cadrul entității sau nerespectarea confidențialității angajaților care dezvăluie încălcări ale legii, facilitatorilor, persoanelor terțe, entităților private deținute de persoanele care efectuează dezvăluiri de încălcări ale legii, celor la care aceștia prestează servicii sau cu care au alte tipuri de legături într-un context profesional (4) Răzbunarea împotriva avertizorului de integritate, facilitatorului, persoanelor terțe, precum și împotriva entităților private deținute de persoanele care efectuează raportări, celor la care aceștia prestează servicii sau cu care au alte tipuri de legături într-un context profesional se sancționează cu amendă de la 100 la 200 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 150 la 300 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere.”.	Se acceptă parțial La art. 314¹ alin. (2) de la Art. II (modificarea Codului contravențional), a fost revizuit, prin excluderea prevederilor care se referă la „măsurile de asigurare a dezvăluirilor de încălcări a legii.”. Cu referire la celelalte recomandări menționăm că nu se acceptă. Or, art. 314¹ din proiectul Codului contravențional este intitulat explicit „Încălcarea legislației privind avertizorii de integritate”, ceea ce înseamnă că

			Obiecții: Formularea de la dispoziția alin. (2) a art.314¹ are un caracter confuz și este formulată de o manieră ambiguă, în special pe partea ce ține de expresia ”măsuri de asigurare a dezvăluirii”, precum și pe partea ce ține de lipsa unor semne calificative. Alineatul (4) operează cu noțiunea generică ”răzbunarea” dar fără a specifica în ce constă această răzbunare și care sunt formele acesteia, dar nici nu face conexiune cu Legea 165/2023. Respectiv, apare incertitudinea cine și cum califică dacă anumite acțiuni sau inacțiuni sunt o formă a răzbunării. Recomandări: Se recomandă a revizui prevederile în cauză pentru asigurarea coerenței și clarității normelor. În cazul în care măsurile de asigurare a dezvăluirii presupun condiții pentru depunerea/raportarea unei încălcări de legi (reglementări, proceduri etc.) sugerăm ca aceste aspecte să fie descifrate. De asemenea, pentru alin. (4) se recomandă a face conexiunea cu prevederile corespondente din Legea 165/2023 care stabilesc formele de răzbunare, pentru un spor calitativ al prevederilor legale. Elemente de coruptibilitate / vulnerabilitate: Lacune de drept; Formulare ambiguă care admite interpretări abuzive; Omisiune/ignorare a drepturilor/libertăților; Atribuții care admit derogări și interpretări abuziv	întregul articol se aplică în contextul legislației speciale în materie, fără a fi necesară reluarea în fiecare alineat a trimiterilor punctuale către legea respectivă. Aceasta este o practică obișnuită în redactarea normelor din Codul contravențional, unde trimiterea generală făcută la începutul articolului determină domeniul de aplicare pentru toate alineatele aferente, fiind în concordanță cu art. 51 alin. (2) din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative.
Art. II – Articolul 16 litera h²⁾ din Legea nr. 52/2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul)				
h ²⁾ examinează cererile de protecție a subiecților prevăzuți la art. 4 alin. (1) lit. b)-e) din Legea nr. 165/2023 privind avertizorii de integritate și contribuie la apărarea acestora;”.	Transparency International – Moldova	35.	Expresia „contribuie la apărarea acestuia” este ambiguă, dar și restrictivă din perspectiva art. 24 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 165/2023, care operează cu expresia „reprezintă avertizorii de integritate în instanțele de judecată, precum și în alte autorități publice, în vederea apărării lor legitime”.	Precizare Expresia „contribuie la apărarea acestora” , are un caracter general și inclusiv, permițând acoperirea diverselor forme de sprijin acordat avertizorilor de integritate – de la asistența în fața autorităților până la consiliere sau alte intervenții indirecte care au ca scop apărarea acestora. Această formulare este complementară și nu contrazice

				dispoziția din art. 24 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 165/2023. În unele cazuri, nu este necesară reprezentarea directă, dar pot contribui la apărarea avertizorilor prin: furnizarea de documente, opinii legale, recomandări, intervenții la autorități, sensibilizarea publicului etc.
	Avocatul Poporului (Ombudsman)	36.	Avocatul Poporului își reiterează poziția exprimată anterior la etapa de elaborare a Legii nr. 165/2023 privind avertizorii de integritate, referitor la atribuirea obligației de a reprezenta avertizorii de integritate în fața instanțelor de judecată, conform art. 24 alin. (1) lit. b) din legea menționată. Fapt ce a afectat independența decizională de intervenție a Avocatului Poporului în cazuri individuale, contrar practicilor și recomandărilor internaționale. Prin modificările propuse la art. 16 lit. h ²) din Legea nr. 52/2014, se extinde considerabil cercul subiecților ce ar trebui să fie reprezentați de Avocatul Poporului ca măsură de protecție. Această extindere afectează independența decizională a instituției, transformând o competență discreționară într-o obligație imperativă. În plus, includerea unor obligații imperative privind intervenția Avocatului Poporului afectează rolul său de monitorizare și responsabilizare a instituțiilor publice, transformându-l într-un actor de protecție directă și sancționator, ceea ce nu este conform mandatului constituțional și internațional. Această suprapunere de roluri riscă să genereze un conflict de interese, întrucât aceeași instituție ar trebui să protejeze individual avertizorii și, în același timp, să monitorizeze instituțiile responsabile de protecție. Este necesar de subliniat că Avocatul Poporului este și urmează să rămână în continuare o instituție autonomă, cu un rol esențial în apărarea drepturilor omului, inclusiv a avertizorilor de integritate, în conformitate cu Legea nr. 52/2014. În acest sens, atunci când subiecții vizați	Precizare Potrivit pct. (89) din Directiva (UE) 2019/1937: „<i>Accesul la o astfel de consiliere poate contribui la asigurarea faptului că raportările sunt transmise prin canalele adecvate (...). O astfel de consiliere și astfel de informații ar putea fi acordate de un centru de informare sau de o autoritate administrativă unică și independentă.(...).</i>”. Directiva cere explicit existența unei entități unice, independente, administrative, care să acorde consiliere, în scopul determinării eligibilității avertizorilor și pentru a asigura protecția efectivă a acestora. În contextul legislației naționale, Avocatul Poporului este singura instituție care îndeplinește aceste cerințe de independență și autonomie, grație dispozițiilor constituționale și cele din art. 3 alin. (1) din Legea nr. 52/2014.

		la art. 4 alin. (1) lit. b)–e) din Legea nr. 165/2023 invocă o posibilă lezare a drepturilor lor, și Avocatul Poporului consideră că este oportun să intervină, cadrul legal actual îi oferă deja această posibilitate, atât prin sesizarea autorităților competente, cât și prin intervenția în fața instanțelor de judecată, fără a indica imperativ acest lucru într-o lege specială. În acest context, se reiterează dezacordul față de stabilirea unei obligații legale explicite de reprezentare în instanță sau în fața altor autorități publice a subiecților prevăzuți la art. 4 lit. b)–e) din Legea nr. 165/2023. O asemenea prevedere nu doar că știrbește din independența instituțională a Ombudsmanului, dar și riscă să afecteze capacitatea acestuia de a prioritiza și gestiona eficient intervențiile sale în baza mandatului constituțional și legal. Stabilirea prin lege a unor situații în care Ombudsmanul/INDO este obligat să intervină contravine standardelor internaționale, care consacră principiul autonomiei decizionale și al independenței funcționale. Standardele internaționale, inclusiv, prevăd că, Ombudsmanul/INDO trebuie să i se ofere împuterniciri ca acesta să aibă discreția deplină în declanșarea investigațiilor („The Ombudsman shall have discretionary power, on his or her own initiative or as a result of a complaint, to investigate cases...”, Principiul 16, Principiile de la Veneția, 2019)¹ și că, are autonomia/libertatea să aleagă (singuri) ce cazuri ia în lucru („A national institution shall, inter alia, have the following responsibilities: (ii) Any situation of violation of human rights which it decides to take up;...”, Global Alliance of National Human Rights Institutions (GANHRI), General Observations of the Sub Committee on Accreditation, 2018, adițional și Principiile de la Paris, 1993)². În același sens, și Rezoluția A/RES/78/204 (2023) a Adunării Generale ONU privind instituțiile naționale de drepturile omului³ și Rezoluția A/RES/79/177 (2024) privind rolul instituțiilor Ombudsmanului și mediatorului reafirmă importanța autonomiei și independenței acestor instituții⁴, inclusiv	Prin urmare, atribuirea acestei competențe nu contravine standardelor europene, ci este o transpunere firească și necesară a Directivei. Cu referire la excluderea atribuției de „examinare a cererilor”, menționăm că aceasta nu impune o decizie automată de protecție, ci doar evaluarea solicitării pe baza unor criterii obiective (ex. statutul avertizorului, documente justificative, existența represaliilor, confirmarea că e coleg de serviciu, rudă, facilitator, eventual o declarație pe propria răspundere, ș.a, documente care necesită a fi anexate la cerere). Fără această examinare, măsura de protecție nu ar avea fundament factual și legal, iar Ombudsmanul nu ar putea acționa eficient în scopul său de garant al drepturilor avertizorilor. Este eronat să se afirme că atribuirea unei competențe de protecție directă transformă Avocatul Poporului într-un actor sancționator sau că încalcă Principiile de la Veneția, Paris sau alte standarde ONU. Mai mult, chiar și în prezent, Avocatul Poporului intervine individual în unele cazuri de
--	--	--	--

			libertatea lor de a decide asupra priorităților și intervențiilor fără ingerințe externe sau constrângeri legislative. Recomandare: Revizuirea prevederilor art. 16 lit. h²) din Legea nr. 52/2014 privind Avocatul Poporului, prin reformulare în următorul sens: „contribuie la apărarea subiecților prevăzuți la art. 4 alin. (1) lit. b)–e) din Legea nr. 165/2023 privind avertizorii de integritate.” Această formulare reflectă atribuțiile și misiunea instituției în calitate de garant al drepturilor omului, păstrând totodată autonomia decizională necesară pentru îndeplinirea eficientă a mandatului său constituțional, și acordarea unei flexibilități de decizie și intervenție. În vederea respectării standardelor internaționale și pentru a evita suprapunerea de roluri, considerăm necesară examinarea instituirii unei autorități distincte sau a mai multor autorități competente pentru protecția avertizorilor de integritate, iar Avocatul Poporului să aibă un rol complementar – de monitorizare a respectării drepturilor avertizorilor de integritate (a mecanismelor aplicate de instituții) și de promovare/educație în domeniu.	încălcarea a drepturilor fundamentale. Protejarea avertizorilor este o extensie firească a acestui mandat.
	Centrul de Analiză și Prevenire a Corupției	37.	„h²) examinează cererile de protecție a subiecților prevăzuți la art. 4 alin. (1) lit. b)-e) din Legea nr. 165/2023 privind avertizorii de integritate și contribuie la apărarea acestora;”. Obiecții: Legea 165/2023 în vigoare, precum și modificările propuse în proiect eșuează să ofere repere clare privind rolul și instrumentele Ombudsmanului în protecția avertizorilor de integritate. Această lacună devine și mai proeminentă în lipsa unor reglementări subsecvente legii. Orice potențial avertizor, trebuie să cunoască și să înțeleagă amploarea și calitatea măsurilor de protecție de care ar putea beneficia și care ar fi aportul Avocatului Poporului în acest sens. Reamintim faptul că practica recentă arată că Ombudsmanul reacționează de regulă prin recomandări adresate autorităților care frecvent sunt ignorate de către entități. Mai mult, este incert cum ar putea acționa Ombudsmanul în raport cu entitățile private. Recomandări: Se recomandă de a reveni la reglementări clare și explicite privind rolul și instrumentele Ombudsmanului în	Precizare Afirmația potrivit căreia Legea nr. 165/2023 și modificările propuse în proiect nu oferă repere clare privind rolul și instrumentele Ombudsmanului (Avocatul Poporului) în protecția avertizorilor de integritate pornește de la o interpretare rigidă și formalistă a cadrului legal existent, ignorând caracterul adaptabil al intervenției instituției în raport cu fiecare caz concret. Astfel, prevederile art. 21¹ și art. 24 din proiect (modificarea Legii nr. 165/2023), stabilesc în mod

			protecția avertizorilor de integritate. Aceste prevederi fie pot fi integrate în Legea cu privire la Avocatul Poporului în cadrul unui capitol separat, fie în Legea 165/2023. O altă opțiune ar fi elaborarea unui act normativ subsecvent legii care să clarifice pas cu pas, algoritmul de acțiune al Ombudsmanului în protecția avertizorilor de integritate, modul de interacțiune cu autoritățile competente (CNA), angajatori (entități publice și entități private), avertizori, instanțe de judecată. Elemente de coruptibilitate / vulnerabilitate: Lacune de drept; Formulare ambiguă care admite interpretări abuzive; Lipsa/insuficiența accesului la informația de interes public; Omisiune/ignorare a drepturilor/libertăților; Atribuții care admit derogări și interpretări abuzive.	expres că Avocatul Poporului asigură asistență efectivă avertizorilor de integritate în fața autorităților relevante. Aceste prevederi au un caracter general tocmai pentru a permite o flexibilitate funcțională, în funcție de circumstanțele fiecărui caz – inclusiv consiliere, sesizarea autorităților, interpellări, recomandări, coordonare instituțională, sensibilizare publică și, atunci când este cazul, chiar reprezentare în instanță. Această abordare este aliniată cu mandatul și misiunea instituției Avocatului Poporului, care, acționează în funcție de dimensiunea încălcării drepturilor, disponibilitatea remediilor administrative și cooperarea instituțională.
Art. III - Legea nr. 165/2023 privind avertizorii de integritate				
[...] „(3) Prevederile prezentei legi nu aduc atingere normelor privind exercitarea de către angajați a dreptului de a se consulta cu reprezentanții acestora sau cu sindicatele și privind protecția împotriva oricărei măsuri prejudiciabile care poate rezulta din astfel de consultări, precum și	Ministerul Muncii și Protecției Sociale	38.	Luând în considerare faptul că pct. 1 din proiect prevede completarea art. 1 cu alin. (3), ce va face trimitere la dreptul angajaților de a se consulta cu reprezentanții lor sau cu sindicatele, considerăm oportună consultarea proiectului respectiv cu Confederația Națională a Sindicatelor din Moldova, deoarece este important ca, în procesul elaborare a bazelor de reglementare a relațiilor de muncă și a relațiilor social economice, să nu fie neglijate drepturile salariaților.	Precizare Proiectul de lege fiind publicat pe pagina web oficială a MJ, inclusiv și pe pagina guvernamentală www.particip.gov.md „cheamă” fiecare parte interesată, inclusiv și Confederația Națională a Sindicatelor din Moldova, de a se expune asupra proiectului. Mai mult ca atât, deși proiectul face

normelor privind autonomia partenerilor sociali și dreptul acestora de a încheia contracte sau acorduri colective, în conformitate cu legislația.”.				trimitere la unele prevederi ce țin de „reprezentanții angajaților cu sindicatele”, aceste dispoziții nu afectează dreptul acestora, adică a sindicatelor.
-----	Consiliul Superior al Procurorilor	39.	Propunere: Art.3. din lege Noțiuni [...] În cazul judecătorilor și al procurorilor, se consideră angajatori Consiliul Superior al Magistraturii și Consiliul Superior al Procurorilor; Propunem definirea în calitate de angajatori ai procurorilor atât Consiliul Superior al Procurorilor, cât și Procurorul General. Argumentare: Definirea cumulativă a Consiliului Superior al Procurorilor și a Procurorului General drept „angajatori” ai procurorilor, în sensul Legii nr.165/2023, este necesară pentru a asigura efectivitatea măsurilor de protecție prevăzute de lege pentru persoanele care raportează încălcări. Arhitectura instituțională stabilită de Legea nr.3/2016 delimitează competențe complementare: CSP gestionează componentele de carieră (organizarea și desfășurarea concursurilor, selecția, promovarea, evaluarea și alte decizii cu impact direct asupra parcursului profesional), iar PG emite actele administrative individuale de numire și administrează raporturile de serviciu și mediul organizațional. În plan operațional, în absența consacrării ambilor actori ca „angajatori”, s-ar crea zone neacoperite de protecție: situații în care o persoană care raportează ar fi expusă deciziilor cu efect profesional (de exemplu, acces la concurs, evaluare, promovare) aflate în competența CSP, respectiv deciziilor de management al resurselor umane aflate la PG, fără ca toate aceste situații să fie acoperite uniform de măsurile de protecție ale legii. Soluția propusă nu alterează și nu suprapune competențele legale, ci le corelează funcțional cu regimul de protecție: fiecare instituție acționează „în limitele competențelor” sale, asigurând canale	Nu se acceptă În cazul judecătorilor și procurorilor, considerăm că angajatori în sensul Legii nr. 165/2023 trebuie să fie CSM, respectiv CSP. Aceste două consilii reprezintă instituțiile fundamentale care garantează independența justiției și a procuraturii. Ele exercită un control strategic asupra parcursului profesional al acestor categorii, ceea ce le conferă o responsabilitate esențială în mediul profesional al acestora. Deși procurorii sunt numiți prin ordinul Procurorului General, iar judecătoria prin decretul Președintelui, în contextul acestei legi este oportun să se considere că CSM și CSP sunt angajatorii în sensul protecției oferite avertizorilor de integritate. Procurorul General este ierarhic superior procurorilor și exercită control administrativ direct asupra acestora. Totodată, în cazul unei dezvăluiri privind încălcări ale legii, inclusiv în domeniul corupției, în vederea luării unei

			interne de raportare, confidențialitatea informațiilor, tratament echitabil și măsuri de protecție adecvate (inclusiv intervenții provizorii), acolo unde se află pârghiile decizionale relevante. În plus, consacrarea binomului CSP–PG ca „angajatori” este proporțională cu realitățile organizatorice ale profesiei și aliniată bunelor practici, care reclamă includerea tuturor entităților cu putere efectivă de decizie asupra statutului profesional al persoanei protejate.	decizii favorabile, PG poate fi subiectul unui control ierarhic. Această situație generează un potențial conflict de interese, deoarece PG, care are atribuții decisive în managementul personalului, ar trebui să se pronunțe și asupra dezvăluirilor. Cu referire la clarificarea cumulativă a CSP și PG drept angajatori ar genera incertitudine și confuzie. Nu va fi clar unde trebuie să fie depusă dezvăluirea internă, cine este responsabil să asigure măsurile de protecție pentru avertizor, cine răspunde efectiv pentru aplicarea sancțiunilor sau anchetelor disciplinare în cazul unor măsuri de răzbunare. Această situație poate afecta eficiența și securitatea juridică a mecanismului de protecție a avertizorilor, ducând la posibile conflicte de competență și întârzierea aplicării măsurilor necesare.
-----	Ministerul Energiei	40.	La art. 3 se propune completarea cu noțiunea de „dezvăluiri de interes public” și „interes public” similar prevederilor Legii nr.148/2023 privind accesul la informațiile de interes public și Legii nr.64/2010 cu privire la libertatea de exprimare. Astfel, articolul 2 Legea nr. 165/2023 privind avertizorii de integritate prevede că, scopul prezentei legi este sporirea cazurilor de dezvăluiri privind încălcări ale legii și a altor dezvăluiri de interes public, iar articolul 3 vine să definească noțiunea de „încălcări ale legii” și „dezvăluire publică/internă de încălcare	<i>Nu se acceptă</i> Atât doctrina de specialitate, legislația cât și jurisprudența națională confirmă faptul că noțiunea de „interes public” nu poate fi delimitată prin criterii clare. Prin natura sa, interesul public este o categorie juridică variabilă și contextuală, care nu

			ale legii” fără a veni cu o definiție a „interesului public” și „dezvăluire de interes public”. Definirea noțiunii ar permite determinarea limitelor drepturilor, puterilor și obligațiilor, ar facilita clarificarea acțiunilor permise și a celor interzise, făcând trimitere la consecințele asupra „binelui public”. Ambiguitatea și lipsa noțiunii poate fi exploatată contrar legii și scopului urmărit de aceasta. De asemenea, aceasta lasă loc de interpretări extensive în procedurile judiciare, unde instanța de judecată se bazează pe raționamente ad-hoc, în loc de principii clare. Drept exemplu, în cazul CEDO Guja împotriva Moldovei, Curtea a reținut că, divulgarea unor documente care demonstrează abateri guvernamentale este în interes public, fără a explica de ce sau ce anume constituie interes public. Acest primcaz, conceput ca o raportare a încălcării legii, fără atribuirea statutului de avertizor, arată lipsa de claritate a noțiunii de dezvăluire de interes public. În astfel de situații, avertizorii nu pot cunoaște dacă divulgările lor neautorizate vor fi considerate justificate, ceea ce îi face pe mulți să aleagă tăcerea și să nu comunice cazuri de încălcare a legii. Lipsa unei definiții va duce la interpretarea și aplicarea dezvăluirii de interes public într-un mod diferențiat, iar termenul devine unul inconsistent și imprevizibil. În sensul înlăturării acestei lacune prin definirea acestei noțiuni, legiuitorul ar putea aduce mai multă claritate și previzibilitate.	poate fi determinată a priori în mod general și abstract. Limita dintre ceea ce constituie sau nu o informație de interes public urmează să fie apreciată, în primul rând, de către persoana care decide să dezvăluie o încălcare a legii, în baza unei convingeri rezonabile, ținând cont de circumstanțele concrete ale cazului. De altfel, în jurisprudența sa, Curtea Constituțională la punctul 113 din <i>Hotărârea privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolele 327 alin. (1) și 361 alin. (2) lit. d) din Codul penal</i>, a reținut că, interesul public reprezintă o noțiune complexă și dinamică, care, prin natura sa și prin raportare la dimensiunile economice, politice, sociale, juridice etc., ale statului și societății, variază în funcție de schimbările care se produc atât pe plan național, cât și internațional. Prin urmare, o eventuală definiție legală a „interesului public” în contextul Legii privind avertizorii de integritate ar risca nu doar să fie incompletă sau restrictivă, ci și să reducă nejustificat domeniul de aplicare al legii și al protecției oferite avertizorilor, descurajând
--	--	--	---	--

				raportarea unor fapte relevante pentru societate. Suplimentar celor expuse, subliniem că art. 3 din <i>Legea nr. 165/2023</i> definește noțiunea de „încălcare a legii” și indică domeniile în care se prezumă existența unui interes public (ex. achiziții publice, sănătate, protecția mediului, siguranța produselor etc.), în conformitate cu Directiva (UE) 2019/1937, ceea ce face inutilă completarea cu o definiție separată a interesului public.
Articolul 3: [...] după noțiunea de „facilitator” se completează cu noțiunea de „persoane terțe - persoane fizice care au o legătură profesională sau personală cu avertizorul de integritate, cum ar fi colegi de serviciu sau rude și care, din cauza acestei legături, sunt expuse riscului de a suferi răzbunări în context profesional ca urmare a dezvăluirii de încălcări a legii efectuată de către avertizorul de integritate;”; la noțiunea „răzbunare” cuvintele „angajatorului sau” se exclud.	Centrul de Resurse Juridice din Moldova	41.	Propunere: <i>răzbunare</i> – orice acțiune sau omisiune directă ori indirectă, apărută într-un context profesional, care este determinată de o dezvăluire internă, externă sau publică, ce provoacă sau poate provoca prejudicii nejustificate angajatorului sau avertizorului de integritate, <u>facilitatorului, persoanei terțe sau entității private deținute de persoanele care efectuează dezvăluiri de încălcări ale legii.</u> Argumentare: Propunem completarea noțiunii de „răzbunare” din Legea nr. 165/2023 cu includerea facilitatorului, persoanelor terțe și entităților private deținute de persoanele ce efectuează raportări. În fundamentarea acestei propuneri, menționăm că art. 4 alin. (4) din Directiva (UE) 2019/1937, prevede că măsurile de protecție a persoanelor care efectuează raportări prevăzute în capitolul VI se aplică, în cazul în care este relevant, și: (a) facilitatorilor; (b) persoanelor terțe care au legături cu persoanele care efectuează raportări și care ar putea să sufere represalii într-un context profesional, cum ar fi colegi sau rude ale persoanelor care efectuează raportări; și (c) entităților	<i>Se acceptă</i> Art. V din proiect (modificarea Legii nr. 165/2023) a fost revizuit. Astfel, la art. 3 de la pct. 2, noțiunea de „răzbunare” a fost completată și cu celelalte categorii de subiecții care beneficiază de măsuri de protecție.

			juridice pe care persoanele care efectuează raportări le dețin, pentru care aceste persoane lucrează sau cu care au alte tipuri de legături într-un context profesional. Totodată, art. 19 din directă stabilește că statele membre iau măsurile necesare pentru a interzice orice formă de represalii împotriva persoanelor menționate la articolul 4, inclusiv amenințări și tentative de represalii. Textul directivei prevede în mod clar că această protecție se extinde și asupra facilitatorului, persoanelor terțe și entităților private deținute de persoanele ce efectuează raportări. Mai mult, norma contravențională propusă în acest proiect, și anume art. 314 ¹ alin. (4) prevede că se sancționează răzbunarea împotriva avertizorului de integritate, facilitatorului, persoanelor terțe, precum și împotriva entităților private deținute de persoanele care efectuează raportări. Prin urmare, modificarea propusă ar uniformiza noțiunile și ar evita potențiale disensiuni la aplicare.	
	Ministerul Afacerilor Interne	42.	La art. III pct. 2, în conținutul noțiunii „persoane terțe”, cuvintele „cum ar fi colegi de serviciu sau rude” au un caracter interpretativ, ce restrânge sfera de aplicabilitate a normei juridice. Deci, se recomandă fie excluderea cuvintelor prenotate, fie identificarea sferei integrale de persoane, care s-ar încadra în categoria dată (de exemplu: soțul/soția etc.), precum și completarea noțiunii vizate în acest sens.	Precizare Directiva (UE) 2019/1937 prevede în mod expres, că, protecția împotriva represaliilor extinsă și asupra „terțelor persoane legate de avertizor, cum ar fi colegi sau rude”, ceea ce indică în mod clar o formulare exemplificativă și nu limitativă. Așadar, preluarea acestui limbaj în legislația națională corespunde fidel spiritului și literei directivei. În acest context, legislația națională deja conține reglementări clare de interpretare a noțiunii de „rude” sau „membri de familie”, cum ar fi: Codul familiei care definește raporturile de rudenie și gradul

				de rudenie, Codul penal, care stabilește ce persoane sunt considerate membri de familie și persoane apropiate în sens juridic. Prin urmare, includerea formulării „cum ar fi colegi de serviciu sau rude” nu restrânge norma, ci oferă o orientare practică și este aliniată practicii legislative uzuale, permițând totodată interpretarea extensivă acolo unde este necesar, pe baza definiției deja existente.
	Procuratura Generală	43.	La pct.2, cu referire la Articolul 3, considerăm judicios a invoca modificările operate prin Articolul 1 din proiectul de lege supus avizării, vizând Articolul 314¹ din Codul contravențional. Astfel, norma prenotată reglementează încălcarea legislației privind avertizorii de integritate și prevede, inter alia, răspunderea contravențională pentru - <i>”Răzbunarea împotriva avertizorului de integritate, facilitatorului, persoanelor terțe, precum și împotriva entităților private deținute de persoanele care efectuează raportări, celor la care aceștia prestează servicii sau cu care au alte tipuri de legături într-un context profesional.”.</i> Subsecvent, pornind de la raționamentele modificărilor operate în cadrul normativ privind avertizorii de integritate, care urmăresc obiectivul extinderii categoriei subiecților care trebuie protejați în urma dezvăluirii unor încălcări ale legii, precum și de la necesitatea coroborării prevederilor Legii nr.165/2023 privind avertizorii de integritate cu normele Codului contravențional, propunem completarea pct.2 din proiect cu referire la Articolul 3, la definirea noțiunii <i>”răzbunare”</i> cu următoarea sintagmă: <i>”după cuvintele ”avertizorului de integritate ” se completează cu cuvintele „facilitatorului, persoanelor terțe, entităților private deținute</i>	<i>Se acceptă</i> La noțiunea de „răzbunare” de la art. 3 pct. 2 al Art. V din proiect, a fost extinsă cu categoria necesară de subiecți.

			<i>de persoanele care efectuează raportări, celor la care aceștia prestează servicii sau cu care au alte tipuri de legături într-un context profesional”.</i>	
	Centrul Național Anticorupție	44.	În contextul propunerii modificării de la pct.2, ce vizează art.3 Legea nr.165/2023 la noțiunea „angajat” litera c), se propune se propune operarea unor modificări corespundente la art. 3 la noțiunea „angajator” litera b) din Legea nr. 165/2023, respectiv după cuvântul ”contractuale” să se completeze cu expresia „subcontractuale, de furnizare sau”.	Precizare Proiectul la art. 3 lit.c) de la pct. 2 al Art. V (modificări la Legea nr. 165/2023) conține deja aceste modificări propuse necesare pentru a fi în concordanță cu art. 4 alin. (1) lit. (d) din Directiva (UE) 2019/1937.
		45.	La pct.2 al proiectului, cu referire la noțiunea ”persoane terțe”, suplimentar deficiențelor sesizate supra, se menționează faptul că pentru a asigura certitudinea reglementării și a exclude aprecierea arbitrară la etapa implementării a categoriilor constitutive a conceptului ”persoană terță” se impune, în mod alternativ, delimitarea generică sau exhaustivă a categoriilor vizate de autor. Utilizarea în context, a expresiei ”cum ar fi”, admite interpretarea extensivă/restrictivă a normei și periclitează implementarea uniformă a mecanismului de atragere la răspundere contravențională. În contextul celor menționate ante, se recomandă reconsiderarea noțiunii ”persoane terțe”, cu implicarea conceptelor de ”persoane afiliate” potrivit prevederilor art.203 Cod Civil.	Se acceptă parțial La pct. 2 al art. V din proiect (modificarea Legii nr. 165/2023), în noțiunea de „persoane terțe” de la art. 3, cuvântul „cum ar fi” a fost substituit. Cu referire la substituirea noțiunii de „persoane terțe” cu cuvântul „persoane afiliate” în sensul art. 203 CCivil, menționăm că aceasta nu se acceptă. Or, noțiunea de „persoane terțe” de la art. 3 pct. 2 al Art. V (modificări la Legea nr. 165/2023) asigură transpunerea fidelă a art. 4 alin. (4) lit. (b) din Directiva (UE) 2019/1937, prin exemple care sunt acele persoane terțe și anume membri de familie, rude sau colegi de serviciu. Această categorie este distinctă și nu trebuie confundată

				cu persoanele afiliate prevăzute în art.203 CCivil, care au o relație juridică directă sau control asupra entității.
Transparency International – Moldova	46.	<i>La art. III pct. 2 – redacția noțiunii „persoane terțe” propusă spre completare la art. 3 din Legea nr. 165/2023</i> - Noțiunea „persoanele terțe” ar trebui să cuprindă și persoanele juridice. În eventualitatea în care se menține redacția propusă a art. 4 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 165/2023 (art. III pct. 3 din Proiect), care operează cu noțiunea „entitate privată”, nu este clar dacă măsurile de protecție se extind asupra organizațiilor necomerciale, în sensul legislației civile, dar și, în special, în sensul art. 1 alin. (3) din Legea nr. 86/2020 cu privire la organizațiile necomerciale. Astfel, Proiectul nu este în spiritul Recitalului (89) din Directivă, care recomandă statelor să se asigure că organizațiile societății civile, ce acordă consiliere persoanelor care raportează, nu suferă represalii, de exemplu sub forma unui prejudiciu economic prin restricționarea accesului lor la finanțare sau includerea pe o listă neagră care ar putea împiedica buna funcționare a organizației.	<i>Nu se acceptă</i> Cu referire la noțiunea de „persoane terțe”, se vedea argumentele expuse la pct. 45 din sinteză, precum și argumentele expuse la pct. 24 din sinteză în partea ce vizează de „entitățile private”.	
Centrul de Analiză și Prevenire a Corupției	47.	Articolul 3: se completează cu noțiunea de „persoane terțe - persoane fizice care au o legătură profesională sau personală cu avertizorul de integritate, cum ar fi colegi de serviciu sau rude și care, din cauza acestei legături, sunt expuse riscului de a suferi răzbunări în context profesional ca urmare a dezvăluirii de încălcări a legii efectuată de către avertizorul de integritate;” la noțiunea „răzbunare” cuvintele „angajatorului sau” se exclud. Obiecții: Noțiunea de „persoane terțe” este prea generală, or, fără repere obiective, sfera autorilor posibilei răzbunări devine variabilă, iar „legătură profesională sau personală” este o noțiune la fel de vagă și nu permite distingerea exactă În același timp, excluderea „angajatorului” din noțiunea ”răzbunare” reduce protecția în scenariile tipice	<i>Nu se acceptă</i> Noțiunea de „persoane terțe” , de la art. 3 de pct. 2 (Art. V modificarea Legii nr. 165/2023) asigură transpunerea fidelă a art. 4 alin. (4) lit. (b) din Directiva (UE) 2019/1937, care la fel are o formulare generală, în caz contrar restrângem prevederile contrar Directivei. Suplimentar, a se vedea argumentele expuse la pct. 45 din sinteză.	

			de muncă și poate crea goluri normative exact în cazurile frecvente, când măsurile de răzbunare sunt aplicate/admise de către angajator. Recomandări: Pentru noțiunea de „persoane terțe” recomandăm stabilirea unor criterii obiective pentru individualizarea/identificarea acestei categorii. Spre exemplu: persoane aflate într-un raport obiectiv demonstrabil cu avertizorul (ex.: soț/soție/partener, rudă până la gradul II, coleg de echipă sau superior ierarhic, membru în același organ de conducere), fără a exclude alte cazuri similare justificabile. Sugerăm menținerea expresă a „angajatorului” în sfera potențialilor autori ai răzbunării. Elemente de coruptibilitate / vulnerabilitate: Lacune de drept; Formulare ambiguă care admite interpretări abuzive; Utilizarea neuniformă a termenilor.	
Articolul 5: la alin. (2) după cuvintele „la cererea angajatului” se completează cu textul „, în termen rezonabil”; se completează cu alineatul (6¹) cu următorul cuprins: „(6¹) Entitățile publice, indiferent de numărul de angajați, inclusiv societățile comerciale cu capital public sau cu capital majoritar public, precum și entitățile private care au cel puțin 50 de angajați vor institui obligatoriu canale interne de raportare și vor stabili prin acte interne proceduri de dezvoltare a încălcărilor legii și proceduri de efectuare a acțiunilor subsecvente.”; alineatul (7) va avea următorul cuprins:	Grupul de lucru al Comisiei de stat pentru reglementarea activității de întreprinzător	48.	Proiectul prevede completarea art. 5 din Legea nr. 165/2023 privind avertizorii de integritate cu alineatul (6¹) cu următorul cuprins: Entitățile publice, indiferent de numărul de angajați, inclusiv societățile comerciale cu capital public sau cu capital majoritar public, precum și entitățile private care au cel puțin 50 de angajați vor institui obligatoriu canale interne de raportare și vor stabili prin acte interne proceduri de dezvoltare a încălcărilor legii și proceduri de efectuare a acțiunilor subsecvente. În acest context, menționăm că Legea nr. 165/2023 privind avertizorii de integritate deja prevede, că <i>în lipsa unui canal intern de raportare, în cazul persoanelor juridice de drept privat cu mai puțin de 50 de angajați, angajatul care efectuează o dezvoltare de încălcare a legii utilizează canalul extern</i> (alin. (7) al art. 5), <i>nerespectarea obligației de instituire a canalelor interne de raportare a încălcărilor legii atrage răspunderea contravențională</i> (alin. (5) al art. 29), <i>entitățile publice, indiferent de numărul de angajați, și entitățile private care au cel puțin 50 de angajați vor institui canale interne de raportare și vor stabili prin acte interne proceduri de dezvoltare a încălcărilor legii și proceduri de efectuare a acțiunilor subsecvente</i> (lit. b), alin.	Precizare Pentru asigurarea unei aplicări unitare și clare a obligațiilor prevăzute de Legea nr. 165/2023, a fost inclusă expresă în textul legii a obligației de instituire a canalelor interne de raportare.

„(7) În cazul entităților private cu mai puțin de 50 de angajați, indiferent de domeniul de activitate, angajatul utilizează canalul extern de dezvăluire a încălcării legii.”;			(b) al art. 31). Astfel, proiectul accentuează și stabilește în mod direct aceste obligații pentru entitățile private care au cel puțin 50 de angajați. Se recomandă de prevăzut în Nota de fundamentare starea actuală referitor la respectarea obligațiilor respective, inclusiv și de către entitățile publice.	
se completează cu alineatul (7¹) cu următorul cuprins: „(7¹) Entitățile private care au între 50 și 249 de angajați se pot grupa, pot utiliza sau partaja resurse în ceea ce privește primirea avertizărilor de integritate (raportărilor) privind dezvăluirile de încălcare a legii și întreprinderea acțiunilor subsecvente.”.		49.	Directiva (UE) 2019/1937 a Parlamentului European și a Consiliului din 23 octombrie 2019 privind protecția persoanelor care raportează încălcări ale dreptului Uniunii⁴, care a fost transpusă prin Legea nr. 165/2023 conține prevederi similare alineatului (6¹) din proiect (alin. (1) și (3) al art. 8). Însă Directiva (UE) 2019/1937 nu se referă absolut la toate entitățile private care au cel puțin 50 de angajați, cum este prevăzut de Legea nr. 165/2023 și de proiect. Este prevăzut că <i>prezenta directivă stabilește standarde minime comune pentru protecția persoanelor care raportează următoarele încălcări ale dreptului Uniunii: (a) încălcări care intră în sfera de aplicare a actelor Uniunii prevăzute în anexă și care privesc următoarele domenii: (i) achiziții publice; (ii) servicii, produse și piețe financiare, precum și prevenirea spălării banilor și a finanțării terorismului; (iii) siguranța și conformitatea produselor; (iv) siguranța transporturilor; (v) protecția mediului; (vi) protecția radiologică și securitatea nucleară; (vii) siguranța alimentelor și a hranei pentru animale, sănătatea și bunăstarea animalelor; (viii) sănătate publică; (ix) protecția consumatorului; (x) protecția vieții private și a datelor cu caracter personal și securitatea rețelilor și a sistemelor informatice; (b) încălcări care aduc atingere intereselor financiare ale Uniunii, astfel cum sunt menționate la articolul 325 din TFUE și cum sunt detaliate în măsurile relevante ale Uniunii; (c) încălcări referitoare la piața internă, astfel cum sunt menționate la articolul 26 alineatul (2) din TFUE, inclusiv încălcări ale normelor Uniunii în materie de concurență și de ajutoare de stat, precum și încălcări referitoare la piața internă în ceea ce</i>	<i>Se acceptă parțial</i> La art. V, art. 5 alin. (7) de la pct.4 din proiect (modificări la Legea nr. 165/2023) a fost revizuit. Suplimentar, menționăm că domeniile care intră în sfera de aplicare a legii sunt reglementate actualmente la art. 3 la noțiunea de „încălcări a legii”. Totuși, pentru precizie și claritate, domeniile respective au fost „transferate” la art. 1 alin. (1¹), fiind stabilite „domeniul de reglementare a legii”. Totodată, considerăm că nu este necesară includerea unei anexe în Legea nr. 165/2023, similară celei din Directiva (UE) 2019/1937, care să enumere actele normative și domeniile de activitate ce cad sub incidența legii privind avertizorii. Deoarece în cadrul normative există deja legi speciale care reglementează aceste domenii, cum ar fi Legea nr. 308/2017

⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=CELEX:32019L1937>

			<i>privește actele care încalcă normele privind impozitarea societăților sau mecanismele al căror scop este obținerea unui avantaj fiscal ce contravine obiectului sau scopului dreptului aplicabil în materie de impozitare a societăților (alin. (1) al art. 2). Anexa la Directiva (UE) 2019/1937 prevede acte concrete ale Uniunii, referitor la încălcarea cărora se aplică directiva. Astfel, și Legea nr. 165/2023 trebuie să conțină o anexă, care va prevedea că aceasta stabilește norme pentru protecția persoanelor care raportează următoarele încălcări: încălcări care intră în sfera de aplicare a actelor normative, care transpun actele Uniunii prevăzute în anexă și care privesc următoarele domenii: mai departe după text. Chiar, dacă alineatul (2) al art. 2 din Directiva (UE) 2019/1937 prevede, că prezenta directivă nu aduce atingere competenței statelor membre de a extinde protecția în temeiul dreptului intern în ceea ce privește domeniile sau actele care nu intră sub incidența alineatului (1), abordarea prevăzută de Legea nr. 165/2023 nu se acceptă, deoarece se referă absolut la toate activitățile economice.</i>	privind prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, Legea nr. 131/2015 privind achizițiile publice etc., care la rândul lor transpun directivele UE relevante. Prin urmare, includerea tuturor acestor legi într-o anexă ar fi inoportună. În plus, o anexă cuprinzătoare eventual ar genera riscuri în practică, întrucât, în situația în care o lege specială se abrogă sau este modificată, această anexă ar trebui actualizată corespunzător pentru a evita conflictele sau lacunele legislative.
	Ministerul Afacerilor Interne	50.	La art. III pct. 4, în partea ce ține de completarea art. 5 din Legea nr. 165/2023 privind avertizorii de integritate cu alin. (6¹), se propune impunerea obligației instituirii canalelor interne de raportare tuturor entităților publice, indiferent de numărul de angajați. Prin urmare, este necesară clarificarea modului de aplicare a normei juridice respective în cadrul entităților publice mici (20-30 de angajați), pentru a evita orice forme de birocratie. În acest sens, se recomandă instituirea unei excepții, care să acorde entităților publice cu un număr mai mic de 50 de angajați posibilitatea de a utiliza canalele externe de dezvăluire a încălcărilor de lege.	Precizare Directiva prevede în mod expres că toate entitățile din sectorul public trebuie să instituie canale interne de raportare, indiferent de mărimea sau structura acestora (art. 8 Directivă), excepție aplicabilă doar în dependență de numărul de angajați și doar în cadrul entităților private. Spre deosebire de sectorul privat, entitățile publice administrează fonduri și interese publice și trebuie să respecte în mod riguros standardele de integritate și transparență. Numărul de

				angajați a instituției nu exonerează de la obligația de a institui canale interne de raportare sau de a asigura un mecanism minim de protecție a avertizorilor. A obliga instituțiile publice să instituie un canal intern nu exclude în niciun fel posibilitatea raportării externe, în condițiile legii.
		51.	La același punct din art. III, propunerea de completare a art. 5 din Legea nr. 165/2023 cu alin. (7 ¹) este formulată într-un mod ambiguu, or, nu este prevăzut un mecanism concret, prin care entitățile private între 50 și 249 de angajați se pot grupa și coordona (de exemplu: prin acord scris, prin desemnarea unei entități coordonatoare sau prin intermediul unei asociații profesionale). În context, nu sunt elucidate aspecte cum ar fi: persoana responsabilă pentru primirea dezvăluirilor, modalitatea de realizare a raportării și de gestionare a confidențialității, or, lipsa unor norme legale eficiente în acest sens poate genera apariția eșecurilor în procesul de protecție a avertizorilor de integritate. Cu titlu de recomandare, se propune următoarea reformulare pentru alineatul criticat: „Entitățile private care au între 50 și 249 de angajați pot institui canale interne de raportare în comun, prin acorduri de cooperare, asociații, cu respectarea confidențialității și independenței mecanismului de raportare.”. Totodată, este necesar de reglementat faptul că, indiferent de partajarea resurselor, trebuie să fie garantată confidențialitatea identității avertizorului de integritate și a persoanelor terțe, precum și protecția datelor cu caracter personal. De asemenea, trebuie să fie elaborată o instrucțiune/un ghid, care să specifice modalitatea prin care entitățile private menționate se pot grupa și care adițional, să prevadă că fiecare entitate rămâne responsabilă, în mod individual, pentru măsurile întreprinse urmare raportării, chiar dacă utilizează un mecanism partajat.	<i>Se acceptă parțial</i> În partea ce ține de respectarea condițiilor de confidențialitate, menționăm că prevederile articolului au fost completate. Cu referire la celelalte aspect, subliniem că, prevederile de la art. 5 alin. (7¹) din proiectul de lege (modificări la Legea nr. 165/2023) sunt în deplină conformitate cu art. 8 alin. (6) din Directiva UE 2019/1937, care, permite partajarea resurselor între entitățile private cu 50–249 de angajați. Aceste prevederi nu impun un mecanism de cooperare (ex. acord scris, entitate coordonatoare etc.), dar lasă flexibilitatea necesară entităților private de a adapta soluțiile la contextul și realitățile sale economice. Or, aceste aspect urmează a fi reglementate în subsecvente legii cum ar fi actele sale interne.

	Centrul Național Anticorupție	52.	La pct.4, 8, cu referire la propunerea de completare a art.5 alin. (2) și art.14 alin. (2) lit.e) al Legii nr.165/2023, se propune concretizarea termenului vizat, or formula „în termen rezonabil”, creează incertitudine sub aspectul implementării (o soluție alternativă acceptabilă în context poate constitui expresia ”în termen proxim”).	<i>Nu se acceptă</i> A se vedea argumentele expuse la pct. 2. Suplimentar, menționăm că Directiva (UE) 2019/1937 folosește explicit „termen rezonabil”, ceea ce înseamnă că se urmărește o flexibilitate în aplicare, adaptată circumstanțelor fiecărui caz, iar utilizarea „termenului proxim” ar impune o obligație mult mai strictă, de a acționa imediat sau foarte rapid, ceea ce în practică poate să nu fie fezabil și să ducă la presiuni inutile asupra entităților care primesc și procesează dezvăluirile.
		53.	La pct. 4, cu referire la art.5 al Legii nr.165/2023, propunem completarea alin. (7 ¹) după expresia ”pot utiliza sau partaja resurse” cu cuvintele ”și pot desemna un terț”. Propunerea se înaintează în vederea transpunerii Art. 8 alin. (5) din Directiva UE, care are caracter obligatoriu. În context, menționăm faptul că, în comentariile formulate la data de 30.11.2023, Comisia Europeană a subliniat ferm că posibilitatea de a încredința gestionarea canalelor interne unor terți trebuie să fie prevăzută prin lege (pagina 35 din Tabelul cu recomandările Comisiei). În acest sens, va fi necesar de operat modificări inclusiv la Art. 3 din Legea nr.165/2023 în vederea includerii noțiunii de „terț desemnat” ca fiind o categorie de persoane responsabile de înregistrarea dezvăluirii de încălcare a legii și acțiunile subsecvente în entitățile private.	<i>Se acceptă</i> Art. 5 alin. (7¹) pct. 4 de la Art. V (modificarea Legii nr. 165/2023) a fost completat cu propunerile din aviz.
	Ministerul Muncii și Protecției Sociale	54.	Pct. 4 din proiect prevede completarea art. 5 din Legea nr. 165/2023 cu alin. (6 ¹) „...entitățile private care au cel puțin 50 de angajați vor institui obligatoriu canale interne de raportare și vor stabili prin acte interne proceduri de dezvăluire a	<i>Precizare</i> A se vedea opinia autorului proiectului de la pct. 38 din sinteză.

			încălcărilor legii și proceduri de efectuare a acțiunilor subsecvente.” și alin. (7) ”Entitățile private care au între 50 și 249 de angajați se pot grupa, pot utiliza sau partaja resurse în ceea ce privește primirea avertizărilor de integritate...” Ținând cont de faptul că modificările propuse implică acțiuni ce urmează a fi întreprinse din contul angajatorilor privați (patronilor), considerăm necesară consultarea proiectului dat cu Confederația Națională a Patronatului din Republica Moldova. Patronatele sunt organizații constituite din patroni din diverse domenii de activitate, în scopul asistării membrilor acestora în capacitatea lor de patroni prin acordarea de servicii și consultații, protecția drepturilor și reprezentarea intereselor membrilor lor în relațiile cu autoritățile publice, cu sindicatele, precum și cu oricare alte organizații neguvernamentale pe plan național și internațional (a se vedea art. 3 din Legea patronatelor nr. 976/2000).	
	Transparency International – Moldova	55.	<i>La art. III pct. 4 – redacția propusă a art. 5 alin. (7/1) din Legea nr. 165/2023</i> Redacția nu este tocmai conformă Articolului 8(6) din Directivă. Entitățile juridice din sectorul privat care au între 50 și 249 de lucrători pot partaja resurse în ceea ce privește primirea raportărilor și orice investigație de realizat, însă acest lucru nu trebuie să aducă atingere obligațiilor impuse unor astfel de entități de a păstra confidențialitatea, de a oferi feedback și de a remedia încălcarea raportată.	Se acceptă Art. 5 alin. (7¹) pct. 4 de la Art. V (modificarea Legii nr. 165/2023) a fost revizuit.
	Centrul de Analiză și Prevenire a Corupției	56.	Articolul 5: la alin. (2) după cuvintele „la cererea angajatului” se completează cu textul „, în termen rezonabil”; Obiecții: Termen rezonabil, în contextul Legii 165/2023 este un termen vag, care nu oferă claritate și previzibilitate avertizorului de integritate și riscă să provoace tergiversări nejustificate: întâlniri reprogramate la nesfârșit, răspunsuri intermediare întârziate, „tăcere administrativă”, iar celeritatea devine opțională, depinzând de disponibilitatea persoanei desemnate, nu de un calendar verificabil; apar asimetrii majore între autorități și imposibilitatea de a verifica serios respectarea termenelor („rezonabilul” nu se măsoară). Accentuăm faptul	Nu se acceptă A se vedea argumentele expuse la pct. 2. Suplimentar, menționăm că Directiva (UE) 2019/1937 folosește explicit „termen rezonabil”, ceea ce înseamnă că se urmărește o flexibilitate în aplicare, adaptată circumstanțelor fiecărui caz.

			că în cauzele sensibile, timpul este elementul care face diferența între protecție efectivă și protecție iluzorie; menținerea unei astfel de formule subminează încrederea raportorilor și stimulează litigiile pe procedură, nu soluționarea pe fond. Recomandări: Setarea unui termen exact. Elemente de coruptibilitate / vulnerabilitate: Formulare ambiguă care admite interpretări abuzive; Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative	
		57.	Articolul 5: alineatul (7) va avea următorul cuprins: „(7) În cazul entităților private cu mai puțin de 50 de angajați, indiferent de domeniul de activitate, angajatul utilizează canalul extern de dezvoltare a încălcării legii.”; Obiecții: Formularea alin. (7) trimite exclusiv la canalul extern pentru entitățile cu mai puțin de 50 de angajați și aparent poate fi interpretată, în practică, ca interdicție tacită a canalului intern voluntar. Efectele unei asemenea abordări ar fi; descurajarea soluționării timpurii și confidențiale a problemelor, se încarcă artificial canalul extern cu chestiuni ce puteau fi tratate prompt în interior, se creează o barieră psihologică pentru avertizori (mai ales în colective mici), iar protecția datelor devine mai fragilă, atunci când se apelează la canalul extern. În plus, abordarea din proiectul legii pare a fi contrară cu marja lăsată de Directivă pentru a coborî pragul pe sectoare de risc, dar și cu nevoia de a construi încredere în mecanismele interne. Ca rezultat anticipăm o practică neuniformă: unele entități vor inventa pseudo canale informale, fără garanții, iar altele vor refuza orice receptare internă, invocând prevederea de la alin. (7) art. 5. Astfel, atestăm impredictibilitate și crearea unor goluri de protecție exact în zonele unde confidențialitatea și viteza remedierii contează cel mai mult. Recomandări: A se revizui redacția propusă în vederea asigurării concordanței cu prevederile directivei. În special se va urmări păstrarea opțiunii de a crea canale interne și în	Se acceptă Art. 5 alin. (7) de la pct. 4 al Art. V (modificarea Legii nr. 165/2023), a fost revizuit în vederea transpunerii art. 8 alin. (4) și (7) din Directiva (UE) 2019/1937.

			entitățile cu un număr mai mic de 50 angajați, în special în domeniile sensibile/de risc. Elemente de coruptibilitate / vulnerabilitate: Conflictul normelor; Lacune de drept; Formulare ambiguă care admite interpretări abuzive; Prevederi care încalcă drepturile/libertățile; Atribuții care admit derogări și interpretări abuzive; Lipsa/ambiguitatea proceduri	
La articolul 7 alineatul (3), litera a) după cuvintele „suport informațional” se completează cu cuvintele „durabil și accesibil”.	Centrul de Analiză și Prevenire a Corupției	58.	La articolul 7 alineatul (3), litera a) după cuvintele „suport informațional” se completează cu cuvintele „durabil și accesibil”. Obiecții: Formula nouă propusă pentru alin. (3) are un caracter declarativ, atâta timp cât nu este descifrat în ce constă acest suport informațional, cât durează ”durabilitatea” și cum este asigurată ”accesibilitatea” Se recomandă fie completarea proiectului de lege cu reglementări care să detalieze ce semnifică suport durabil și accesibil, fie urmează ca aceste prevederi să fie disecate pe pași și elemente concrete în reglementări subsecvente legii. Altfel norma riscă să fie declarativă și neînțeleasă de către cei care urmează să o aplice (angajatori) fie față de care ea se aplică (avertizori). Elemente de coruptibilitate/ vulnerabilitate: Formulare ambiguă care admite interpretări abuzive; Atribuții care admit derogări și interpretări abuzive.	Precizare Art. 7 alin. (3) de la pct. 5 al Art. V (modificarea Legii nr. 165/2023) transpun fidel art. 18 alin. (2) lit. (a) din Directiva (UE) 2019/1937. Suplimentar, menționăm că sintagma „suport informațional durabil și accesibil”, utilizată în Directiva (UE) 2019/1937, nu reprezintă un element de noutate juridică și nici nu necesită o redefinire specială în dreptul național, întrucât aceasta este deja folosită uzual în legislația națională și în practica instituțională. Mai mult ca atât prevederile CPP, la art. 6 pct. 43¹ prevede că suportul informațional este un suport material este ale cărui calități fizice permit păstrarea și prelucrarea informației. Astfel, durabilitatea presupune ca informația (în acest caz, raportarea orală) să fie păstrată pe un suport care nu se deteriorează ușor și care permite

				menținerea integrității înregistrării în timp, iar accesibilitatea implică posibilitatea reală și rezonabilă de consultare a conținutului, în caz de nevoie (ex: de către autoritatea competentă, instanță sau, în anumite condiții, de către avertizor).
Articolul 9: alineatul (1) va avea următorul cuprins: „(1) Entitățile publice și private se asigură că informațiile din Registru, identitatea angajaților care dezvăluie încălcări ale legii, inclusiv informațiile care ar permite identificarea directă ori indirectă a acestora, nu sunt divulgate persoanelor terțe, în special persoanelor vizate în dezvăluiri, cu excepția situației în care există consimțământul expres al angajatului sau a cazului în care un proces penal sau contravențional a fost pornită în baza dezvăluirii de încălcare a legii de interes public, precum și în cazurile în care divulgarea este necesară și proporțională pentru desfășurarea unei proceduri judiciare ori pentru asigurarea dreptului la apărare al persoanei vizate, în condițiile legii.”; se completează cu alineatul (1¹) și (3) cu următorul cuprins:	Ministerul Afacerilor Interne	59.	La art. III pct. 6, în cadrul completării art. 9 din Legea nr. 165/2023 cu alin. (1 ¹), se propune completarea după cuvintele „angajatul este informat în scris” cu textul „în termen de 5 zile lucrătoare”, pentru a stabili în mod expres termenul de notificare a avertizorului de integritate cu privire la divulgarea identității acestuia.	<i>Se acceptă</i> La art. V (modificarea Legii nr. 165/2023), pct. 6 din proiect care prevede modificări la art. 9, a fost completat cu propunerile din aviz.
	Centrul de Analiză și Prevenire a Corupției	60.	Obiecții: Prevederile de la alin. (1/1) care instituie derogări de la confidențialitate nu sunt echilibrate prin garanții operaționale: lipsesc date despre obligativitatea înregistrării cazurilor de divulgare (cine/când/ în ce temei), testul de oportunitate/proporționalitate și informarea avertizorului. Astfel, persistă riscul de deconspirare nejustificată a identității avertizorului și, drept consecință, un puternic efect descurajator. Recomandări: Proiectul urmează a fi completat cu prevederi care să instituie evidența obligatorie a cazurilor de divulgare a confidențialității avertizorului, informarea prealabilă a acestuia despre divulgare (cu excepție motivată), termene de păstrare corelate cu termene de prescripție. Elemente de coruptibilitate / vulnerabilitate: Formulare ambiguă care admite interpretări abuzive; Lipsa/insuficiența accesului la informația de interes public; Prevederi care încalcă drepturile/libertățile; Atribuții care admit derogări și interpretări abuzive	<i>Nu se acceptă</i> Prevederile art. 9 alin. (1 ¹) de la pct.6 al Art. V (modificarea Legii nr.165/2023) introduce deja o garanție esențială: informarea avertizorului, în scris, privind divulgarea identității sale și temeiul legal, cu excepția cazului în care această informare ar afecta investigațiile sau procedurile judiciare conexe. Această formulare reflectă standardul european prevăzut în art. 16 alin. (2) din Directiva (UE) 2019/1937, care permite o astfel de excepție justificată, pentru a nu compromite ancheta. Astfel, obiecția precum că lipsesc garanții precum testul de proporționalitate este contrazisă chiar de textul alin. (1), care

„(1¹) În cazul prevăzut la alin. (1), angajatul este informat în scris cu privire la divulgarea identității sale și a motivelor divulgării datelor confidențiale, cu excepția situației în care această informare ar afecta investigațiile sau procedurile judiciare conexe.”; (3) Obligația de a păstra confidențialitatea nu există în cazul în care angajatul a dezvăluit identitatea sa în contextul efectuării unei dezvăluiri publice de încălcare a legii.”.				prevede expres că divulgarea poate avea loc doar dacă este „necesară și proporțională” pentru desfășurarea unei proceduri judiciare ori pentru asigurarea dreptului la apărare. Acest test este deja impus de lege și face obiectul unui control de legalitate și temeinicie în cadrul proceselor în care se aplică.
Articolul 12: la alineatul (4) prima propoziție se completează cu textul „ , cu excepția cazului în care persoana care efectuează raportarea a solicitat în mod expres alt termen de informare sau în care autoritatea competentă consideră, în mod rezonabil, că confirmarea primirii dezvăluirii de încălcare a legii ar afecta protecția identității persoanei care efectuează dezvăluirea;”; se completează cu alineatul (4¹) cu următorul cuprins: „(4¹) În cazul recepționării unei dezvăluiri de încălcări a legii prin alt canal de raportare decât cel intern sau de către alt angajat decât persoana ori subdiviziunea desemnată, angajatorul se asigură că persoana care a recepționat dezvăluirea respectivă să nu divulge	Ministerul Energiei	61.	La punctul 7 din proiectul de lege, art. 12 alin. (4) se propune excluderea textului „sau în care autoritatea competentă consideră, în mod rezonabil, că confirmarea primirii dezvăluirii de încălcare a legii ar afecta protecția identității persoanei care efectuează dezvăluirea;”. Această propunere este determinată de faptul că, formularea este generală și poate conduce la abateri din partea autorităților de la obligația de a confirma primirea dezvăluirii. Expresia „caracterului rezonabil” poate lăsa loc de interpretări și crea premise pentru abuzuri sau omisiuni nejustificate. Mai mult, Directiva (UE) 2019/1937 privind protecția persoanelor care raportează încălcări ale dreptului Uniunii statuează „(58) Un termen rezonabil pentru informarea persoanei care efectuează raportarea nu ar trebui să depășească trei luni. În cazul în care nu s-a stabilit încă întreprinderea unor acțiuni subsecvente adecvate, persoana care efectuează raportarea ar trebui să fie informată în acest sens și cu privire la orice feedback suplimentar la care să se aștepte.”. Această dispoziție denotă faptul că, persoana care efectuează raportarea trebuie informată într-un interval rezonabil, iar confirmarea primirii nu reprezintă o amenințare la adresa protecției identității sale, întrucât comunicarea se face direct către autorul dezvăluirii,	<i>Se acceptă parțial</i> Textul propus anterior la art. 12 alin. (4) a fost exclus, conținutul acestuia fiind preluat și integrat la art. 15 din Legea nr. 165/2023. Cu referire la termenul de 3 zile lucrătoare pentru confirmarea recepționării dezvăluirii de încălcare a legii în cadrul canalului intern de raportare nu este excesiv de scurt și nu contravine nici cerințelor minime prevăzute de Directiva (UE) 2019/1937, care impune un termen de maximum 7 zile. Din contra, acest termen justificat, având în vedere specificul și avantajele raportării interne. Canalul intern de raportare funcționează în interiorul entității în care se produce

informațiile de identificare a persoanei care a efectuat dezvăluirea de încălcare a legii sau a persoanei vizate în dezvăluire. Aceștia au obligația să o transmită, fără întârziere și fără a interveni în conținutul acesteia către persoana ori subdiviziunea desemnată.”; la alineatul (6) textul „în termen de 3 luni de la data confirmării de primire a dezvăluirii respective sau, în cazuri justificate corespunzător, în termen de 6 luni.” se substituie cu textul „în termen ce nu depășește 3 luni de la data confirmării de primire a dezvăluirii respective.”.			fără a implica terți. Prin urmare, pentru a evita ambiguitățile și posibilele derogări nejustificate de la obligațiile legale de notificare, se propune eliminarea fragmentului menționat supra. Totodată, la art. 12 alin. (4) se propune extinderea termenului de comunicare în scris către angajator „de la 3 zile la 5 zile”. Menționăm că, în practică, termenul de 3 zile lucrătoare se dovedește a fi insuficient, în special pentru entitățile cu structuri administrative complexe și un volum mare de raportări. Având în vedere că, Directiva (UE) 2019/1937 stabilește un termen de 7 zile calendaristice pentru confirmarea primirii raportării, propunerea de a extinde termenul la 5 zile lucrătoare reprezintă o soluție echilibrată și rezonabilă, care permite o gestionare eficientă a procedurilor interne, fără a crea o creștere a duratei de răspuns față de termenul actual.	presupusa încălcare, ceea ce asigură: -acces rapid la datele de contact ale avertizorului; -posibilitatea de comunicare directă; -traseu administrativ mai scurt pentru înregistrare și confirmare ș.a. Astfel, entitatea are capacitatea operațională să confirme rapid primirea dezvăluirii, iar un termen de 3 zile este rezonabil și favorizează încrederea în eficiența mecanismului intern de raportare. De altfel, în cazul canalului extern de raportare, legea prevede un termen de 5 zile lucrătoare, având în vedere faptul că: -dezvăluirea se face către o autoritate publică externă; -sunt analizate circumstanțe care presupun riscuri mai mari de represalii, inacțiune sau conflicte de interese; -este necesară o triere administrativă mai complexă pentru a stabili competența și clasificarea dezvăluirii ș.a. Mai mult, canalul extern este utilizat în anumite circumstanțe, unde protejarea avertizorului este primordială, iar formalitățile suplimentare de înregistrare
---	--	--	---	---

				justifică un termen puțin mai extins.
		62.	La art. 12 alin. (5) din aceeași lege se propune reducerea termenului „de la 3 luni la 30 de zile” pentru ambele cazuri. La caz, este necesar de menționat că, reducerea termenului de comunicare a stadiului examinării raportării de la 3 luni la 30 de zile este necesară pentru a spori protecția avertizorilor și a reduce riscul de persecutare. Deși Directiva (UE) 2019/1937 nu impune un termen strict pentru această comunicare, ea subliniază importanța unor proceduri eficiente și transparente pentru protejarea avertizorilor. Termenele mai scurte, practicate în legislațiile unor state membre UE, încurajează raportarea promptă și cresc încrederea în mecanismul de avertizare, asigurând astfel o conformitate adecvată cu spiritul Directivei.	<i>Nu se acceptă</i> Termenul de 3 luni de la art.12 alin. (5) din Legea nr. 165/2023 este aliniat Directivei (UE) 2019/1937 și permite gestionarea situațiile în care raportarea este transmisă unei autorități incompetente și necesită redirecționare, cazurile care presupun o evaluare complexă, adunarea unor probe suplimentare, consultări interinstituționale sau intervenția mai multor actori, asigurarea confidențialității și respectarea garanțiilor procedurale pentru toate părțile implicate. Totodată, acest termen nici nu împiedică autoritatea să comunice stadiul examinării mai devreme. Prin urmare, cadrul normativ existent nu limitează eficiența sau transparența, ci oferă o marjă rezonabilă de timp necesară pentru examinarea necesară și obiectivă a raportărilor, evitând răspunsuri premature sau incomplete. Reducerea arbitrară a termenului la 30 de zile ar putea compromite calitatea examinării, mai ales în cazul raportărilor care vizează încălcări sistemice sau necesită analiză minuțioasă.

	Procuratura Generală	63. La pct.7, cu referire la Articolul 12, prin proiectul de lege avizat se propune, inter alia, completarea normei, care reglementează procedura internă de dezvoltare a încălcărilor legii cu alineatul 4¹ cu următorul cuprins: <i>„În cazul recepționării unei dezvoltări de încălcări ale legii prin alt canal de raportare decât cel intern sau de către alt angajat decât persoana ori subdiviziunea desemnată, angajatorul se asigură că persoana care a recepționat dezvoltarea respectivă să nu divulge informațiile de identificare a persoanei care a efectuat dezvoltarea de încălcare a legii sau a persoanei vizate în dezvoltare. Aceștia au obligația să o transmită, fără întârziere și fără a interveni în conținutul acesteia către persoana ori subdiviziunea desemnată.”.</i> În context, considerăm că sintagma „se asigură”, utilizată în prevederile normei prenotate poartă un caracter ambiguu și riscă să genereze interpretări, ceea ce contravine principiului certitudinii și predictibilității normelor juridice, consacrat în art.3 al Legii nr. 100/2017 privind actele normative. În acest sens, apreciem oportun a invoca statuările Curții Europene a Drepturilor Omului, care, în jurisprudența sa, a subliniat importanța asigurării accesibilității și previzibilității legii, instituind o serie de repere pe care legiuitorul trebuie să le aibă în vedere pentru respectarea acestor exigențe. Astfel, Curtea a menționat că nu poate fi considerată „lege” decât o normă enunțată cu suficientă precizie, pentru a permite individului să-și corecteze conduita. În special, o normă este previzibilă atunci când oferă o garanție împotriva atingerilor arbitrare ale puterii publice (cauza Amann c. Elveția, hotărârea din 16 februarie 2000, §56). Testul preciziei legii impune ca aceasta, în situațiile în care oferă o anumită marjă de discreție, să indice cu suficientă claritate limitele acesteia (cauza Silver și alții c. Regatul Unit, hotărârea din 25 martie 1983, §80). Pe cale de consecință, pentru a exclude posibilitatea unei discreții disproporționale în acțiunile angajatorului, în cazul recepționării unei dezvoltări a încălcării legii prin alt canal de	Precizare Sintagma „se asigură” este utilizată frecvent în legislația națională (CPP, CM ș.a) pentru a institui obligații clare, cu caracter imperativ, ce presupun luarea de măsuri concrete pentru realizarea unui scop. Mai mult, prevederile art. 5 alin. (6¹), introdus la pct. 4 al Art. V din proiect, stabilesc obligația entităților publice, indiferent de numărul de angajați – inclusiv a societăților comerciale cu capital public sau majoritar public – precum și a entităților private cu cel puțin 50 de angajați, de a institui canale interne de raportare, precum și de a reglementa, prin acte interne, procedurile privind dezvoltarea încălcărilor legii și desfășurarea acțiunilor subsecvente.”. Prin urmare, obligația angajatorului de „a se asigura” este una concretă, care se realizează prin reglementări interne clare și măsuri administrative inclusiv desemnarea persoanelor competente, informarea angajaților, asigurarea fluxului informațional și garantarea confidențialității. Cu referire la situația în care dezvoltarea, îl vizează direct pe
--	-----------------------------	---	---

			raportare decât cel intern sau de către alt angajat decât persoana ori subdiviziunea desemnată, opinăm pentru completarea proiectului supus avizării cu prevederi clare care să reglementeze acțiunile angajatorului în asemenea situații. Subsecvent, considerăm necesar de subliniat că, Articolul 12 din <i>Legea nr. 165/2023 privind avertizorii de integritate</i>, inclusiv modificările operate prin proiectul avizat, nu reglementează situația ipotetică în care dezvăluirea, respectiv avertizarea de integritate, îl vizează direct pe angajator. În asemenea condiții, aplicarea dispozițiilor analizate ar conduce la o contradicție, întrucât chiar angajatorului i-ar reveni obligația de a garanta confidențialitatea identității persoanei care a efectuat dezvăluirea. O asemenea omisiune normativă riscă să genereze incertitudine juridică și să afecteze efectivitatea mecanismului de protecție a avertizorilor de integritate.	angajator, menționăm că Legea nr. 165/2023 conține deja dispoziții aplicabile unor astfel de circumstanțe. Astfel, potrivit art. 5 din lege, angajatul care efectuează o dezvăluire de încălcare a legii are dreptul de a alege modalitatea de raportare, ținând cont de: • existența riscului de răzbunare; • imposibilitatea remedierii încălcării în mod eficace prin intermediul canalelor interne. Prin urmare, în situațiile în care angajatorul este vizat direct în avertizare, iar utilizarea canalului intern este inadecvată sau riscantă, legea permite expres sesizarea autorității competente prin canalul extern de raportare. Acest mecanism oferă o protecție suplimentară avertizorilor și evită conflictele de interese, fără a fi necesare completări suplimentare.
	Centrul Național Anticorupție	64.	La pct. 7, cu referire la art.12, propunem excluderea alin.(4¹), întrucât în cadrul instituțiilor publice și private, o dezvăluire poate fi efectuată doar prin canalele interne de raportare, care, potrivit art. 5 alin. (2) al Legii nr.165/2023 cuprind orice modalitate de raportare: în scris, pe suport de hârtie, în format electronic sau prin comunicarea acesteia la liniile telefonice anticorupție ale angajatorilor, ale autorității competente ori prin alte sisteme de mesagerie vocală, sau printr-o întâlnire față în față, la cererea angajatului. Deși scopul alin.(4¹) este transpunerea Art.12 alin. (3) din Directiva UE 2019/1937,	<i>Se acceptă parțial</i> Pentru a evita neconcordanțele și interpretările divergente, art. 12 alin. (4¹) de la pct. 7 al Art. V din proiect (modificarea Legii nr. 165/2023) a fost revizuit, inclusiv prin excluderea sintagmei „prin alt canal de raportare decât cel intern”, astfel încât să fie clar delimitat cadrul

			considerăm că este suficientă transpunerea acestui alineat al Directivei prin completarea art. 14 din Legea nr.165/2023 cu alin. (2 ¹) după cum este prevăzut în proiectul de lege supus avizării. Raționamentul acestei propuneri este că Art.12 alin. (3) din Directiva UE 2019/1937 face trimitere la alineatele (1) și (2), care se referă doar la canalele externe de raportare.	de aplicare. Deși Directiva UE 2019/1937 prevede aceste reglementări strict în contextul canalelor externe de raportare, considerăm oportună menținerea prevederilor respective în proiect, însă doar în partea referitoare la situația în care avertizarea ajunge din eroare la o persoană care nu este responsabilă pentru gestionarea acesteia. În astfel de cazuri, persoana respectivă are obligația să transmită avertizarea către terțul desemnat. Această reglementare oferă o garanție mai extinsă decât cea prevăzută de Directivă, acoperind și canalele interne, ceea ce sporește eficiența și securitatea procesului de raportare.”
	Centrul de Analiză și Prevenire a Corupției	65.	Articolul 12: se completează cu alineatul (4/1) cu următorul cuprins: „(4/1) În cazul recepționării unei dezvăluiri de încălcări a legii prin alt canal de raportare decât cel intern sau de către alt angajat decât persoana ori subdiviziunea desemnată, angajatorul se asigură că persoana care a recepționat dezvăluirea respectivă să nu divulge informațiile de identificare a persoanei care a efectuat dezvăluirea de încălcare a legii sau a persoanei vizate în dezvăluire. Aceștia au obligația să o transmită, fără întârziere și fără a interveni în conținutul acesteia către persoana ori subdiviziunea desemnată.”; Obiecții: Sintagma ”să o transmită, fără întârziere” are un caracter ambiguu și inexact, ceea ce poate provoca tergiversări și întârzieri nejustificate, fie chiar descurajarea pe termen lung a persoanelor îndreptățite să raporteze o încălcare a legii.	Se acceptă Art. 12 alin. (4¹) de la pct. 7 al Art. V (modificarea Legii nr. 165/2023) a fost revizuit.

			Recomandări: De a prevede un termen optim și exact de transmitere a avertizării către persoanele desemnate. Elemente de coruptibilitate / vulnerabilitate: Lacune de drept; Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative	
Articolul 14 alineatul (2): se completează cu litera d¹) cu următorul cuprins: „d¹) oferă oricărei persoane interesate informații despre procedurile de dezvăluire privind încălcări ale legii;”; la litera e) după cuvintele „cererea angajatului” se substituie cu cuvintele „într-un termen rezonabil”; se completează cu alineatul (2¹) cu următorul cuprins: „(2¹) În cazul recepționării unei dezvăluiri de încălcări a legii prin alt canal de raportare decât cel extern sau de către alt angajat decât persoana ori subdiviziunea desemnată, Centrul Național Anticorupție se asigură că persoana care a recepționat dezvăluirea respectivă să nu divulge informațiile de identificare a persoanei care a efectuat dezvăluirea de încălcări a legii sau a persoanei vizate în dezvăluire. Aceștia au obligația să o transmită, fără întârziere și fără a interveni în conținutul acesteia către persoana ori subdiviziunea desemnată.”.	Ministerul Afacerilor Interne	66.	La art. III pct. 8, în partea ce se referă la completarea art. 14 din Legea nr. 165/2023 cu alin. (2 ¹), se recomandă impunerea unui termen limită pentru remiterea informațiilor, care includ dezvăluiri de încălcări ale legii, fapt care ar proteja avertizorul de integritate de eventuale riscuri, în caz de întârzieri în procesul de transmitere a informațiilor.	Se acceptă Art. V pct. 8 din proiect (modificări la Legea nr. 165/2023) art. 14 alin. (2¹) a fost modificat.
	Procuratura Generală	67.	La pct.8, cu referire la Articolul 14, considerăm necesar de invocat prevederile alin.(1) art. 12 din Legea nr. 165/2023 privind avertizorii de integritate, potrivit cărora Centrul Național Anticorupție este autoritatea responsabilă de primirea și examinarea dezvăluirilor externe și publice privind încălcări ale legii. în cazul în care dezvăluirea unei încălcări a legii excedează limitele de competență ale instituției, aceasta este transmisă în termen de 3 zile lucrătoare spre examinare altor entități publice competente. Pornind de la cele menționate, în scopul eliminării oricărei ambiguități și asigurării unei interpretări unitare, propunem revizuirea sintagmei ”fără întârziere”, utilizată în prevederile alin.(2 ¹) Articolul 14 din proiect, cu indicarea unui termen expres de 3 zile lucrătoare în cadrul căruia, persoana care a recepționat dezvăluirea încălcării legii urmează să o transmită către persoana/subdiviziunea desemnată în cadrul Centrului Național Anticorupție.	Se acceptă La Art. V pct. 8 ce vizează modificări la art. 14 alin. (2¹) din Legea nr. 165/2023, a fost revizuit.
	Centrul Național Anticorupție	68.	Cu referire la pct. 8 și pct.13, ce vizează completarea art.14 alin.(2) și completarea Legii nr.165/2023 cu un articol suplimentar art.21 ¹ , se remarcă faptul că în redacția propusă dreptul de a solicita informații despre procedurile de dezvăluire privind încălcări ale legii va fi unul absolut, fără careva excepții, fapt care în consecință, va impune Centrul Național Anticorupție să furnizeze orice informație, indiferent de regimul juridic aplicabil acesteia și contextul în care este examinată aceasta. Totodată, apreciind prin prisma	Se acceptă parțial Au fost operate modificările la Art. V, pct. 15 ce vizează art. 21¹ lit. a) (din Legea nr. 165/2023), fiind delimitate competențele autorității de protecție și autorității competente.

			competenței funcționale statuate de prevederile Legii nr.1104/2002, coroborat art.14 al Legii nr.165/2023, măsurile de sprijin prevăzute în redacția nouă a normei, sunt improprii domeniului de competență al CNA, fiind specifice doar autorităților de protecție a avertizorilor. Implementarea normei și realizarea măsurilor de sprijin în redacția propusă, ar putea genera fapte, care pot fi tratate ca fiind acte conexe actelor de corupție (abuzul de serviciu sau depășirea atribuțiilor de serviciu), fapte coruptibile sau influențe necorespunzătoare, în circumstanțele acordării asistenței efective în fața altor autorități relevante potrivit lit. b) art. 21¹ din proiect. În context, se impune delimitarea clară a mandatului CNA și reconsiderarea modificărilor propuse. Astfel, la pct.8 urmează a fi exclusă completarea propusă la art.14 alin.(2) Legii nr.165/2023 (lit.d¹), iar la pct. 13, din conținutul art.21¹ urmează a fi exclusă expresia „<i>Autoritatea competentă sau, după caz,</i>”.	Modificările propuse la art. 14 alin. (2) lit. d¹) de la pct. 8 al Art. V (modificări la Legea nr. 165/2023) transpun art. 12 alin. (1) lit. (a) din Directiva (UE) 2019/1937. În acest context, propunerile din aviz privind excluderea lit. d¹) de la art. 14 alin. (2) pct. 8 al Art. V nu pot fi acceptate.
	Centrul de Analiză și Prevenire a Corupției	69.	Articolul 14 alineatul (2): se completează cu litera d/1) cu următorul cuprins: „d/1) oferă oricărei persoane interesate informații despre procedurile de dezvoltare privind încălcări ale legii;”; Obiecții: Competența respectivă a CNA este formulată evaziv și nu răspunde condiției de claritate și previzibilitate pentru o normă juridică. Recomandări: O sugestie este ca autorii proiectului să fortifice competențele CNA în domeniu și afară de competența de a înregistra și a examina raportările externe, și de a oferi informații despre proceduri (așa cum este inclus în proiect) să specifice rolul CNA de autoritate competentă în sensul conferit de Directivă (autoritate-umbrelă) care va colecta, analiza, sintetiza și elabora ghidări pentru toate entitățile publice și private. Acest rol trebuie să îi revină atât în virtutea Directivei, cât și pentru ordonarea și coagularea procedurilor în domeniul raportării încălcărilor de lege.	Precizare Art. 14 alin. (2) lit. d¹) de la pct. 8 al Art. V (modificarea Legii nr. 165/2023) transpune art. 12 alin. (4) lit. (a) din Directiva (UE) 2019/1937.

			Elemente de coruptibilitate / vulnerabilitate: Lacune de drept; Lipsa/insuficiența accesului la informația de interes public; Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative	
		70.	Articolul 14 alineatul (2): la litera e) după cuvintele „cererea angajatului” se substituie cu cuvintele „într un termen rezonabil”; Obiecții: Expresia de termen rezonabil are un caracter ambiguu și inexact, ceea ce poate provoca tergiversări și întâzieri nejustificate, fie chiar descurajarea pe termen lung a persoanelor îndreptățite să raporteze o încălcare a legii. Recomandări: De a prevedea un termen optim și exact. Elemente de coruptibilitate / vulnerabilitate: Lacune de drept; Formulare ambiguă care admite interpretări abuzive; Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative.	<i>Nu se acceptă</i> A se vedea argumentele expuse la pct. 2 din sinteză.
-----	Ministerul Energiei	71.	Se propune completarea art. 17 din Legea nr. 165/2023 privind avertizorii de integritate, cu alineatul (2) cu următorul cuprins: „(2) Centrul Național Anticorupție are obligația de a elabora și publica anual, până la data de 31 martie a anului următor, un raport public privind implementarea mecanismului de protecție a avertizorilor de integritate. Raportul include cel puțin date statistice privind raportările primite și soluționate, măsurile de protecție acordate, dificultățile întâmpinate și recomandări pentru îmbunătățirea cadrului legal. Raportul se publică pe site-ul web oficial al Centrului Național Anticorupție și se transmite Parlamentului și Guvernului.”. Completare respectivă este esențială pentru asigurarea transparenței, consolidarea încrederii publice și evaluarea eficienței acestui instrument juridic. În lipsa unui astfel de raport, instituția avertizorului de integritate rămâne puțin cunoscută, atât în mediul public, cât și în cel privat, ceea ce descurajează raportarea faptelor ilegale. Publicarea periodică a datelor privind numărul de raportări, măsurile aplicate și dificultățile întâmpinate va oferi vizibilitate mecanismului, va susține îmbunătățirea cadrului legal și va încuraja utilizarea acestuia de către potențialii avertizori. Această obligație este aliniată cu spiritul Directivei (UE) 2019/1937 și cu bunele	<i>Se acceptă parțial</i> A se vedea Art. V de la pct. 12 ce vizează art. 19¹ și 19² din proiect.

			practici europene privind supravegherea și raportarea în domeniul protecției avertizorilor în interes public.	
se completează cu articolul 17 ¹ cu următorul cuprins: „ Articolul 17¹ .Revizuirea procedurilor Autoritatea competentă, precum și entitățile publice și private revizuiesc cel puțin o dată la 3 ani, procedura de primire a raportărilor și de întreprindere a acțiunilor subsecvente acestora, ținând cont de bunele practici în domeniu și de alte informații utile obținute în contextul aplicării prezentei proceduri, adaptând-o conform necesităților.”.	Transparency International - Moldova	72.	<i>La art. III pct. 9 – completarea Legii nr. 165/2023 cu art. 17/1</i> Normele ar fi mai potrivite la Capitolul al II-lea din Legea nr. 165/2023. Or, acestea se referă atât la procedurile de raportare internă, cât și la procedurile de raportare externă.	<i>Nu se acceptă</i> Având în vedere logica structurii reglementării, considerăm oportună menținerea acestor prevederi în cadrul Capitolului III al Legii nr. 165/2023.
	Centrul de Analiză și Prevenire a Corupției	73.	Obiecții: Formularea propusă pentru art. 17/1, care instituie o revizuire o dată la trei ani, fără cerințe explicite de transparență, metodologie și participare, riscă să transforme exercițiul într-un formalism de bifare. În lipsa unor repere exacte, fiecare entitate „își face propria regulă” (ceea ce se întâmplă și în prezent), rezultatul este o practică neuniformă, greu de comparat, greu de verificat și, în final, neconvingătoare și de neîncredere pentru avertizori. Revizuirea nu este ancorată într-un set minim de indicatori de rezultat (finalitate). Nu se cere analiza sistematică a ceea ce contează în mecanismul avertizorilor de integritate: dacă se respectă termenele (confirmare în 7 zile / feedback în 3 luni, ori 6 luni justificat pe canal extern), dacă s-au remediat încălcările semnalate, dacă măsurile de protecție au fost aplicate în timp util și cu efect (reintegrare, anularea sancțiunilor, prevenirea degradării situației profesionale), câte breșe de confidențialitate au existat și cum au fost tratate, care sunt domeniile vulnerabile (harta sectoarelor cu probleme recurente). Textul nu distinge între entități cu expunere mică la riscuri și sectoarele de risc (sănătate, mediu, achiziții, financiar etc.). O periodicitate uniformă (3 ani pentru toți) nu este suficientă acolo unde riscurile sunt ridicate; lipsesc și temeiurile/condițiile pentru o revizuire extraordinară (de ex., incident de confidențialitate, rată atipică de redirectionări, depășiri repetate ale termenelor, plângeri privind răzbunările). De asemenea, Legea nu cere implicarea reală a persoanelor desemnate, a personalului (sau sindicatelor) și nici o validare independentă a unui eșantion de cazuri. Revizuirea rămâne, astfel, „închisă” – făcută de aceeași	<i>Precizare</i> Menționăm că prevederea referitoare la revizuirea periodică la fiecare trei ani reprezintă o transpunere directă și necesară a articolului 14 din Directiva (UE) 2019/1937. Obiecțiile formulate, care invocă lipsa unor detalii suplimentare privind metodologia, transparența sau implicarea părților, nu sunt întemeiate în contextul reglementării primare, deoarece aceste aspecte urmează să fie detaliate și dezvoltate prin reglementări interne, în conformitate cu bunele practici administrative. Astfel, legea stabilește cadrul general, iar metodologia aplicabilă poate fi flexibil adaptată în funcție de specificul fiecărei entități, evitând astfel rigiditatea excesivă. Mai mult, obiecțiile nu identifică o alternativă concretă și fezabilă. Fără o propunere clară de înlocuire sau ajustare, critica

			structură care administrează canalul și fără obligația de a produce lecții de învățat. Lipsesc obligațiile de publicare (rezumat anonimizat) și obligația unui plan de măsuri cu termene și responsabili. În aceste condiții, „revizuirea la 3 ani” nu creează încredere și nu contribuie la consolidarea sistemului. Recomandări: Din perspectiva CAPC, revizuirea trebuie să fie abordată ca un instrument veritabil de învățare și corectare, dar nu ca o simplă formalitate. Astfel, regulile privind procedura de revizuire cu toate aspectele arătate în textul obiecției, trebuie detaliate fie în textul legii, fie în acte normative subordonate. Elemente de coruptibilitate / vulnerabilitate: Lacune de drept; Lipsa/insuficiența transparenței entităților publice; Lipsa/insuficiența accesului la informația de interes public; Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative; Lipsa/insuficiența mecanismelor de control și supraveghere (ierarhic, intern, public)	rămâne generală și nu justifică modificarea reglementării.
La articolul 19: alineatul unic devine alineatul (1); se completează cu alineatul (2) și (3) cu următorul cuprins: „(2) Condițiile prevăzute la alineatul (1) și măsurile de protecție a avertizorilor de integritate se aplică, după caz, și în privința subiecților prevăzuți la art. 4 alin. (1) lit. c)-e). (3) Prezentul articol nu se aplică în cazurile în care o persoană dezvăluie în mod direct informații reprezentanților mass-media, în conformitate cu dispozițiile legale privind libertatea de exprimare.”.	Ministerul Afacerilor Interne	74.	Coroborând amendamentele propuse la art. III pct. 10 cu reglementările art. 18 alin. (2) din Lege nr. 165/2023, se atestă o disonanță normativă și anume, primul indică asupra faptului că: „protecția avertizorilor de integritate care efectuează dezvăluiri, nu se aplică în cazurile în care o persoană dezvăluie în mod direct informații reprezentanților mass-mediei, în conformitate cu dispozițiile legale privind libertatea de exprimare”, iar al doilea specifică că: „angajatul care face o dezvăluire publică de încălcare a legii beneficiază de protecție în temeiul prezentei legi”. Prin urmare, este imperativă excluderea incongruenței depistate, întru stabilirea unui mecanism unic de protecție a avertizorilor de integritate, care efectuează dezvăluiri publice.	Se acceptă Art. V pct. 11 (modificări la Legea nr. 165/2023) a fost revizuit în partea ce vizează modificări la art. 19 alin. (3).
	Centrul Național Anticorupție	75.	Cu referire la pct.10, redacția propusă la art.19 alin.(3) al Legii nr.165/2023 urmează fi reconsiderată prin prisma scopului urmărit în Directiva (UE) 2019/1937 a Parlamentului European și a Consiliului din 23 octombrie 2019 privind protecția persoanelor care raportează încălcări ale dreptului	Se acceptă parțial Art. V pct. 11 (modificări la Legea nr. 165/2023) a fost revizuit în partea ce vizează modificări la art. 19 alin. (3)

			Uniunii, care evidențiază: (46) Avertizorii reprezintă, în special, surse importante pentru jurnaliștii de investigație. Furnizarea unei protecții eficace a avertizorilor împotriva represaliilor crește securitatea juridică pentru potențialii avertizori și, prin urmare, încurajează avertizarea în interes public și prin mass-media. În acest sens, protecția avertizorilor ca surse jurnalistice este indispensabilă pentru a garanta rolul de „gardian” al jurnalismului de investigație în societățile democratice. Prin urmare, în condiția în care divulgarea nu a fost făcută în mod anonim reprezentatului mass-media, avertizorii de integritate trebuie să beneficieze de măsurile de protecție prevăzute de lege. În lumina celor expuse supra, se recomandă completarea redacției propuse în sensul concretizării faptului că excepția prescrisă se aplică în condițiile în care divulgarea a fost făcută în mod anonim reprezentatului mass-media.	pentru a fi în concordanță deplină cu art. 15 (2) din Directivă. Suplimentar, menționăm că Directiva urmărește protejarea efectivă a persoanelor care dezvăluie încălcări ale legii, inclusiv prin intermediul mass-media, indiferent dacă identitatea lor este cunoscută sau nu. Astfel, prevederile prezentei Directive în materia protecției, nu se aplică în cazurile în care statul membru are deja un sistem de protecție a surselor jurnalistice prin lege națională. Prin urmare, considerăm că redacția propusă la articolul menționat, este în concordanță cu prevederile art. 15 alin. (2) din Directivă.
	Centrul de Analiză și Prevenire a Corupției	76.	La articolul 19: alineatul unic devine alineatul (1); se completează cu alineatul (2) și (3) cu următorul cuprins: „(2) Condițiile prevăzute la alineatul (1) și măsurile de protecție a avertizorilor de integritate se aplică, după caz, și în privința subiecților prevăzuți la art. 4 alin. (1) lit. c)-e). Obiecții: Formula ”după caz” este evazivă și poate duce la abordări diferite în situații similare. Recomandări: A revizui norma, inclusiv prin stabilirea criteriilor când alin. (2) va fi aplicat și subiecților de la art. 4 alin. (1) lit. c)-e) . Elemente de coruptibilitate / vulnerabilitate: Formulare ambiguă care admite interpretări abuzive	Precizare Formula „după caz” din alineatul (2) al art. 19, de la pct. 11 al Art. V (modificarea Legii nr. 165/2023) reflectă în mod necesar flexibilitatea și caracterul diferențiat al aplicării măsurilor de protecție în funcție de specificul și particularitățile situațiilor concrete ale subiecților prevăzuți la art. 4 alin. (1) lit. c)-e). Această formulare este intenționată să permită o evaluare contextuală a riscurilor și necesității protecției, ținând

				cont că aceste categorii pot fi diverse și nu toate circumstanțele sunt identice.
		77.	La articolul 19: (3) Prezentul articol nu se aplică în cazurile în care o persoană dezvăluie în mod direct informații reprezentanților mass-media, în conformitate cu dispozițiile legale privind libertatea de exprimare.”. Obiecții: Formularea alin. (3) din art. 19 este prea elastică în ceea ce privește dezvăluirea publică și relația cu mass-media. Avertizorii de integritate și mass-media nu știu clar când dezvăluirea publică este protejată. Textul nu stabilește nici obligații minime pentru mass-media — confidențialitate, canale de comunicare securizate, redactarea datelor sensibile — și nici garanții explicite pentru protejarea identității avertizorului în procesul editorial. Nu este clarificată corelarea dintre protecția avertizorului și a mass media, pe de o parte, și exonerările prevăzute de lege (standardul „motive rezonabile să creadă”), pe de altă parte, inclusiv raportarea la libertatea de exprimare și interesul public. Recomandări: Alin. (3) trebuie rescris astfel încât să conecteze expres protecția dezvăluirii publice de criteriile din art. 15 al Directivei: raportarea publică este protejată dacă, în mod rezonabil, se constată lipsă de acțiune în termenele legale după raportarea internă/externă, dacă există pericol iminent sau prejudiciu ireversibil, ori dacă există risc serios de represalii sau mușamalizare sau imposibilitatea de a utiliza efectiv canalul extern. Elemente de coruptibilitate / vulnerabilitate: Formulare ambiguă care admite interpretări abuzive; Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative	<i>Nu se acceptă</i> Art. 19 alin. (3) de la pct. 11 al Art. V (modificarea Legii nr. 165/2023) transpune art. 15 alin. (2) din Directiva (UE) 2019/1937. În ceea ce privește presupusele lipsuri privind obligațiile mass-media, acestea nu pot fi impuse prin această lege care reglementează exclusiv protecția avertizorilor. Mass-media funcționează în baza unor reglementări și standarde jurnalistice propria etc. Introducerea unor obligații specifice mass-media în acest cadru ar depăși competențele legii și ar putea afecta independența editorială, or măsuri de protecție pentru mass media sunt reglementate atât în Legea presei nr. 243/1994, cât și în Legea nr. 64/2010 cu privire la libertatea de exprimare.
Articolul 21: alineatul unic devine alineatul (1) iar prima propoziție va avea următorul cuprins: „Este interzisă orice formă de răzbunare sau amenințare cu răzbunare, sau tentativă de răzbunare împotriva subiecților	Consiliul Superior al Procurorilor	78.	Propunere: La articolul 21, se propune introducerea alineatul (2 ¹) care va avea următorul cuprins: „(2 ¹). Repararea prejudiciului prevăzut la alin. (2) se suportă de către persoana fizică sau juridică de drept public sau privat care a întreprins acțiunea de răzbunare ori care a cauzat nemijlocit prejudiciul.”. Text alternativ: „(2 ¹). Dreptul la repararea prejudiciului prevăzut la	<i>Nu se acceptă</i> Dezvăluirile privind încălcările legii, în sensul <i>Legii nr. 165/2023</i>, sunt realizate într-un context profesional, adică în cadrul unei relații de muncă sau de colaborare între avertizor și entitatea publică sau privată unde

prevăzuți la art. 4 alin. (1) lit. a)-e), în special:”; se completează cu alineatul (2) cu următorul cuprins: „ (2) În cazul în care persoanele prevăzute la art. 4 alin. (1) lit. a)-e) suferă răzbunare ca urmare a avertizării de integritate (raportării) sau a dezvăluirii publice de încălcare a legii efectuate în condițiile prezentei legi, acestea au dreptul la repararea integrală a prejudiciului cauzat, în conformitate cu legislația.”.		alin. (2) este valorificat conform legislației muncii, legislației civile și alte acte normative.” Argumentare: Textul proiectului, în forma lui actuală, se limitează la a stabili dreptul victimei la repararea integrală a prejudiciului, dar nu precizează cine suportă efectiv această obligație. În lipsa acestei precizări, pot apărea interpretări abuzive, inclusiv încercarea de a transfera responsabilitatea către avertizor sau către alte entități protejate de lege. Introducerea alineatului (2¹) elimină ambiguitățile și asigură aplicarea corectă și uniformă a legii. Răspunderea civilă trebuie să fie proporțională cu fapta și cu vinovăția autorului. Dacă prejudiciul ar fi suportat de alte entități (persoane fizice/juridice, angajator etc), s-ar încălca principiul proporționalității, iar făptuitorul ar fi exonerat de sarcina financiară. Propunerea garantează că cel care săvârșește actul de răzbunare poartă consecințele juridice și patrimoniale corespunzătoare. Dacă legea prevede clar că prejudiciul este suportat de autorul actului de răzbunare, aceasta are un efect descurajator (disuasiv). Potențialii făptuitori vor ști că răzbunarea împotriva unui avertizor atrage nu doar sancțiuni contravenționale sau penale, ci și obligația patrimonială directă de a acoperi prejudiciile cauzate. Conform art. 1998 alin. (1) din Codul civil al Republicii Moldova, „Cel care acționează față de altul în mod ilicit, cu vinovăție este obligat să repare prejudiciul patrimonial, iar în cazurile prevăzute de lege, și prejudiciul moral cauzat prin acțiune sau omisiune.”. Aceasta consacră regula fundamentală a răspunderii civile delictuale: repararea prejudiciului revine exclusiv celui care l-a cauzat. Prin urmare, legea trebuie să prevadă expres că responsabil pentru repararea prejudiciului este autorul acțiunii de răzbunare. Propunerea respectivă a fost formulată pentru a evita ambiguitățile, pentru a întări securitatea juridică și pentru a asigura aplicarea corectă a principiului fundamental al răspunderii civile: prejudiciul este reparat de către cel care l-a	acesta își desfășoară activitatea. În acest context, măsurile de răzbunare – așa cum sunt ele enumerate la art. 21 din lege – constau, în majoritate, în acțiuni sau omisiuni atribuite angajatorului: concedierea, retrogradarea, modificarea abuzivă a condițiilor de muncă, excluderea de la formare profesională, evaluări negative etc. Prin urmare, atunci când un avertizor este supus unui act de răzbunare în urma unei dezvăluiri legale, entitatea (publică sau privată) în calitate de angajator trebuie să răspundă pentru prejudiciul cauzat, întrucât, răspunderea decurge din raportul de muncă sau profesional existent, în cadrul căruia avertizorul a acționat și în care s-a produs răzbunarea. Mai mult ca atât, angajatorul este cel care are puterea decizională asupra măsurilor profesionale aplicate salariaților săi. Totodată, în cazul în care, în urma unei anchete interne, se constată că actul de răzbunare a fost săvârșit exclusiv de o persoană fizică, cu încălcarea atribuțiilor de serviciu sau în afara mandatului, entitatea are dreptul de a exercita regresul împotriva acestei persoane,
--	--	--	---

			cauzat. Astfel, legea nu doar protejează avertizorii, dar responsabilizează direct autorii actelor de răzbunare.	conform principiului general al răspunderii civile delictuale. Nu este necesar a se prevedea expres cine este responsabil de repararea prejudiciului, avînd în vedere că regula fundamentală a răspunderii civile delictuale (art. 1998 și următoarele din Codul civil) repararea prejudiciului revine exclusiv celui care l-a cauzat. Respectiv, nu se impune un paralelism juridic.
Transparency International - Moldova	79.	<i>La art. III pct. 12 – redacția primei propoziții din art. 21 alin. (1) din Legea nr. 165/2023</i> Pornind de la esența propunerii, dar și din perspectiva Articolului 19 din Directivă, ar fi importantă, la actuala redacție a art. 21 lit. p) din Legea nr. 165/20123, excluderea cuvintelor „inclusiv asupra membrilor familiei sau a persoanelor apropiate avertizorului de integritate”. Or, interdicția răzbunării ar trebui să se aplice tuturor persoanelor menționate în Articolul 4 din Directivă: persoanelor care efectuează raportări; facilitatorilor; persoanelor terțe care au legături cu persoanele care efectuează raportări și care ar putea să sufere represalii într-un context profesional; entităților juridice pe care persoanele care efectuează raportări le dețin, pentru care aceste persoane lucrează sau cu care au alte tipuri de legături într-un context profesional.	<i>Se acceptă</i> Textul propus în aviz a fost exclus de la art. 21 alin. (1) lit. p), a se vedea pct.14 de la Art. V (modificarea Legii nr. 165/2023).	
	80.	Obiecții: Textul privind interdicția răzbunării rămâne incomplet pe partea care contează cel mai mult în practică: probele. Fără o normă expresă care să instituie prezumția de răzbunare odată ce persoana dovedește raportarea conform legii și intervenirea ulterioară a unei măsuri prejudiciabile, avertizorul rămâne într-un impas probator. Entitățile pot „cosmetiza” ușor motivele măsurilor (disciplinare,	<i>Precizare</i> Art. 20 de la pct. 13 al Art. V (modificarea Legii nr. 165/2023) asigură transpunerea fidelă a art. 19 din Directiva (UE) 2019/1937.	

			reorganizări subite), iar litigiile se transformă în procese despre intenții greu de demonstrat, nu despre fapte. În plus, inconsecvența terminologică („încercare”, „tentativă de răzbunare”) amestecată cu formulări generale produce practică neuniformă și lasă loc interpretărilor divergente. Rezultatul este un cadru aparent protector, dar care nu livrează protecție efectivă atunci când avertizorul are cel mai mult nevoie de ea. Recomandări: Textul proiectului trebuie completat cu o normă expresă care să instituie prezumția de răzbunare: odată ce persoana dovedește o raportare conform legii și intervenirea ulterioară a unei măsuri prejudiciabile, se prezumă că măsura are caracter de răzbunare, iar sarcina probei se mută pe entitate pentru a demonstra temeiul aplicării acestor măsuri și lipsa legăturii acestor măsuri cu avertizarea de integritate. Este recomandabilă introducerea unui alineat dedicat, cu formulare clară, și corelarea lui cu procedura disciplinară și cu litigiile de muncă, pentru a evita dublarea probatoriului. În paralel, este necesară uniformizarea terminologică („tentativă”, nu „încercare”) și o trimitere la Codul contravențional pentru a asigura coerența sancțiunilor. Elemente de coruptibilitate / vulnerabilitate: Conflictul normelor; Lacune de drept; Formulare ambiguă care admite interpretări abuzive; Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative	
Se completează cu articolul 21¹ cu următorul cuprins: „Articolul 21¹. Măsuri de sprijin Autoritatea competentă sau, după caz, autoritatea de protecție, asigură subiecților prevăzuți la art. 4 alin. (1) lit. a)-e), următoarele măsuri de sprijin: a) consiliere și informații cuprinzătoare, independente și gratuite privind procedurile de	Centrul de Resurse Juridice din Moldova	81.	Propunere: „Articolul 21¹. Măsuri de sprijin Autoritatea competentă sau, după caz, autoritatea de protecție, asigură subiecților prevăzuți la art. 4 alin. (1) lit. a)-e), următoarele măsuri de sprijin: a) consiliere și informații cuprinzătoare, independente și gratuite privind procedurile de raportare, drepturile și măsurile de protecție împotriva răzbunărilor, inclusiv măsurile reparatorii disponibile, precum și drepturile persoanei vizate în raportare; b) asistență efectivă în fața altor autorități relevante, în scopul protejării împotriva răzbunărilor, inclusiv, în cazurile prevăzute de legislația națională, prin acordarea statutului de avertizor de integritate;	<i>Nu se acceptă</i> Art. 20 alin. (1) lit. c) din Directiva (UE) 2019/1937 prevede că statele membre trebuie să asigure avertizorilor cât și celorlalți subiecți „acces la asistență juridică”, însă făcând trimitere la dispozițiile Directivei 2016/1919, act UE care condiționează asistența juridică de starea materială a persoanei care beneficiază de

raportare, drepturile și măsurile de protecție împotriva răzburărilor, inclusiv măsurile reparatorii disponibile, precum și drepturile persoanei vizate în raportare; b) asistență efectivă în fața altor autorități relevante, în scopul protejării împotriva răzburărilor, inclusiv, în cazurile prevăzute de legislația națională, prin acordarea statutului de avertizor de integritate; c) asistență juridică garantată de stat în cadrul procedurilor penale și civile, în condițiile Legii nr. 198/2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat.”.		c) asistență juridică garantată de stat în cadrul procedurilor penale și civile, în condițiile Legii nr. 198/2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat, <u>indiferent de nivelul veniturilor</u>”. De asemenea, propunem completarea art. 20 din Legea nr. 198/2007 cu privire la asistență juridică garantată de stat, și anume: Art. 20 lit. k) avertizorilor de integritate în cadrul procedurilor penale și civile Argumentare: Directiva (UE) 2019/1937 privind protecția persoanelor care raportează încălcări ale dreptului Uniunii la art. 20 alin. (1) lit. c) stabilește că statele membre trebuie să asigure măsuri de sprijin, printre care: • asistență juridică în procedurile penale și civile, inclusiv transfrontaliere, • consultanță juridică și alte tipuri de asistență. Ea nu condiționează acest drept de nivelul veniturilor, ci îl leagă de calitatea de avertizor și de necesitatea protecției efective împotriva represaliilor. Prin urmare, în logica directivei, accesul la asistență juridică este o garanție de protecție, nu un beneficiu social condiționat de venit. Legea nr. 198/2007 cu privire la asistență juridică garantată de stat instituie două regimuri: 1. Pe criteriul venitului și complexității cauzei (art. 19 alin. 1 lit. a), e)), unde se verifică eligibilitatea. 2. Indiferent de venit (art. 19 alin. (1) lit. b)–d), alin.(1¹) și alin.(1²); art. 20), pentru anumite categorii vulnerabile (copii victime, victime ale violenței, trafic, tortură, persoane cu dizabilități severe etc.). Aceste excepții au fost introduse tocmai pentru a recunoaște că există situații în care protecția efectivă impune asistență juridică garantată fără verificarea resurselor financiare. Astfel, dacă proiectul prevede introducerea faptului că avertizorii beneficiază de asistență juridică garantată de stat,	aceste servicii. Deci, Directiva (UE) 2019/1937 stabilește dreptul la sprijin ce trebuie acordat celor care se confruntă cu nevoi financiare grave ce ar putea fi esențiale, în anumite cazuri, pentru aplicarea eficace a drepturilor lor la protecție (a se vedea recitalul (99)). Drept urmare, nu se poate concluziona că Directiva 2019/1937 impune în mod automat un drept absolut la asistență juridică gratuită pentru avertizori, indiferent de venituri. Statul are dreptul să stabilească criterii obiective și să evalueze eligibilitatea, inclusiv în baza criteriul financiar. Prin urmare, Legea nr. 198/2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat transpune și reflectă standardele europene, instituind un regim general, bazat pe lipsa mijloacelor materiale și un regim de excepție, aplicabil unor categorii vulnerabile (copii victime, persoane cu dizabilități etc.). De altfel, avertizorii de integritate nu se încadrează automat într-o categorie de vulnerabilitate extremă, astfel încât nu există temei justificat pentru includerea lor directă în lista beneficiarilor de asistență
---	--	---	---

			atunci, prin natura și scopul normei, ei ar trebui să intre în categoria de excepție „indiferent de venit”. Ori, protecția avertizorului nu este o prestație socială, ci o garanție instituțională de protecție împotriva represaliilor și de asigurare a accesului real la justiție.	juridică garantată de stat, indiferent de nivelul veniturilor.
	Procuratura Generală	82.	Cu referire la pct.13, care prevede completarea cu Articolul 21 ¹ lit.c). Astfel, conform normei prenotate din proiectul supus avizării, autoritatea competentă sau, după caz, autoritatea de protecție, asigură subiecților prevăzuți la art.4 alin.(1) lit. a)-e), în calitate de măsură de sprijin, asistență juridică garantată de stat în cadrul procedurilor penale și civile, în condițiile Legii nr. 198/2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat. La acest capitol, considerăm oportun de menționat că, în sensul Legii nr. 198/2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat, prin asistență juridică garantată de stat se înțelege acordarea serviciilor juridice și a serviciilor de mediere prevăzute în lege din contul mijloacelor destinate acordării unor astfel de servicii doar persoanelor care nu dispun de suficiente mijloace financiare pentru plata lor și care întrunesc condițiile stipulate în norma prenotată. Subsidiar, e de menționat că, în ipoteza în care subiecții prevăzuți la art.4 alin.(1) lit.a)-e) din proiect nu vor întruni condițiile necesare pentru a beneficia de asistență juridică garantată de stat prin prisma Legii nr. 198/2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat, prevederea menționată la Articolul 21 ¹ lit.c) va genera ambiguități și necorelări cu prevederile Legii nr. 198/2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat. în această ordine de idei, în vederea asigurării coerenței legislative și coroborării prevederilor proiectului avizat cu normele Legii nr. 198/2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat, opinăm pentru revizuirea prevederilor stipulate la Articolul 21 ¹ lit.c) din proiect.	Precizare În primul rând, formularea actuală din proiect, prevăzută la art. 21¹ lit. c) de la pct. 15 al Art. V (modificarea Legii nr. 165/2023), face trimitere expresă la faptul că subiecții vizați pot beneficia de asistență juridică garantată de stat în cadrul procedurilor penale și civile, în condițiile prevăzute de Legea nr. 198/2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat. Această trimitere este suficient de clară pentru a exclude orice potențială ambiguitate în aplicare, întrucât face referire directă la cadrul normativ care limitează acordarea serviciilor juridice doar în cazurile și condițiile expres prevăzute de lege, respectiv: -pentru persoanele care nu dispun de suficiente mijloace financiare pentru achitarea serviciilor juridice, -și care îndeplinesc criteriile stabilite de Legea nr. 198/2007. Prin urmare, dispoziția din proiect nu extinde aplicabilitatea

				Legii nr. 198/2007 și nici nu instituie un drept nou la asistență juridică garantată de stat, ci doar includ subiecții din Legea nr. 165/2023 ca beneficiari ai asistenței juridice garantate de stat, în dependență de starea lor financiară, în limitele deja stabilite de legea specială.
	Transparency International - Moldova	83.	<i>La art. III pct. 13 – redacția art. 21/1 propus spre completare la Legea nr. 165/2023</i> În conformitate cu Articolul 20(2) din Directivă, statele pot prevedea asistență financiară și măsuri de sprijin, inclusiv sprijin de natură psihologică, pentru persoanele care efectuează raportări în cadrul procedurilor judiciare. Este de recomandat examinarea oportunității unor astfel de norme și în Legea nr. 165/2023.	Precizare Art. 20 alin. (2) din Directivă (UE) 2019/1937 are un caracter facultativ, oferind statelor membre marja de apreciere în ceea ce privește instituirea unor astfel de măsuri. Formularea utilizată în directivă – „statele membre pot prevedea” – nu instituie o obligație, ci o posibilitate. Prin urmare, lipsa unor astfel de prevederi în prezentul cadru normativ nu constituie o neconformitate cu Directiva. Totodată, este important de subliniat că avertizorii de integritate au dreptul să recupereze prejudiciile suferite ca urmare a represaliilor, inclusiv sub forma cheltuielilor de judecată, a daunelor materiale și morale, potrivit mecanismelor deja existente în legislația civilă. Așadar, repararea financiară a prejudiciului este deja posibilă, pe calea acțiunii în instanța de

				judecată, fără a fi necesar instituirea unei compensații financiare din partea statului. Or, acordarea unei asistențe financiare din bugetul public ar putea ridica probleme de sustenabilitate bugetară și chiar de risc, în sensul în care ar putea crea un cadru vulnerabil la abuzuri sau raportări fictive motivate de câștiguri materiale, dar nu de interes public. În lipsa unor garanții clare de verificare a bunei-credințe într-o fază incipientă a raportării, o astfel de măsură ar fi prematură și potențial riscantă.
		84.	Potrivit Articolului 20(3) din Directivă, măsurile de sprijin ar putea fi furnizate, după caz, de un centru de informare sau de o autoritate administrativă independentă unică și identificată în mod clar. Este de recomandat specificarea tuturor autorităților care asigură măsurile de sprijin, dar și clarificarea autorității (preferabil – Avocatul Poporului) care deține calitatea de centru de informare.	Precizare Conform Legii nr. 165/2023, dar și a proiectului, autoritățile care asigură măsurile de sprijin sunt Centrul Național Anticorupție și Avocatul Poporului. Prin urmare, aceste autorități asigură furnizarea de informații și consiliere persoanelor care divulgă sau intenționează să divulge încălcări ale legii.
		85.	Normele de trimitere la Legea nr. 198/2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat sunt sterile atât timp cât nu se aduc completările de rigoare acestei legi. Or, în temeiul art. 6 alin. (1) din Legea nr. 198/2007, asistența juridică garantată de stat se acordă în limitele stabilite de acest act normativ. Totodată, propunerea, în partea ce ține de asistența acordată avertizorilor de integritate, contravine prevederilor din art. 24 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 165/2023, care delegă Avocatului	Nu se acceptă A se vedea argumentele expuse la pct. 81-82 și 86 din sinteză.

			Poporului competența de a-i reprezenta în instanțele de judecată, precum și în alte autorități publice, în vederea apărării drepturilor lor legitime.	
	Avocatul Poporului (Ombudsman)	86.	La pct. 13 din proiect, „Articolul 21¹ Măsuri de sprijin”. -Atragem atenția asupra formulării „Autoritatea competentă sau, după caz, autoritatea de protecție, asigură”, care ar putea genera incertitudini și lasă loc de interpretări cu privire la delimitarea clară a competențelor între cele două tipuri de autorități. Lipsa de claritate poate afecta eficiența mecanismului de sprijin și poate duce la tergiversări sau la declinarea nejustificată a responsabilității între autorități. Recomandare: clarificarea cazurilor în care măsurile de sprijin se oferă de către autoritatea competentă și cazurilor în care acestea se asigură de către autoritatea de protecție. O astfel de delimitare este esențială pentru aplicarea unitară și previzibilă a legii, precum și pentru asigurarea unei protecții efective a avertizorilor de integritate. - Cu referire la litera b) a aceluiași articol: „asistență efectivă în fața altor autorități relevante, în scopul protejării împotriva răzbunărilor” . Această prevedere este formulată excesiv de general și nu oferă claritate privind conținutul, natura și limitele intervenției din partea autorităților. Incertitudinea constă în modul și nivelul de intervenție: participarea alături de avertizor în litigiile lui împotriva altor autorități; schimbarea locului de muncă etc.. Recomandare: clarificarea aspectelor privind asistența efectivă în fața altor autorități relevante, în scopul protejării împotriva răzbunărilor. - Cu referire la litera c) a aceluiași articol: ”asistență juridică garantată de stat în cadrul procedurilor penale și civile, în condițiile Legii nr.198/2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat” Avocatul Poporului evidențiază importanța clarificării modului în care urmează a fi asigurată concret această măsură de sprijin, precum și a entității responsabile pentru oferirea asistenței juridice garantate de stat	<i>Se acceptă parțial</i> -Cu referire la clarificarea competențelor autorităților responsabile pentru acordarea măsurilor de sprijin, menționăm că în acest sens, art. 21¹ de la pct. 15 Art. V (modificarea Legii nr. 165/2023) a fost revizuit. -Cu referire la clarificarea sintagmei „asistență efectivă în fața altor autorități relevante în scopul protejării împotriva răzbunărilor”, menționăm că această intervenție rezultă, pe de o parte, din necesitatea transpunerii art. 20 alin. (2) lit. (b) din Directiva (UE) 2019/1937, iar pe de altă parte, criticile invocate de Avocatul Poporului referitor la „reprezentarea în instanța de judecată”, precum că este afectată independența acestora. Respectiv, textul „asistență efectivă în fața altor autorități relevante în scopul protejării împotriva răzbunărilor” este o transpunere fidelă a art. 20 alin. (2) lit. (b) din Directiva (UE) 2019/1937. Suplimentar menționăm că, în sensul Directivei, „asistență efectivă în fața autorităților”

		prevăzute de Legea nr. 198/2007. În lipsa unor precizări clare, formularea actuală ridică mai multe întrebări: ➤ ar trebui autoritatea de protecție, ca măsură de sprijin, să ofere avertizorului și altor subiecți asistență juridică garantată de stat la fel ca și avocații înregistrați la CNAJGS; sau ➤ trebuie să intervină Ombudsmanul către CNAJGS în vederea desemnării unui apărător în temeiul Legii nr.198/2007; sau ➤ autoritatea de protecție să redirecționeze avertizorii și alți subiecți către CNAJGS pentru acordarea asistenței juridice garantate de stat. Trebuie să concretizăm că mandatul Avocatului Poporului nu trebuie confundat cu avocații care activează potrivit Legii nr.198/2007, iar angajații Oficiului Avocatului Poporului nu sunt avocați și nu pot presta servicii juridice în volumul și condițiile prevăzute de Legea nr.198/2007. În practică, CNAJGS a comunicat că desemnarea unui apărător se realizează doar la cererea expresă a persoanei vizate sau a reprezentantului instituției, și nu la demersurile Avocatului Poporului. În asemenea circumstanțe, Avocatul Poporului nu poate și nici nu trebuie să asigure asistența juridică garantată de stat (or, nu are un astfel de mandat, dar și, nu este în linie cu standardele internaționale și a Constituției), fapt pentru care considerăm că proiectul dat să fie suplinat cu un nou capitol/articol, prin care să fie prevăzute modificări la Legea nr.198/2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat, care să reglementeze circumstanțele acordării asistenței juridice garantate de stat subiecților prevăzuți la art.4. alin. (1) lit. a) - e) din Legea nr.165/2023. În aceeași ordine de idei, menționăm că Ombudsmanul examinează cererile persoanelor ce deplâng acțiunile/inacțiunile apărătorilor desemnați de către CNAJGS, fapt pentru care asigurarea asistenței juridice garantate de stat de către autoritatea de protecție în cadrul procedurilor penale și civile în condițiile Legii nr. 198/2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat ar putea conduce la conflicte între	reprezintă acțiuni de intervenție, recomandări, sesizări, coordonarea cu alte instituții, reprezentare în instanță, după caz, fiind o formulare generică ce include mai multe acțiuni în vederea protejării avertizorilor și altor subiecți conecși, pentru aplicarea eficace a drepturilor lor la protecție. În acest context, această formulă permite o abordarea mai flexibilă adaptabilă fiecărui caz individual. - Cu referire obiecția privind ”asistență juridică garantată de stat în cadrul procedurilor penale și civile, în condițiile Legii nr.198/2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat”, menționăm că această nu trebuie să fie confundată cu mandatul Avocatului Poporului. A se vedea argumentele expuse la pct. 81 și 82 din sinteză.
--	--	--	--

			beneficiarul de protecție și autoritatea de protecție în caz de apariție a unor reclamații fie din partea avertizorului, fie din partea apărătorului desemnat. Astfel, în cazul în care asistența juridică garantată de stat va fi asigurată de către CNAJGS în condițiile Legii nr.198/2007, iar subiecții prevăzuți la art.4 alin.(1) lit. b) - e) din Legea nr.165/2023 nu vor fi satisfăcuți cu nivelul de asistență, aceștia pot deplânge acțiunile/inacțiunile avocaților către CNAJGS, Uniunii Avocaților (Comisiei pentru Etică și Disciplină a UA), sau Avocatului Poporului. La fel, aceștia vor putea solicita desemnarea altui apărător. Totuși, dacă proiectul va rămâne în redacția actuală, obligând Avocatul Poporului, în calitate de protecție să asigure asistența juridică garantată de stat în condițiile Legii nr.198/2007, iar subiecții prevăzuți la art.4 alin.(1) lit. b) - e) din Legea nr.165/2023 nu vor fi satisfăcuți cu nivelul de asistență, apare incertitudine referitor la autoritatea/instituția unde se pot adresa persoanele date. Subsecvent, din analiza Legii nr.165/2023, a prezentului proiect, precum și a Legii nr.198/2007 nu au fost identificate reglementări privind drepturile subiecților prevăzuți la art.4 alin.(1) lit. a) - e) din Legea nr.165/2023 de a beneficia de asistență juridică garantată de stat din partea CNAJGS în condițiile Legii nr.198/2007, fapt pe care îl considerăm ca o omisiune, și care ar putea compromite scopul propus prin Legea nr.165/2023, de fortificare a garanțiilor persoanelor în legătură cu depunerea avertizărilor de integritate. Recomandare: Excluderea din proiect a obligației autorității de protecție de a asigura măsura de sprijin sub formă de „asistență juridică garantată de stat în cadrul procedurilor penale și civile, în condițiile Legii nr. 198/2007” pentru subiecții prevăzuți la art. 4 alin. (1) lit. a)–e) din Legea nr. 165/2023. Or, aceasta nu este o atribuție proprie unei instituții de protecție. Recomandare: Completarea Legii nr.165 cu prevederi clare privind dreptul subiecților prevăzuți în art. 4 alin.(1) lit. a) - e) din Legea nr.165/2023 de a beneficia de asistență juridică garantată de stat în cadrul procedurilor	
--	--	--	--	--

			penale și civile, asigurată de CNAJGS în condițiile Legii nr.198/2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat.” Recomandare: Completarea proiectului de lege cu un nou capitol/articol care să prevadă modificarea Legii nr.198/2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat, astfel, încât să reglementeze circumstanțele acordării asistenței juridice garantate de stat subiecților prevăzuți la art.4 alin.(1) lit. a) - e) din Legea nr.165/2023. Eventual, includerea avertizorilor într-o categorie eligibilă distinctă în cadrul Legii nr. 198/2007, cu menționarea expresă a dreptului lor de a beneficia de asistență juridică garantată de stat în anumite condiții (ex: existența unui risc dovedit de represalii, stare de vulnerabilitate etc.). Această soluție ar asigura atât coerența legislativă, cât și respectarea mandatelor instituționale distincte, evitând confuzii în aplicare și conflicte de competență sau de responsabilitate.	
	Centrul de Analiză și Prevenire a Corupției	87.	Obiecții: În Directiva (UE) 2019/1937, „autoritate competentă” este noțiunea-umbrelă pentru orice autoritate națională desemnată să primească raportări externe, să ofere feedback și să întreprindă acțiuni subsecvente (investigații, sesizarea altor organe etc.). Statele membre pot desemna una sau mai multe autorități, generaliste ori sectoriale, dar ele trebuie să aibă canale independente, să confirme primirea în 7 zile și să dea feedback în 3 luni (cu posibilitatea de extindere la 6 luni în cazuri justificate). În Legea nr. 165/2023, definiția este apropiată ca esență: „autoritate competentă” este autoritatea publică responsabilă de examinarea dezvăluirilor externe și publice privind încălcări ale legii. Legea așază rolul de autoritate competentă la Centrul Național Anticorupție (pentru raportările externe), cu obligația ca, dacă dezvăluirea nu ține de competența sa, să o transmită în 3 zile lucrătoare entității publice competente, cu păstrarea confidențialității. În paralel, protecția avertizorilor (măsuri împotriva represaliilor, repunere în drepturi etc.) este atribuită Avocatului Poporului, ca „autoritate de protecție”. Aparent, la nivel de definiție și de desemnare primară (CNA pentru raportare externă;	Se acceptă parțial Cu referire la clarificarea competențelor autorităților responsabile pentru acordarea măsurilor de sprijin, menționăm că în acest sens, art. 21¹ de la pct. 15 Art. V (modificarea Legii nr. 165/2023) a fost revizuit. Referitor la stabilirea unui „punct unic pentru sprijin”, menționăm că o asemenea centralizare administrativă nu corespunde arhitecturii instituționale naționale deja existente. În acest sens, trebuie subliniat că atribuțiile Centrului Național Anticorupție și cele ale Avocatului Poporului sunt fundamental diferite și complementare, nu suprapuse.

		Ombudsmanul pentru protecție), arhitectura pare clară și compatibilă cu Directiva. Totuși, reiterăm că neclaritățile apar la interacțiunea dintre „autoritatea competentă” și „autoritatea de protecție”: unele formulări trimit generic la „autoritatea competentă sau, după caz, autoritatea de protecție” când vine vorba de măsuri de sprijin și informare, fără a fixa explicit cine și ce face (punct unic de informare, asistență operațională, consiliere juridică etc.). Este evidentă necesitatea delimitării operative a rolurilor, pentru a evita plimbarea avertizorilor între instituții. Recomandări: Identificarea și stabilirea unui „punct unic” pentru sprijin și trasee clare de conexiune între CNA și Avocatul Poporului, precum și detalierea unor norme secundare cu responsabilități certe pentru fiecare etapă. Elemente de coruptibilitate / vulnerabilitate: Lacune de drept; Formulare ambiguă care admite interpretări abuzive; Atribuții paralele; Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative. „Articolul 21/1. Măsuri de sprijin Autoritatea competentă sau, după caz, autoritatea de protecție, asigură subiecților prevăzuți la art. 4 alin. (1) lit. a)-e), următoarele măsuri de sprijin: a) consiliere și informații cuprinzătoare, independente și gratuite privind procedurile de raportare, drepturile și măsurile de protecție împotriva răzbunărilor, inclusiv măsurile reparatorii disponibile, precum și drepturile persoanei vizate în raportare; b) asistență efectivă în fața altor autorități relevante, în scopul protejării împotriva răzbunărilor, inclusiv, în cazurile prevăzute de legislația națională, prin acordarea statutului de avertizor de integritate; c) asistență juridică garantată de stat în cadrul procedurilor penale și civile, în condițiile Legii nr. 198/2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat.”. Obiecții: Formula actuală dispersează responsabilitatea („autoritatea competentă sau, după caz, autoritatea de protecție”) și riscă să transforme accesul la sprijin într-o plimbare administrativă a avertizorilor. Fără un punct unic de	Conform art. 12 alin. (4) lit. a) din Directiva 2019/1937, autoritatea competentă desemnată trebuie să ofere „informații clare și ușor accesibile privind procedurile de raportare”, inclusiv cele externe, și să acorde consiliere persoanelor interesate. Această sarcină, în contextul național, poate fi realizată de CNA, în calitate de autoritate specializată în prevenirea și combaterea corupției, responsabilă de gestionarea canalului extern de raportare. În paralel, Avocatul Poporului, în calitate de autoritate de protecție, are rolul distinct de a asigura protecție, asistență efectivă avertizorilor în fața autorităților relevante. Acest rol include consiliere, intervenție, sesizare, monitorizare și, după caz, reprezentare – aspecte care țin de protecția drepturilor și libertăților persoanelor, nu de investigarea faptelor raportate. Prin urmare, concentrarea acestora într-un singur punct de contact sau sub o singură autoritate ar genera confuzii, diluarea responsabilităților și potențiale conflicte de competență.
--	--	---	---

			contact, fără standard minim de conținut (consiliere juridică/psihologică, orientare profesională, ghidare procedurală) și fără termene clare, sprijinul devine aleatoriu, dependent de bunăvoința instituțiilor și inegal de la caz la caz. Avertizorii nu au nevoie de trimiteri de la o instituția la alta, dar au nevoie de o instituție sigură, predictibilă. În lipsa acestei clarități instituționale, mecanismul rămâne formal, iar descurajarea raportării se accentuează. Recomandări: Responsabilitatea pentru măsurile de sprijin trebuie concentrată într-un punct unic de contact autoritatea de protecție – care recepționează cererile, le evaluează și le direcționează, după caz, către entitățile cu competențe în domeniu. Elemente de coruptibilitate / vulnerabilitate: Lacune de drept; Formulare ambiguă care admite interpretări abuzive; Atribuții paralele	
-----	Ministerul Energiei	88.	Se propune completarea art. 25 din Legea nr. 165/2023 privind avertizorii de integritate, cu alineatul (3) cu următorul cuprins: „(3) În cazul în care avertizorul de integritate este vizat de o acțiune în judecată care are caracter vădit neîntemeiat sau abuziv, și este determinată de efectuarea unei dezvăluiri de încălcare a legii, acesta poate invoca statutul de avertizor în fața instanței. La cererea avertizorului sau a autorității competente, instanța poate dispune suspendarea procesului până la soluționarea definitivă a avertizării de integritate.”. Această completare are ca scop consolidarea protecției oferite avertizorilor de integritate împotriva formelor indirecte de represalii, în special a acțiunilor în justiție cu caracter abuziv sau neîntemeiat. În practică, avertizorii pot deveni ținta unor procese inițiate cu scopul de intimidare sau discreditare, îndeosebi din partea persoanelor sau entităților vizate de dezvăluire. Aceste acțiuni pot avea un efect descurajator nu doar pentru avertizorul în cauză, ci și pentru alți potențiali raportori ai unor încălcări ale legii. Deci, pentru a contracara aceste riscuri, se propune introducerea unei măsuri procesuale opționale „suspendarea procesului” care poate fi dispusă de	Nu se acceptă Legislația procesual-civilă conține deja suficiente instrumente pentru contracararea abuzului de drept (inclusiv respingerea acțiunilor vădit neîntemeiate, dacă demersuri/cererile sunt înaintate cu rea-credință, ori acestea sînt vădit neîntemeiate sau sînt formulate cu scopul tergiversării examinării cauzei, instanța aplică acestuia amendă ș.a). În plus, art. 260 și 261 din CPC, prevede expres cazurile în care procesul poate fi suspendat (obligatoriu sau facultativ), și acestea sunt limitative, fiind legate de imposibilitatea temporară de

			instanță la cererea avertizorului sau a autorității competente, până la soluționarea definitivă a dezvăluirii. Măsura păstrează echilibrul între dreptul la apărare al reclamantilor și dreptul avertizorului la o protecție efectivă. Completarea nominalizată este în concordanță cu art. 21 din Directiva (UE) 2019/1937, care impune statelor membre obligația de a proteja avertizorii împotriva oricăror forme de represalii, inclusiv judiciare. Totodată, susține obiectivele de transparență și integritate publică, consolidând încrederea în mecanismul de raportare. Menționăm că, acceptarea acestei propuneri va reduce riscul de intimidare juridică, va proteja avertizorii împotriva acțiunilor abuzive și va contribui la aplicarea efectivă a legii.	desfășurare a procesului din motive obiective. Totodată, Directiva (UE) 2019/1937, la art. 21, impune statelor membre obligația de a preveni represaliile, inclusiv prin acces la măsuri provizorii, însă nu prevede sau impune suspendarea proceselor civile ca măsură de protecție. Protecția avertizorilor se realizează, potrivit directivei, prin măsuri de scutire de răspundere, inversarea sarcinii probei în cazurile de represalii și accesul la remedii reparatorii, nu prin ingerințe directe în procedurile judiciare. Introducerea unei astfel de prevederi ar crea un precedent periculos și ar putea genera blocaje procedurale sau chiar utilizări abuzive ale invocării statutului de avertizor în scopul suspendării judecării unor litigii civile legitime.
Articolul 26 se completează cu alineatul (2¹) și (2²) cu următorul cuprins: „(2¹) În cadrul procedurilor judiciare, inclusiv în ceea ce privește defăimarea, drepturile de autor, încălcarea secretului profesional, ale normelor privind protecția datelor cu caracter personal, ale secretului comercial sau în cadrul acțiunilor în	Ministerul Energiei	89.	Punctul 14 din proiectul de lege, art. 26 alin. (22) instituie dreptul persoanei de a invoca încetarea procedurilor judiciare, cu condiția că, ar fi avut motive rezonabile să creadă că, informațiile divulgate privesc o încălcare efectivă a legislației și că dezvăluirea de încălcare a legii era necesară pentru interesul public. În forma actuală, norma lasă loc de interpretare cu privire la natura procedurilor judiciare în care poate fi invocat acest temei. Lipsa unei delimitări clare ar putea genera incertitudine atât pentru persoanele care raportează încălcări ale legii, cât și pentru instanțele de judecată sau alte autorități implicate. Sub acest aspect, în scopul evitării	<i>Se acceptă parțial</i> Art. 26 alin. (2²) de la pct.17 al Art. IV (din proiect, a fost ajustat încât să asigure transpunerea completă a art. 21 alin. (7) din Directiva (UE) 1937/2019. Astfel, după „sintagma proceduri judiciare”, a fost completat cu natura procedurilor judiciare prevăzute la art. 21 alin. (7) din Directivă, cum ar fi încălcări

despăgubire, nu poate fi atrasă răspunderea subiecților prevăzuți la art. 4 alin. (1) lit. a)-e), pentru divulgarea informațiilor, în măsura în care avertizarea de integritate (raportarea) a fost efectuată în conformitate cu prevederile prezentei legi. (2²) Persoanele menționate la art. 4 alin. (1) lit. a)-e) au dreptul să invoce avertizarea integrității (raportarea) sau dezvăluirea publică de încălcare a legii ca temei pentru încetarea procedurilor judiciare, cu condiția să fi avut motive rezonabile să creadă că informațiile divulgate privesc o încălcare efectivă a legislației și că dezvăluirea de încălcare a legii era necesară pentru interesul public, în conformitate cu prevederile legii.”.			interpretărilor, se consideră relevant indicarea expresă a tipurilor de „procedurilor judiciare” în care acest drept poate fi exercitat de persoanele menționate la art. 4 alin. (1) lit. a)-e), în scopul asigurării clarității normei juridice.	privind drepturile de autor, defăimarea ș.a. Suplimentar, menționăm că Directiva (UE) se referă la toate procedurile judiciare, iar prin sintagma „inclusiv” se face cu titlu exemplificativ, și nu limitativ, natura procedurilor judiciare vizate. Introducerea unei enumerări exhaustive în textul național ar restrânge nejustificat protecția acordată avertizorilor și ar contraveni scopului directivei. Formularea actuală asigură flexibilitatea necesară și este suficient de clară pentru aplicarea practică de către instanța de judecată.
Centrul de Analiză și Prevenire a Corupției	90.		Obiecții: Textul este util în principiu, dar insuficient calibrat la standardul „motive rezonabile să creadă” și insuficient corelat cu regulile dezvăluirii publice. Dacă această formulă nu e clară și aplicată consecvent, buna-credință se poate citi restrictiv, iar avertizorii ajung expuși la acțiuni cu caracter de intimidare (civile sau chiar penale), deși au acționat în interes public. În plus, fără o trimitere explicită la condițiile dezvăluirii publice și la protecția sursei, rămâne neclar când și cum avertizorul beneficiază de exonerare deplină. Ambiguitatea descurajează dezvăluirile și încurajează „tăcerea prudentă”, exact opusul scopului legii. Recomandări: Exonerările trebuie aliniate strict la standardul Directivei UE „motive rezonabile să creadă”, cu trimitere expresă la condițiile de divulgare publică și la protecția sursei. Este necesară o clarificare: atunci când avertizorul a acționat din motive rezonabile, în interes public și în limitele mecanismului (canale interne/extern sau divulgare publică în	Nu se acceptă Prevederile criticate sunt aliniate cu standardele Directivei (UE) 2019/1937 în special art. 21 alin. (5), (7) din directivă. Prevederile sunt suficient de clare, proporționale și oferă protecție eficientă avertizorilor care acționează cu bună-credință, în conformitate cu legea. Obiecțiile nu identifică o problemă reală de aplicare sau de neconformitate, iar recomandările nu oferă soluții concrete față de textul actual.

			condițiile legii), acesta nu va răspunde civil, contravențional sau penal pentru obținerea ori divulgarea informațiilor. Elemente de coruptibilitate / vulnerabilitate: Conflictul normelor; Formulare ambiguă care admite interpretări abuzive; Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative.	
-----	Ministerul Energiei	91.	Se propune completarea art. 27 prin introducerea mecanismului care va oferi suport financiar, inclusiv posibilitatea compensării onorariilor avocaților, atunci când denunțatorului i se înaintează acuzații false, defăimătoare sau care îi obstrucționează activitatea. Reținem că, efectuarea unor dezvăluiri de încălcări ale legii, generează deseori pentru denunțatori procese abuzive din partea celor vizați în denunț, acuzații de defăimare, dar și plângeri nefondate menite să intimideze persoana care a raportat la cazul de încălcare a legii sau a interesului public. Astfel de acțiuni reprezintă temeiuri de descurajare a raportărilor. De menționat că, deși legislația în vigoare oferă garanții pentru protecția avertizorilor de integritate, aceasta nu prevede un mecanism de sprijin financiar care să-i ajute efectiv în procese abuzive îndreptate împotriva lor. Implementarea mecanismului suplimentar (de sprijin financiar) va consolida încrederea în mecanismele de raportare și statul de drept. O altă recomandare, vizează introducerea recompensei financiare pentru denunțatorii care furnizează „informații valoroase”, precum și despăgubiri (compensații) pentru denunțatorii afectați de represalii, după exemplul Lituaniei care permite autorității competente să plătească recompense atunci când cineva furnizează informații care ajută la detectarea sau prevenirea unei infracțiuni de corupție, atât timp cât persoana respectivă nu este suspect sau martor. Cuantumul recompensei este proporțional importanței informațiilor furnizate. Acordarea de recompense financiare persoanelor care furnizează informații semnificative despre încălcări ale legii și în special în cazurile în care se recuperează fonduri sau se aplică sancțiuni financiare vin în calitate de mecanism de protecție. În acest sens, experiența SUA arată o creștere semnificativă a cazurilor de raportare după	<i>Nu se acceptă</i> Directiva (UE) 2019/1937 nu impune statelor membre instituirea unui sistem de compensații financiare sau recompense pentru avertizori, ci prevede doar măsuri de protecție împotriva represaliilor și accesul la consiliere juridică gratuită în anumite condiții. Extinderea protecției prin astfel de mecanisme financiare este opțională și nu obligatorie. Mai mult ca atât, implementarea unui sistem de compensații sau recompense ar presupune un impact bugetar semnificativ și necesită o analiză amplă de oportunitate și sustenabilitate, inclusiv identificarea surselor de finanțare, criterii de eligibilitate și autorități responsabile. Totodată, acordarea de recompense financiare condiționate de „valoarea informațiilor” poate încuraja raportări speculative sau motivate financiar, afectând credibilitatea mecanismului și încurajând posibile denunțuri calomnioase ori nefondate.

			introducerea recompenselor. Mai mult, pentru a compensa denunțatorul pentru acțiunile adverse întreprinse împotriva sa sau pentru consecințele potențiale ale raportului întocmit de acesta, autoritatea competentă poate acorda o compensație, cu condiția că atribuirea compensației exclude posibilitatea acordării unei alte recompense. Adoptarea unui sistem de recompensă pentru denunțatorii care oferă informații valoroase și compensație pentru represalii, este o măsură realistă și necesară societății pentru combaterea fenomenului corupției.	
Articolul 28 va avea următorul cuprins: „Articolul 28. Măsuri de protecție aplicabile altor subiecți decât avertizorii de integritate (1) Măsurile de protecție prevăzute de prezenta lege pentru avertizorii de integritate se aplică, în condițiile legii, și subiecților menționați la art. 4 alin. (1) lit. c)–e). (2) Normele privind protecția identității, stabilite de prezenta lege pentru avertizorii de integritate, se aplică în mod similar și subiecților prevăzuți la art. 4 alin. (1) lit. a), c)–e), precum și persoanelor vizate în dezvăluiri. (3) Identitatea subiecților prevăzuți la art. 4 alin. (1) lit. a), c)–e), precum și persoanelor vizate în dezvăluiri, este protejată pe tot parcursul desfășurării acțiunilor subsecvente dezvăluirii.”.	Centrul Național Anticorupție	92.	În cele din urmă, cu referire la pct. 15 al proiectului și redacția propusă a art.28 alin.(1) al Legii nr.165/2023, se remarcă corespunderea parțială a acesteia cu prevederile art.9 alin. (1) al Legii nr.165/2023 (Art. III pct. 6 al proiectului), fapt care denotă neîntrunirea principiilor activității de legiferare și poate condiționa un conflict al normelor de drept. În context, se consideră oportună completarea normei redacției propuse a art.28 alin.(1) al Legii nr.165/2023 (Art. III pct. 15 al proiectului) la sfârșit cu expresia ”<i>cu excepția situației în care există consimțământul expres al acestora sau a cazului în care un proces penal sau contravențional a fost pornit în baza dezvăluirii de încălcare a legii, precum și în cazurile în care divulgarea este necesară și proporțională pentru desfășurarea unei proceduri judiciare ori pentru asigurarea dreptului la apărare al persoanei vizate, în condițiile legii.</i>”.	<i>Nu se acceptă</i> Propunerile din aviz creează un paralelism de reglementare a excepțiilor stabilite în art. 9 alin. (1) de la pct. 6 al Art. V (modificarea la Legea nr. 165/2023), care reglementează în mod explicit condițiile în care identitatea persoanei vizate poate fi divulgată (consimțământ, proceduri judiciare, apărare etc.). În aceste condiții, repetarea acelorași excepții în cuprinsul art. 28 nu aduce un plus de claritate, ci riscă să genereze confuzie legislativă și dificultăți de interpretare. Pe de o parte, art. 9 stabilește obligația de a păstra confidențialitatea și excepțiilor de la această regulă, pe când art. 28 stabilește măsurile de protecție aplicabile altor subiecți decât avertizorii de integritate, care se aplică în mod similar avertizorilor de integritate.

	Avocatul Poporului (Ombudsman)	93.	La pct. 15 din proiect, „Articolul 28 „Măsuri de protecție aplicabile altor subiecți decât avertizorii de integritate” Alin. (1) „Măsurile de protecție prevăzute de prezenta lege pentru avertizorii de integritate se aplică, în condițiile legii, și subiecților menționați la art. 4 alin. (1) lit. c) – e)”. Deși această prevedere extinde aplicabilitatea măsurilor de protecție și către alți subiecți decât avertizorii de integritate, textul proiectului și nota de fundamentare nu oferă claritate privind autoritatea și procedura de recunoaștere, retragere/încetare a statutului altor subiecți, beneficiari de protecție și de măsuri de sprijin, inclusiv etapa la care acest statut se recunoaște și, după caz, se retrage/încetează. Lipsa acestor elemente esențiale poate genera confuzii la aplicarea Legii nr. 165/2023 în practică; imposibilitatea valorificării efective a drepturilor prevăzute de lege de către subiecții de la art. 4 alin. (1) lit. a), c)–e); posibile lacune procedurale care vor necesita ulterior intervenții de corectare. Recomandare: Completarea Legii nr.165 cu prevederi clare privind autoritatea și procedura de recunoaștere a statutului subiecților prevăzuți în art. 4 alin.(1) lit. a), c) - e) din Legea nr.165/2023.	Se acceptă parțial Pentru a asigura claritatea normei art. 20 din Legea nr. 165/2023 cât și nota de fundamentare a fost completată cu prevederi și argumente relevante. Totodată, analizând Directiva, în special pct. 90 din preambul, reiese clar că: <i>„În anumite cadre naționale și în anumite cazuri, persoanele care efectuează raportări pot beneficia de forme de certificare (...). În pofida acestor posibilități, persoanele respective ar trebui să aibă acces eficient la un control jurisdicțional, prin care le revine instanțelor competența să decidă dacă persoanele respective îndeplinesc condițiile aferente normelor aplicabile.”</i> Așadar, certificarea formală este posibilă doar în privința avertizorilor de integritate, adică a persoanelor care efectuează raportarea în condițiile legii. Directiva nu impune, nici nu sugerează necesitatea recunoașterii statutului pentru facilitatori, rude, colegi, sau entități juridice deținute de avertizori etc.
--	--------------------------------	-----	---	--

				Conform art. 4 alin. (4) din Directivă, protecția se extinde către: facilitatori, colegi și membri de familie, entități juridice deținute de avertizor ș.a, dar aceasta este o protecție condiționată de demonstrarea, în caz concret, a relațiilor cu avertizorul și a riscului de represalii, nu de obținerea unui „statut” sau de înregistrarea într-un registru oficial. Pentru persoanele protejate conform art. 4 alin. (1) lit. a, c)–e) din proiectul de act normativ, recunoașterea calității de subiect protejat se face în contextul soluționării cererii de acordare a protecției, prin prezentarea de acte justificative, cum ar fi: • extras din registrul funcționarilor publici (pentru dovedirea calității de coleg al avertizorului); • documente care atestă relația de rudenie; • statutul de angajat sau asociat într-o entitate vizată de represalii; • copii ale procedurilor disciplinare/în instanță declanșate după avertizare; • dovada comunicării avertizării prin canale interne/extern, inclusiv
--	--	--	--	--

				înregistrarea acesteia în registrul prevăzut de lege ș.a.
	Centrul de Analiză și Prevenire a Corupției	94.	Obiecții: Extinderea sferei protejate este binevenită în plan declarativ, dar fără conexiuni procedurale ferme cu confidențialitatea, termenele și algoritmul de soluționare, protecția riscă să rămână doar un titlu gol, fără conținut. Beneficiarii nominal pot fi „protejați” doar pe hârtie dacă nu devine limpede cum li se aplică confidențialitatea, ce termene se respectă pentru plângerile lor, cum se documentează măsurile și cine răspunde pentru omisiuni. În lipsa acestor legături explicite cu articolele de procedură și confidențialitate, extinderea rămâne incompletă și produce o practică fragmentată. Recomandări: Extinderea protecției către alte categorii trebuie reglementată procedural, nu doar declarată. În context trebuie făcute trimiteri exprese la regulile de confidențialitate și la termene, astfel încât și aceste persoane să beneficieze de același traseu previzibil. Elemente de coruptibilitate / vulnerabilitate: Lacune de drept; Formulare ambiguă care admite interpretări abuzive; Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative	Precizare Prevederile art. 28 de la pct. 18 al Art. V (modificarea Legii nr. 165/2023) vin să consolideze regimul de protecție aplicabil avertizorilor de integritate și altor categorii de persoane aflate în situații similare, în deplină conformitate cu art. 4 alin. (4) din Directiva (UE) 2019/1937. Cu referire la critica privind lipsa unor „conexiuni procedurale ferme” menționăm că aceasta este un detaliu care poate fi abordată prin acte normative secundare (regulamente, ghiduri de aplicare), nu prin încărcarea suplimentară a textului legii.
Articolul 29 va avea următorul cuprins: „Articolul 29. Răspunderea pentru încălcarea prevederilor legale (1) Împiedicarea sau încercarea de a împiedica, prin orice mijloace, efectuarea unei dezvăluiri de încălcări a legii atrage răspunderea disciplinară sau contravențională. (2) Întreprinderea unor măsuri de răzbunare împotriva	Ministerul Afacerilor Interne	95.	La art. III pct. 16, având în vedere că amendamentul propus la art. 29 alin. (2) din Legea nr. 165/2023 prevede că: „întreprinderea unor măsuri de răzbunare împotriva subiecților prevăzuți la art. 4 alin. (1) lit. b)-e) atrage răspunderea disciplinară, contravențională sau penală”, se consideră oportună completarea proiectului cu prevederi privind modificarea Codului penal nr. 985/2002 și Codului de procedură penală nr. 122/2003.	Nu se acceptă Măsurile de răzbunare se pot materializa prin diverse acțiuni sau inacțiuni, care, în funcție de conținutul concret și gravitatea acestora, pot întruni elementele constitutive ale unor infracțiuni deja existente în Codul penal. Astfel, legislația penală oferă deja instrumente suficiente pentru a sancționa penal faptele săvârșite în scop de răzbunare. În ceea ce privește Codul de procedură penală, menționăm că

subiecților prevăzuți la art. 4 alin. (1) lit. b)-e) atrage răspunderea disciplinară, contravențională sau penală. (3) Neluarea măsurilor de asigurare a dezvăluirilor privind încălcări ale legii în cadrul entităților publice sau private, nerespectarea confidențialității a subiecților prevăzuți la art. 4 alin. (1) lit. a)-e) atrag răspunderea disciplinară sau contravențională. (4) Nerespectarea obligației de instituire a canalelor interne de raportare a încălcărilor legii și neasigurarea măsurilor de protecție prevăzute de prezenta lege atrage răspunderea contravențională. (5) Raportarea în cunoștință de cauză a unor informații false referitoare la încălcări ale legii atrage răspunderea contravențională sau penală.”.				proiectul nu conține prevederi de natură să impună ajustări procedurale-penale. Norma în cauză vizează regimul sancționator al unei conduite și nu interferează cu dispozițiile privind desfășurarea procesului penal. În acest context, nu este clar ce anume ar trebui modificat în Codul de procedură penală.
	Procuratura Generală	96.	La pct.16 cu referire la Articolul 29 - Răspunderea pentru încălcarea prevederilor legale, propunem excluderea alin.(3) și alin.(4) din norma prenotată, luând în considerare argumentele invocate în pct. 1.2. al prezentului aviz.	Se acceptă Art. 29 de la pct. 19 al Art . V din proiect a fost ajustat pentru a fi în concordanță cu prevederile contravenționale de la Art. II din proiect.
	Transparency International - Moldova	97.	<i>La art. III pct. 16 – redacția art. 29 din Legea nr. 165/2023</i> Normele pot fi îmbunătățite în sensul obiecțiilor reținute asupra art. I din Proiect. Pentru unele încălcări se specifică răspunderea penală, Codul penal nefiind completat cu prevederi de rigoare. Cu titlu de exemplu, Codul penal, în actuala sa redacție, ar putea să nu ofere soluții sigure în calificarea faptelor de răzbunare drept infracțiuni.	Precizare Cu referire la completarea Codului penal cu infracțiunea de răzbunare a se vedea argumentele expuse la pct.95 din sinteză.
	Centrul de Analiză și Prevenire a Corupției	98.	Obiecții: Reglementarea este prea generală și nu delimitează clar sfera fiecărei categorii răspundere și nici raportul dintre ele. Fără trimiteri la textele contravenționale relevante (inclusiv la art. 314¹ din Codul contravențional) apare atât riscul dublării sancțiunilor pentru aceeași faptă, cât și riscul vidului sancționator în situații în care ar fi necesară o intervenție fermă. Această ambiguitate subminează proporționalitatea și previzibilitatea și lasă prea mult loc pentru discreție. Recomandări: Norma trebuie completată cu delimitări clare între răspunderea disciplinară și contravențională, precum și cu referințe directe la textele	Nu se acceptă Art. 29 de la pct. 19 al Art. V (modificarea Legii nr. 165/2023) transpune fidel art. 23 din Directiva (UE) 2019/1937. Suplimentar, menționăm că textul prevăzut la art.29 reglementează clar tipurile de răspundere (disciplinară, contravențională sau penală), în funcție de natura faptei și de

			aplicabile (inclusiv art. 314¹ din Codul contravențional). De asemenea este necesară includerea unor criterii de individualizare, astfel încât aceeași faptă să nu fie sancționată în paralel. Elemente de coruptibilitate / vulnerabilitate: Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative; Confundarea /dublarea tipurilor de răspundere juridică pentru aceeași încălcare; Lipsa responsabilității clare pentru încălcarea prevederilor din proiect	gravitatea acesteia, fără a intra într-un formalism excesiv care ar putea limita aplicabilitatea legii în practică. Legea stabilește principiul răspunderii, în timp ce actele normative speciale, cum este Codul contravențional, stabilesc în mod expres conținutul faptei, subiectul și sancțiunea aplicabilă.
Art. IV. – Dispoziții finale și tranzitorii (1) Prezenta lege intră în vigoare la expirarea termenului de 3 luni de la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova. (2) În termen de 3 luni de la data publicării prezentei legi, entitățile publice și private vor aduce în concordanță actele sale interne cu prevederile prezentei legi.	Ministerul Energie	99.	La art. IV „Dispoziții finale și tranzitorii”, alin. (2) se propune examinarea oportunității modificării prin substituirea textului „3 luni” cu textul „6 luni”, întrucât entitățile publice urmează să parcurgă un proces complex de armonizare a actelor interne cu prevederile proiectului de lege.	<i>Nu se acceptă</i> Termenul de 3 luni este rezonabil și proporțional cu obligațiile ce revin entităților publice, având în vedere că acestea dispun deja, de canale interne de raportare, conform cadrului legal din 2018, și ajustat în corespundere cu Legea nr. 165/2023, iar efortul necesar în perioada de tranziție constă, în principal, în ajustarea actelor interne existente, nu în crearea unor structuri complet noi.
	Centrul de Analiză și Prevenire a Corupției	100.	Obiecții: Termenul de trei luni pentru ajustarea actelor interne este nerealist pentru majoritatea entităților care cad sub incidența Legii 165/2023, care afară de înțelegerea deficitară a formulei actuale a legii, se confruntă și cu limitări evidente de resurse, instruiți și, nu în ultimul rând, obligațiile de protecție a datelor. Fără etapizare, fără un pachet comun de implementare (proceduri-model, instruiți standardizate) și fără corelarea intrării în vigoare a sancțiunilor cu existența regulilor subsecvente, rezultatul va fi conformarea formală, „pe hârtie”, și un mecanism care nu va funcționa în mod eficient. Astfel, atestăm un decalaj periculos între exigența legală și capacitatea efectivă a autorităților de a o susține în practică.	<i>Nu se acceptă</i> A se vedea argumentele expuse la pct. 99 din sinteză. Suplimentar, menționăm că, proiectul nu introduce concepte noi, ci operează în cadrul conceptual deja consacrat, consolidând doar aspecte tehnice și procedurale. Astfel, definițiile sunt păstrate sau adaptate ușor, canalele de raportare sunt menținute, mecanismele de

			Recomandări: Regula generală stabilită de art. 56 din Legea 100/2017 prevede că ”actele normative intră în vigoare peste o lună de la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova sau la data indicată în textul actului normativ, care nu poate fi anterioară datei publicării”. Chiar dacă autorii proiectului pot invoca alin. (3) al aceluiași articol că este vorba de o excepție pentru că se ”urmărește protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, realizarea angajamentelor internaționale ale Republicii Moldova, conformarea cadrului normativ hotărârilor Curții Constituționale, eliminarea unor lacune din legislație sau contradicții între actele normative ori dacă există alte circumstanțe obiective”, totuși termenele trebuie etapizate și legate de instrumente concrete de implementare, cum ar fi: proceduri-model, formulare standard și sesiuni de instruire. Totodată, intrarea în vigoare a normelor contravenționale ar trebui corelată cu existența cadrului secundar cu un decalaj rezonabil pentru acomodare. Elemente de coruptibilitate / vulnerabilitate: Lacune de drept; Norme irealizabile; Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative; Lipsa/insuficiența mecanismelor de control și supraveghere (ierarhic, intern, public)	protecție sunt aliniate la cele existente, obligațiile entităților nu sunt fundamental schimbate, ci clarificate. Prin urmare, nu există o încărcare excesivă de ordin conceptual.
CONSTATĂRILE EXPERTIZEI DE COMPATIBILITATE Declarația de compatibilitate nr. 31/02-126-9957 din 24 septembrie 2025				
Proiectul național prezentat pentru expertiza de compatibilitate transpune parțial Directiva (UE) 2019/1937 a Parlamentului European și a Consiliului din 23 octombrie 2019 privind protecția persoanelor care raportează încălcări ale dreptului Uniunii, CELEX: 32019L1937, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L305/17 din 26 noiembrie 2019, așa cum a fost modificată ultima dată prin Directiva (UE) 2024/1760 a Parlamentului European și a Consiliului din 13 iunie 2024.	101.	Se acceptă Referitor la observațiile de la litera b) : Propunerile de la pct. 1 se regăsesc la art. 1 de la pct. 1 al Art. V din proiect. Propunerile de la pct. 2 se regăsesc la art. 3 de la pct. 2 al Art. V din proiect. Propunerile de la pct. 3 se regăsesc la art. 3 de la pct. 2 al Art. V din proiect. Cu referire la propunerile expuse la pct. 4 menționăm următoarele: „Art. 6 alin. (1) din Directivă stabilește condițiile generale de eligibilitate pentru ca o persoană să beneficieze de protecție în temeiul Directivei, și anume: • (a) să fi avut motive întemeiate să creadă că informațiile raportate erau adevărate și că intră în domeniul de aplicare al Directivei; • (b) să fi efectuat raportarea prin canalele reglementate (intern, extern sau public).		

Obiectul proiectului Proiectul național are ca scop avansarea gradului de transpunere în legislația națională a Directivei (UE) 2019/1937 a Parlamentului European și a Consiliului privind protecția persoanelor care raportează încălcări ale dreptului Uniunii, prin modificarea în special a Legii nr. 165/2023 privind avertizorii de integritate, prin extinderea sferei de aplicare a legii asupra avertizorilor, facilitatorilor, persoanelor terțe și entităților private afiliate acestora, instituirea obligatorie a canalelor interne de raportare în entitățile publice și în cele private cu un anumit număr de angajați, garantarea confidențialității identității persoanelor implicate, precum și instituirea unor măsuri clare de sprijin, inclusiv, consiliere și asistență juridică gratuită. Totodată, proiectul consacră expres dreptul la repararea integrală a prejudiciului cauzat prin măsuri de răzbunare și prevede sancțiuni contravenționale și disciplinare pentru încălcarea obligațiilor legale. I. Evaluarea din perspectiva compatibilității cu Dreptul UE Din punct de vedere al dreptului UE, prin prisma obiectului de reglementare, prezentul demers normativ se circumscrie reglementărilor statuate la nivelul UE, subsumate Capitolului 23 "Sistem judiciar și drepturi fundamentale". Astfel, din perspectiva proiectului examinat, la nivelul legislației europene derivate, prezintă relevanță directă Directiva (UE) 2019/1937 a Parlamentului European și a Consiliului privind protecția persoanelor care raportează încălcări ale dreptului	Art. 20 din Legea nr. 165/2023 nu contravine acestor cerințe, ci operaționalizează mecanismul de protecție, oferind o procedură clară pentru acordarea măsurilor de protecție și a statutului de avertizor de integritate, conform dispozițiilor art. 20 alin. (1) lit. b) din Directivă, care prevede necesitatea certificării faptului că persoana beneficiază de protecție. De asemenea, art. 15 din Directivă prevede condiții suplimentare pentru acordarea protecției în cazul dezvăluirii publice, care sunt reflectate prin prevederile naționale corespunzătoare și criteriile stabilite în art. 20 din Lege. În acest sens, art. 20 din Legea nr. 165/2023 nu urmărește să restrângă garanțiile, ci să asigure, într-un cadru instituțional organizat, că raportarea s-a realizat în conformitate cu cerințele legii și că sunt întrunite condițiile necesare pentru declanșarea protecției legale — respectiv existența unui risc real sau iminent de represalii. În lipsa unui astfel de risc, protecția nu poate fi justificată. În susținerea acestor aspecte, atragem atenția asupra raționamentelor prevăzute la pct. (41) din Considerentele Directivei, conform cărora protecția trebuie să acopere nu doar persoanele care efectuează raportarea, ci și pe cei din proximitatea acestora — facilitatori, colegi sau rude — care pot fi afectați indirect prin măsuri represive, având legături profesionale cu persoana raportantă. Totodată, la pct. (93) din Considerentele Directivei se subliniază dificultatea persoanelor care efectuează raportări de a demonstra legătura causală între raportare și măsurile de represalii, întrucât acestea pot fi justificate de către agresori prin alte motive, iar aceștia dispun adesea de resurse și putere superioară pentru a-și motiva acțiunile. Astfel, Legea nr. 165/2023 reflectă corect și aplică în mod proporțional principiile și cerințele Directivei, stabilind un mecanism echilibrat și funcțional pentru protecția avertizorilor de integritate.”. Cu referire la pct. 5, menționăm următoarele: „Art. 6 alin. (2) din Directiva (UE) 2019/1937, este de natură opțională, oferind statelor membre o marjă de apreciere în stabilirea reglementărilor specifice privind raportările anonime. Astfel, ținând cont de această flexibilitate, legislația națională a prevăzut la art. 6 alin. (2) că dezvăluirea încălcării legii fără identificarea persoanei care efectuează raportarea (fără nume, prenume, date de contact sau semnătură) se examinează și se soluționează doar în măsura în care informația conține suspiciuni rezonabile de amenințări la securitatea națională și ordinea publică. Această condiționare a fost introdusă cu scopul de a asigura un echilibru între protejarea intereselor legitime ale statului și societății, eficiența măsurilor administrative, prevenirea abuzurilor și a raportărilor nefondate. Totodată, art. 6 alin. (2) din Legea nr. 165/2023, prevede că informațiile anonime primite în alte tipuri de raportări privind încălcări ale legii pot fi verificate de autoritatea competentă în vederea autosesizării sau, după caz, conform altor dispoziții legale aplicabile.
--	---

Uniunii, care stabilește un cadru juridic unitar la nivelul Uniunii Europene destinat protecției persoanelor care raportează încălcări ale dreptului Uniunii, cunoscute ca „avertizori de integritate”. Astfel, Directiva instituie standarde minime comune care garantează un nivel ridicat de protecție pentru cei care, în context profesional, dezvăluie informații privind fapte ilicite ce afectează domenii de interes public precum achizițiile 2 publice, serviciile financiare, siguranța produselor și a transporturilor, protecția mediului, sănătatea publică, protecția consumatorilor sau protecția datelor cu caracter personal. Directiva reglementează obligația statelor membre de a institui canale interne și externe de raportare sigure și confidențiale, stabilește mecanisme de tratare a raportărilor și de investigare a încălcărilor semnalate, precum și măsuri împotriva represaliilor îndreptate împotriva persoanelor care efectuează raportări. În același timp, prevede garanții procedurale atât pentru avertizori, cât și pentru persoanele vizate de raportări, consacră dreptul acestora la confidențialitate și acces la căi de atac efective, și impune sancțiuni eficiente pentru obstrucționarea raportării sau pentru raportările false efectuate cu rea-credință. Scopul directivei este de a consolida aplicarea dreptului Uniunii, de a proteja interesul public și de a încuraja raportarea neregulilor prin asigurarea unui climat de încredere și protecție pentru avertizori. Menționăm că, proiectul național reprezintă un exercițiu de continuitate a armonizării legislative în domeniul	Această prevedere asigură posibilitatea reacției instituționale și în cazul raportărilor anonime, însă într-un cadru controlat și proporțional.”. Propunerile de la pct. 6 se regăsesc la art. 20 de la pct. 13 al Art. V. Propunerile de la pct. 7 se regăsesc la art. 5 alin. (7) de la pct. 4 al Art. V. Propunerile de la pct. 8 se regăsesc la art. 5 alin. (7²) de la pct. 4 al Art. V. Propunerile de la pct. 9 se regăsesc la art. 12 alin. (3) de la pct. 7 al Art. V. Propunerile de la pct. 10 se regăsesc la art. 14 alin. (2) de la pct. 8 al Art. V.
--	---

avertizărilor de integritate, ori Directiva 2019/1937 a constituit obiect al transpunerii parțiale prin Legea nr. 165/2023. <i>a) Analiza comparativă a transpunerii dispozițiilor Directivei (UE)2019/1937 a Parlamentului European și a Consiliului din 23 octombrie 2019</i> Evaluând gradul de transpunere a Directivei (UE) 2019/1937 a Parlamentului European și a Consiliului din 23 octombrie 2019 prin proiectul național, menționăm cu titlu general că, acesta asigură transpunerea parțială a actului UE, conform celor constatate infra. Proiectul național, prin dispozițiile statuate la Art. III, pct. 1, completează art. 1 din Legea nr. 165/2023 privind avertizorii de integritate cu o prevedere ce se referă la clarificarea faptului că legea nu afectează dreptul angajaților de a se consulta cu reprezentanții lor sau cu sindicatele și nu limitează autonomia partenerilor sociali ori posibilitatea acestora de a încheia contracte colective, conform legislației în vigoare în acord cu art. 3 (4) al actului UE. Art. III, pct. 2, 3 și 10 din proiectul național modifică cuprinsul unor norme din Legea nr. 165/2023 privind avertizorii de integritate, reglementând extinderea și clarificarea definițiilor și categoriilor de persoane protejate de lege, prin eliminarea unor limitări temporale, includerea stagiatorilor neremunerați, a relațiilor contractuale indirecte și a persoanelor terțe aflate în legătură cu avertizorii de integritate, precum și		
--	--	--

completarea prevederilor referitoare la aplicarea protecției legale și excluderea anumitor situații, cum ar fi dezvăluirile directe către mass-media, fapt prin care sunt în concordanță cu art. 4 ale documentului UE. Art. III, pct. 4 - 5 din proiectul de lege completează cuprinsul alineatului 6¹ și 7 ale articolului 5 și 7 din Legea privind avertizorii de integritate cu prevederi privind obligația ca toate entitățile publice, indiferent de mărime, și cele private cu cel puțin 50 de angajați sunt obligate să instituie canale interne de raportare și să stabilească proceduri clare pentru dezvăluirea încălcărilor legii, iar angajații din entitățile mai mici pot raporta direct extern, beneficiind în continuare de protecția acordată avertizorilor de integritate similar art. 8 (3), (4), (6) și (9) și art. 18 din documentul UE. Proiectul național, la Art. III, pct. 6, completează alin. (1) al art. 9 din Lege cu prevederi ce se referă la entitățile publice și private care trebuie să protejeze identitatea angajaților care semnalează încălcări ale legii, cu excepția unor situații justificate legal, iar în cazul divulgării, angajatul trebuie informat, cu excepția cazurilor care ar compromite investigațiile, iar obligația de confidențialitate nu se aplică dacă angajatul își dezvăluie singur identitatea într-o dezvăluire publică în acord cu art. 16 din actul UE. Art. III, pct. 7 din proiectul național intervine în cuprinsul art. 12 din Legea menționată în partea ce ține de autoritatea competentă care poate amâna confirmarea primirii unei dezvăluiri dacă		
---	--	--

persoana care raportează a cerut un alt termen sau dacă divulgarea ar putea compromite protecția identității acesteia similar art. 11 din documentul UE. Actul național, la Art. III, pct. 7 – 8, intervine cu ajustări la art. 12 și 14 din Legea și anume, referitor la protecția identității persoanei care face o dezvăluire este consolidată, inclusiv, atunci când raportarea este primită printr-un canal greșit sau de către un angajat neautorizat, iar confirmarea primirii poate fi amânată pentru a proteja această identitate; totodată, termenul de răspuns este clarificat, iar autoritățile sunt obligate să informeze publicul despre procedurile de raportare a încălcărilor legii, fapt prin care se circumscrie art. 12 din actul UE. Art. III, pct. 9 din proiectul național intervine cu modificări în art. 17¹ din Legea nr. 165/2023 în partea ce ține de autoritatea competentă, precum și entitățile publice și private, care au obligația de a revizui o dată la trei ani procedurile de raportare și de gestionare a sesizărilor, pentru a le adapta în funcție de bunele practici și experiența acumulată, care este în acord cu 14 din documentul UE. Proiectul național, la Art. III, pct. 11 – 13, intervine cu rectificări la art. 20, 21 și 21¹ din Lege care interzice orice formă de răzbunare împotriva persoanelor care efectuează raportări sau dezvăluiri de încălcări ale legii, iar dacă acestea suferă prejudicii, au dreptul la despăgubiri. Totodată, li se oferă măsuri de sprijin, precum consiliere gratuită, asistență în fața autorităților și, în anumite cazuri, asistență		
--	--	--

juridică garantată de stat, corespunzător art. 19 (1) și art. 20 din actul UE. Art. III, pct. 14 din actul național completează art. 26 din Legea nr. 165/2023, care stabilește că persoanele care fac raportări sau dezvăluiri de încălcări ale legii, în condițiile prevăzute de lege, nu pot fi trase la răspundere juridică pentru informațiile divulgate și pot invoca această dezvăluire ca motiv pentru încetarea procedurilor judiciare, dacă au avut motive rezonabile să creadă că acționează în interes public în acord cu art. 21 (7) și (8) din Directiva UE. Actul național, la Art. III, pct. 15 – 16, intervine asupra art. 28 și 29 din Lege, care indică că măsurile de protecție aplicabile avertizorilor de integritate se extind și asupra altor categorii de persoane implicate în procesul de raportare, iar identitatea acestora, precum și a persoanelor vizate în 4 dezvăluiri, este protejată pe toată durata acțiunilor subsecvente raportării, fapt prin care se aliniază art. 22 (2) și (3) și art. 23 din documentul UE. <i>b) Observații de compatibilitate cu Directiva (UE) 2019/1937 a Parlamentului European și a Consiliului din 23 octombrie 2019</i> Examinând proiectul național, precum și prevederile existente în Legea nr. 165/2023 în raport cu Directiva UE, expunem următoarele observații: 1. Art. 2 din Lege, care stabilește scopul acesteia, urmează a fi completat cu 2 obiective suplimentare similar art. 2 (1) (b) și (c) din		
---	--	--

Directivă, care se referă la încălcările care aduc atingere intereselor financiare ale Uniunii Europene și la încălcările referitoare la piața internă a UE, inclusiv încălcări ale normelor Uniunii în materie de concurență și de ajutoare de stat, precum și încălcări referitoare la piața internă în ceea ce privește actele care încalcă normele privind impozitarea societăților sau mecanismele al căror scop este obținerea unui avantaj fiscal ce contravine obiectului sau scopului dreptului aplicabil în materie de impozitare a societăților. Aceste prevederi nu pot fi calificate ca prevederi UE neaplicabile și necesită transpunere, cu punerea lor în aplicare din momentul aderării la UE; 2. Cu referire la noțiunea de ”încălcare a legii” din art. 2 al Legii, aceasta necesită a fi completată deopotrivă cu acțiunile sau inacțiunile de nerespectare a dispozițiilor legale naționale și cu cele privind dispozițiile actelor Uniunii Europene similar art. 5, pct. 1 din actul UE; 3. Cu referire la noțiunea de ”avertizare de integritate (raportare)” din art. 2 al Legii, se impune concretizarea expresă că dezvăluirea poate fi orală sau scrisă similar art. 5, pct. 3 din actul UE; 4. Art. 20 din Lege stabilește 5 condiții cumulative pentru a beneficia de măsurile de protecție pentru avertizorii de integritate prevăzute de lege, ori art. 6 (1) din actul UE stabilește doar 2 condiții cumulative care sunt acoperite de art. 20, lit. a) și b) din actul național: (a) avertizarea de integritate este efectuată prin		
--	--	--

intermediul canalelor interne, externe sau publice de raportare a încălcării legii; b) avertizarea de integritate este efectuată existând motive întemeiate de a crede că informațiile referitoare la încălcarea legii erau adevărate la momentul dezvăluirii). Astfel, norma națională este una mai restrictivă decât cea europeană și necesită reconsiderare; 5. Chiar dacă art. 6 (2) din Directivă este unul opțional, atragem atenția că, Legea nr. 165/2023 asigură transpunerea necorespunzătoare a acestuia prin art. 6, alin. (2). Astfel, norma națională este una mai restrictivă decât cea UE, stabilind că, dezvăluirile anonime sunt pasibile de examinare doar în cazul în care presupun suspiciuni rezonabile de amenințări la securitatea națională și ordinea publică și când informația anonimă poate fi verificată. Spre deosebire de prevederea națională, norma UE este una generală și nu stabilește condiționări speciale și sfere de activitate în care se aplică; 6. Se impune transpunerea art. 6 (4) din actul UE, care stabilește raportările către instituțiile, organele, oficiile sau agențiile relevante ale Uniunii Europene, cu punerea în aplicare a acesteia din data aderării la UE; 7. Cu referire la Art. III, pct. 4 din proiectul național, în ceea ce privește redacția nouă pentru art. 5, alin. (7) din Lege, care statuează că, în cazul entităților private cu mai puțin de 50 de angajați, indiferent de domeniul de activitate, angajatul utilizează canalul extern de dezvăluire a încălcării legii, constatăm că, aceasta nu asigură		
---	--	--

transpunerea corespunzătoare a art. 8 (4) 5 din actul UE și nu garantează un nivel de protecție mai înalt decât cel prevăzut de actul UE. Astfel, actul UE stabilește expres că, această obligație derogatorie pentru entitățile juridice din sectorul privat care au mai puțin 50 de lucrători de a institui canale și proceduri pentru raportarea internă și pentru întreprinderea unor acțiuni subsecvente este aplicabilă doar pentru entități din anumite domenii (servicii, produse și piețe financiare, precum și prevenirea spălării banilor și a finanțării terorismului; siguranța transportului și protecția mediului). Astfel, norma națională nu este una mai benefică decât cea UE, stabilind doar posibilitatea generică de utilizare de toate entitățile juridice private cu mai puțin de 50 de angajați doar a canalelor externe de raportare, care deja este identificată ca modalitate de dezvăluire a informației de art. 5, alin. (1) din actul național. Respectiv, se impune revizuirea art. 5 (7) din proiect în vederea preluării exacte a art. 8 (4) din actul UE; 8. Se impune transpunerea art. 8 (8) din actul UE, care stabilește obligația de notificare a Comisiei despre orice decizie pe care o iau pentru a impune entităților juridice din sectorul privat să instituie canale interne de raportare în temeiul art. 8 (7), cu punerea în aplicare a acesteia din momentul aderării la UE; 9. Se impune completarea art. 12 din Lege cu prevederea de la art. 9 (1) (g) din Directivă, care stabilește că procedurile de raportare internă și de întreprindere a unor acțiuni subsecvente includ		
--	--	--

inclusiv și ”furnizarea de informații clare și ușor accesibile privind procedurile de raportare externă către autoritățile competente, și, după caz, către instituțiile, organele, oficiile sau agențiile Uniunii Europene”; 10. Se impune transpunerea art. 11 (2) (f) din Directiva UE, care stabilește obligația autorității competente de a ”transmite în timp util informațiile conținute în raportare către instituțiile, organele, oficiile sau agențiile competente ale Uniunii, după caz, în vederea unor investigații aprofundate, dacă se prevede astfel în dreptul Uniunii sau în dreptul intern”, cu punerea în aplicare a acesteia din data aderării la UE.		
III. Respectarea mecanismului de armonizare a) Obiecții privind clauza de armonizare Clauza de armonizare a proiectului de Lege se va expune în următoarea redacție: ”Prezenta Lege transpune parțial (transpune art. 3 (4); art. 4 (1) lit. a), c) și d), (4) lit. a), b) și c); art. 5 pct. 10 și 11; art. 6 (1) lit. a); art. 8 (3), (6) și (9); art. 9 (1) lit. f) și (2); art. 11 (2) lit. b); art. 12(2), (3) și (4) lit. a); art. 14,;art. 15 (2); art. 16 (1) și (3); art. 18 (2), lit. (a); art. 19; art. 21 (1), (7) și (8); art. 22 (2) și (3) și art. 23) Directiva (UE) 2019/1937 a Parlamentului European și a Consiliului din 23 octombrie 2019 privind protecția persoanelor care raportează încălcări ale dreptului Uniunii, CELEX: 32019L1937, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L305/17 din 26 noiembrie 2019, așa cum a fost modificată ultima dată prin Directiva (UE)	102.	<i>Se acceptă</i> Clauza de armonizare a proiectului de Lege a fost revizuită.

2024/1760 a Parlamentului European și a Consiliului din 13 iunie 2024”.		
b) Obiecții privind Tabelul de concordanță aferent Directivei (UE)2019/1937 a Parlamentului European și a Consiliului din 23 octombrie 2019 La compartimentul 1 al Tabelului se va indica tipul, numărul, instituția/instituțiile care l-a/l-au adoptat, data, titlul actului juridic european, nr. CELEX pentru Directiva nominalizată, <i>inclusiv cea mai recentă modificare a actului care constituie obiect al transpunerii, prin precizarea tipului, a numărului și a datei de adoptare a actului juridic european de modificare - Directiva (UE) 2019/1937 a Parlamentului European și a Consiliului din 23 octombrie 2019 privind protecția persoanelor care raportează încălcări ale dreptului Uniunii, CELEX: 32019L1937, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L305/17 din 26 noiembrie 2019, așa cum a fost modificată ultima dată prin Directiva (UE) 2024/1760 a Parlamentului European și a Consiliului din 13 iunie 2024.</i> La compartimentul 3 al Tabelului de Concordanță întocmit pentru Directiva (UE)2019/1937 la gradul general de compatibilitate se va indica calificativul ”parțial compatibil” care va substitui calificativul de ”transpunere integrală”. IV. Concluzii Ca urmare a expertizei de compatibilitate realizate, proiectul național și instrumentele de armonizare (clauza de armonizare și Tabelul de	103.	<i>Se acceptă</i>

concordanță) se vor definitiva potrivit celor expuse în prezenta Declarație.			
Obiecțiile, propunerile și recomandările prezentate în procesul de avizare repetată			
I. Obiecții și propuneri de ordin general			
	Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale	104.	Avizul Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale nr.21-5217 din 01.10.2025 nu este reflectat nici în textul proiectului de lege și nici în sinteza aferentă, contrar regulilor și cerințelor aplicabile proiectelor de acte normative. Potrivit art.32 alin.(6) al Legii nr.100/2017 cu privire la actele normative: „În urma avizării și consultării publice, autorul proiectului actului normativ întocmește sinteza, care include obiecțiile și propunerile autorităților publice și recomandările reprezentanților societății civile, conform unuia dintre modelele prevăzute în anexa nr.2”. Totodată, la art.39 alin.(1) și alin.(2) din Legea nr.100/2017 este statuat că: „Autorul proiectului actului normativ studiază obiecțiile, propunerile și recomandările prezentate în cadrul avizării și consultării publice, constatările și concluziile rapoartelor de expertiză și decide cu privire la acceptarea totală sau parțială ori cu privire la respingerea acestora, cu motivarea, în sinteză, a deciziei. Propunerile și recomandările acceptate sunt luate în considerare în procesul de definitivare a proiectului actului normativ și de întocmire a versiunii finale a acestuia”. Subsecvent menționăm că, același aspecte referitoare la definitivarea proiectului de act normativ și pregătirea sintezei, cu tratarea în mod corespunzător a avizelor participanților la avizare și consultare publică sunt reglementate și prin Regulamentul Guvernului, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.610/2018. Prin urmare, respectarea procedurii de legiferare constituie o dogmă, iar orice sfidare a normelor legale procedurale presupune dezaprobarea conduitei admise și reluarea procedurii de avizare și consultare publică, finalizată cu definitivarea proiectului de act normativ, întocmirea conformă a sintezei și a altor documente relevante. În aceste
			Precizare Avizul nr.21-5217 din 01.10.2025 a fost examinat și inclus ulterior în tabelul de sinteză, deși, nu a fost menționat în prima rundă de avizare dintr-o omisiune tehnică.

			condiții, Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale urmează a fi notificat regulamentar, iar în corespundere cu pct.230 și 231 din Regulamentul Guvernului se va prezenta proiectul definitivat în baza propunerilor, obiecțiilor și recomandărilor expuse în procesul de avizare, expertizare de compatibilitate cu legislația UE și consultare publică, împreună cu dosarul aferent actualizat (nota de fundamentare, sinteza, avizele etc.).	
	Avocatul Poporului (Ombudsman)	105.	Reieșind din considerentul că se insistă/s-a convenit asupra menținerii Avocatului Poporului/Oficiului Avocatului Poporului ca autoritate de protecție a avertizorilor de integritate, și având în vedere importanța funcționării efective a instituției avertizorilor de integritate, Ombudsmanul accentuează asupra necesității înțelegerii faptului că acordarea protecției este doar o parte/frântură din întreg procesul de protecție al avertizorilor, precum și altor categorii de subiecți vizati de Legea nr.165/2023 privind avertizorii de integritate. Reiterăm că, potrivit standardelor în domeniul Drepturilor Omului, cât și a Principiilor internaționale ce guvernează activitatea instituțiilor naționale de protecție a drepturilor omului (INDO)/ Ombudsmanilor, misiunea Avocatul Poporului este mult mai largă, incluzând următoarele activități: - Promovare – necesitatea de promovare a drepturilor subiecților vizati de în art.4 alin.(1) lit.b)- e) din Legea nr.165/2023 privind avertizorii de integritate. Aceasta presupune acțiuni concrete, precum instruiți tematice în cadrul instituțiilor publice și/sau private, printre care autoritățile publice, mediul de afaceri, instanțele de judecată, avocații din cadrul CNAJGS etc.; - Prevenire – acțiuni/activități de monitorizare în cadrul instituțiilor publice și/sau private în vederea asigurării că angajatorii examinează efectiv cererile de protecție a	<i>Se acceptă parțial</i> Cu referire la recomandarea nr. 1 care vizează majorarea efectivului-limită a Oficiului Avocatului Poporului, menționăm că aceste propuneri se regăsesc la Art. IV din proiect. Referitor la recomandarea nr. 2, privind completarea pct. 7 din Regulamentul de organizare și funcționare a Oficiului Avocatului Poporului, aprobat prin Legea nr. 164/2015, cu un nou subpunct privind „monitorizează gradul de respectare a drepturilor și libertăților subiecților prevăzuți în art. 4 alin. (1) lit. b)-e) din Legea nr. 165/2023 privind avertizorii de integritate de către autoritățile publice”, menționăm că această

			subiecților Legii nr.165/2023 privind avertizorii de integritate, cu respectarea celorlalte garanții legale. Activitatea de prevenire, mai presupune și analiza cadrului legal la subiect, inclusiv cel conex, printre care și regulamentele de organizare și funcționare al instituțiilor sau altor acte interne cu caracter administrativ normativ din cadrul instituțiilor publice și/sau private, în vederea prevenirii violării drepturilor subiecților Legii nr.165/2023 privind avertizorii de integritate, cu elaborarea Rapoartelor tematice și/sau speciale. - Protecție – examinarea cererilor de acordare a protecției subiecților Legii nr.165/2023 privind avertizorii de integritate în conformitate cu prevederile Legii nr.52/2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul). La fel, aceasta mai presupune și acordarea consilierii informaționale subiecților Legii nr.165/2023 privind avertizorii de integritate, acțiune prevăzută a fi introdusă prin completarea subiecților Legii nr.165/2023 cu art.21¹ lit.a). Având în vedere complexitatea acțiunilor și activităților necesare pentru asigurarea implementării eficiente a mecanismului avertizorilor de integritate, precum și a respectării efective a drepturilor beneficiarilor de protecție, precum și a altor subiecți vizați de Legea nr.165/2023 privind avertizorii de integritate, inclusiv pentru asigurarea conformității Instituției Naționale pentru Drepturile Omului cu standardele privind protecția avertizorilor de integritate, care stabilesc expres că autoritatea de protecție trebuie să îndeplinească condiția obligatorie privind desemnarea de „personal dedicat responsabil pentru protecția avertizorilor de integritate, în conformitate cu definiția Cadrului de monitorizare IAP (Planul de acțiuni Anti-corupție de la Istanbul).	propunere nu se acceptă. Atribuția propusă nu excede mandatul general al Avocatului Poporului, fiind deja consacrată la art. 1 alin. (2) din <i>Legea nr. 52/2014</i>, care stabilește că acesta „contribuie la apărarea drepturilor și libertăților omului prin prevenirea încălcării acestora, prin monitorizarea și raportarea modului de respectare a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului la nivel național (...)”. Astfel, includerea expresă a unei prevederi distincte în Regulament, care vizează doar o categorie limitată de subiecți, ar reprezenta o dublare de prevederi și ar putea crea impresia că Avocatul Poporului are competențe separate pentru fiecare grup de beneficiari ai protecției legale. În realitate, mandatul său acoperă deja toate persoanele ale căror drepturi și libertăți pot fi afectate, inclusiv avertizorii de integritate și celelalte persoane prevăzute la art. 4
--	--	--	---	--

			Reiterăm că potrivit Planului de acțiuni anticorupție de la Istanbul, unde Republica Moldova este parte, și unde a raportat pe marginea evoluțiilor la capitolul combaterea corupției, inclusiv prin prisma protecției avertizorilor de integritate, statul urma să identifice o instituție/agenție distinctă, care să corespundă standardelor aprobate în domeniul protecției avertizorilor de integritate. Concretizăm, că Ghidul elaborat în vederea implementării Planului de acțiuni anticorupție de la Istanbul (în continuare IAP), stabilește definiția autorității de protecție ca „Agenție, unitate sau personal dedicată”: O agenție, o unitate din cadrul agenției sau personal specializat care se ocupă exclusiv de anumite funcții și nu îndeplinește alte atribuții. (Varianta în engleză: “Dedicated agency, unit or staff”: An agency, a unit within the agency, or specialized staff that deals exclusively with certain function(s) and do not perform other duties.)⁵ Urmare a celei de-a 5-a rundă de monitorizare a IAP⁶, s-a constatat că la aspectul existenței unei agenții, unități sau personal dedicat, ale cărui responsabilități sunt axate exclusiv pe protecția avertizorilor, Republica Moldova nu respectă niciunul dintre elementele din cadrul acestui criteriu de referință din cauza absenței unei agenții, unități sau personal dedicat, așa cum este definit de metodologia IAP. Totodată, capacitățile instituționale ale Oficiului Avocatului Poporului la moment nu permit Avocatului Poporului să efectueze, ca măsură de protecție o monitorizare a eficienței măsurilor interne de protecție a avertizorilor, acordate de către angajatori în cadrul instituțiilor/organizațiilor, fapt ce a condus la necesitatea	alin. (1) lit. b)-e) din proiectul de modificare a Legii nr. 165/2023. Prin urmare, competența de monitorizare a respectării drepturilor acestor subiecți rezultă implicit din legea-cadru privind Avocatul Poporului, fără a fi necesară o reiterare expresă în Regulament.
--	--	--	--	---

⁵ https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2022/11/istanbul-anti-corruption-action-plan-5th-round-of-monitoring_2349aa4d/2ca61fcd-en.pdf

⁶ https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2025/09/moldova-fifth-round-of-anti-corruption-monitoring-follow-up-report_adbdabaf/007fdb43-en.pdf

			efectuărilor dezvăluirilor externe, sau după caz, solicitarea oferirii protecției de către Ombudsman. Astfel, pentru asigurarea efectivă a misiunii Ombudsmanului pe segmentul dat, cât și pentru conformitatea instituției cu standardele internaționale în materia protecției avertizorilor de integritate, se impune necesitatea fortificării/suplinirii funcțiilor Oficiului Avocatului Poporului prin prisma creării unei unități distincte și specializate în cadrul Oficiului Avocatului Poporului, formată din 3 unități/ funcții: 1 (una) funcție de șef de secție și 2 funcții de consultant principal. Pentru aceasta, se impune necesitatea modificării art.1, lit.b) din Legea nr.164/2015 pentru aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Oficiului Avocatului Poporului, inclusiv alocarea anuală a mijloacelor financiare pentru acoperirea acestor funcții. Din calculele efectuate, se stabilește costul estimativ pentru un an de zile pentru o subdiviziune formată din 1 șef secție și 2 consultanți principali, care va fi de 892.4 mii lei, dintre care 691.8 - constituie retribuirea muncii, iar 200.6 mii lei constituie contribuții obligatorii (29 procente). Calculele exacte sunt desfășurate în următorul tabel: [...] <i>(mențiune: tabelul nu este inclus în sinteză din cauza dimensiunilor acestora, dar este reflectat în nota de fundamentare la pct. 4.2).</i> Recomandare 1: modificarea art.1, lit.b) din Regulamentul de organizare și funcționare a Oficiului Avocatului Poporului, aprobat prin Legea nr.164/2015, prin substituirea cifrei „72” cu cifra „75”. Recomandare 2: completarea pct.7 din Regulamentul de organizare și funcționare a Oficiului Avocatului Poporului, aprobat prin Legea nr.164/2015, cu un nou subpunct, cu următorul cuprins: „monitorizează gradul de	
--	--	--	---	--

			respectare a drepturilor și libertăților subiecților prevăzuți în art.4, alin.(1), lit.b)-e) din Legea nr.165/2023 privind avertizorii de integritate de către autoritățile publice, organizații și întreprinderi, indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare, și de către persoanele cu funcții de răspundere de orice nivel.”	
	Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor	106.	Potrivit pct. 6 din Nota de fundamentare, proiectul de act normativ nu a fost transmis spre avizare în adresa Serviciului, astfel cum prevede art. 32 alin. (2) din Legea nr. 100/2017, deși proiectul de act normativ conține prevederi care vizează domeniul său de competență.	<i>Precizare</i> Chiar dacă proiectul de act normativ nu a fost transmis inițial spre avizare Serviciului Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor, opinia acestuia a fost consultată în cadrul celei de-a doua rundă de avizare desfășurată ulterior, iar observațiile și recomandările formulate au fost analizate corespunzător.
	Ministerul Afacerilor Interne	107.	Pe tot parcursul proiectului de lege se recomandă substituirea cuvântului „organele” cu cuvântul „organisme”, conform terminologiei juridice a Uniunii Europene.	<i>Nu se acceptă</i> Propunerea de substituire a termenului „organele” cu „organisme” pe tot parcursul proiectului de lege nu este oportună, deoarece Directiva (UE) 2019/1937 utilizează expres termenul „organe” pentru a desemna autoritățile competente implicate în domeniul avertizărilor. De exemplu, art. 11 alin. (1) lit. f) al directivei se referă explicit la „organele competente”, iar păstrarea acestei terminologii

				asigură coerența cu textul directivei și evită interpretări eronate.
Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225/2003				
Se completează cu articolul 265¹ cu următorul cuprins: „Articolul 265¹. Încetarea procesului privind avertizarea de integritate (1) În acțiunile cu privire la defăimare, de despăgubire, de încălcare a dreptului de autor și drepturilor conexe, a secretului profesional, a datelor cu caracter personal, a secretului comercial, instanța judecătorească dispune încetarea procesului civil, din oficiu sau la cererea pârâtului, dacă acțiunea a fost intentată ca urmare a unei avertizări de integritate (raportare) sau dezvăluire publică de încălcare a legii efectuate de către un avertizor de integritate sau alți subiecți cărora li se aplică măsuri de protecție, în conformitate cu legislația privind avertizorii de integritate. (2) Instanța judecătorească dispune încetarea procesului dacă sunt întrunite următoarele condiții cumulative:	Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor	108.	Se propune excluderea de la art. 265¹ alin. (2) de completare a Codului de procedură civilă, a condițiilor cumulative enumerate la lit. a) și b), or acestea sunt identice condițiilor de acordare a protecției pentru avertizorii de integritate stabilite de art. 20 din Legea nr. 165/2023. Astfel, la etapa de judecare a uneia dintre categoriile de cauze menționate de dispoziția normei menționate, instanța de judecată nu urmează să verifice dacă avertizorul de integritate întrunește condițiile pentru oferirea protecției conform Legii nr. 165/2023. Instituția juridică a încetării procesului civil, implică consecințele prevăzute de art. 266 Cod de procedură civilă și exclude posibilitatea adresării aceluiași reclamant împotriva aceluiași pârât cu aceleași pretenții, în baza aceluiași temeiuri de fapt și de drept. Implicit aplicarea incidentului procesual menționat presupune constatarea de către instanță a existenței circumstanțe de fapt și de drept care împiedică derularea procesului civil și soluționarea acestuia pe cale judiciară. Astfel, în vederea asigurării unei coerențe și predictibilități juridice, instanța de judecată urmează să verifice dacă pârâtul este recunoscut în calitate de avertizor de integritate în condițiile Legii nr. 165/2023, iar întrunirea condițiilor pentru oferirea protecției urmează a fi constatăată de către autoritățile de protecție în condițiile legii menționate.	Precizare Prevederile art. 265¹ propuse la Codul de procedură civilă vin să asigure aplicarea efectivă a dispozițiilor art. 26 alin. (2¹) și (2²) din Legea nr. 165/2023, care transpun art. 21 alin. (7) din Directiva (UE) 2019/1937. Astfel, noile prevederi propuse la art. 26 alin. (2¹) și (2²) din Legea nr. 165/2023 instituie măsuri de protecție împotriva represaliilor, stabilind că subiecții prevăzuți la art. 4 alin. (1) lit. a)-e) nu pot fi trași la răspundere pentru divulgarea informațiilor, iar în anumite cazuri pot invoca avertizarea de integritate ca temei pentru încetarea procedurilor judiciare. În acest context, prevederile propuse la art. 265¹ în Codul de procedură civilă are rolul de a asigura legătura de aplicare a prevederi legale materiale, prin completarea listei temeiurilor de încetare a

a) avertizarea de integritate (raportarea) sau dezvăluirea publică de încălcare a legi a fost efectuată în condițiile și prin canalele permise de legislația privind avertizorii de integritate; b) pîrîtul a avut motive rezonabile să creadă că informațiile divulgate privesc o încălcare efectivă a legislației și că dezvăluirea de încălcare a legii era necesară.”.				procesului civil. Actuala reglementare de la art. 265 nu acoperă situațiile prevăzute la art. 26 alin. (2¹) și (2²) din Legea nr. 165/2023, ceea ce impune această intervenție legislativă pentru corelarea cadrului procedural cu noile garanții substanțiale oferite avertizorilor de integritate cât și celorlalți subiecți.
	Ministerul Afacerilor Interne	109.	La pct. 3 din art. I, în partea ce ține de completarea Codului de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225/2003 cu articolul 265¹ – se recomandă substituirea cuvintelor „motive rezonabile” cu cuvintele „temeiuri rezonabile” în scopul corelării cu noțiunile utilizate în Codul de procedură penală, totodată se va examina posibilitatea definirii acestora.	Precizare De fapt atragem atenția că „motive rezonabile” explică de ce s-a acționat (justificare cauzală), însă „temeiuri rezonabile” arată pe ce se bazează o pretenție în instanță (temeiuri de fapt și de drept). Argumentul autorului avizului conform căruia substituirea este necesară pentru „corelarea cu noțiunile utilizate în Codul de procedură penală”, este nesustenabil din perspectiva autonomiei ramurilor de drept, deoarece termenii utilizați ar trebui să se coreleze, în primul rând, cu noțiunile și standardele dreptului civil și procesual

				civil, nu cu cele din dreptul penal. Respectiv, în dreptul penal, „temeiuri rezonabile” fundamentează acțiunile coercitive ale statului, pe cînd în dreptul civil, în special, protecția avertizorilor, textul „motive rezonabile” fundamentează imunitatea avertizorului împotriva acțiunilor de retorsiune, fiind un standard de drept material (care derivă din dreptul de a dezvălui informații) transpus procedural.
Codul contravențional al Republicii Moldova nr. 218/2008				
Articolul 314¹. Încălcarea legislației privind avertizorii de integritate (1) Împiedicarea sau încercarea de a împiedica, prin orice mijloace, efectuarea unei dezvăluiri de încălcare a legii se sancționează cu amendă de la 50 la 100 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 80 la 120 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere, cu amendă de la 120	Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale	110.	Totodată, în proces de definitivare a proiectului de lege, la Art.I, recomandăm a se ține cont că art.314¹ din Codul contravențional face parte din capitolul XVI „Contravenții ce afectează activitatea autorităților publice”, respectiv, nu pot fi reglementate faptele calificate ca contravenții ce afectează activitatea unor „entități private deținute de persoanele care efectuează raportări, care prestează servicii sau care au alte tipuri de legături într-un context profesional”. Subsecvent, considerăm judicios că toate faptele supuse sancțiunilor contravenționale, regularizate la art.314¹ din Codul contravențional, urmează a fi corespondente cu încălcările pentru care este prevăzută răspunderea contravențională, de la art.29 al Legii nr.165/2023 privind avertizorii de integritate.	Precizare Prevederile art. 314¹ propuse în Codul contravențional, prevede sancțiuni pentru fapte ce afectează activitatea autorităților publice cât și cele private. Această normă are un caracter mixt, fiind justificată de necesitatea protejării avertizorilor de integritate cât și a celorlalți subiecți, inclusiv a entităților private deținute de avertizori sau în care aceștia activează. Astfel, norma respectă scopul legii de

la 180 de unități convenționale aplicată persoanei juridice. (2) Neînstituirea canalelor interne de raportare a încălcării legii sau divulgarea informațiilor din Registru dezvoltărilor privind încălcări ale legii și a identității angajaților care dezvoltă încălcări ale legii, inclusiv informațiile care ar permite identificarea directă ori indirectă a acestora, a facilitatorilor, persoanelor terțe, entităților private deținute de persoanele care efectuează dezvoltări de încălcări ale legii, celor la care aceștia prestează servicii sau cu care au alte tipuri de legături într-un context profesional se sancționează cu amendă de la 80 la 120 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere, cu amendă de la 120 la 180 de unități convenționale aplicată persoanei juridice. (3) Răzbunarea împotriva avertizorului de integritate, facilitatorului, persoanelor terțe, precum și împotriva entităților private deținute de persoanele care efectuează raportări, celor la			În cele din urmă, stabilirea/modificarea mărimilor sancțiunilor contravenționale sub formă de amendă, în proporțiile propuse, se va efectua în coroborare cu caracterul prejudiciabil al faptei săvârșite și cu valoarea socială încălcată a cărui obiect de apărare îl constituie art.314¹ din Cod. Mai mult ca atât, întrucât specificul sancțiunilor contravenționale presupune inclusiv și aplicarea lor alternativă, dar fără a diminua rolul preventiv al normei contravenționale, avertismentul (sancțiune prevăzută la art.33 din Cod), care constă în atenționarea contravenientului asupra pericolului faptei săvârșite și în recomandarea de a respecta pe viitor dispozițiile legale, poate fi examinat ca potențială sancțiune ce urmează a fi aplicată contravenientului pentru încălcarea legislației privind avertizorii de integritate.	prevenire și sancționare a încălcărilor legii și a represaliilor împotriva avertizorilor, iar extinderea aplicabilității la entități private nu contravine structurii generale a capitolului XVI, ci reflectă o adaptare necesară contextului practic al protecției avertizorilor, în concordanță cu Directiva UE 2019/1937 și Legea nr.165/2023. Suplimentar, menționăm că faptele sancționate prin art.314¹ sunt corelate cu încălcările prevăzute la art.29 din Legea nr.165/2023, iar cuantumul amenzilor sunt stabilite în raport cu caracterul prejudiciabil al faptei și valoarea socială protejată.
(3) Răzbunarea împotriva avertizorului de integritate, facilitatorului, persoanelor terțe, precum și împotriva entităților private deținute de persoanele care efectuează raportări, celor la	Avocatul Poporului (Ombudsman)	111.	Avocatul Poporului își exprimă dezacordul cu excluderea alin.(3) din precedentul proiect, care stabilea aplicarea sancțiunii pentru „Neasigurarea măsurilor de protecție prevăzute de Legea nr.165/2023 privind avertizorii de integritate a angajaților recunoscuți în calitate de avertizori de integritate, facilitatorilor, persoanelor terțe, precum și entităților private deținute de persoanele care efectuează raportări, celor la care aceștia prestează servicii sau cu care au alte tipuri de legături într-un context profesional”.	<i>Nu se acceptă</i> A se vedea argumentele expuse în avizul Procuraturii Generale de la pct. 19 din sinteză. Suplimentar, menționăm că Directiva (UE) 2019/1937 impune statelor membre să asigure mecanisme de protecție efective pentru

care aceștia prestează servicii sau cu care au alte tipuri de legături într-un context profesional se sancționează cu amendă de la 100 la 200 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 150 la 300 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere, cu amendă de la 300 la 500 de unități convenționale aplicată persoanei juridice. (4) Raportarea, cu bună știință, a unor informații false referitoare la încălcări ale legii, dacă fapta nu constituie infracțiune se sancționează cu amendă de la 100 la 200 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 150 la 300 de unități convenționale aplicată persoanei juridice. ”.			Menționăm, că această prevedere trebuie să se regăsească în legislație pentru a stimula/responsabiliza atât angajatorii din mediul privat, cât și cei din sectorul public să asigure măsuri de protecție a subiecților prevăzuți în art.4 alin.(1) lit.b)-e) din Legea nr.165/2023 privind avertizorii de integritate, ori aceasta este prima garanție preventivă care va încuraja persoanele să intervină cu dezvăluiri. Recomandare: Reintroducerea prevederii anterioare cu concretizarea subiecților vizați, după cum urmează: „Neasigurarea de către angajatori a măsurilor de protecție prevăzute de Legea nr. 165/2023 privind avertizorii de integritate a angajaților recunoscuți în calitate de avertizori de integritate, facilitatorilor, persoanelor terțe, precum și entităților private deținute de persoanele care efectuează raportări, celor la care aceștia prestează servicii sau cu care au alte tipuri de legături întrun context profesional...”	avertizori, dar nu obligă expres la stabilirea unor sancțiuni. Așadar, Directiva prevede interzicerea represaliilor (art. 19 și 23), garantarea accesului la remedii și despăgubiri (art. 21 (8)), și sancțiuni pentru măsuri represive (art. 23 (1) lit. b)). Mai mult ca atât, propunerea privind sancționarea faptei de <i>neasigurare de către angajatori a măsurilor de protecție prevăzute de Legea nr. 165/2023 privind avertizorii de integritate</i> a fost examinată în prima rundă de avizare. Deși intenția acestei inițiative este justificată – aceea de a consolida mecanismele de protecție a avertizorilor de integritate și de a responsabiliza angajatorii –, formularea propusă ridică mai multe aspecte problematice din perspectiva clarității juridice și a aplicabilității practice, aspecte invocate în unele avize. În special, noțiunea de „neasigurare a măsurilor de protecție” este
--	--	--	--	--

				vagă și dificil de demonstrat, în lipsa unor criterii obiective care să permită constatarea faptei contravenționale. Or, Legea nr. 165/2023 nu prevede o listă de măsuri de protecție, acestea depind de fiecare caz individual (de ex. confidențialitatea avertizori și altor subiecți, asigurarea transferului la un alt loc de muncă, cu acordul avertizorului de integritate în caz de răzbunare, suspendarea sancțiunilor disciplinare, etc.). În aceste condiții, va fi dificil de demonstrat că angajatorul nu a întreprins măsuri de protecție suficiente, mai ales în situațiile în care asemenea măsuri sunt de natură complexă. Totodată, o asemenea normă ar putea inversa raportul firesc dintre angajator și angajat, oferind posibilitatea unor interpretări abuzive — de exemplu, ca angajatul să invoce răzbunări inexistente sau pretinsa lipsă a măsurilor de protecție pentru a iniția proceduri împotriva angajatorului.
--	--	--	--	--

				De altfel, modificările propuse la art. 314 ¹ din Cod contravențional deja prevede o normă separată privind sancționarea <i>faptelor de răzbunare (represalii)</i> împotriva avertizorilor de integritate, a facilitatorilor și a persoanelor terțe ș.a. În acest context, introducerea unei contravenții suplimentare pentru <i>neasigurarea măsurilor de protecție</i> ar putea genera suprapuneri și confuzii normative.
		112.	În contextul evaluării proiectului de lege pentru modificarea unor acte normative ce vizează consolidarea protecției avertizorilor de integritate, Avocatul Poporului reiterează, o propunere de îmbunătățire a cadrului legal, ce are ca scop sporirea receptivității autorităților, precum și a altor subiecți la demersurile și recomandările Ombudsmanului, inclusiv prin prisma eficientizării aplicabilității prevederilor Legii nr. 165/2023 privind avertizorii de integritate. Aceste sugestii derivă din analiza practicii curente în realizarea mandatului, unde Ombudsmanul a identificat o neconcordanță dintre normele Codului Contravențional și Legea nr.52/2014 cu privire la Avocatul Poporului, în partea ce ține de autoritatea competentă de a examina contravențiile privind imixtiunea în activitatea Avocatului Poporului și Avocatului Poporului pentru drepturile copilului. Potrivit prevederilor art.25 alin.(1) lit.c) din Legea nr.52/2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul), Avocatul	Precizare Propunerile prezentate exced obiectul de reglementare al proiectului de lege, care are ca scop transpunerea Directivei (UE) 2019/1937 și consolidarea cadrului normativ aferent Legii nr. 165/2023 privind avertizorii de integritate. Modificările propuse vor fi analizate distinct în cadrul proiectului de modificare a Codului contravențional înregistrat cu Nr. unic 813/MJ/2024.

			Poporului „este în drept să sesizeze procurorul referitor la săvârșirea contravenției prevăzute la art. 320 din Codul Contravențional al Republicii Moldova”. Pe de altă parte, Codul Contravențional prevede în art.400 alin.(4) că, constatarea cazurilor de imixtiune în activitatea Avocatului Poporului și Avocatului Poporului pentru drepturile copilului este atribuită în competența angajaților subdiviziunilor subordonate Ministerului Afacerilor Interne. Recomandare: completarea art.396 alin.(2) din Codul Contravențional (competența procurorilor) după cifra „336” cu sintagma „și 320”. La fel propunem excluderea din art.400 alin.(4) din Codul Contravențional (competența Ministerului Afacerilor Interne) a cifrei „320”.	
	Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor	113.	Cu referire la prevederile art. 314 ¹ alin. (2) de completare a Codului contravențional, se propune separarea alineatului în două alineate distincte, reieșind din faptul că, reglementează două componente de contravenții distincte, care nu comportă elemente comune în ceea ce privește elementele constitutive și semnele acestora. Astfel, „neînstituirea canalelor interne de raportare a încălcării legii” urmează a fi prevăzută în mod separat de „divulgarea informațiilor din Registrul dezvăluirilor privind încălcări ale legii”.	<i>Se acceptă</i> Prevederile art. 314 ¹ alin. (2) au fost separate în două aliniate distincte.
	Centrul Național Anticorupție	114.	Cu referire la modificările propuse la Art.II al proiectului, ce vizează expunerea în redacție nouă a prevederilor art.314 ¹ alin.(1) Cod Contravențional nr.217/2008, se remarcă faptul că potrivit art.401 alin.(1) Cod Contravențional, contravențiile prevăzute la art.47 ¹ , art.177 alin.(7),(8), 313 ⁴ , 313 ⁷ , 314, 314 ¹ se constată și se examinează de Centrul Național Anticorupție. Conform art.448 alin. (1) Cod Contravențional contravenientul, victima sau reprezentantul acestora,	<i>Nu se acceptă</i> Reiterăm argumentele expuse la pct. 20 din sinteză.

			procurorul, dacă este parte în cauza contravențională, în cazul în care nu sânt de acord cu decizia agentului constatatator sau în cazul în care aceasta a fost emisă cu încălcarea normelor procesuale stabilite de prezentul cod, sânt în drept să conteste decizia emisă asupra cauzei contravenționale în instanță de judecată, rezultă că agenții constatatatori din cadrul Centrului urmează să implementeze imediat prevederile Codului contravențional propuse în proiect spre avizare. Astfel, ținând cont de faptul că redacția propusă a prevederilor art.314¹ alin.(1) Cod Contravențional nr.217/2008 (Art.II al proiectului), transpune <i>ad litteram</i> Directiva (UE) 2019/1937, se remarcă faptul că potrivit art.288 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene Directiva este obligatorie pentru fiecare stat membru destinat cu privire la rezultatul care trebuie atins, lăsând autorităților naționale competența în ceea ce privește forma și mijloacele. În context, reiterăm obiecțiile expuse ante prin avizul nr. 06/2/17276 din 01.10.2025, or norma de drept (în special care vizează sancțiuni contravenționale/penale) trebuie să fie formulată cu suficientă precizie, astfel încât să permită persoanei să decidă asupra conduitei sale și să prevadă, în mod rezonabil, în funcție de circumstanțele cauzei, consecințele acestei conduite. Redacția propusă de către autor, nu permite delimitarea clară și fără echivoc a subiectului pasibil de răspundere (angajatorul, persoana desemnată, etc.) și a faptei prejudiciabile și poate condiționa interpretarea extensivă a normei. Rezumând cele expuse supra, solicităm respectuos examinarea oportunității excluderii prevederilor art.314¹ alin.(1) Cod Contravențional, sau revizuirea redacției propuse și reglementarea clară și fără echivoc a faptei prejudiciabile	
--	--	--	---	--

			și subiectului pasibil de răspundere (angajatorul/persoana desemnată, etc.)).	
Legea nr. 165/2023 privind avertizorii de integritate				
	Avocatul Poporului	115.	Avocatul Poporului reiterează recomandările anterioare, expuse în Opinia nr.04-3/68-205 din 30.09.25. <i>Suplimentar</i>, considerăm necesar de completat Legea nr.165/2023 cu o prevedere care să stabilească expres rolul Avocatului Poporului de monitorizare a respectării drepturilor subiecților prevăzuți în art.4, alin.(1), lit.b)-e) din Legea nr.165/2023 privind avertizorii de integritate. Reglementare similară se regăsește în art. 30 din Legea nr.148/2023 privind accesul la informații de interes public. Aceasta se impune inclusiv prin prisma eficienței măsurilor interne de protecție în cazul avertizărilor interne, care se întreprind de către angajatori: autoritățile publice, organizații și întreprinderi, indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare, și de către persoanele cu funcții de răspundere de orice nivel.	<i>Se acceptă parțial</i> A se vedea modificările propuse la art. 24 lit. b¹⁾ din Legea nr. 165/2023 de la Art. VI pct.24 din proiect. În susținerea acestora menționăm că, atribuția generală de monitorizare a respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului este deja consacrată prin art. 1 alin. (2) din <i>Legea nr. 52/2014</i>, care prevede că acesta „<i>contribuie la apărarea drepturilor și libertăților omului prin prevenirea încălcării acestora, prin monitorizarea și raportarea modului de respectare a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului la nivel național (...)</i>”. În acest sens, considerăm oportună includerea unei prevederi speciale în Legea nr. 165/2023, într-o formulare adaptată, care să reflecte rolul Avocatului Poporului în mecanismul de protecție a

				avertizorilor de integritate, cât și celorlalți subiecți. Această abordare va consolida mecanismul național de protecție a avertizorilor de integritate, va facilita o evaluare complexă și calitativă a acestui mecanism.
	Centrul Național Anticorupție	116.	Subsecvent, se propune completarea Secțiunii a 2-a „Dezvăluirea externă de încălcare a legii” din Legea nr.165/2023, cu un nou articol care să prevadă obligația entităților publice, care primesc spre examinare avertizările de integritate redirecționate de către autoritatea competentă, de a informa CNA privind rezultatele examinării timp de 3 luni, cu posibilitatea extinderii acestui termen, în caz de necesitate, cu încă 3 luni.	<i>Nu se acceptă</i> Art. 11 (6) din Directiva (UE) 2019/1937, prevede expres că: „<i>Statele membre se asigură că orice autoritate care a primit o raportare, dar care nu are competența de a remedia încălcarea raportată, transmite raportarea autorității competente, într-un termen rezonabil, în mod securizat, și că persoana care efectuează raportarea este informată fără întârziere cu privire la o astfel de transmitere.</i>”. Astfel, introducerea unei obligații entităților publice de informare către CNA nu rezultă din acquis-ul comunitar, în special articolul menționat din Directiva (UE) 2019/1937, care nu impune un astfel de mecanism de feedback între autoritățile

				naționale. Totodată, se reiterează că CNA gestionează canalul extern de raportare și recepționează dezvăluiri nu doar din partea entităților publice, ci și a entităților private. În acest context, excluderea entităților private de la obligațiile procedurale aferente ar fi nejustificată și contrară principiului egalității de tratament între entitățile obligate să instituie canale interne de raportare. Mai mult ca atât, propunerea înaintată nu conține careva argumente, care să justifice necesitatea unei asemenea obligații. Suplimentar, atragem atenția că obligația de transmitere a dezvăluirilor privind încălcări ale legii către autoritatea competentă nu este specifică doar canalului extern, ci se regăsește și în cadrul canalului intern de raportare instituit la nivelul entităților publice și private. În acest sens, propunerile din aviz de a institui o obligație de feedback pentru entitățile care primesc dezvăluirile
--	--	--	--	---

				redirecționate prin canalul extern ar fi echivalente cu o cerință similară ce ar trebui să fie aplicată și pentru canalele interne, pentru coerență și evidență completă a procesului. Totuși, având în vedere principiul cooperării interinstituționale, legea nu interzice ca autoritatea competentă să solicite informații suplimentare, inclusiv privind rezultatele examinării dezvoltărilor de încălcări ale legii. Această solicitare poate fi făcută în mod justificat și proporțional, fără a institui o obligație generală și permanentă de feedback, astfel păstrându-se echilibrul între eficiența mecanismului de raportare și reducerea sarcinii administrative asupra entităților.
		117.	De asemenea, se relevă necesitatea ajustării conținutului Notei de fundamentare, deoarece atribuirea Centrului Național Anticorupție de noi competențe în domeniul avertizărilor de integritate – asigurarea măsurilor de sprijin oferite subiecților prevăzuți la art. 4 alin. (1) lit. a)-e), exercitarea atribuțiilor privind colectarea, prelucrarea și raportarea datelor statistice privind dezvoltările de încălcări ale legii, tragere la răspundere contravențională,	<i>Nu se acceptă</i> În privința obiecțiilor legate de atribuțiile Centrului Național Anticorupție, menționăm că din proiectul de lege a fost eliminată atribuția de a acorda consiliere avertizorilor de integritate,

			etc. – generează necesitatea operaționalizării acestor atribuții prin instituirea corespunzătoare a mecanismelor organizatorice și resurselor umane, fapt ce impune reflectarea expresă a impactului instituțional și bugetar în conținutul Notei de fundamentare.	astfel încât CNA nu dobândește competențe noi în acest sens. În prezent, examinarea cazurilor prevăzute la art. 314¹ din Codul contravențional rămâne în competența instituției, iar ajustările propuse vizează doar alinierea procedurilor existente la noile modificări legislative. Atribuțiile noi în special cele ce țin de contactul cu Comisia Europeană, agențiile, organele competente ale UE vor intra în vigoare la data aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană, impact care nu poate fi evaluat actualmente. În acest context, modificările din proiect nu au un impact bugetar sau instituțional, mai ales având în vedere că numărul dezvăluirilor raportate prin canalul extern este redus. În aceste condiții, propunerile din proiect nu generează atribuții suplimentare pentru CNA și nu implică efecte bugetare semnificative. În acest sens, nota de
--	--	--	---	---

				fundamentare a fost ajustată corespunzător.
Articolul 1: se completează cu alineatul (1¹) și (1²) cu următorul cuprins: „(1¹) Prevederile prezentei legi se aplică: 1) încălcărilor legii în următoarele domenii: a) achiziții publice; b) servicii, produse și piețe financiare; c) prevenirea spălării banilor și finanțării terorismului; d) prevenirea și combaterea corupției; e) siguranța și conformitatea produselor; f) siguranța transportului; g) protecția mediului; h) protecția radiologică și siguranța nucleară; i) siguranța alimentelor și a hranei pentru animale, sănătatea și bunăstarea animalelor; j) sănătatea publică; k) protecția consumatorului; l) protecția vieții private și a datelor cu caracter personal; m) securitatea rețelelor și a sistemelor informatice	Ministerul Afacerilor Interne	118.	La subpct. 1 din pct. 1 al Art. V, se propune completarea cu textul „domeniului securității statului, în măsura în care informațiile raportate nu sunt atribuite la secret de stat și nu afectează protecția informațiilor clasificate, conform legislației speciale”. Inserarea acestei precizări are ca scop clarificarea relației dintre mecanismul de raportare a încălcărilor legii și regimul juridic aplicabil informațiilor clasificate, în vederea prevenirii eventualelor blocaje în aplicarea dispozițiilor legale, asigurând totodată protejarea intereselor ce țin de securitatea națională.	Nu se acceptă Conform art. 3 alin. (2) din Directiva (UE) 2019/1937, mecanismul de protecție a avertizorilor nu se aplică domeniului securității naționale, iar statele membre au libertatea de a decide dacă extind sau nu domeniul de aplicare al directivei. Astfel, prevederile art. 3 alin. (2) sunt opționale pentru fiecare stat membru, însă sunt condiționate de efectuarea unei evaluări care să scoată în evidență unele constatări ale riscurilor în acest sens, dar și criteriile utilizare la constatarea acestora. Analizând propunerile incluse în aviz, menționăm că includerea domeniului securității statului în mecanismul de raportare ar putea genera riscuri de divulgare involuntară sau interpretări eronate ale datelor sensibile, afectând protecția intereselor esențiale de securitate ale statului. În Republica Moldova,

2) încălcărilor care aduc atingere intereselor financiare ale Uniunii Europene, astfel cum sunt menționate la articolul 325 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene și cum sunt detaliate în măsurile relevante ale Uniunii Europene; 3) încălcări referitoare la piața internă, astfel cum sunt menționate la articolul 26 alineatul (2) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, inclusiv încălcări ale normelor Uniunii Europene în materie de concurență și de ajutoare de stat, precum și încălcări referitoare la piața internă în ceea ce privește actele care încalcă normele privind impozitarea societăților sau mecanismele al căror scop este obținerea unui avantaj fiscal ce contravine obiectului sau scopului dreptului aplicabil în materie de impozitare a societăților.				securitatea statului este reglementată prin Legea nr. 249/2025 privind securitatea națională, care prevede cadrul special de protecție a informațiilor clasificate și a intereselor esențiale de securitate. Prin urmare, completarea propusă ar putea intra în conflict cu legislația existentă și ar complica aplicarea mecanismului de raportare, generând blocaje procedurale și incertitudini pentru instituțiile publice. În concluzie, menținerea formulării actuale este mai adecvată pentru asigurarea echilibrului între protecția avertizorilor și securitatea națională.
Articolul 5: la alin. (2) după cuvintele „la cererea angajatului” se completează cu textul „ , în termen rezonabil”;	Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor	119.	Cu referire la completarea art. 5 din Legea nr. 165/2023 cu alineatul (7), care prevede obligația de instituire a canalelor interne de raportare a încălcărilor legii, pentru entitățile private, care își desfășoară activitatea în domeniul de prevenire a spălării banilor și finanțării terorismului inclusiv, care au efectuat o evaluare a riscurilor și au constatat un pericol real din natura	<i>Se acceptă parțial</i> Pentru a spori claritatea normei juridice și a evita eventualele interpretări neuniforme, prevederile propuse inițial la art. 5 au fost excluse din acest articol și

se completează cu alineatul (6¹) cu următorul cuprins: „(6¹) Entitățile publice, indiferent de numărul de angajați, inclusiv societățile comerciale cu capital public sau cu capital majoritar public, precum și entitățile private care au cel puțin 50 de angajați vor institui obligatoriu canale interne de raportare și vor stabili prin acte interne proceduri de dezvăluire a încălcărilor legii și proceduri de efectuare a acțiunilor subsecvente.”; alineatul (7) va avea următorul cuprins: „(7) Entitățile private care au mai puțin de 50 de angajați, dar care își desfășoară activitatea în domeniile prevăzute la art. 1 alin. (1¹) pct. 1) lit. b), c), f) și g), sunt obligate să instituie canale interne de raportare a încălcărilor legii, precum și proceduri pentru examinarea dezvăluirilor de încălcări a legii și întreprinderea acțiunilor subsecvente, în măsura în care, în urma unei evaluări a 7 riscurilor, se constată un pericol real rezultat din natura		activităților desfășurate, se atestă utilizarea mai multor noțiuni ambigue, care împiedică determinarea exactă a sensului normei și al efectelor pe care urmează să le producă, inclusiv al cercului de subiecți vizați de prevederea în cauză. În contextul dat, art. 4 din Legea nr. 308/2017 prevede o listă exhaustivă a categoriilor de persoane fizice și juridice de drept public, de drept privat și categoriile de liber profesioniști, exponenți ai profesiilor juridice, care determină deținerea calității de entitate raportoare, activitatea cărora contribuie la prevenirea spălării banilor și finanțării terorismului. Utilizarea sintagmei de „entitate privată”, care nu este definită de actul normativ și nici de modificările propuse, nu corespunde rigorilor de previzibilitate, fiind pasibilă de interpretare și aplicare eronată și inconsecventă. Faptul dat, implică și dificultatea aplicării forței coercitive a statului, prin aplicarea răspunderii contravenționale în temeiul art. 314¹ din Codul contravențional. Alte categorii ambigue utilizate se referă la „evaluarea riscurilor”, fără ca autorul să specifice în mod clar și cert, care riscuri urmează a fi evaluate și la „pericolul real”, fără a fi determinată sau determinabilă natura acestui pericol, care justifică și obligă subiectul de drept la instituirea canalului de raportare a încălcărilor legii. La fel, reieșind din formularea alineatului, nu rezultă în mod cert obligația de efectuare a unei evaluări de către entitățile private care își desfășoară activitatea în domeniile prevăzute la art. 1 alin. (1) pct. 1), lit. b), c), f), iar lipsa unui „pericol real” care exonerează categoriile de subiecți menționați de a institui canale pentru raportarea încălcării legii, nu poate fi stabilit decât în urma unei evaluări efectiv realizate și documentate.	reglementate distinct în art. 5¹ din Legea nr. 165/2023, de la Art. VI, pct. 7 din proiect. Totodată, art. 5¹ asigură transpunerea integrală a art. 8 din Directiva (UE) 2019/1937, care stabilește obligația entităților din sectorul privat de a institui canale interne și proceduri de raportare, inclusiv condițiile în care această obligație poate fi extinsă prin evaluarea riscurilor. La fel, nota de fundamentare a fost revizuită cu argumente relevante în susținerea modificărilor propuse la art. 5¹ din proiect. Cu referire la celelalte aspecte, menționăm că, Directiva (UE) 2019/1937 utilizează în mod expres noțiunile de „<i>entități publice</i>” și „<i>entități private</i>”, accentuând aplicarea măsurilor privind instituirea canalelor interne de raportare în ambele categorii. Termenii respectivi au un caracter uzual și sunt utilizați atât în legislația Uniunii Europene, cât și în cea națională, inclusiv
--	--	---	---

activităților desfășurate, în special în ceea ce privește impactul potențial asupra sănătății publice sau protecției mediului.”; se completează cu alineatul (7¹) și (7²) cu următorul cuprins: „(7¹) Entitățile private care au între 50 și 249 de angajați se pot grupa, pot utiliza sau partaja resurse, inclusiv prin intermediul unui terț desemnat, în ceea ce privește primirea avertizărilor de integritate (raportărilor) privind dezvăluirile de încălcare a legii și întreprinderea acțiunilor subsecvente, cu respectarea garanțiilor și cerințelor privind confidențialitatea.”; (7²) Guvernul notifică Comisia Europeană cu privire la orice decizie adoptată prin care se impune entităților private, altele decât cele prevăzute la alin. (7), obligația de a institui canale interne de raportare a încălcărilor legii. Notificarea respectivă include motivele care au stat la baza deciziei, precum și criteriile utilizate în procesul de evaluare a riscurilor prevăzute la alin. (7).”			La fel, urmează a fi exclusă din Nota de fundamentare a proiectului de act normativ, de la pct. 3.1, unde se descrie obligația de instituire a canalului intern de Pagina 3 din 3 raportare al entităților private cu mai puțin de 50 de angajați, referința la prevederile Legii nr. 308/2017, calificată drept temei de drept pentru efectuarea evaluării riscului în temeiul alin. (7) de completare al art. 5 din Legea nr. 165/2023. Or, prevederile Legii nr. 308/2017 reieșind din scopul și domeniul de aplicare, conțin dispoziții privind evaluarea riscurilor de spălarea banilor, de finanțare a terorismului și de finanțare a proliferării, riscuri care au fost determinate în mod cert și clar de către legiuitor. Mai mult, evaluarea riscurilor în temeiul art. 6 din Legea nr. 308/2017 nu implică constatarea de către entitatea raportoare a unui „pericol real” de spălarea banilor, de finanțare a terorismului și de finanțare a proliferării, dar în dependență de nivelul stabilit al acestuia, de scăzut, mediu sau înalt, urmează a fi aplicate măsurile stabilite de lege corespunzător nivelului de risc identificat.	în Codul civil al Republicii Moldova, care reglementează statutul de persoane juridică de drept public și persoane juridică de drept privat, fapt ce nu impune definirea acestei noțiuni. Noțiunea de „entitate privată” are un sens mai larg și generic, iar în sensul Legii nr. 165/2023 și al Directivei (UE) 2019/1937, ea acoperă toate persoanele juridice de drept privat atât cu scop lucrativ cât și cele cu scop nelucrativ. Prin urmare, majoritatea entităților raportoare prevăzute la art. 4 din Legea nr. 308/2017 fac parte din categoria „entităților private”, chiar dacă legea menționată le denumeste expres „entități raportoare”. Calitatea lor de „entități raportoare” nu este o categorie juridică distinctă de „entitate privată”, doar una specifică domeniului reglementat al prevenirii și combaterii spălării banilor așa cum impune Legea nr. 308/2017. Directiva (UE) 2019/1937 instituie obligația de a institui canale interne de raportare doar pentru entități
--	--	--	--	--

				juridice, fie de drept public, fie de drept privat. Persoanele fizice, inclusiv liber-profesioniștii precum avocații, notarii sau executorii judecătorești, nu sunt vizate direct de această obligație, întrucât acestea exercită activitatea în mod individual și nu constituie entități juridice în sensul Directivei. Referitor la expresiile „evaluarea riscurilor” și „pericol real rezultat din natura activităților”, acestea derivă direct din prevederile art. 8 alin. (7) din Directiva (UE) 2019/1937. Prin urmare, noțiunea de „evaluare a riscurilor” are un sens juridic determinabil, referindu-se la analiza obiectivă a naturii activităților desfășurate de entitățile respective și a impactului potențial al acestora asupra domeniilor sensibile, cum ar fi: • riscuri privind sănătatea publică, de exemplu activități farmaceutice, medicale sau alimentare;
--	--	--	--	---

				• riscuri privind protecția mediului, de exemplu activități industriale cu substanțe chimice periculoase sau gestionarea deșeurilor; • riscuri privind integritatea financiară și prevenirea spălării banilor și finanțării terorismului și alte riscuri care pot fi variante, și din aceste considerente nu pot fi reflectate în textul legii. Sintagma „pericol real”, se referă la situațiile în care, în urma evaluării riscurilor, se constată o probabilitate semnificativă de afectare a interesului public sau a domeniilor protejate de lege. Astfel, formularea propusă nu creează ambiguități, ci reproduce limbajul exact al Directivei, asigurând coerența cu cadrul legislativ național. De asemenea, textul nu extinde nejustificat categoria subiecților obligați, ci stabilește mecanismul prin care autoritățile competente pot impune extinderea obligației de instituire a canalelor interne de raportare,
--	--	--	--	--

				cu respectarea procedurii de notificare către Comisia Europeană.
Articolul 19¹. Raportarea datelor statistice de către entitățile publice și private (1) Entitățile publice și private care au obligația de a institui canale interne de raportare prezintă anual, până la data de 31 ianuarie, Centrului Național Anticorupție date statistice privind dezvoltările de încălcări ale legii, sub formă agregată, după cum urmează: 1) numărul de dezvoltări de încălcări primite de către entitățile publice și private; 2) numărul de investigații și proceduri inițiate ca urmare a acestor raportări și rezultatul acestora; 3) în cazul în care dezvoltările de încălcări ale legii sunt confirmate: a) tipurile de măsuri aplicate și acțiunile întreprinse ca urmare a examinării; b) prejudiciul financiar estimat și sumele recuperate în urma investigațiilor și a procedurilor referitoare la încălcările raportate.	Serviciul Prevenirea și Combaterea și Spălării Banilor	120.	La art. 19¹ alin. (2) de completare a Legii nr. 165/2023, se propune completarea dispoziției cu un termen explicit pentru întocmirea și publicarea raportului de către Centul Național Anticorupție, spre exemplu până la data de 31 martie.	<i>Precizare</i> Cadrul juridic de activitate a Centrului Național Anticorupție este reglementată de Legea nr. 1104/2002, iar atribuțiile acestuia se regăsesc la art. 5¹ din aceeași lege. Respectiv, reglementarea normativă cu privire la întocmirea și publicarea raportului său de activitate este guvernat de dispozițiile Legii nr. 1104/2002, iar Legea nr. 165/2023 ar trebui aplicată în concordanță cu aceasta. De aceea, termenul de publicare a raportului de activitate ar trebui să se regăsească într-un singur act normativ, cel care asigură cadrul juridic de activitate, misiune, funcții, atribuții, modul de organizare și funcționare a Centrului Național Anticorupție, adică Legea nr. 1104/2002.

(2) Centrul Național Anticorupție centralizează datele statistice primite de la entitățile publice și private și le include, împreună cu datele statistice primite prin intermediul canalului extern de raportare, într-un raport anual privind evidența dezvăluirilor de încălcări ale legii, asigurând publicarea acestuia pe pagina web oficială a Centrului Național Anticorupție.				
Se completează cu articolul 21¹ cu următorul cuprins: „Articolul 21¹ . Măsuri de sprijin Subiecții prevăzuți la art. 4 alin. (1) lit. a)-e), dispun de următoarele măsuri de sprijin: a) consiliere și informații cuprinzătoare, independente și gratuite privind procedurile de dezvăluire a încălcărilor legii, drepturile și măsurile de protecție împotriva răzbunărilor, inclusiv măsurile reparatorii disponibile, documente necesare care confirmă statutul de avertizor de integritate, precum și drepturile persoanei vizate în	Serviciul Prevenirea și Combaterea și Spălării Banilor	121.	Cu referire la prevederile art. 21¹ lit. c) de completare a Legii nr. 165/2023, se propune excluderea sintagmei „în cadrul procedurilor penale sau civile”, având în vedere că, nu instituie careva derogări de la prevederile Legii nr. 198/2007. Din motiv că, prevederea în cauză exclude procedura contravențională, în care avertizorii de integritate și celelalte categorii de subiecți de la art. 4 (1) lit. c)-e), pot avea calitatea de victimă în cazul contravenției de la art. 314¹ alin. (3) de completare a Codului contravențional, noile prevederi speciale și cele generale referitoare la asistența juridică garantată de stat, creează un conflict de norme determină interpretarea și aplicarea practică defectuoasă.	<i>Se acceptă parțial</i> Dispozițiile art. 21¹ lit. c) au fost completate astfel încât să fie posibilă asigurarea asistenței juridice garantate de stat și în cadrul procedurilor contravenționale în condițiile Legii nr. 198/2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat.
	Centrul Național Anticorupție	122.	Cu referire la modificările propuse la Art.V pct.15 al proiectului, se remarcă faptul că acquisul comunitar de referință (Directiva 2019/1937), nu delimitează entitatea responsabilă la nivel național de oferirea informațiilor/consilierii despre procedurile de dezvăluire privind încălcări ale legii și nu stabilește competența în	<i>Se acceptă</i> Art. 21¹ lit. a) de la Art. VI, pct. 23, a fost revizuit prin excluderea cuvântului „consiliere”.

avertizarea de integritate (raportare), conform art. 14 alin. (2¹) și art. 15 alin. (2); b) asistență efectivă în fața altor autorități relevante, în modul prevăzut de art. 22 și 24, în scopul protejării împotriva răzbunărilor, precum și alte măsuri de protecție, dacă sunt întrunite condițiile prevăzute la art. 19 și 20; c) asistență juridică garantată de stat în cadrul procedurilor penale și civile, în condițiile Legii nr. 198/2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat.”			cauză în sarcina exclusivă a autorității responsabile de examinarea dezvăluirilor privind încălcări ale legii prin intermediul canalelor externe. Prin urmare, reiterăm obiecțiile expuse ante prin avizul nr.06/2/17276 din 01.10.2025 cu privire la completarea art.14 alin.(2) Legii nr.165/2023, or măsurile de sprijin prevăzute în redacția nouă a normei, sub aspectul ”consilierii” avertizorului de integritate sunt improprie domeniului de competență al CNA, fiind specifice doar autorităților de protecție a avertizorilor. Obligația de consiliere are un caracter de suport, având ca scop sprijinirea avertizorului în procesul de formulare a sesizării, oferirea de clarificări privind cadrul legal aplicabil și protejarea acestuia împotriva eventualelor consecințe negative. Prin natura sa, această activitate presupune o relație de încredere și asistență între entitate și avertizor, în care imparțialitatea se manifestă prin protejarea interesului celui care semnalează nereguli. În context, solicităm substituirea textului „conform art.14 alin.(21) și art.15 alin.(2)” cu textul „conform art.14 alin.(2) și art.24” și completarea corespondentă a art.24 al Legii nr.165/2023 cu atribuții ce vizează consilierea și oferirea informațiilor de către autoritatea de protecție	
Articolul 19¹ . Raportarea datelor statistice de către entitățile publice și private (1) Entitățile publice și private care au obligația de a institui canale interne de raportare prezintă anual, până la data de 31 ianuarie, Centrului Național Anticorupție date statistice privind dezvăluirile de	Centrul Național Anticorupție	123.	La Art.V pct.12 al proiectului, se menționează faptul că obligația impusă entităților private privind raportarea în adresa CNA în calitate de autoritatea responsabilă de examinarea dezvăluirilor privind încălcări ale legii prin intermediul canalelor externe și publice de raportare – intervine drept supra reglementare și exced atât prevederile acquis-ului comunitar de referință (Directiva 2019/1937), cât și limita competenței funcționale vizate de prevederile Legii nr.1104/2002. Prin urmare, solicităm revizuirea art.19¹ alin.(1)-(2) și excluderea	<i>Se acceptă parțial</i> Art. 19¹ de la Art. VI pct. 20, a fost revizuit în spiritul art. 27 (3) din Directiva (UE) 2019/1937. Astfel, a fost exclusă obligația de raportare, atât a entităților publice cât și a celor private.

încălări ale legii, sub formă agregată, după cum urmează: 1) numărul de dezvoltări de încălări primite de către entitățile publice și private; 2) numărul de investigații și proceduri inițiate ca urmare a acestor raportări și rezultatul acestora; 3) în cazul în care dezvoltările de încălări ale legii sunt confirmate: a) tipurile de măsuri aplicate și acțiunile întreprinse ca urmare a examinării; b) prejudiciul financiar estimat și sumele recuperate în urma investigațiilor și a procedurilor referitoare la încălările raportate. (2) Centrul Național Anticorupție centralizează datele statistice primite de la entitățile publice și private și le include, împreună cu datele statistice primite prin intermediul canalului extern de raportare, într-un raport anual privind 10 evidența dezvoltărilor de încălări ale legii, asigurând publicarea acestuia pe pagina web oficială a Centrului Național Anticorupție.			corespunzătoare a expresiei „și private” din context. Subsecvent, considerăm relevantă completarea Art.VI al proiectului și stabilirea unui termen de tranziție în ce privește aplicarea art.19¹ alin.(1)-(2) și aplicarea prevederilor în speță la data aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană.	Având în vedere modificările operate în procesul celei de-a doua runde de avizare, prevederile art. 19¹ au fost ajustate astfel încât Centrul Național Anticorupție să centralizeze și să publice datele statistice doar pentru raportările primite prin canalul extern, fără a implica direct entitățile publice și private. În acest context, nu există o legătură directă între intrarea în vigoare a acestor dispoziții și momentul aderării la Uniunea Europeană, iar stabilirea unui termen de tranziție ar fi nejustificat și inutil.
--	--	--	--	--

Obiecțiile, propunerile și recomandările prezentate în baza avizelor suplimentare				
Art. IV – La Art. 1 litera b) din Legea nr. 164/2015 pentru aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Oficiului Avocatului Poporului (publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2015, nr. 267-273, art. 504) cu modificările ulterioare, cifra „72” se substituie cu cifra „75”.	Cancelaria de Stat	124.	Ca urmare a examinării proiectului de Lege pentru modificarea unor acte normative (consolidarea mecanismului de protecție în domeniul avertizărilor de integritate), în limitele competențelor funcționale, comunicăm lipsa unor obiecții. Totodată, recomandăm justificarea suplimentară, în Nota de fundamentare, a necesității de majorare a efectivului-limită a Oficiului Avocatului Poporului, de la 72 la 75 unități de personal, cu prezentarea unei analize a volumului și complexității funcțiilor, atribuțiilor și competențelor stabilite pentru unitățile de personal adiționale. Subsidiar, reieșind din impactul financiar al modificărilor propuse, se vor considera prevederile art.17 alin.(2) din Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr.181/2014, potrivit căreia, se interzice punerea în aplicare a deciziilor care conduc la majorarea cheltuielilor bugetare, dacă impactul financiar al acestora nu este prevăzut în buget.	Se acceptă Nota de fundamentare a fost completată la pct. 4.2 cu argumentele relevante.
	Ministerul Finanțelor	125.	Cu referire la Art.IV din proiectul de lege, ce vizează modificarea art.1 litera b) (indicarea corectă a normei este art.1 alin.(1) lit.b) din Legea nr.164/2015 pentru aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Oficiului Avocatului Poporului, de majorare a efectivului - limită a unităților de personal al Oficiului de la 72 la 75 unități, precizăm că această modificare nu poate să fi susținută. Atragem atenția că potrivit datelor conținute în Raportul operativ lunar privind statele și efectivul de personal din instituțiile bugetare, la situația din 31.10.2025, Oficiul Avocatul Poporului a înregistrat din totalul de 72 unități aprobate, 24 de unități vacante. Respectiv, real încadrate sunt doar 48 unități de personal,	Precizare Cele 24 de funcții vacante nu reprezintă funcții neutilizate sau nejustificate, ci sunt poziții supuse permanent procedurilor de concurs, însă procesul de ocupare este grav afectat de nivelul redus de salarizare, inferior altor autorități publice, ceea ce generează o fluctuație constantă de personal. Astfel, vacanța funcțiilor nu rezultă

			iar rata de încadrare este de 66,7 la sută din efectivul prevăzut. Astfel, considerăm că orice majorare a numărului de unități urmează să conțină o analiză funcțională, în baza căreia pot fi operate modificările respective, inclusiv prin identificarea funcțiilor cu atribuții similare în acest sens, care ar putea fi racordate la necesitățile stringente, întru asigurarea realizării sarcinilor propuse. Totodată, identificăm o practică neargumentată privind majorarea numărului total de unități a instituției, însă cu menținerea funcțiilor vacante, în condițiile în care unul din angajamentele Guvernului este promovarea unei politici echilibrate privind ocuparea forței de muncă. Astfel, se recomandă revizuirea efectivului - limită al Oficiului Avocatului Poporului, luându-se în considerare și numărul funcțiilor vacante, cu identificarea soluțiilor de acoperire a necesarului de personal din contul numărului funcțiilor vacante disponibile, cu posibilitatea anulării la solicitare a moratoriului. Reiterăm că necesitatea optimizării efectivului - limită, prin prisma funcțiilor exercitate, este o condiție prioritară în contextul neadmiterii majorării ponderii cheltuielilor de personal în produsul intern brut, indicator țintă prestabilit. În contextul celor expuse, menționăm că propunerea formulată la Art.IV din proiectul de lege nu poate să fi susținută.	din lipsa necesității acestora, ci din imposibilitatea instituției de a atrage și menține personal calificat, aspect reflectat în rapoarte anuale, demersuri bugetare și consultări în cadrul grupurilor de lucru. Gradul redus de încadrare este determinat în principal de cheltuielile de personal, nu de inexistența necesității posturilor. Pentru anul 2026, mijloacele alocate permit remunerarea a doar 49 de unități, ceea ce constituie 68% din efectivul prevăzut de lege. Este o tendință clară de diminuare bugetară (58 unități în 2024; 54 în 2025; 49 preconizate pentru 2026). Chiar și în situația în care toate cele 24 de funcții ar fi ocupate, acestea sunt deja repartizate pe domeniile existente și participă la implementarea celor 11 priorități din Programul de Dezvoltare Strategică 2023–2030, precum și la atribuțiile noi introduse în ultimii ani: monitorizarea accesului la informație, protecția refugiaților și migranților,
--	--	--	--	---

				extinderea atribuțiilor în contextul integrării UE etc. Astfel, încărcătura actuală este deja superioară capacității instituției, chiar la ocuparea completă a celor 72 unități, și nu permite preluarea unor atribuții suplimentare fără extinderea efectivului. Noile atribuții privind protecția avertizorilor de integritate nu pot fi absorbite de personalul existent, fapt explicit prevăzut și în fișele de post actuale. Atribuțiile noi impuse Ombudsmanului impun personal dedicat, conform Planului de acțiuni anticorupție de la Istanbul și standardelor europene, care solicită expres existența unei structuri specializate. Suplinirea efectivului limită cu 3 unități este, singura soluție compatibilă cu standardele internaționale, cu obligațiile asumate de Republica Moldova și cu asigurarea unui mandat funcțional, independent și eficient al Avocatului Poporului.
Raport de expertiză anticorupție Nr. ELO25/10963 din 24.11.2025				

Centrul Național Anticorupție	Conform art.30 lit.d) al Legii nr.100/2017 cu privire la actele normative, nota de fundamentare trebuie să conțină „d) analiza impactului de reglementare". Nota de argumentare a proiectului dezvoltă o analiză amplă a impactului amendamentelor propuse asupra activității autorității de protecție. Totodată, amendamentele legislative prevăzute stabilesc în competența CNA atribuții conexe mecanismelor de protecție a avertizorilor de integritate și de monitorizare a dezvoltărilor privind încălcările legii (informarea publicului cu privire la procedurile de raportare și la drepturile/garanțiile aplicabile avertizorilor ii) evidența avertizărilor de integritate (Colectarea, prelucrarea și raportarea datelor statistice la nivel național). Subsecevent, modificările propuse, dezvoltă volumul de responsabilități instituționale, inclusiv în partea ce ține de gestionarea nemijlocită a canalului extern de raportare. Astfel, prezumând creșterea volumului de solicitări de informații și timp alocat răspunsurilor cu privire la procedurile de raportare și la drepturile/garanțiile aplicabile avertizorilor, cât și necesității firești de elaborare și actualizare a unor ghiduri, FAQ, materiale online, sesiuni publice, eventual colaborări interinstituționale, se reliefează necesitatea instituirii unei unități distincte, ce vizează acest domeniu și suplimentarea efectivului-limită actual. Prin urmare, ținând cont de complexitatea, volumul și natura implicațiilor instituționale vizate în context, similar analizei impactului amendamentelor propuse asupra activității Ombudsmanului, considerăm relevantă completarea notei de argumentare cu referințe ce vizează impactul organizatoric și financiar al amendamentelor propuse asupra activității nemijlocite a CNA în vederea asigurării îndeplinirii eficiente a atribuțiilor suplimentare propuse prin proiect (instituirii unei subdiviziuni separate, precum și majorării efectivului de personal cu 5 unități de personal care va genera cheltuieli suplimentare de aproximativ 1978950 lei).	<i>Se acceptă</i> Argumentele privind impactul de reglementare se regăsesc la pct. 3.2 din Nota de fundamentare.
Analiza de compatibilitate a Comisiei Europene din 10 martie 2026		
Art. VI modificarea Legii nr. 165/2023 Articolul 1:	Referitor la art. 2 (1) lit. a) din Directiva 2019/1937: ENG: The Commission would like the authorities to specify whether Art. 1 of the national law, as amended by Art. VI – amendment of Law No 165/2023 on Whistleblowers, covers any breach, both in the national law as well as the European	<i>Se acceptă</i> A se vedea modificările propuse la Art. VI pct. 1, în partea ce vizează art. 1 alin. (2).

se completează cu alineatele (1¹) cu următorul cuprins: „(1¹) Prevederile prezentei legi se aplică: 1) încălcărilor legii în următoarele domenii: a) achiziții publice; b) servicii, produse și piețe financiare; c) prevenirea spălării banilor și finanțării terorismului; d) prevenirea și combaterea corupției; e) siguranța și conformitatea produselor; f) siguranța transportului; g) protecția mediului; h) protecția radiologică și siguranța nucleară; i) siguranța alimentelor și a hranei pentru animale, sănătatea și bunăstarea animalelor; j) sănătatea publică; k) protecția consumatorului; l) protecția vieții private și a datelor cu caracter personal; m) securitatea rețelelor și a sistemelor informatice 2) încălcărilor care aduc atingere intereselor financiare ale Uniunii Europene, astfel cum sunt menționate la articolul 325 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene și cum sunt detaliate în măsurile relevante ale Uniunii Europene;	obligations on the matter? For example, the reference to public procurement would be to national rules on public procurement as well as EU rules on the matter? RO: Comisia ar dori ca autoritățile să precizeze dacă articolul 1 din legea națională, astfel cum este modificat prin Art. VI – modificarea Legii nr. 165/2023 privind avertizorii de integritate, acoperă orice încălcare, atât în temeiul legislației naționale, cât și al obligațiilor europene în materie. De exemplu, referirea la achizițiile publice vizează atât normele naționale privind achizițiile publice, cât și normele Uniunii Europene în acest domeniu?	
	Referitor la art. 3 (1) din Directiva 2019/1937: ENG: This inclusion aims at ensuring that there is legal certainty on what acts constitute the <i>lex specialis</i> as compared to the Directive, and in particular, which authorities are to be “competent authorities” as regards the whistleblowing reports – see recital 20 of the directive. To the extent that Moldova has already adopted legislation to align with the <i>acquis</i> referred to in Part II of the Annex to the Directive, this provision should also be transposed. Since the respective <i>acquis</i> also needs to be transposed <u>before</u> accession to the EU, this cannot be postponed until after accession RO: Această includere urmărește să asigure certitudine juridică cu privire la ce acte constituie <i>lex specialis</i> în raport cu Directiva și, în special, care autorități urmează să fie „autorități competente” în ceea ce privește raportările de avertizare de integritate – a se vedea considerentul 20 al Directivei. În măsura în care Moldova a adoptat deja legislație pentru a se alinia la <i>acquis</i>-ul menționat în Partea a II-a a Anexei la Directivă, această dispoziție ar trebui, de asemenea, transpusă. Deoarece <i>acquis</i>-ul respectiv trebuie, de asemenea, transpus înainte de aderarea la UE, acest lucru nu poate fi amânat până după aderare.	Se acceptă A se vedea modificările propuse la Art. VI pct. 1, în partea ce vizează art. 1 alin. (3).

3) încălcări referitoare la piața internă, astfel cum sunt menționate la articolul 26 alineatul (2) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, inclusiv încălcări ale normelor Uniunii Europene în materie de concurență și de ajutoare de stat, precum și încălcări referitoare la piața internă în ceea ce privește actele care încalcă normele privind impozitarea societăților sau mecanismele al căror scop este obținerea unui avantaj fiscal ce contravine obiectului sau scopului dreptului aplicabil în materie de impozitare a societăților.		
Legea nr. 165/2023 Articolul 1. Domeniul de reglementare (1) Prezenta lege reglementează procedura de primire, de examinare și soluționare a dezvăluirilor privind încălcări ale legii din cadrul entităților publice și private, drepturile și obligațiile persoanelor care efectuează dezvăluiri privind încălcări ale legii, măsurile de protecție a acestora, obligațiile angajatorilor, atribuțiile autorității competente de examinare a dezvăluirilor privind încălcări ale legii și ale autorităților de protecție a avertizorilor de integritate.	Referitor la art. 3 (2) din Directiva 2019/1937: ENG: In transposing this provision, Member States cannot establish a general exemption relating to national security. Member States should ensure that it is possible to report in particular on breaches of rules governing mixed public procurement contracts, involving defence or security aspects (cf. acts listed in Part I, A, 1 of the Annex), without endangering national security. E.g., Member States may provide for dedicated external reporting channels that are operated by persons with appropriate security clearances. Article 1(2)(a) of Law 165/2023 on Whistleblowers appears to establish a general exemption relating to national security by using the term ‘does not apply’. RO: La transpunerea acestei dispoziții, statele membre nu pot institui o derogare generală referitoare la securitatea națională. Statele membre ar trebui să se asigure că este posibilă, în special, raportarea încălcărilor normelor care reglementează contractele mixte de achiziții publice, ce implică aspecte de apărare sau securitate (a se vedea actele enumerate în Partea I, A, punctul 1 din Anexă), fără a pune în pericol securitatea națională. De exemplu, statele membre pot prevedea canale externe dedicate de raportare, operate de persoane cu autorizații de securitate corespunzătoare.	<i>Se acceptă</i> A se vedea modificările propuse la Art. VI pct. 1, în partea ce vizează art. 1 alin. (5) lit.a).

(2) Normele prezentei legi nu se aplică dispozițiilor privind: a) achizițiile publice în domeniile apărării și securității naționale, în cazul în care acestea intră sub incidența reglementărilor privind secretul de stat, precum și alte informații ce constituie secret de stat; b) secretul profesional al avocatului; c) confidențialitatea informațiilor medicale; d) caracterul secret al deliberărilor judiciare; e) desfășurarea procesului penal.	Articolul 1 alineatul (2) litera (a) din Legea nr. 165/2023 privind avertizorii de integritate pare să instituie o derogare generală referitoare la securitatea națională prin utilizarea formulării „nu se aplică”.	
Art. VI modificarea Legii nr. 165/2023 Articolul 4 alineatul (1) va avea următorul cuprins: „(1) Subiecții care cad sub incidența prezentei legi sunt: a) angajații din sectorul public și privat; b) avertizorii de integritate; c) facilitatorii; d) persoanelor terțe; e) entitățile private deținute de persoanele care efectuează dezvăluiri de încălcări ale legii, celor la care aceștia prestează servicii sau cu care au alte tipuri de legături într-un context profesional; f) angajatorii; g) autoritatea competentă;	Referitor la art. 3 (2) din Directiva 2019/1937: ENG: Please note that the Directive says ‘shall not effect the application of’ instead of ‘shall not apply to’. Blanket exemptions for any breach falling in one of the categories of Art. 3(3) do not meet the requirements of the Directive. RO: Vă rugăm să rețineți că Directiva utilizează formularea „nu aduce atingere aplicării” în loc de „nu se aplică”. Excepțiile generale pentru orice încălcare care se încadrează în una dintre categoriile prevăzute la art. 3 alin. (3) nu îndeplinesc cerințele Directivei. Referitor la art. 4 (1) din Directiva 2019/1937: ENG: Again, please avoid paraphrasing. As regards the amendment, it is unclear what the difference between points a) and b) are. Are there ‘whistleblowers’ that are not ‘employees’ within the broad meaning of Art. 3 of the law? RO: În ceea ce privește modificarea, nu este clar care este diferența dintre literele a) și b). Există „avertizori de integritate” care nu sunt „angajați” în sensul larg al art. 3 din lege?	Se acceptă A se vedea modificările propuse la Art. VI pct. 1, în partea ce vizează art. 1 alin. (5) lit.a). Precizare Reieșind din sistemul național de drept, angajații (lit. a) reprezintă persoanele care dețin informații privind încălcări ale legii și care au dreptul de a face raportări, iar avertizorii de integritate (lit. b) includ persoanele care au făcut deja o dezvăluire, inclusiv angajați, foști angajați, colaboratori sau alte persoane protejate de lege. Diferența dintre cele două categorii se referă, astfel, la statutul subiectului.

h) autoritatea de protecție a avertizorilor de integritate (în continuare – <i>autoritatea de protecție</i>).”.		
Legea nr. 165/2023 Articolul 3. Noțiuni În sensul prezentei legi, termenii și expresiile de mai jos au următoarele semnificații: [...] angajat – persoana fizică care, în ultimele 12 luni: a) are sau a avut calitatea de salariat în raport cu un angajator, în sensul legislației muncii; b) are sau a avut calitatea de voluntar sau stagiar în raport cu un angajator; c) are sau a avut raporturi juridice contractuale, civile cu un angajator; d) are sau a avut calitatea de candidat la o funcție vacantă, participând la un concurs de angajare; e) are sau a avut calitatea de beneficiar al unor servicii sociale; f) are sau a avut calitatea de acționar, de persoană care a făcut sau face parte din organul de administrare, de conducere sau de supraveghere al unei entități private, inclusiv calitatea de membru al consiliului de administrație sau de	Referitor la art. 4 (1) lit.a) din Directiva 2019/1937: ENG: Please note that the Commission has underlined to Member States the need to define point a) vis-a-vis Art. 45 TFEU and b) vis-a-vis Art. 49 TFEU respectively in order not to limit these concepts to their definition under national law and undermining the uniform application of these autonomous concepts of EU law across the Member States. RO: Vă rugăm să rețineți că Comisia a subliniat statelor membre necesitatea de a defini litera a) în raport cu art. 45 TFUE și litera b) în raport cu art. 49 TFUE, pentru a nu limita aceste concepte la definiția lor din dreptul național și pentru a nu submina aplicarea uniformă a acestor concepte autonome ale dreptului UE în toate statele membre. Referitor la art. 4 (1) lit.b) din Directiva 2019/1937: ENG: Our understanding would be that the self-employed are covered by point c) : has or used to have a contract-based civil legal relationship with an employer; It would be important to receive confirmation on this. As the law uses the term employee for all sub-categories it is not clear that self-employed service providers are covered throughout the law. The Commission understands that the above comment was meant for the transposition of Art. 4(1)(c) of the Directive. However, the Commission would like to request the authorities to clarify whether persons having self-employed status are covered by point c) of the definition of employee (‘has or used to have a contract-based civil relationship with an employer’). Furthermore, as mentioned in the comment on the transposition of Art. 4(1)(a), the Commission has underlined the need to define point a) vis-a-vis Art. 45 TFEU and b) vis-a-vis Art. 49 TFEU respectively in order not to limit these concepts to their definition under national law and undermining the uniform application of these autonomous concepts of EU law across the Member States. RO: Înțelegerea noastră este că lucrătorii independenți sunt acoperiți de litera c): „are sau a avut o relație juridică civilă bazată pe contract cu un angajator”.	<i>Se acceptă</i> A se vedea modificările propuse la Art. VI pct. 3, în partea ce vizează completarea art. 3 noțiunea de „angajat”. <i>Se acceptă</i> A se vedea modificările propuse la Art. VI pct. 3, în partea ce vizează completarea art. 3 noțiunea de „angajat”.

persoană numită în consilii științifice și consultative, în comisii de specialitate ori în alte organe colegiale organizate în structura autorităților/instituțiilor publice sau pe lângă acestea; g) deține sau a deținut o funcție electivă; [...]	Ar fi important să primim o confirmare în acest sens. Deoarece legea utilizează termenul „angajat” pentru toate subcategoriile, nu este clar dacă prestatorii de servicii independenți sunt acoperiți în întregul text al legii. Comisia înțelege că observația de mai sus a fost formulată în contextul transpunerii art. 4 alin. (1) lit. (c) din Directivă. Cu toate acestea, Comisia ar dori să solicite autorităților să clarifice dacă persoanele cu statut de lucrător independent sunt acoperite de litera c) din definiția „angajatului” („are sau a avut o relație civilă bazată pe contract cu un angajator”). De asemenea, astfel cum s-a menționat în comentariul privind transpunerea art. 4 alin. (1) lit. (a), Comisia a subliniat necesitatea de a defini litera a) în raport cu art. 45 TFUE și litera b) în raport cu art. 49 TFUE, pentru a nu limita aceste concepte la definiția lor din dreptul național și pentru a nu submina aplicarea uniformă a acestor concepte autonome ale dreptului UE în toate statele membre. Referitor la art. 4 (3) din Directiva 2019/1937: ENG: This is more restrictive than the category defined by the Directive as it does not cover persons who apply for service provision. The Commission would like to request the authorities to clarify whether the participation in ‘a recruitment competition’ includes all persons who could have acquired information on breaches during the recruitment process and other pre-contractual negotiations. RO: Aceasta este mai restrictivă decât categoria definită de Directivă, deoarece nu acoperă persoanele care aplică pentru prestarea de servicii. Comisia ar dori să solicite autorităților să clarifice dacă participarea la „un concurs de recrutare” include toate persoanele care ar fi putut obține informații despre încălcări în timpul procesului de recrutare și al altor negocieri precontractuale.	<i>Se acceptă</i> A se vedea modificările propuse la Art. VI pct. 3, în partea ce vizează completarea art. 3 noțiunea de „angajat” în special lit. d).
Legea nr. 165/2023 Articolul 3. Noțiuni [...] <i>dezvăluire externă de încălcare a legii</i> – comunicarea verbală sau scrisă a oricăror informații referitoare la o încălcare a legii care amenință sau prejudiciază interese ocrotite de lege, făcută din cadrul	Referitor la art. 5 pct. 1) Directiva 2019/1937: ENG: previous comment on Art. 5(1)(ii) of the Directive: This category of abusive practices does not appear to be covered by the law. The Commission welcomes these amendments. However, we would like to highlight the following elements: Firstly, the Commission would like to request the authorities to clarify whether the mention of ‘that seriously or substantially violates a person’s rights or interests protected by law’ still remains in the amended law. This term introduces an additional criterion to the Directive’s definition. Secondly, the Commission understands that this might be a matter of translation, but the amendment of the notion of ‘breach of law’ refers to the words ‘legal provisions’, which	<i>Se acceptă parțial</i> Cu referire la sintagma „care încalcă grav sau esențial drepturile persoanei sau interese ocrotite de lege”, menționăm că în tot cuprinsul textului aceste cuvinte au fost excluse. A se vedea modificările propuse la Art. VI pct. 3, în partea ce vizează noțiunile de „dezvăluire externă de încălcare a legii”,

unei entități publice sau private, prin intermediul canalelor externe de raportare (comunicată autorității externe de examinare); <i>dezvăluire internă de încălcare a legii</i> – comunicare verbală sau scrisă a oricărui informații referitoare la o încălcare a legii care amenință sau prejudiciază drepturile persoanei sau interese ocrotite de lege, făcută din cadrul unei entități publice sau private, prin intermediul canalelor interne de raportare (comunicată angajatorului); <i>dezvăluire publică de încălcare a legii</i> – punerea la dispoziție, în spațiul public, a informațiilor referitoare la o încălcare a legii care amenință sau prejudiciază interese ocrotite de lege; Art. VI modificarea Legii nr. 165/2023 Articolul 3. Noțiuni [...] noțiunea de „încălcare a legii” va avea următorul cuprins: „<i>încălcare a legii</i> — acțiune sau inacțiune de nerespectare a dispozițiilor legale naționale sau ale actelor Uniunii Europene, care încalcă grav sau esențial drepturile persoanei sau interese ocrotite de	do not appear in the English version of the Law No 165/2023 sent by the authorities in January 2026 and in the left-hand column. Thirdly, as regards Art. 5(1)(ii) of the Directive, the Commission emphasises that this provision shall be transposed in the national law. In accordance with recital 42 of the Directive, the expression ‘defeat the object or purpose of the rules’ aims to include abusive practices, i.e. acts or omissions which do not appear to be unlawful in formal terms but defeat the object or the purpose of the law. By including abusive practices in the notion of breach, it allows the effective detection and prevention of serious harm to the public interest. The Commission underlines that Art. 5(1) of the Directive covers two different types of breaches: (i) the acts or omissions that are unlawful and (ii) the acts or omissions that defeat the object or the purpose of the rules. Finally, we note that the different definitions do not seem to be aligned: whereas the definition of “whistleblowing (reporting)” only refers to “law breaches”, the definition of “external disclosures” and “internal disclosures” seem to imply that these breaches have to be committed by a ‘public or private entity’, which would appear to exclude breaches committed by natural persons. If that understanding is correct, these specifications should be removed. RO: Comentariul anterior privind art. 5 alin. (1) lit. (ii) din Directivă: Această categorie de practici abuzive nu pare să fie acoperită de lege. Comisia salută aceste modificări. Cu toate acestea, dorim să evidențiem următoarele aspecte: În primul rând, Comisia solicită autorităților să clarifice dacă mențiunea „care încalcă grav sau substanțial drepturile sau interesele unei persoane protejate de lege” rămâne în legea modificată. Acest termen introduce un criteriu suplimentar față de definiția din Directivă. În al doilea rând, Comisia înțelege că acest aspect ar putea fi o problemă de traducere, însă modificarea noțiunii de „încălcare a legii” se referă la expresia „dispoziții legale”, care nu apare în versiunea în limba engleză a Legii nr. 165/2023 trimisă de autorități în ianuarie 2026 și în coloana din stânga. În al treilea rând, în ceea ce privește art. 5 alin. (1) lit. (ii) din Directivă, Comisia subliniază că această prevedere trebuie transpusă în dreptul național. Conform considerentului 42 al Directivei, expresia „subminează obiectul sau scopul normelor” vizează includerea practicilor abuzive, adică acte sau omisiuni care nu par a fi ilegale în sens formal, dar subminează obiectul sau scopul legii. Prin includerea practicilor abuzive în noțiunea de încălcare, se permite detectarea și prevenirea eficientă a prejudiciilor grave aduse interesului public. Comisia subliniază că art. 5 alin. (1) din Directivă acoperă două tipuri diferite de încălcări: (i) actele sau omisiunile care sunt ilegale și (ii) actele sau omisiunile care subminează obiectul sau scopul normelor. În final, observăm că definițiile diferă și nu par să fie	„<i>dezvăluire internă de încălcare a legii</i>” și noțiunea de „<i>dezvăluire publică de încălcare a legii</i>” Cu referire la prevederile de la art. 5 alin. (1) lit. (ii) din Directiva (UE) 2019/1937 privind protecția avertizorilor de integritate, potrivit cărora „încălcări” înseamnă acte sau omisiuni care contravin obiectului sau scopului normelor cuprinse în actele Uniunii, menționăm că, potrivit sistemului național de drept, inclusiv în conformitate cu Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative, conținutul actelor normative trebuie expus într-un limbaj simplu, clar și concis, astfel încât să fie exclus orice echivoc, cu respectarea strictă a regulilor gramaticale, de ortografie și de punctuație. În acest context, sintagma „contravin obiectului sau scopului normelor” ridică probleme de claritate și previzibilitate în dreptul intern. Or, Curtea Constituțională a Republicii Moldova a statuat în mod constant că utilizarea unor formulări ambigue, precum „contrar scopului legii”, poate afecta calitatea normei juridice și
--	--	--

lege, care s-a produs ori este susceptibilă să se producă în cadrul unei entități publice sau private în domeniile prevăzute la art. 1 alin. (1¹).”; [...]	aliniat: în timp ce definiția „avertizării de integritate (raportare)” se referă doar la „încălări ale legii”, definițiile „dezvăluirilor externe” și „dezvăluirilor interne” par să implice că aceste încălcări trebuie să fie comise de o „entitate publică sau privată”, ceea ce ar părea să excludă încălcările comise de persoane fizice. Dacă această interpretare este corectă, aceste specificații ar trebui eliminate.	poate conduce la constatarea neconstituționalității acesteia, deoarece o astfel de formulare este imprecisă și poate lăsa loc unor interpretări subiective sau arbitrariului din partea autorităților care aplică legea. În special, sintagma menționată este considerată lipsită de precizie, întrucât scopul unei legi poate fi interpretat diferit, nefiind întotdeauna explicit definit în textul normativ respectiv. Prin urmare, includerea unei asemenea formulări în legislația națională ar putea ridica probleme din perspectiva principiului clarității și previzibilității legii. Cu referire la observațiile privind definițiile „dezvăluirilor externe” și „dezvăluirilor interne”, menționăm că aceasta pare a fi o problemă de traducere. Dezvăluirea nu este efectuată de o entitate publică sau privată, ci de către o persoană fizică (avertizorul de integritate), care raportează anumite încălcări ce s-au produs sau sunt susceptibile să se producă în cadrul unei entități publice sau private.
Legea nr. 165/2023 Articolul 3. Noțiuni [...]	Referitor la art. 5 pct. 1) Directiva 2019/1937: ENG: The Commission welcomes this amendment. However, we would like to underline, as in the comment on the transposition of Art. 5(1) of the Directive, that the	<i>Se acceptă</i> Cu referire la sintagma „care încalcă grav sau esențial drepturile persoanei sau interese

<i>avertizare de integritate (raportare)</i> – dezvăluirea unor informații obținute în context profesional, referitoare la încălcări ale legii care amenință ori prejudiciază drepturile unei persoane sau interese ocrotite de lege, înregistrată în Registrul dezvăluirilor privind încălcări ale legii; <i>dezvăluire externă de încălcare a legii</i> – comunicarea verbală sau scrisă a oricăror informații referitoare la o încălcare a legii care amenință sau prejudiciază interese ocrotite de lege, făcută din cadrul unei entități publice sau private, prin intermediul canalelor externe de raportare (comunicată autorității externe de examinare); <i>dezvăluire internă de încălcare a legii</i> – comunicare verbală sau scrisă a oricăror informații referitoare la o încălcare legii care amenință sau prejudiciază drepturile persoanei sau interese ocrotite de lege, făcută din cadrul unei entități publice sau private, prin intermediul canalelor interne de raportare (comunicată angajatorului); <i>dezvăluire publică de încălcare a legii</i> – punerea la dispoziție, în spațiul public, a informațiilor referitoare la o încălcare a legii care	mention of ‘that threaten or damage the rights of a person or interests protected by law’ introduces an addition criterion to the Directive’s definition. RO: Comisia salută această modificare. Cu toate acestea, dorim să subliniem, așa cum am menționat și în comentariul privind transpunerea art. 5 alin. (1) din Directivă, că mențiunea „care amenință sau prejudiciază drepturile unei persoane sau interesele protejate de lege” introduce un criteriu suplimentar față de definiția din Directivă. Referitor la art. 5 pct. 6) Directiva 2019/1937: ENG: The Commission underlines, as in the comment on the transposition of Art. 5(1) of the Directive, that the mention of ‘that threatens or damages the interests protected by law’ introduces an addition criterion to the Directive’s. RO: Comisia subliniază, așa cum s-a menționat și în comentariul privind transpunerea art. 5 alin. (1) din Directivă, că mențiunea „care amenință sau prejudiciază interesele protejate de lege” introduce un criteriu suplimentar față de cel din Directivă.	ocrotite de lege”, menționăm că în tot cuprinsul textului aceste cuvinte au fost excluse. <i>Se acceptă</i> Cu referire la sintagma „care încalcă grav sau esențial drepturile persoanei sau interese ocrotite de lege”, menționăm că în tot cuprinsul textului aceste cuvinte au fost excluse.
--	--	---

amenință sau prejudiciază interese ocrotite de lege; Art. VI modificarea Legii nr. 165/2023 Articolul 3. Noțiuni [...] la noțiunea de „avertizare de integritate (raportare)” cuvintele „dezvăluirea unor” se substituie cu cuvintele „dezvăluirea verbală sau scrisă a unor”;		
Legea nr. 165/2023 Articolul 3. Noțiuni [...] <i>răzbunare</i> – orice acțiune sau omisiune directă ori indirectă, apărută într-un context profesional, care este determinată de o dezvăluire internă, externă sau publică, ce provoacă sau poate provoca prejudicii nejustificate angajatorului sau avertizorului de integritate. Art. VI modificarea Legii nr. 165/2023 Articolul 3. Noțiuni [...] la noțiunea „răzbunare” cuvintele „angajatorului sau	Referitor la art. 5 pct. 11) Directiva 2019/1937: ENG: The Commission welcomes this amendment. However, please clarify why this definition also includes damages caused ‘to the employer’. The ration legis behind this addition is not clear. RO: Comisia salută această modificare. Cu toate acestea, vă rugăm să clarificați de ce această definiție include și prejudiciile cauzate „angajatorului”. Rațiunea legis din spatele acestei completări nu este clară.	Precizare Menționăm că, potrivit modificărilor operate la lege, referirea la prejudiciile cauzate „angajatorului” a fost exclusă. În acest sens, definiția a fost ajustată pentru a asigura alinierea la prevederile directivei. A se vedea modificările propuse la Art. VI pct. 3, în partea ce vizează noțiunea de „răzbunare”.

avertizorului de integritate” se substituie cu cuvintele „subiecților prevăzuți la art. 4 alin. (1) lit. a)-e”).		
Legea nr. 165/2023 Articolul 3. Noțiuni acțiuni subsecvente – orice acțiune întreprinsă de angajator și de autoritatea competentă, responsabilă de examinarea dezvăluirilor privind încălcări ale legii, pentru a soluționa avertizarea de integritate și pentru a remedia încălcarea raportată; [...]	Referitor la art. 5 pct. 12) Directiva 2019/1937: ENG: The Commission would like to request the authorities to clarify why the definition of ‘follow-up actions’ refers to the actions taken by the employer, while the definition of ‘designated person or department’ assigns these natural persons or units to carry out follow-up actions. RO: Comisia ar dori să solicite autorităților să clarifice de ce definiția „acțiunilor subsecvente” se referă la acțiunile întreprinse de angajator, în timp ce definiția „persoanei sau departamentului desemnat” atribuie acestor persoane fizice sau unități sarcina de a realiza acțiunile de urmărire.	Precizare Există o distincție juridică standard între executarea funcțională și răspunderea juridică. Persoana/subdiviziunea desemnată are un mandat operațional. Totuși, o persoană fizică sau o subunitate nu are, de regulă, capacitatea juridică proprie de a angaja întreaga entitate printr-o decizie. „Acțiunile subsecvente” sunt atribuite angajatorului, deoarece entitatea este responsabilă să se asigure că încălcarea este remediată. Persoana desemnată acționează în numele angajatorului.
Legea nr. 165/2023 Articolul 3. Noțiuni [...] <i>informare</i> – transmiterea unor informații referitoare la acțiunile subsecvente și la motivele unor astfel de acțiuni avertizorului de integritate; [...]	Referitor la art. 5 pct. 13) Directiva 2019/1937: ENG: The Commission underlines that the transposition of the definition of ‘feedback’ (‘informing’ in the national law) should also include information on ‘the action envisaged’. RO: Comisia subliniază că transpunerea definiției „feedback” („informare” în legea națională) ar trebui să includă, de asemenea, informații privind „acțiunea preconizată”.	Se acceptă A se vedea modificările propuse la Art. VI pct. 3, în partea ce vizează noțiunea de „informare”.
Legea nr. 165/2023 Articolul 3. Noțiuni [...]	Referitor la art. 5 pct. 14) Directiva 2019/1937:	Se acceptă A se vedea modificările propuse la Art. VI pct. 3, în partea ce

autoritate competentă – autoritatea publică responsabilă de examinarea dezvăluirilor externe și publice privind încălcări ale legii; [...]	ENG: The Commission emphasises that public disclosures are made by the reporting person in cases where there is a risk of retaliation or there is a low prospect of the breach being effectively addressed by the competent authority, such as those where the competent authority may be in collision with the perpetrator of the breach or involved in the breach (Art. 15(1)(b)(ii) of the Directive). It is not clear why the addition of public disclosures to that definition is considered necessary or appropriate. RO: Comisia subliniază că divulgările publice sunt efectuate de persoana care raportează în cazurile în care există un risc de răzbunare sau există puține șanse ca încălcarea să fie abordată eficient de autoritatea competentă, cum ar fi situațiile în care autoritatea competentă ar putea fi în coluziune cu autorul încălcării sau implicată în încălcare (art. 15 alin. (1) lit. (b) pct. (ii) din Directivă). Nu este clar de ce se consideră necesară sau potrivită adăugarea divulgărilor publice în această definiție.	vizează noțiunea de „autoritate competentă”.
Legea nr. 165/2023 Articolul 20. Condiții pentru protecția avertizorilor de integritate Pentru a beneficia de măsurile de protecție prevăzute de prezenta lege, trebuie să fie întrunite, cumulativ, următoarele condiții: a) avertizarea de integritate este efectuată prin intermediul canalelor interne, externe sau publice de raportare a încălcării legii; b) avertizarea de integritate este efectuată existând motive întemeiate de a crede că informațiile referitoare la încălcarea legii erau adevărate la momentul dezvăluirii; c) angajatul care efectuează o dezvăluire de încălcare a legii este recunoscut în calitate de avertizor de integritate în modul stabilit de prezenta lege;	Referitor la art. 6 (1) Directiva 2019/1937: ENG: Com previous comment on the last part of the sentence in Art. 6(1)(a) of the Directive (‘that such information fell within the scope of the Directive’): This condition does not appear in the law. In its absence, persons who think that they report breaches falling under the law while this is not the case will not be protected. This condition aims to ensure their protection if they had reasonable grounds to believe that this was the case The Commission welcomes this amendment. However, we would like to highlight that no additional elements should be included to the conditions for protection under Art. 6(1) of the Directive. Introducing additional elements, such as Art. 20(c), (d) and (e) of Law No 165/2023, would restrict the protection of whistleblowers by introducing additional conditions. The protection measures set out in Chapter VI of the Directive should be applicable to all whistleblowers, even those who have not experienced retaliation. Having been subjected to retaliation is not a condition under the Directive to qualify for the protection measures under Chapter VI of the Directive. Moreover, the official recognition/certification of a whistleblower cannot be a constitutive element, but is only declaratory in nature to support the whistleblower in front of other authorities. On the other hand, the previous comment of the Commission does not seem to have been addressed (regarding reasonable beliefs that a breach fell within the material scope of the law).	<i>Se acceptă</i> A se vedea modificările propuse la Art. VI pct. 20, în partea ce vizează modificarea art. 20.

d) avertizorul de integritate este supus răzbunării; e) există o legătură de cauzalitate între dezvăluirea de încălcare a legii și pretinsa răzbunare.	RO: Comentariul anterior privind ultima parte a frazei din art. 6 alin. (1) lit. (a) din Directivă („că astfel de informații intrau în domeniul de aplicare al Directivei”): Această condiție nu apare în lege. În absența ei, persoanele care cred că raportează încălcări acoperite de lege, deși nu este cazul, nu vor fi protejate. Această condiție are scopul de a asigura protecția lor dacă aveau motive întemeiate să creadă că astfel stau lucrurile. Comisia salută această modificare. Cu toate acestea, dorim să subliniem că nu ar trebui incluse elemente suplimentare în condițiile de protecție prevăzute la art. 6 alin. (1) din Directivă. Introducerea de elemente suplimentare, cum ar fi cele din art. 20 lit. (c), (d) și (e) din Legea nr. 165/2023, ar restrânge protecția avertizorilor prin introducerea unor condiții suplimentare. Măsurile de protecție prevăzute în Capitolul VI din Directivă ar trebui să fie aplicabile tuturor avertizorilor, chiar și celor care nu au fost supuși represaliilor. Faptul că o persoană a fost supusă represaliilor nu reprezintă o condiție în cadrul Directivei pentru a beneficia de măsurile de protecție din Capitolul VI al Directivei. Mai mult, recunoașterea/certificarea oficială a unui avertizor de integritate nu poate fi un element constitutiv, ci are doar caracter declarativ pentru a sprijini avertizorul în fața altor autorități. Pe de altă parte, comentariul anterior al Comisiei nu pare să fi fost abordat (referitor la credințele rezonabile că o încălcare intră în domeniul material de aplicare al legii).	
Articolul 5. Modalitățile de dezvăluire a încălcării legii (1) În temeiul prezentei legi, modalitățile de dezvăluire a încălcării legii sunt următoarele: a) dezvăluirea internă de încălcare a legii (comunicată angajatorului); b) dezvăluirea externă de încălcare a legii (comunicată autorității competente); c) dezvăluirea publică de încălcare a legii. [...]	Referitor la art. 7 (1) Directiva 2019/1937: ENG: The Commission would like to request the authorities to clarify why Art. 5(1)(a) of Law No 165/2023 refers to internal disclosure communicated to the employer, when Art. 12 establishes that the designated person or department is in charge of receiving them. RO: Comisia ar dori să solicite autorităților să clarifice de ce art. 5 alin. (1) lit. (a) din Legea nr. 165/2023 se referă la dezvăluirea internă comunicată angajatorului, când art. 12 prevede că persoana sau departamentul desemnat este responsabil pentru primirea acestora.	Precizare Persoana desemnată este instrumentul prin care angajatorul își îndeplinește obligațiile legale. Deși persoana/subdiviziunea desemnată efectuează investigația (follow-up-ul tehnic), acțiunile sunt imputate juridic angajatorului, deoarece numai angajatorul are puterea executivă de a „soluționa” și „remedia” încălcarea la nivel organizațional. Există o distincție juridică standard între executarea funcțională și răspunderea juridică.

		Persoana/subdiviziunea desemnată are un mandat operațional. Totuși, o persoană fizică sau o subunitate nu are, de regulă, capacitatea juridică proprie de a angaja întreaga entitate printr-o decizie. „Acțiunile subsecvente” sunt atribuite angajatorului, deoarece entitatea este responsabilă să se asigure că încălcarea este remediată. Persoana desemnată acționează în numele angajatorului. Dezvăluirea internă este considerată comunicarea către angajator, deoarece angajatorul este responsabil din punct de vedere legal să instituie canalele interne de raportare și să asigure informarea angajaților cu privire la acestea. Chiar dacă persoana sau subunitatea desemnată preia raportarea și realizează investigația tehnică (follow-up-ul), acțiunile rămân juridic imputabile angajatorului, deoarece doar angajatorul are autoritatea executivă de a soluționa și remedia încălcarea la nivel organizațional. Astfel, comunicarea internă este formal adresată angajatorului, chiar dacă implementarea practică este realizată de persoana/subunitatea desemnată.
--	--	--

Legea nr. 165/2023 Articolul 12. Procedura internă de dezvăluire a încălcărilor legii (1) Entitățile publice și private desemnează o persoană sau o subdiviziune responsabilă de primirea, înregistrarea, examinarea și soluționarea dezvăluirilor interne privind încălcări ale legii. (2) Persoana sau subdiviziunea desemnată acționează cu imparțialitate și independent în exercitarea atribuțiilor sale, întreprinde acțiuni subsecvente cu diligență și în condiții de siguranță, astfel încât să asigure confidențialitatea identității angajatului care a efectuat dezvăluirea de încălcare a legii și împiedică accesul la aceasta a persoanelor terțe, care nu sunt implicate în procesul de examinare a dezvăluirii de încălcare a legii. (3) Persoana sau subdiviziunea desemnată și mijloacele de dezvăluire internă trebuie aduse la cunoștința fiecărui angajat, prin modalități publice și ușor accesibile. (4) La depunerea dezvăluirii de încălcare a legii, persoana sau subdiviziunea desemnată confirmă recepționarea acesteia și, în termen de 3 zile lucrătoare de la primire, comunică în scris angajatului	Referitor la art. 8 (5) Directiva 2019/1937: ENG: previous comment: The possibility to entrust the operation of the internal channels to external third parties SHOULD be provided by law - and it is lacking here The Commission welcomes this amendment. We would like to highlight, however, that the transposition of Art. 8(5) of the Directive should provide for the possibility for internal reporting channels to be (1) operated internally by a designated person or department or (2) provided externally by a third party. The national law does not provide for the second possibility, i.e. for internal reporting channels to be provided externally by a third party. Third parties could be, e.g., external reporting platform providers, external counsel, auditors, trade union representatives or employees' representatives. RO: Posibilitatea de a încredința operarea canalelor interne unor terți externi AR TREBUI să fie prevăzută de lege – și lipsește aici. Comisia salută această modificare. Dorim să subliniem, totuși, că transpunerea art. 8 alin. (5) din Directivă ar trebui să prevadă posibilitatea ca canalele interne de raportare să fie (1) operate intern de o persoană sau un departament desemnat sau (2) furnizate extern de către un terț. Legea națională nu prevede a doua posibilitate, adică ca canalele interne de raportare să fie furnizate extern de către un terț. Terții pot fi, de exemplu, furnizori de platforme externe de raportare, consilieri juridici externi, auditori, reprezentanți ai sindicatului sau reprezentanți ai angajaților. Referitor la art. 8 (6) Directiva 2019/1937: ENG: The possibility for medium-sized companies to share resources SHOULD be provided by the national law (it aims to reduce the burden on such companies) - here it is lacking. The MD explanation does not seem to address the Commission's previous comment regarding the possibility to share resources. RO: Posibilitatea ca întreprinderile de dimensiuni medii să își poată împărți resursele AR TREBUI să fie prevăzută de legea națională (scopul fiind reducerea poverii pentru astfel de companii) – aici lipsește. Explicația autorităților din MD nu pare să răspundă comentariului anterior al Comisiei privind posibilitatea de a împărți resursele.	Se acceptă A se vedea modificările propuse la Art. VI pct. 6, în partea ce vizează modificarea art. 5¹ alin. (6) și (7) din proiect. Precizare Prevederile menționate în comentariu se regăsesc în textul legii. A se vedea Art. VI pct. 6, în partea ce vizează art. 5¹ alin. (5) din proiect.
--	--	---

despre recepționarea dezvăluirii. În cazurile în care, dezvăluirea de încălcare a legii excedează limitele de competență ale angajatorului, aceasta este transmisă spre examinare altor entități publice, potrivit competențelor, în termen de 3 zile lucrătoare de la data înregistrării dezvăluirii în Registru, cu respectarea confidențialității. (5) În termen de 3 luni de la data confirmării de primire a dezvăluirii de încălcare a legii, cu excepția cazului în care informarea ar putea prejudicia procesul examinării acesteia, persoana sau subdiviziunea desemnată îl informează în scris pe angajat despre stadiul examinării dezvăluirii, iar pe conducătorii entității vizate – despre desfășurarea acțiunilor subsecvente și modalitatea de soluționare a dezvăluirii. În cazul în care angajatului nu i-a fost comunicată nicio confirmare de primire a dezvăluirii de încălcare a legii, persoana sau subdiviziunea desemnată îl informează în scris pe angajat despre stadiul examinării dezvăluirii respective în termen de 3 luni de la expirarea perioadei de 3 zile de la depunerea acesteia. (6) Rezultatele examinării dezvăluirii de încălcare a legii sunt aduse la cunoștința angajatului care		
--	--	--

a depus-o în termen de 3 luni de la data confirmării de primire a dezvăluirii respective sau, în cazuri justificate corespunzător, în termen de 6 luni. Articolul 14. Autoritatea responsabilă de examinarea dezvăluirilor privind încălcări ale legii prin intermediul canalelor externe și publice de raportare [...] (2) Centrul Național Anticorupție, în calitate de autoritate responsabilă de examinarea dezvăluirilor externe privind încălcări ale legii: a) desemnează persoanele sau subdiviziunile responsabile de recepționarea avertizărilor de integritate și de întreprinderea acțiunilor subsecvente; b) asigură instruirea persoanelor desemnate să soluționeze avertizări de integritate; c) instituie Registrul dezvăluirilor privind încălcări ale legii; d) asigură promovarea și funcționarea liniei naționale anticorupție; e) înregistrează dezvăluirile privind încălcări ale legii, primite verbal sau în scris, pe suport de hârtie sau în format electronic, prin linia națională anticorupție sau prin		
--	--	--

întâlnire față în față la cererea angajatului; f) examinează avertizările de integritate referitoare la manifestări de corupție și comunică în scris avertizorului de integritate despre rezultatul examinării în termen de 3 luni de la data confirmării de primire a avertizării, cu posibilitatea extinderii acestui termen, în caz de necesitate, cu încă 3 luni, avertizorul de integritate fiind informat corespunzător; g) menține contactul cu angajatul care a efectuat o dezvăluire de încălcare a legii în vederea solicitării de informații suplimentare, dacă e cazul, și pentru a-l informa despre soluția și acțiunile subsecvente; h) desfășoară acțiuni subsecvente cu diligență și în condiții de siguranță, astfel încât să asigure confidențialitatea identității angajatului care a efectuat raportarea și a oricărei părți terțe menționate în raportare; împiedică accesul la acesta a angajaților neautorizați; i) transmite altor entități publice, potrivit competențelor, dezvăluirile privind încălcări ale legii care au ca obiect alte încălcări decât cele care, conform legii, țin de competența sa, în termen de 3 zile lucrătoare de la data înregistrării acestora, cu		
--	--	--

respectarea garanțiilor privind confidențialitatea și integritatea; j) se autosesizează și înregistrează dezvăluirile privind încălcări ale legii făcute publice, care prezintă o amenințare pentru interesele ocrotite de lege. [...] Art. VI -modificarea Legii nr. 165/2023 Se completează cu articolul 5¹ cu următorul cuprins: „ Articolul 5¹. Obligația de instituire a canalelor interne de raportare (1) Entitățile publice, indiferent de numărul de angajați, inclusiv societățile comerciale cu capital public sau cu capital majoritar public, precum și entitățile private care au cel puțin 50 de angajați vor institui obligatoriu canale interne de raportare și vor stabili prin acte interne proceduri de dezvăluire a încălcărilor legii și proceduri de efectuare a acțiunilor subsecvente. (2) Entitățile private care au mai puțin de 50 de angajați, dar care își desfășoară activitatea în domeniile prevăzute la art. 1 alin. (1¹) pct. 1) lit. b), c), f) și g), sunt obligate să instituie canale interne de raportare a încălcărilor legii, și să stabilească, prin acte interne,		
---	--	--

procedurile corespunzătoare prevăzute alin. (1). (3) Autoritățile responsabile de exercitarea controlului de stat asupra respectării legilor care reglementează domenii de activitate altele decât cele prevăzute la art. 1 alin. (1¹) pct. 1) lit. b), c), f) și g), dar care intră în domeniul de reglementare al prezentei legi, au obligația de a evalua riscurile activităților desfășurate de entitățile private supuse controlului, care au mai puțin de 50 de angajați. În cazul în care, în urma acestei evaluări, se constată existența unui pericol real rezultat din natura activităților, în special în ceea ce privește impactul potențial asupra sănătății publice sau protecției mediului, autoritățile respective au obligația de a prezenta Guvernului un raport privind riscurile constatate și criteriile utilizate la constatarea acestora. (4) În urma evaluării riscurilor efectuate conform alin. (3), autoritățile competente pot stabili extinderea obligației de instituire a canalelor și procedurilor interne de raportare și pentru entitățile private cu cel puțin 50 de angajați, altele decât cele prevăzute la alin. (2). În acest caz, Guvernul		
--	--	--

notifică Comisia Europeană cu privire la decizia prin care se impune entităților private, altele decât cele prevăzute la alin. (2), obligația de a institui canale interne de raportare a încălcărilor legii. Notificarea respectivă include motivele care au stat la baza deciziei, precum și criteriile utilizate în procesul de evaluare a riscurilor prevăzute la alin. (3). (5) Entitățile private care au între 50 și 249 de angajați se pot grupa, pot utiliza sau partaja resurse, inclusiv prin intermediul unui terț desemnat, în ceea ce privește primirea avertizărilor de integritate (raportărilor) privind dezvăluirile de încălcare a legii și întreprinderea acțiunilor subsecvente, cu respectarea garanțiilor și cerințelor privind confidențialitatea.”		
Legea nr. 165/2023 Articolul 12. Procedura internă de dezvăluire a încălcărilor legii (1) Entitățile publice și private desemnează o persoană sau o subdiviziune responsabilă de primirea, înregistrarea, examinarea și soluționarea dezvăluirilor interne privind încălcări ale legii. (2) Persoana sau subdiviziunea desemnată acționează cu	Referitor la art. 9 (1) lit. c) Directiva 2019/1937: ENG: The Commission underlines that all the responsibilities of the designated person or department should be explicitly transposed into the national law. In particular, the obligation (1) to maintain communication with the reporting person and (2) to ask for further information where necessary appears to be missing from the national law. RO: Comisia subliniază că toate responsabilitățile persoanei sau departamentului desemnat ar trebui transpuse în mod explicit în legea națională. În special, obligația de (1) a menține comunicarea cu persoana care raportează și (2) a solicita informații suplimentare, acolo unde este necesar, pare să lipsească din legea națională.	<i>Se acceptă</i> A se vedea modificările propuse la Art. VI pct. 11, în partea ce vizează modificarea art. 12 alin. (2) din proiect.

imparțialitate și independent în exercitarea atribuțiilor sale, întreprinde acțiuni subsecvente cu diligență și în condiții de siguranță, astfel încât să asigure confidențialitatea identității angajatului care a efectuat dezvăluirea de încălcare a legii și împiedică accesul la aceasta a persoanelor terțe, care nu sunt implicate în procesul de examinare a dezvăluirii de încălcare a legii. (3) Persoana sau subdiviziunea desemnată și mijloacele de dezvăluire internă trebuie aduse la cunoștința fiecărui angajat, prin modalități publice și ușor accesibile. (4) La depunerea dezvăluirii de încălcare a legii, persoana sau subdiviziunea desemnată confirmă recepționarea acesteia și, în termen de 3 zile lucrătoare de la primire, comunică în scris angajatului despre recepționarea dezvăluirii. În cazurile în care, dezvăluirea de încălcare a legii excedează limitele de competență ale angajatorului, aceasta este transmisă spre examinare altor entități publice, potrivit competențelor, în termen de 3 zile lucrătoare de la data înregistrării dezvăluirii în Registru, cu respectarea confidențialității. (5) În termen de 3 luni de la data confirmării de primire a dezvăluirii	Referitor la art. 9 (1) lit. f) Directiva 2019/1937: ENG: As in the comment on the transposition of Article 5(13) of the Directive on the definition of ‘feedback’ (‘informing’ in the national law), The Commission underlines that the information to be provided to the reporting person should cover: (1) the action envisaged or taken as follow-up; and (2) on the grounds for such follow-up. It seems that the information on the action envisaged and the grounds for such follow-up are missing from the Article 12(5) of the national law. RO: Așa cum s-a menționat și în comentariul privind transpunerea articolului 5 alin. (13) din Directivă referitor la definiția „feedback”-ului („informare” în legea națională), Comisia subliniază că informațiile care trebuie furnizate persoanei care raportează ar trebui să acopere: (1) acțiunea preconizată sau întreprinsă ca follow-up; și (2) motivele pentru această acțiune de follow-up.	<i>Se acceptă</i> A se vedea modificările propuse la Art. VI pct. 11, în partea ce vizează modificarea art. 12 alin. (5) din proiect.
---	---	--

de încălcare a legii, cu excepția cazului în care informarea ar putea prejudicia procesul examinării acesteia, persoana sau subdiviziunea desemnată îl informează în scris pe angajat despre stadiul examinării dezvoltării, iar pe conducătorii entității vizate – despre desfășurarea acțiunilor subsecvente și modalitatea de soluționare a dezvoltării. În cazul în care angajatului nu i-a fost comunicată nicio confirmare de primire a dezvoltării de încălcare a legii, persoana sau subdiviziunea desemnată îl informează în scris pe angajat despre stadiul examinării dezvoltării respective în termen de 3 luni de la expirarea perioadei de 3 zile de la depunerea acesteia. (6) Rezultatele examinării dezvoltării de încălcare a legii sunt aduse la cunoștința angajatului care a depus-o în termen de 3 luni de la data confirmării de primire a dezvoltării respective sau, în cazuri justificate corespunzător, în termen de 6 luni.		
Legea nr. 165/2023 Articolul 5. Modalitățile de dezvoltare a încălcării legii [...] (2) Dezvoltarea unei încălcări a legii se face în scris, pe suport de	Referitor la art. 9 (2) Directiva 2019/1937: ENG: COM previous comment: The requirement that the meeting should take place within a reasonable timeframe is missing. RO: Lipsesc cerința ca întâlnirea să aibă loc într-un interval de timp rezonabil.	Precizare Recomandările din comentariu se regăsesc la Art. VI pct. 5, în partea ce vizează modificarea art. 5 alin. (2).

hârtie sau în format electronic, fiind semnată de angajat, sau prin comunicarea acesteia la liniile telefonice anticorupție ale angajatorilor, ale autorității competente ori prin alte sisteme de mesagerie vocală, sau printr-o întâlnire față în față, la cererea angajatului. [...]		
Art. VI – modificarea Legii nr. 165/2023 Articolul 15 se completează cu alineatul (3¹) cu următorul cuprins: „(3¹) Confirmarea recepționării dezvăluirii de încălcare a legii, în cazurile prevăzute la alin. (3) lit. a)–c), poate fi realizată într-un alt termen sau printr-o altă modalitate, dacă persoana care efectuează dezvăluirea de încălcări a legii a solicitat în mod expres acest lucru ori dacă autoritatea competentă apreciază, în mod rezonabil, că transmiterea confirmării ar putea afecta protecția identității acesteia.	Referitor la art. 11 (2) lit. b) Directiva 2019/1937: ENG: The Commission underlines that exceptions to the principle of acknowledging receipt of the report should be explicitly transposed, i.e. ‘unless the reporting person explicitly requested otherwise or the competent authority reasonably believes that acknowledging receipt of the report would jeopardise the protection of the reporting person's identity’. RO: Comisia subliniază că excepțiile de la principiul confirmării primirii raportului ar trebui transpuse în mod explicit, adică „cu excepția cazului în care persoana care raportează a solicitat în mod expres altfel sau autoritatea competentă are motive întemeiate să creadă că confirmarea primirii raportului ar pune în pericol protecția identității persoanei care raportează”.	Precizare Obiecțiile formulate în comentariu se regăsesc deja în proiect a se vedea Art. VI pct. 13, în partea ce vizează modificarea art. 15 alin. (3¹).
Legea nr. 165/2023 Articolul 14. Autoritatea responsabilă de examinarea dezvăluirilor privind încălcări ale legii prin intermediul canalelor externe și publice de raportare	Referitor la art. 11 (6) Directiva 2019/1937: ENG: The Commission underlines that the obligation to inform the reporting person when their report is transmitted to another authority should be explicitly included in the national law. This obligation appears to be missing from Article 14(1) and 2(i) of the national law.	Se acceptă A se vedea modificările propuse la Art. VI pct. 12, în partea ce vizează modificarea art. 14 alin. (2) lit. i).

(1) Autoritatea responsabilă de primirea și examinarea dezvăluirilor externe și publice privind încălcări ale legii este Centrul Național Anticorupție, în limita domeniului de competență. În cazurile în care o dezvăluire de încălcare a legii excedează limitele de competență ale Centrului Național Anticorupție, aceasta este transmisă spre examinare altor entități publice, potrivit competențelor, în termen de 3 zile lucrătoare de la data înregistrării dezvăluirii în Registru, cu respectarea confidențialității. (2) Centrul Național Anticorupție, în calitate de autoritate responsabilă de examinarea dezvăluirilor externe privind încălcări ale legii: a) desemnează persoanele sau subdiviziunile responsabile de recepționarea avertizărilor de integritate și de întreprinderea acțiunilor subsecvente; b) asigură instruirea persoanelor desemnate să soluționeze avertizări de integritate; c) instituie Registrul dezvăluirilor privind încălcări ale legii; d) asigură promovarea și funcționarea liniei naționale anticorupție; e) înregistrează dezvăluirile privind încălcări ale legii, primite verbal	RO: Comisia subliniază că obligația de a informa persoana care raportează atunci când raportul său este transmis către o altă autoritate ar trebui inclusă în mod explicit în legea națională. Această obligație pare să lipsească din articolele 14 alin. (1) și 2 lit. (i) din legea națională.	
---	---	--

sau în scris, pe suport de hârtie sau în format electronic, prin linia națională anticorupție sau prin întâlnire față în față la cererea angajatului; f) examinează avertizările de integritate referitoare la manifestări de corupție și comunică în scris avertizorului de integritate despre rezultatul examinării în termen de 3 luni de la data confirmării de primire a avertizării, cu posibilitatea extinderii acestui termen, în caz de necesitate, cu încă 3 luni, avertizorul de integritate fiind informat corespunzător; g) menține contactul cu angajatul care a efectuat o dezvăluire de încălcare a legii în vederea solicitării de informații suplimentare, dacă e cazul, și pentru a-l informa despre soluția și acțiunile subsecvente; h) desfășoară acțiuni subsecvente cu diligență și în condiții de siguranță, astfel încât să asigure confidențialitatea identității angajatului care a efectuat raportarea și a oricărei părți terțe menționate în raportare; împiedică accesul la acesta a angajaților neautorizați; i) transmite altor entități publice, potrivit competențelor, dezvăluirile privind încălcări ale legii care au ca obiect alte încălcări decât cele care,		
---	--	--

conform legii, țin de competența sa, în termen de 3 zile lucrătoare de la data înregistrării acestora, cu respectarea garanțiilor privind confidențialitatea și integritatea; j) se autosesizează și înregistrează dezvăluirile privind încălcări ale legii făcute publice, care prezintă o amenințare pentru interesele ocrotite de lege. (3) Dacă, în baza unei avertizări de integritate, este inițiat un proces contravențional sau un proces penal, avertizorul de integritate este informat că avertizarea de integritate pe care a depus-o va fi examinată în modul prevăzut de Codul contravențional sau Codul de procedură penală.		
Legea nr. 165/2023 Articolul 17. Obligația de informare publică Centrul Național Anticorupție publică pe pagina web oficială a instituției, într-o secțiune separată, ușor de identificat și de accesat, cel puțin următoarele informații: a) cadrul normativ ce reglementează instituția avertizării de integritate; b) modalitatea de depunere a unei avertizări de integritate;	Referitor la art. 13 lit. b) Directiva 2019/1937: ENG: The Commission emphasises that the national law should explicitly state whether phone conversations are recorded. RO: Comisia subliniază că legea națională ar trebui să precizeze în mod explicit dacă conversațiile telefonice sunt înregistrate.	<i>Se acceptă</i> A se vedea modificările propuse la Art. VI pct. 16, în partea ce vizează modificarea art. 17 alin. lit. d).
	Referitor la art. 13 lit. c) Directiva 2019/1937: ENG: The Commission underlines that the mention of the manner in which the competent authority may request the reporting person to clarify the information reported or to provide additional informational should be explicitly indicated in the national law. RO: Comisia subliniază că mențiunea privind modul în care autoritatea competentă poate solicita persoanei care raportează să clarifice informațiile raportate sau să furnizeze informații suplimentare ar trebui să fie indicată în mod explicit în legea națională.	<i>Se acceptă</i> A se vedea modificările propuse la Art. VI pct. 15, în partea ce vizează modificarea art. 17 alin. lit. e).
	Referitor la art. 13 lit. f) Directiva 2019/1937:	<i>Se acceptă</i>

c) condițiile necesare pentru a beneficia de protecție în temeiul prezentei legi; d) informațiile de contact pentru efectuarea dezvăluirilor privind încălcări ale legii, în special adresa poștală și cea electronică, numerele de telefon, mențiunea privind conversațiile telefonice; e) procedura aplicabilă dezvăluirii de încălcare a legii, inclusiv termenul și modul de informare cu privire la rezultatul examinării dezvăluirii în cauză; f) obligația de păstrare a confidențialității și de prelucrare a datelor cu caracter personal conform legii; g) natura acțiunilor subsecvente și măsurile de protecție împotriva răzbunării; h) un model de declarație în care sunt prevăzute condițiile în care avertizorul de integritate este protejat de răspundere pentru încălcarea confidențialității.	ENG: The Commission underlines that the mention of the availability of confidential advice for persons contemplating reporting should be explicitly indicated in the national law. RO: Comisia subliniază că mențiunea privind disponibilitatea consilierii confidențiale pentru persoanele care se gândesc să raporteze ar trebui să fie indicată în mod explicit în legea națională.	A se vedea modificările propuse la Art. VI pct. 12, în partea ce vizează modificarea art. 14 alin. lit. g) și pct. 15, în partea ce vizează modificarea art. 17 lit. g).
Legea nr. 165/2023 Articolul 19. Condiții privind protecția avertizorilor de integritate care efectuează dezvăluiri publice de încălcare a legii Avertizorul de integritate care a efectuat o dezvăluire publică de	Referitor la art. 15 (1) lit. a) Directiva 2019/1937: ENG: This is more restrictive than the condition under the Directive. The whistleblower should be able to make a public disclosure no only when the competent authorities did not take any action, but also when the action they took was not "appropriate" (see also recital 79). The Commission reiterates its previous comment and emphasises that no additional element should be added to the conditions for qualifying for protection under the Directive for persons making a public disclosure. In particular, the Commission notes	<i>Se acceptă</i> A se vedea modificările propuse la Art. VI pct. 18, în partea ce vizează modificarea art. 19.

încălcarea a legii beneficiază de protecție, în temeiul prezentei legi, în cazul în care este îndeplinită oricare dintre următoarele condiții: a) avertizorul de integritate a efectuat o dezvăluire de încălcare a legii prin intermediul unui canal intern de raportare sau, în mod direct, printr-un canal extern de raportare, însă nu au fost întreprinse acțiuni subsecvente în intervalul de timp prevăzut de prezenta lege; b) avertizorul de integritate are motive întemeiate să considere că: 1. încălcarea respectivă poate constitui un pericol iminent sau evident pentru interesul public de declanșare a unei situații de urgență sau de cauzare a unui prejudiciu ireversibil; sau 2. în cazul dezvăluirii externe de încălcare a legii, există un risc de răzbunare sau există o probabilitate redusă ca încălcarea să fie remediată în mod eficace, având în vedere circumstanțele specifice ale cazului, precum cele în care probele pot fi ascunse ori distruse, sau există alte motive rezonabile. Art. VI- modificarea Legii nr. 165/2023 Articolul 19: alineatul unic devine alineatul (1); se completează cu alineatul (2) și (3) cu următorul cuprins:	that the Directive refers to ‘no appropriate action’ being taken in response to the report, whereas the national law refers to ‘no follow-up actions’, which restricts the condition for reporting persons to be able to make a public disclosure. RO: Aceasta este mai restrictivă decât condiția prevăzută de Directivă. Avertizorul de integritate ar trebui să poată face o dezvăluire publică nu doar atunci când autoritățile competente nu au întreprins nicio acțiune, ci și atunci când acțiunea întreprinsă de acestea nu a fost „adecvată” (a se vedea și considerentul 79). Comisia reiterează comentariul său anterior și subliniază că nu ar trebui adăugat niciun element suplimentar la condițiile pentru calificarea la protecție în temeiul Directivei pentru persoanele care fac o dezvăluire publică. În special, Comisia observă că Directiva se referă la situația în care nu s-a luat „nicio acțiune adecvată” ca răspuns la raport, în timp ce legea națională se referă la „nicio acțiune de urmărire”, ceea ce restrânge condiția pentru ca persoanele care raportează să poată face o dezvăluire publică.	
Art. VI- modificarea Legii nr. 165/2023 Articolul 19: alineatul unic devine alineatul (1); se completează cu alineatul (2) și (3) cu următorul cuprins:	Referitor la art. 15 (1) lit. (ii) Directiva 2019/1937: ENG: Article 18(3) provides that : "Public disclosure of a law breach may be made via any available mean, provided that such disclosure is brought to the attention of the competent authority." This condition seems contradictory to the possibilities given by the Directive in article 15(2)(b) for direct public disclosures under certain conditions, namely for public disclosures without having first reported to the competent authority. This would raise an issue of incompatibility We would like to underline that the Directive seeks to strike a balance between the interest of the general public to be informed of breaches that constitute, for instance, a major threat to the public interest, and on the other hand, the interest of persons concerned by a report. Internal and external reports are the default means, only the specific circumstances of a case – as defined in Art. 15 of the Directive – may justify a public disclosure. Extensive interpretations of the circumstances under which a public disclosure is permissible, e.g. depending solely on the reporting person’s subjective impression that the authority is not to be trusted, does not seem to uphold this balance of interests. Secondly, we would like to reiterate our previous comment regarding Art. 18(3) of the law, conditioning the permissibility of public disclosures on whether or not it was brought	<i>Se acceptă</i> A se vedea modificările propuse la Art. VI pct. 17, în partea ce vizează modificarea art. 18 și pct. 18 în partea ce vizează modificările art. 19.

„(2) Condițiile prevăzute la alineatul (1) și măsurile de protecție a avertizorilor de integritate se aplică, după caz, și în privința subiecților prevăzuți la art. 4 alin. (1) lit. c)-e). (3) Prezentul articol nu se aplică în cazurile în care o persoană dezvăluie în mod direct, informații reprezentanților mass-media, în conformitate cu dispozițiile legale care garantează libertatea de exprimare și de informare, doar dacă acestea stabilesc un sistem efectiv de protecție a surselor jurnalistice.”.	to the attention of a competent authority. This is a condition not foreseen by the Directive and seems to be based on the erroneous assumption that an official recognition as whistleblower is a constitutive element of qualifying for protection. RO: Articolul 18 alin. (3) prevede că: „Dezvăluirea publică a unei încălcări a legii poate fi realizată prin orice mijloc disponibil, cu condiția ca aceasta să fie adusă la cunoștința autorității competente.” Această condiție pare contradictorie cu posibilitățile prevăzute de Directivă la articolul 15 alin. (2) lit. (b) pentru dezvăluirile publice directe în anumite condiții, și anume pentru dezvăluirile publice fără a fi raportat mai întâi autorității competente. Aceasta ridică o problemă de incompatibilitate. Dorim să subliniem că Directiva urmărește să realizeze un echilibru între interesul public general de a fi informat despre încălcări care constituie, de exemplu, o amenințare majoră la adresa interesului public și, pe de altă parte, interesul persoanelor vizate de un raport. Rapoartele interne și externe reprezintă mijloacele de bază, doar circumstanțele specifice ale unui caz – așa cum sunt definite în art. 15 din Directivă – pot justifica o dezvăluire publică. Interpretările extinse ale circumstanțelor în care o dezvăluire publică este permisă, de exemplu, bazate exclusiv pe impresia subiectivă a persoanei care raportează că autoritatea nu este de încredere, nu par să mențină acest echilibru de interese. În al doilea rând, dorim să reiterăm comentariul nostru anterior privind art. 18 alin. (3) din lege, care condiționează permisibilitatea dezvăluirilor publice de faptul că acestea au fost sau nu aduse la cunoștința unei autorități competente. Aceasta este o condiție neprevăzută de Directivă și pare să se bazeze pe presupunerea eronată că recunoașterea oficială ca avertizor de integritate este un element constitutiv pentru calificarea la protecție.	<i>Se acceptă</i> Prevederile privind protecția avertizorilor de integritate care raportează către sursele jurnalistice au fost excluse din proiect.
	Referitor la art. 15 (2) Directiva 2019/1937: ENG: The Commission would like to clarify that this provision was adopted specifically to address the constitutional system of freedom of the press pre-existing in Sweden, which contains a right for public employees to report to the press and receive protection against retaliation. Whilst this provision allows Sweden to maintain this system in parallel, no other Member State should provide for this derogation in their national transposition.	

	RO: Comisia dorește să clarifice că această prevedere a fost adoptată în mod specific pentru a răspunde sistemului constituțional preexistent al libertății presei în Suedia, care include dreptul angajaților publici de a raporta mass-mediei și de a beneficia de protecție împotriva represaliilor. Deși această prevedere permite Suediei să mențină acest sistem în paralel, niciun alt stat membru nu ar trebui să prevadă această derogare în transpunerea națională.	
Art. VI - modificarea Legii nr. 165/2023 Articolul 9: alineatul (1) va avea următorul cuprins: „(1) Entitățile publice și private se asigură că informațiile din Registru, identitatea angajaților care dezvăluie încălcări ale legii, inclusiv informațiile care ar permite identificarea directă ori indirectă a acestora, nu sunt divulgate persoanelor terțe, în special persoanelor vizate în dezvăluiri, cu excepția situației în care există consimțământul expres al angajatului sau a cazului în care un proces penal sau contravențional a fost pornită în baza dezvăluirii de încălcare a legii de interes public, precum și în cazurile în care divulgarea este necesară și proporțională pentru desfășurarea unei proceduri judiciare ori pentru asigurarea dreptului la apărare al persoanei vizate, în condițiile legii.”;	Referitor la art. 16 (4) Directiva 2019/1937: ENG: It is not clear that this obligation is imposed on the public authorities. The ambiguous wording could be interpreted as covering whistleblowers. The Commission underlines that the obligation of secrecy of national authorities should be explicitly mentioned in the national transposition. The Commission notes that the wording of Article 9(2) of the national law is ambiguous, making it unclear to whom this obligation applies. The Commission emphasises that the obligation under Article 16(4) of the Directive applies to competent authorities. RO: Nu este clar că această obligație este impusă autorităților publice. Formularea ambiguă ar putea fi interpretată ca acoperind și avertizorii de integritate. Comisia subliniază că obligația de secret profesional a autorităților naționale ar trebui menționată în mod explicit în transpunerea națională. Comisia constată că formularea articolului 9 alin. (2) din legea națională este ambiguă, nefiind clar cui se aplică această obligație. Comisia accentuează că obligația prevăzută la articolul 16 alin. (4) din Directivă se aplică autorităților competente.	<i>Se acceptă</i> A se vedea modificările propuse la Art. VI pct. 9, în partea ce vizează modificarea art. 9 din proiect.

se completează cu alineatul (1¹) și (3) cu următorul cuprins: „(1¹) În cazul prevăzut la alin. (1), angajatul este informat în scris în termen de 5 zile lucrătoare cu privire la divulgarea identității sale și a motivelor divulgării datelor confidențiale, cu excepția situației în care această informare ar afecta investigațiile sau procedurile judiciare conexe.”; (3) Obligația de a păstra confidențialitatea nu există în cazul în care angajatul a dezvăluit identitatea sa în contextul efectuării unei dezvăluiri publice de încălcare a legii.”.		
Legea nr. 165/2023 Articolul 10. Prelucrarea datelor cu caracter personal Orice operațiune ori serie de operațiuni care se efectuează asupra datelor cu caracter personal prin mijloace automatizate sau neautomatizate se desfășoară în conformitate cu Legea nr.133/2011 privind protecția datelor cu caracter personal.	Referitor la art. 17 Directiva 2019/1937: ENG: The Commission underlines that the interaction with the GDPR and the national transposition of the Directive should be explicitly mentioned in the national transposition. Furthermore, the national law still refers to Law No 133/2011 on Personal Data Protection and not Law No 195/2024 on the protection of personal data. RO: Comisia subliniază că interacțiunea cu GDPR și transpunerea națională a Directivei ar trebui menționate în mod explicit în transpunerea națională. Mai mult, legea națională se referă încă la Legea nr. 133/2011 privind protecția datelor cu caracter personal și nu la Legea nr. 195/2024 privind protecția datelor cu caracter personal.	<i>Se acceptă</i> A se vedea modificările propuse la Art. VI pct. 10, în partea ce vizează modificarea art. 10 din proiect.
Legea nr. 165/2023 Articolul 8. Consemnarea dezvăluirilor privind încălcări ale legii	Referitor la art. 18 (4) lit. a) Directiva 2019/1937: ENG: This element is missing The law does not give this possibility - this results in non-conformity. Firstly, the Commission underlines that the obligation to keep meeting records in a durable and	<i>Se acceptă</i> A se vedea modificările propuse la Art. VI pct. 7, în partea ce vizează modificarea art. 7 alin. (3) și pct. 8 în partea ce vizează

(1) În cazul în care pentru dezvoltarea de încălcare a legii se utilizează o linie telefonică sau un alt sistem de mesagerie vocală în care conversațiile nu sunt înregistrate, persoana desemnată are obligația de a întocmi un proces-verbal de consemnare a conversației. Persoana desemnată îi oferă angajatului posibilitatea de a verifica, de a rectifica și de a-și exprima acordul cu privire la procesul-verbal al conversației prin semnarea acestuia. (2) În cazul în care angajatul care efectuează dezvoltarea de încălcare a legii solicită ca dezvoltarea să aibă loc în prezența persoanei desemnate, aceasta are obligația de a întocmi un proces-verbal de consemnare a conversației, sub rezerva consimțământului angajatului. Persoana desemnată îi oferă angajatului posibilitatea de a verifica, de a rectifica și de a-și exprima acordul cu privire la procesul-verbal al conversației prin semnarea acestuia. Art. VI – modificarea Legii nr. 165/2023 La articolul 7 alineatul (3), litera a) după cuvintele „suport informațional” se completează cu cuvintele „durabil și accesibil”.	retrievable form, subject to the consent of the reporting person, should be explicitly stated in the national law. Secondly, the Commission underlines that the choice left to legal entities under the second sentence of this provision shall be explicitly established in the national transposition. It appears that the option to make a recording of the conversation in a durable and retrievable form is missing from the national law. RO: Legea nu oferă această posibilitate – ceea ce conduce la neconformitate. În primul rând, Comisia subliniază că obligația de a păstra înregistrările întâlnirilor într-o formă durabilă și recuperabilă, cu acordul persoanei care raportează, ar trebui să fie prevăzută în mod explicit în legea națională. În al doilea rând, Comisia subliniază că alegerea lăsată entităților juridice în a doua propoziție a acestei prevederi trebuie să fie stabilită în mod explicit în transpunerea națională. Se pare că opțiunea de a realiza o înregistrare a conversației într-o formă durabilă și recuperabilă lipsește din legea națională.	modificări la art. 8 alin. (2) din proiect.
---	---	--

Legea nr. 165/2023 Articolul 21. Interdicția răzbunărilor Este interzisă orice formă de răzbunare împotriva avertizorilor de integritate, în special: a) orice formă de suspendare a raporturilor de muncă, de concediere sau măsuri echivalente; b) retrogradarea sau împiedicarea promovării în funcție; c) orice modificare a raporturilor de serviciu, cum ar fi transferul la o altă muncă în cadrul aceleiași unități, în dezavantajul avertizorului de integritate, reducerea salariului, schimbări ale programului de muncă; d) împiedicarea dezvoltării profesionale; e) evaluarea negativă a performanței sau recomandări negative privind activitatea profesională desfășurată; f) aplicarea oricărei alte sancțiuni disciplinare, inclusiv financiare; g) constrângerea, intimidarea, hărțuirea; h) discriminarea, tratamentul inechitabil sau crearea oricărui dezavantaj; i) refuzul de a transforma un contract de muncă pe o durată determinată într-un contract de	Referitor la art. 19 lit. (c) Directiva 2019/1937: ENG: This does not appear to cover e.g. the change of location of work. The Commission underlines that all the forms of retaliation mentioned in Article 19 should be explicitly spelled out in national transposition law (it is a constitutive, yet non-exhaustive list),. It appears that the following forms of retaliation are missing from the national law: (1) transfer of duties and (2) change of location of place of work. RO: Acest lucru nu pare să acopere, de exemplu, schimbarea locului de muncă. Comisia subliniază că toate formele de represalii menționate la articolul 19 ar trebui să fie explicit prevăzute în legea de transpunere națională (este o listă constitutivă, dar neexhaustivă). Se pare că următoarele forme de represalii lipsesc din legea națională: (1) transferul atribuțiilor și (2) schimbarea locului de muncă.	<i>Se acceptă</i> A se vedea modificările propuse la Art. VI pct. 21, în partea ce vizează modificarea art. 21 alin. (1) lit. c) din proiect.
---	--	--

muncă pe durată nedeterminată, în cazul în care angajatul a avut așteptări legitime că i s-ar oferi o funcție permanentă; j) refuzul de a prelungi un contract de muncă pe o durată determinată sau încetarea anticipată a unui astfel de contract; k) cauzarea de prejudicii, inclusiv la adresa reputației persoanei în cauză, în special pe platformele de socializare, sau cauzarea de pierderi financiare, inclusiv sub forma pierderii unor oportunități de afaceri și a pierderii de venituri; l) includerea pe o listă neagră în baza unui acord sectorial sau de alt tip, formal sau informal, care poate presupune că persoana în cauză nu își va găsi, în viitor, un loc de muncă în sectorul respectiv; m) rezilierea anticipată sau anularea unui contract pentru bunuri sau servicii; n) anularea unei licențe sau a unui permis; o) solicitarea de efectuare a unei evaluări psihiatrice sau medicale; p) alte forme directe sau indirecte de răzbunare, inclusiv asupra membrilor familiei sau a persoanelor apropiate avertizorului de integritate. Art. VI – modificarea Legii nr. 165/2023		
---	--	--

Articolul 21: alineatul unic devine alineatul (1); prima propoziție va avea următorul cuprins: „Este interzisă orice formă de răzbunare sau amenințare cu răzbunare, sau tentativă de răzbunare împotriva subiecților prevăzuți la art. 4 alin. (1) lit. a)-e), în special:”; la lit. p) textul „ , asupra membrilor familiei sau a persoanelor apropiate avertizorului de integritate” se exclude; se completează cu alineatul (2) cu următorul cuprins: „(2) În cazul în care persoanele prevăzute la art. 4 alin. (1) lit. a)-e) suferă răzbunare ca urmare a avertizării de integritate (raportării) sau a dezvăluirii publice de încălcare a legii efectuate în condițiile prezentei legi, acestea au dreptul la repararea integrală a prejudiciului cauzat, în conformitate cu legislația.”.		
Legea nr. 165/2023 Articolul 26. Exonerarea de răspundere (1) Avertizorul de integritate nu poartă răspundere pentru o dezvăluire de încălcare a legii, cu condiția ca acesta să fi avut motive	Referitor la art. 21 (3) Directiva 2019/1937: ENG: The omission of the reference to "<u>self-standing</u>" offences within the meaning of Article 21(3) makes the provision non-conform. The objective of the provision is to exempt from liability criminal offences on illegal access if they were necessary for the acquisition of the information or the reporting) and or revealing the breach (see recital 92 that refers to acts or omissions which are unrelated to the reporting or are not necessary	Precizare Potrivit sistemului nostru național de drept, nu există conceptul de „infracțiune autonomă” utilizat în legislația penală. Mai mult, din punct de vedere tehnico-legislativ, Legea nr. 100/2017 privind tehnica

întemeiate să creadă că raportarea sau divulgarea respectivă a fost necesară. (2) Avertizorul de integritate nu poartă răspundere pentru modul de dobândire a informațiilor redată în dezvoltarea de încălcare a legii sau pentru accesul la acestea, cu excepția cazurilor în care o astfel de dobândire sau un astfel de acces la informații constituie o infracțiune. (3) Avertizorul de integritate poartă răspundere disciplinară, civilă, contravențională sau penală pentru orice acțiuni care nu au legătură cu o dezvoltare de încălcare a legii (internă, externă sau publică) sau care nu sunt necesare pentru efectuarea unei dezvoltări, în conformitate cu prevederile legislației.	for revealing a breach).“ The provision of the national law does not provide for such exemption. The Commission emphasises that the qualification of the crime as ‘self-standing’ should be explicitly transposed. ‘Self-standing’ offences within the meaning of Article 21(3) mean those that are NOT necessary for/can be dissociated from the acquisition of or access to the information which is reported or disclosed by the whistleblower (see recital 92 that refers to acts or omissions which are unrelated to the reporting or are not necessary for revealing a breach). The objective of the provision is to exempt from liability criminal offences on illegal access if they were necessary for the acquisition of the information or the reporting and/or revealing the breach. A ‘self-standing’ offense would, e.g., be to vandalise an office from which information on a breach of was taken. RO: Lipsa referirii la infracțiunile „independente” în sensul articolului 21(3) face ca prevederea să fie neconformă. Obiectivul acestei prevederi este de a exonera de răspundere penală infracțiunile privind accesul ilegal dacă acestea au fost necesare pentru obținerea informațiilor sau pentru raportarea și/sau dezvoltarea încălcării (vezi considerentul 92, care se referă la acte sau omisiuni care nu au legătură cu raportarea sau nu sunt necesare pentru dezvoltarea unei încălcări). Prevederea din legea națională nu prevede o astfel de exonerare. Comisia subliniază că calificarea infracțiunii ca fiind „independentă” trebuie să fie transpusă în mod explicit. Infracțiunile „independente” în sensul articolului 21(3) se referă la acelea care NU sunt necesare pentru/care pot fi disociate de obținerea sau accesul la informațiile raportate sau dezvoltate de avertizor (vezi considerentul 92, care se referă la acte sau omisiuni care nu au legătură cu raportarea sau nu sunt necesare pentru dezvoltarea unei încălcări). Obiectivul prevederii este de a exonera de răspundere penală infracțiunile privind accesul ilegal dacă acestea au fost necesare pentru obținerea informațiilor sau pentru raportarea și/sau dezvoltarea încălcării. O infracțiune „independentă” ar fi, de exemplu, vandalizarea unui birou din care au fost preluate informații despre o încălcare a legii.	legislativă a actelor normative prevede obligația de a utiliza terminologia unitară și consacrată în legislația națională. Prin urmare, termenul „autonom” nu poate fi preluat literal în legea națională fără a genera confuzie și probleme de interpretare juridică. Esența Directivei rămâne însă respectată: avertizorul de integritate nu poartă răspundere pentru dobândirea sau accesul la informații necesare raportării sau dezvoltării, iar orice faptă care nu are legătură cu raportarea și constituie infracțiune conform dreptului național rămâne sancționată. Astfel, conceptul de „autonom” este transpus prin sintagma: „cu excepția cazurilor în care dobândirea sau accesul la informații constituie o infracțiune conform dreptului național”, ceea ce corespunde scopului Directivei, asigurând protecția avertizorilor pentru acțiunile necesare raportării, fără a exonera de răspundere alte fapte penale.
Legea nr. 165/2023 Articolul 27. Contestarea măsurilor de răzbunare	Referitor la art. 21 (5) Directiva 2019/1937: ENG: This element is missing from the national law	<i>Se acceptă</i> A se vedea modificările propuse la Art. VI pct. 25, în partea ce

(1) Avertizorul de integritate poate contesta în instanța de judecată măsurile de răzbunare luate împotriva sa pentru o dezvăluire de încălcare a legii. (2) Angajatorului îi revine sarcina să demonstreze că măsurile întreprinse față de angajat nu au legătură cu o dezvăluire de încălcare a legii sau cu implicarea acestuia, în orice calitate, într-o avertizare de integritate. În caz contrar, faptele angajatorului se consideră răzbunare. (3) În cazul în care instanța de judecată constată că sancțiunile aplicate împotriva avertizorului de integritate au legătură cu o dezvăluire de încălcare a legii și reprezintă o formă de răzbunare împotriva acestuia, entitatea publică sau privată vizată este obligată să publice pe pagina sa web un extras din hotărârea judecătorească în cauză. Extrasul din hotărârea judecătorească se publică și pe pagina web a Avocatului Poporului, cu condiția că acesta a luat măsuri pentru protecția avertizorului de integritate.	The law appears to cover under the terms "employer and employee" also relations between services provider and recipient, but this should be clarified/confirmed, because the use of these terms makes the law more restrictive than the Directive Firstly, the Commission emphasises that Article 21(5) of the Directive applies to proceedings before either a court or another authority. However, it seems that Article 27 of the national law only applies to court proceedings. Secondly, the Commission emphasises that Article 21(5) of the Directive applies to both the reporting person who suffered a detriment and to the person who has taken the detriment. However, it appears that the ‘person who has taken the detriment’ has been referred to as the ‘employer’ in the national transposition law. The Commission notes that a detrimental measure can be taken by someone other than the employer, for example a manager, colleague, etc RO: Acest element lipsește din legea națională. Legea pare să acopere, sub termenii „angajator și angajat”, și relațiile dintre prestatorul de servicii și beneficiarul acestora, dar acest lucru ar trebui clarificat/confirmat, deoarece utilizarea acestor termeni face legea mai restrictivă decât Directiva. În primul rând, Comisia subliniază că articolul 21 alin. (5) din Directivă se aplică procedurilor în fața instanțelor sau a altor autorități. Cu toate acestea, se pare că articolul 27 din legea națională se aplică doar procedurilor în fața instanțelor. În al doilea rând, Comisia subliniază că articolul 21 alin. (5) din Directivă se aplică atât persoanei care raportează și care a suferit un prejudiciu, cât și persoanei care a cauzat prejudiciul. Totuși, se pare că „persoana care a cauzat prejudiciul” a fost denumită „angajator” în legea națională de transpunere. Comisia constată că o măsură dăunătoare poate fi luată de altcineva decât angajatorul, de exemplu un manager, un coleg etc. Referitor la art. 21 (6) Directiva 2019/1937: ENG: It is not clear from the law whether the remedial measures include actions for reinstatement/restoration of the previous situation and whether they include interim measures pending legal proceedings (cf recital 94). These two elements are missing The Commission would recommend the authorities to include a cross-reference to the above provisions in Article 27 of the national law.	vizează modificarea art. 27 în special alin. (3) din proiect. <i>Se acceptă</i> A se vedea modificările propuse la Art. VI pct. 25, în partea ce vizează modificarea art. 27 în special alin. (5) și (6) din proiect.
--	--	---

	RO: Nu este clar din lege dacă măsurile remediale includ acțiuni pentru repunerea în funcție/restaurarea situației anterioare și dacă includ măsuri provizorii pe durata procedurilor judiciare (a se vedea considerentul 94). Aceste două elemente lipsesc. Comisia ar recomanda autorităților să includă o trimitere încrucișată la prevederile de mai sus în articolul 27 din legea națională.	
Legea nr. 165/2023 Articolul 21. Interdicția răzbunărilor Este interzisă orice formă de răzbunare împotriva avertizorilor de integritate, în special: a) orice formă de suspendare a raporturilor de muncă, de concediere sau măsuri echivalente; b) retrogradarea sau împiedicarea promovării în funcție; c) orice modificare a raporturilor de serviciu, cum ar fi transferul la o altă muncă în cadrul aceleiași unități, în dezavantajul avertizorului de integritate, reducerea salariului, schimbări ale programului de muncă; d) împiedicarea dezvoltării profesionale; e) evaluarea negativă a performanței sau recomandări negative privind activitatea profesională desfășurată; f) aplicarea oricărei alte sancțiuni disciplinare, inclusiv financiare; g) constrângerea, intimidarea, hărțuirea;	Referitor la art. 21 (8) Directiva 2019/1937: ENG: A cross-reference to this article should be included in the law, to ensure legal certainty and clarity. RO: O trimitere încrucișată la acest articol ar trebui inclusă în lege, pentru a asigura certitudine și claritate juridică.	Precizare În sistemul nostru național de drept, repararea prejudiciilor este reglementată de mai multe acte normative, inclusiv Codul civil și Codul de procedură civilă, care stabilesc temeiurile, condițiile și procedura de examinare a cererilor de reparare a prejudiciului. Prin urmare, sintagma „potrivit legislației” este suficientă pentru a acoperi toate aceste dispoziții, incluzând atât principiile generale, cât și normele procedurale aplicabile. Articolul 19 din Codul civil național reprezintă doar un principiu general și nu limitează aplicarea normelor specifice. În practică, pentru situații speciale, se aplică legi speciale, cum ar fi Legea privind funcția publică și statutul funcționarului public sau Codul muncii, în coroborare cu normele generale. Dacă o lege specială nu conține anumite reglementări, se recurge la normele generale, cum ar fi cele din Codul muncii sau din Codul civil.

h) discriminarea, tratamentul inechitabil sau crearea oricărui dezavantaj; i) refuzul de a transforma un contract de muncă pe o durată determinată într-un contract de muncă pe durată nedeterminată, în cazul în care angajatul a avut așteptări legitime că i s-ar oferi o funcție permanentă; j) refuzul de a prelungi un contract de muncă pe o durată determinată sau încetarea anticipată a unui astfel de contract; k) cauzarea de prejudicii, inclusiv la adresa reputației persoanei în cauză, în special pe platformele de socializare, sau cauzarea de pierderi financiare, inclusiv sub forma pierderii unor oportunități de afaceri și a pierderii de venituri; l) includerea pe o listă neagră în baza unui acord sectorial sau de alt tip, formal sau informal, care poate presupune că persoana în cauză nu își va găsi, în viitor, un loc de muncă în sectorul respectiv; m) rezilierea anticipată sau anularea unui contract pentru bunuri sau servicii; n) anularea unei licențe sau a unui permis; o) solicitarea de efectuare a unei evaluări psihiatrice sau medicale; p) alte forme directe sau indirecte de răzbunare, inclusiv asupra		Astfel, prevederea din articolul 27 privind repararea prejudiciului „potrivit legislației” reflectă pe deplin cerințele Directivei, oferind flexibilitate și certitudine juridică, fără a fi necesară enumerarea detaliată a fiecărei norme aplicabile
---	--	---

membrilor familiei sau a persoanelor apropiate avertizorului de integritate. Art. VI- modificarea Legii nr. 165/2023 Articolul 21: alineatul unic devine alineatul (1); prima propoziție va avea următorul cuprins: „Este interzisă orice formă de răzbunare sau amenințare cu răzbunare, sau tentativă de răzbunare împotriva subiecților prevăzuți la art. 4 alin. (1) lit. a)-e), în special:”; la lit. p) textul „ , asupra membrilor familiei sau a persoanelor apropiate avertizorului de integritate” se exclude; se completează cu alineatul (2) cu următorul cuprins: „(2) În cazul în care persoanele prevăzute la art. 4 alin. (1) lit. a)-e) suferă răzbunare ca urmare a avertizării de integritate (raportării) sau a dezvăluirii publice de încălcare a legii efectuate în condițiile prezentei legi, acestea au dreptul la repararea integrală a prejudiciului cauzat, în conformitate cu legislația.”.		
Art. VI- modificarea Legii nr. 165/2023	Referitor la art. 23 (1) Directiva 2019/1937:	<i>Precizare</i> Încălcarea legislației privind avertizorii de integritate —

Articolul 29 va avea următorul cuprins: „Articolul 29. Răspunderea pentru încălcarea prevederilor legale (1) Împiedicarea sau încercarea de a împiedica, prin orice mijloace, efectuarea unei dezvăluiri de încălcări a legii atrage răspunderea disciplinară sau contravențională. (2) Întreprinderea unor măsuri de răzbunare împotriva subiecților prevăzuți la art. 4 alin. (1) lit. b)-e) atrage răspunderea disciplinară, contravențională sau penală. (3) Divulgarea informațiilor din Registrul dezvăluirilor privind încălcări ale legii și a identității angajaților care dezvăluie încălcări ale legii, inclusiv informațiile care ar permite identificarea directă ori indirectă a subiecților prevăzuți la art. 4 alin. (1) lit. a)-e) atrag răspunderea disciplinară sau contravențională. (4) Nerespectarea obligației de instituire a canalelor interne de raportare a încălcărilor legii atrage răspunderea contravențională. (5) Raportarea, cu bună știință, a unor informații false referitoare la încălcări ale legii atrage răspunderea contravențională sau penală.”.	ENG: The Directive requires to impose “effective, proportionate and dissuasive penalties”. We note that none of the provisions cited give a range of financial or criminal penalties, which thus seem to be neither proportionate nor dissuasive. RO: Directiva solicită impunerea de „sanțiuni eficiente, proporționale și descurajante”. Observăm că niciuna dintre prevederile citate nu stabilește un interval de sancțiuni financiare sau penale, care astfel par să nu fie nici proporționale, nici descurajante. Referitor la art. 23 (2) Directiva 2019/1937:	inclusiv aplicarea măsurilor de răzbunare, neînstituirea canalelor interne de raportare sau încălcarea regimului de confidențialitate — se sancționează potrivit Codului contravențional al Republicii Moldova, a se vedea modificările propuse la Art. II din proiect, care vizează modificări la Codul contravențional. Astfel, potrivit Codului contravențional, sancțiunile financiare (amenda) sunt exprimate în unități convenționale, o unitate convențională fiind echivalentă cu 50 de lei moldovenești. De exemplu, articolul 314¹ alin. (4) propus în Codul contravențional prevede o sancțiune pentru persoanele fizice între 100 și 200 unități convenționale, echivalentul a aproximativ 250 – 500 euro. Acest sistem permite ca sancțiunile să fie eficiente, proporționale și cu efect de descurajare, deoarece valoarea amenzii este stabilită luând în considerare situația economică a țării și păstrând un echilibru proporțional cu alte contravenții similare. Precizare
--	---	--

	ENG: We would like to emphasise that the Directive requires both sanctions and compensation for abusive reports. Except for a limited number of countries that apply ‘punitive damages’, a mere reference to civil claims for damages cannot be considered a sanction. However, we assume there are sanctions in other general laws regarding (criminal) sanctions for defamation, wrongful accusation, etc. Please clarify. RO: Dorim să subliniem că Directiva prevede atât sancțiuni, cât și despăgubiri pentru rapoarte abuzive. Cu excepția unui număr limitat de țări care aplică „daune punitive”, o simplă trimitere la acțiuni civile pentru obținerea de despăgubiri nu poate fi considerată o sancțiune. Totuși, presupunem că există sancțiuni în alte legi generale privind sancțiuni (penale) pentru defăimare, acuzații nejustificate etc. Vă rugăm să clarificați.	Sancțiunile pentru raportările făcute cu bună știință falsă sunt deja prevăzute în textul legii. A se vedea Art. II modificări la Codul contravențional, art. 314¹ alin. (5) din proiect.
Analiza suplimentară de compatibilitate a Comisiei Europene din 21 mai 2026, efectuată în urma celei de-a doua runde de consultări		
Art. VI modificarea Legii nr. 165/2023 Articolul 3. Noțiuni [...] noțiunea de „încălcare a legii” va avea următorul cuprins: „<i>încălcare a legii</i> — acțiune sau inacțiune de nerespectare a dispozițiilor legale naționale sau ale actelor Uniunii Europene, care s-a produs ori este susceptibilă să se producă în cadrul unei entități publice sau private în domeniile prevăzute la art. 1 alin. (1¹).”; [...]	Referitor la art. 5 pct. 1 (ii) Directiva 2019/1937: ENG: Thank you for the explanations regarding your concerns on legal clarity/ambiguity. However, please note that this wording forms part of the definition of ‘breaches under the Directive (see Art. 5(1)(ii)) and cannot simply be omitted. For context and to provide an example of what this definition aims to cover: One of the triggering events of the EU Directive was the LuxLeaks scandal. The ‘tax deals’ that were reported by a whistleblower were not strictly speaking illegal, but defeated the purpose and object of corporate tax rules and the internal market. Without a transposition of this part of the definition, persons reporting similar wrongdoings would not be protected. RO: Vă mulțumim pentru explicațiile oferite cu privire la preocupările dumneavoastră referitoare la claritatea juridică și la eventualele ambiguități ale textului. Cu toate acestea, vă rugăm să rețineți că această formulare face parte din definiția „încălcărilor prevăzute de Directivă” (a se vedea art. 5 alin. (1) pct. (ii)) și, prin urmare, nu poate fi pur și simplu eliminată. Pentru context și cu titlu de exemplu privind situațiile pe care această definiție urmărește să le acopere: unul dintre evenimentele care au determinat adoptarea directivei la nivelul Uniunii Europene a fost scandalul LuxLeaks. „Acordurile fiscale” dezvăluite de un avertizor de integritate nu erau, strict vorbind, ilegale,	Se acceptă A se vedea modificările propuse la Art. VI pct. 3, în partea ce vizează modificarea noțiunii de „încălcare a legii”.

	însă contraveneau scopului și obiectivelor normelor privind impozitarea societăților și ale pieței interne. În lipsa transpunerii acestei părți a definiției, persoanele care raportează nereguli similare nu ar beneficia de protecția prevăzută de directivă.	
Legea nr. 165/2023 Articolul 3. Noțiuni În sensul prezentei legi, termenii și expresiile de mai jos au următoarele semnificații: [...] <i>avertizare de integritate (raportare)</i> – dezvăluirea unor informații obținute în context profesional, referitoare la încălcări ale legii care amenință ori prejudiciază drepturile unei persoane sau interese ocrotite de lege, înregistrată în Registrul dezvăluirilor privind încălcări ale legii; [...]	Referitor la art. 5 pct. 3 noțiunea de „raportare” Directiva 2019/1937: ENG: If this is a constitutive element of reporting (i.e., without having been registered, it does not count as a whistleblower report), it should be removed. RO: Dacă aceasta este un element constitutiv al raportării (adică, fără a fi fost înregistrată, nu este considerată o raportare a unui avertizor de integritate), aceasta ar trebui eliminată.	<i>Se acceptă</i> A se vedea modificările propuse la Art. VI pct. 3, în partea ce vizează modificarea noțiunii de „avertizare de integritate (raportare)”.

Legea nr. 165/2023 Articolul 26. Exonerarea de răspundere (1) Avertizorul de integritate nu poartă răspundere pentru o dezvoltare de încălcare a legii, cu condiția ca acesta să fi avut motive întemeiate să creadă că raportarea sau divulgarea respectivă a fost necesară. (2) Avertizorul de integritate nu poartă răspundere pentru modul de dobândire a informațiilor redactate în dezvoltarea de încălcare a legii sau pentru accesul la acestea, cu excepția cazurilor în care o astfel de dobândire sau un astfel de acces la informații constituie o infracțiune. (3) Avertizorul de integritate poartă răspundere disciplinară, civilă, contravențională sau penală pentru orice acțiuni care nu au legătură cu o dezvoltare de încălcare a legii (internă, externă sau publică) sau care nu sunt necesare pentru efectuarea unei dezvoltări, în conformitate cu prevederile legislației.	Referitor la art. 21 (3) Directiva 2019/1937: ENG: We disagree with the explanations provided. It is argued that “the whistleblower bears no liability for the acquisition or access to information necessary for reporting or disclosure, while any act that is unrelated to reporting and constitutes an offence under national law remains punishable”. This seems contrary to the current wording of the provision, which does not specify whether a crime is unrelated to the reporting or not. Without the specification ‘self-standing’, the criminal liability of reporting persons is different from, and contrary to, what is required under the Directive. RO: Nu suntem de acord cu explicațiile furnizate. Se susține că „avertizorul de integritate nu poartă răspundere pentru obținerea sau accesarea informațiilor necesare raportării sau divulgării, în timp ce orice act care nu are legătură cu raportarea și constituie o infracțiune potrivit legislației naționale rămâne pasibil de sancționare”. Această interpretare pare să fie contrară formulării actuale a prevederii, care nu precizează dacă infracțiunea este sau nu independentă de raportare. În lipsa precizării că este vorba despre o infracțiune „de sine stătătoare” (<i>self-standing</i>), regimul răspunderii penale aplicabil persoanelor care efectuează raportări este diferit de cel prevăzut de directivă și contrar cerințelor acesteia.	<i>Se acceptă</i> A se vedea modificările propuse la Art. VI pct. 24, în partea ce vizează modificarea art. 26 alin. (2) din Legea nr. 165/2023.
	Referitor la art. 21 (4) Directiva 2019/1937: ENG: This is a result of the incorrect transposition of other paragraphs, in particular Art. 21(3). If the concerns on 21(3) are resolved, this will become compliant without further action. RO: Aceasta este o consecință a transunerii incorecte a altor alineate, în special a art. 21 alin. (3). Dacă problemele identificate în legătură cu art. 21 alin. (3) sunt soluționate, această dispoziție va deveni conformă fără a fi necesare măsuri suplimentare.	<i>Se acceptă</i> A se vedea modificările propuse la Art. VI pct. 24, în partea ce vizează modificarea art. 26 alin. (2) din Legea nr. 165/2023.
Art. II modificarea art. 314¹ din Codul contravențional	Referitor la art. 23 (2) Directiva 2019/1937: ENG: Member States enjoy a certain level of discretion when it comes to penalties/sanctions, as this has to be assessed in the context of the respective legal framework (sanctions for comparable offenses, GDP, etc.). Having said that, it is difficult	<i>Precizare</i> Menționăm că, în cadrul sistemului național sancționar, sancțiunile nu sunt raportate la cifra de afaceri a persoanei

Articolul 314¹. Încălcarea legislației privind avertizorii de integritate (1) Împiedicarea sau încercarea de a împiedica, prin orice mijloace, efectuarea unei dezvăluiri de încălcare a legii se sancționează cu amendă de la 50 la 100 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 80 la 120 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere, cu amendă de la 120 la 180 de unități convenționale aplicată persoanei juridice. (2) Neînstituirea canalelor interne de raportare a încălcării legii se sancționează cu amendă de la 80 la 120 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere, cu amendă de la 120 la 180 de unități convenționale aplicată persoanei juridice (3) Divulgarea informațiilor din Registrul dezvăluirilor privind încălcări ale legii și a identității angajaților care dezvăluie încălcări ale legii, inclusiv informațiile care ar permite identificarea directă ori indirectă a acestora, a facilitatorilor, persoanelor terțe, entităților private deținute de persoanele care efectuează dezvăluiri de încălcări ale legii, celor la care aceștia prestează servicii sau cu care au alte	to see how, e.g., a fine of 750-1250€ would dissuade a company from retaliating against a whistleblower. We would suggest to reconsider the appropriateness of the level of sanctions. RO: Statele membre beneficiază de o anumită marjă de apreciere în ceea ce privește stabilirea pedepselor/sancțiunilor, întrucât acestea trebuie evaluate în contextul cadrului juridic național respectiv (sancțiunile prevăzute pentru fapte comparabile, PIB-ul, precum și alți factori relevanți). Cu toate acestea, este dificil de înțeles cum, de exemplu, o amendă de 750–1250 euro ar putea descuraja o companie să exercite represalii împotriva unui avertizor de integritate. Am sugera reconsiderarea caracterului adecvat al nivelului sancțiunilor propuse.	juridice, acestea fiind stabilite în limite fixe prevăzute de Codul contravențional. Totodată, pentru a asigura caracterul efectiv și disuasiv al regimului sancționator și pentru a descuraja comiterea repetată a aceluiași încălcări, Codul contravențional prevede un mecanism de agravare a răspunderii în cazul recidivei contravenționale. Astfel, potrivit art. 34 alin. (2²) din Codul contravențional, Comiterea repetată de către persoana juridică, în decursul unui an, a încălcărilor specificate în partea specială a cărții întâi a prezentului cod se sancționează cu amendă în mărime dublă din suma amenzii în valoarea limitei maxime, indicată în partea specială a cărții întâi. . De asemenea, conform art. 34 alin. (2³) din Codul contravențional, Comiterea de către persoana juridică a treia oară și mai mult, în decursul unui an, a încălcărilor specificate în partea specială a cărții întâi a prezentului cod se sancționează cu amendă în mărime triplă din suma amenzii în valoarea limitei maxime, indicată în partea specială a cărții întâi.
--	---	---

tipuri de legături într-un context profesional se sancționează cu amendă de la 100 la 150 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere, cu amendă de la 150 la 200 de unități convenționale aplicată persoanei juridice. (4) Răzbunarea împotriva avertizorului de integritate, facilitatorului, persoanelor terțe, precum și împotriva entităților private deținute de persoanele care efectuează raportări, celor la care aceștia prestează servicii sau cu care au alte tipuri de legături într-un context profesional se sancționează cu amendă de la 100 la 200 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 150 la 300 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere, cu amendă de la 300 la 500 de unități convenționale aplicată persoanei juridice. (5) Raportarea, cu bună știință, a unor informații false referitoare la încălcări ale legii, dacă fapta nu constituie infracțiune se sancționează cu amendă de la 100 la 200 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 150 la 300		Cu alte cuvinte, sistemul național sancționator urmărește descurajarea comportamentului ilicit prin agravarea progresivă a sancțiunilor în caz de recidivă, în locul stabilirii unor sancțiuni inițiale disproporționat de mari, care să nu țină cont de principiul gradualității răspunderii contravenționale.
--	--	--

de unități convenționale aplicată persoanei juridice.”.		
Analiza suplimentară de compatibilitate a Comisiei Europene din 23 iunie 2026 efectuată în urma celei de-a treia runde de consultări		
Art. VI- Legea nr. 165/2023 privind avertizorii de integritate [...] noțiunea de „încălcare a legii” va avea următorul cuprins: „încălcare a legii — acțiune sau inacțiune de nerespectare a dispozițiilor legale naționale sau ale actelor Uniunii Europene, precum și utilizarea unor practici care, deși respectă formal dispozițiile legale, însă contravin obiectului sau scopului normelor cuprinse în Uniunii Europene, care s-a produs ori este susceptibilă să se producă în cadrul unei entități publice sau private în domeniile prevăzute la art. 1 alin. (2).”; [...]	Referitor la art. 5 pct. 1) Directiva 2019/1937: ENG: The definition of ‘breaches’, which should include acts or omissions which defeat the object or purpose of rules]: We understand that the definition now includes practices that defeat the object or purpose of rules. However, this appears to be limited to EU law, whereas the rest of the definition of breaches covers both national and EU law. We would like to underline that the Directive aims to establish a harmonised set of rules that provides protection to whistleblowers. Different levels of protection for national and EU law seem to contravene this objective. We strongly encourage MV to revise the provision accordingly, also to avoid issues of legal certainty and implementation challenges. This concerns notably article VI of the draft law, which amends article 3 of the 2023 law : <i>The notion of “breach of law” will have the following wording: “breach of law — an act or omission consisting in the failure to comply with national legal provisions or with acts of the European Union, as well as the use of practices that, while formally complying with legal provisions, contravene the purpose or objective of the rules set out in the acts of the European Union, which has occurred or is likely to occur within a public or private entity in the areas provided for in Article 1(1¹)</i> RO: Definiția noțiunii de „încalcări”, care ar trebui să includă acte sau omisiuni ce contravin obiectului sau scopului normelor Înțelegem că definiția include acum practici care contravin obiectului sau scopului normelor. Totuși, această prevedere pare să fie limitată la dreptul Uniunii Europene, în timp ce restul definiției noțiunii de „încălcare” se referă atât la dreptul național, cât și la dreptul Uniunii Europene. Dorim să subliniem că Directiva urmărește instituirea unui set armonizat de norme care să asigure protecția avertizorilor de integritate. Existența unor niveluri diferite de protecție pentru încălcările dreptului național și ale dreptului Uniunii Europene pare să contravină acestui obiectiv. Încurajăm ferm Republica Moldova să revizuiască această dispoziție în mod corespunzător, inclusiv pentru a evita probleme legate de securitatea juridică și dificultăți în procesul de implementare. Această observație vizează în special articolul VI din proiectul de lege, care modifică articolul 3 din Legea nr. 165/2023. Astfel, noțiunea de „încălcare a legii” va avea următorul conținut:	Se acceptă A se vedea modificările propuse la Art. VI pct. 3 în partea ce vizează noțiunea de „încălcare a legii”.

	„încălcarea a legii” — act sau omisiune constând în nerespectarea dispozițiilor legale naționale sau a actelor Uniunii Europene, precum și utilizarea unor practici care, deși respectă formal dispozițiile legale, contravin obiectului sau scopului normelor prevăzute în actele Uniunii Europene, care s-a produs sau este susceptibilă să se producă în cadrul unei entități publice sau private, în domeniile prevăzute la articolul 1 alineatul (1 ¹).	
Art. VI- Legea nr. 165/2023 privind avertizorii de integritate Articolul 26 va avea următorul cuprins: „ Articolul 26. Exonerarea de răspundere (1) Avertizorul de integritate nu poartă răspundere pentru o dezvăluire de încălcare a legii, cu condiția ca acesta să fi avut motive întemeiate să creadă că raportarea sau divulgarea respectivă a fost necesară. (2) Avertizorul de integritate nu poartă răspundere pentru dobândirea informațiilor redade în dezvăluirea încălcării legii sau pentru accesul la acestea, prin încălcarea unor obligații contractuale, clauze de confidențialitate, reguli interne ale angajatorului sau a altor obligații ce țin de raporturile de muncă ori de contextul profesional, în măsura în care dobândirea informațiilor sau accesul la acestea sunt strict necesare și au legătură directă cu scopul efectuării oricărei dezvăluiri. (3) Prevederile alin. (2) nu înlătură răspunderea penală pentru	Referitor la art. 21 (3) Directiva 2019/1937: ENG: „through the breach of contractual obligations, confidentiality clauses, internal employer rules, or other obligations arising from employment relationships or the professional context”- This provision concerns criminal liability, it is unclear to us why it is linked (‘through’) to civil liability. RO: prin încălcarea obligațiilor contractuale, a clauzelor de confidențialitate, a regulilor interne ale angajatorului sau a altor obligații care decurg din raporturile de muncă ori din contextul profesional” — această dispoziție vizează răspunderea penală; nu ne este clar de ce aceasta este legată („prin intermediul”) de răspunderea civilă.	<i>Se acceptă</i> A se vedea modificările propuse la Art. VI pct. 24 în partea ce vizează art. 26 alin. (2) din proiect.

faptele prevăzute de legea penală săvârșite în scopul dobândirii informațiilor sau al accesului la acestea, distinct de acțiunile necesare oricărei dezvăluiri de încălcare ale legii. (4) Avertizorul de integritate poartă răspundere disciplinară, civilă, contravențională sau penală pentru orice acțiuni care nu au legătură cu o dezvăluire de încălcare a legii (internă, externă sau publică) sau care nu sunt necesare pentru efectuarea unei dezvăluiri, în conformitate cu prevederile legislației. (5) În cadrul procedurilor judiciare, inclusiv în acțiunile cu privire la defăimare, de despăgubire, de încălcare a dreptului de autor și drepturilor conexe, a secretului profesional, a datelor cu caracter personal, a secretului comercial, nu poate fi atrasă răspunderea subiecților prevăzuți la art. 4 alin. (1) lit. a)-e), pentru divulgarea informațiilor, în măsura în care avertizarea de integritate (raportarea) a fost efectuată în conformitate cu prevederile prezentei legi. (6) Persoanele menționate la art. 4 alin. (1) lit. a)-e) au dreptul să invoce avertizarea integrității (raportarea) sau dezvăluirea publică de încălcare a legii ca temei pentru		
--	--	--

încetarea procedurilor judiciare, inclusiv în acțiunile cu privire la defăimare, de despăgubire, de încălcare a dreptului de autor și drepturilor conexe, a secretului profesional, a datelor cu caracter personal, a secretului comercial, cu condiția să fi avut motive rezonabile să creadă că informațiile divulgate privesc o încălcare efectivă a legislației și că dezvăluirea de încălcare a legii era necesară pentru interesul public, în conformitate cu prevederile legii.”.		
Art. II modificarea art. 314¹ din Codul contravențional Articolul 314¹. Încălcarea legislației privind avertizorii de integritate (1) Împiedicarea sau încercarea de a împiedica, prin orice mijloace, efectuarea unei dezvăluiri de încălcare a legii se sancționează cu amendă de la 50 la 100 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 80 la 120 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere, cu amendă de la 120 la 180 de unități convenționale aplicată persoanei juridice. (2) Neînstituirea canalelor interne de raportare a încălcării legii	ENG: Effective, proportionate and dissuasive sanctions: While Member States enjoy a margin of discretion in the context of their respective legal orders and economic KPIs, we would suggest to reconsider the currently proposed level of sanctions]: As mentioned before, this is an area where Member States have greater margins. Having said that, the explanations provided (aggravation by repeated breaches within one year) could be reconsidered. Whistleblower cases are not very frequent, the probability of a single company having two or more ‘opportunities’ to retaliate within the same year seem rather slim. It would appear more reasonable to introduce sanctions that are capable of preventing/deterring also the first retaliation from ever happening. Moldova will consider what is most appropriate in their legal framework and national context. RO: Sanțiuni eficiente, proporționale și cu efect de descurajare: Deși statele membre beneficiază de o marjă de apreciere în contextul propriilor sisteme juridice și indicatori economici naționali, am sugera reconsiderarea nivelului sancțiunilor propus în prezent. După cum s-a menționat anterior, acesta este un domeniu în care statele membre dispun de o marjă mai largă de apreciere. Totuși, explicațiile oferite (agravarea în cazul încălcărilor repetate într-un interval de un an) ar putea fi reexamine. Cazurile privind avertizorii de integritate nu sunt foarte frecvente, iar probabilitatea ca o singură companie să aibă două sau mai multe „ocazii” de a exercita represalii în decursul aceluiași an pare destul de redusă. Ar părea mai rezonabilă introducerea unor sancțiuni care să fie capabile să prevină și să descurajeze chiar și prima eventuală represalie. Republica Moldova va	Precizare În baza sistemului național, sancțiunile nu vor fi ajustate în această etapă, însă vor putea fi revizuite ulterior, reieșind din practică și din evoluțiile cadrului juridic aplicabil, pentru a asigura un caracter eficient, proporțional și disuasiv al acestora.

se sancționează cu amendă de la 80 la 120 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere, cu amendă de la 120 la 180 de unități convenționale aplicată persoanei juridice (3) Divulgarea informațiilor din Registru dezvăluirilor privind încălcări ale legii și a identității angajaților care dezvăluie încălcări ale legii, inclusiv informațiile care ar permite identificarea directă ori indirectă a acestora, a facilitatorilor, persoanelor terțe, entităților private deținute de persoanele care efectuează dezvăluiri de încălcări ale legii, celor la care aceștia prestează servicii sau cu care au alte tipuri de legături într-un context profesional se sancționează cu amendă de la 100 la 150 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere, cu amendă de la 150 la 200 de unități convenționale aplicată persoanei juridice. (4) Răzbunarea împotriva avertizorului de integritate, facilitatorului, persoanelor terțe, precum și împotriva entităților private deținute de persoanele care efectuează raportări, celor la care aceștia prestează servicii sau cu care au alte tipuri de legături într-un context profesional	analiza care este soluția cea mai adecvată în cadrul sistemului său juridic și în contextul național.	
---	--	--

se sancționează cu amendă de la 100 la 200 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 150 la 300 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere, cu amendă de la 300 la 500 de unități convenționale aplicată persoanei juridice. (5) Raportarea, cu bună știință, a unor informații false referitoare la încălcări ale legii, dacă fapta nu constituie infracțiune se sancționează cu amendă de la 100 la 200 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 150 la 300 de unități convenționale aplicată persoanei juridice.”.		
--	--	--